

ЛАБОРАТОРІЯ ФОЛЬКЛОРИСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

філологічний факультет
Львівський національний університет імені Івана Франка

Шановні колеги,

електронна копія видання, яким Ви користуєтеся, з'явилася в рамках проекту Лабораторії фольклористичних досліджень

"Електронне перевидання класичної науково-теоретичної та джерельної спадщини української фольклористики".

Цей проект передбачає:

- електронне перевидання фахових серійних фольклорно-етнографічних видань (наприклад, серій Наукового товариства імені Шевченка "Етнографічний збірник", "Матеріали до українсько-руської етнології"), а також фольклорних збірників, наукових розвідок і публікацій українських фольклористів;
- створення в перспективі електронної навчальної бібліотеки української фольклористики.

Головна мета проекту – зробити доступними для науковців та студіюючої молоді, а також для якнайширшого кола поціновувачів української народнотрадиційної культури класичні науково-теоретичні та джерельні праці й публікації з українського фольклору і фольклористики.

Пропоноване видання

є першим томом корпусу українських демонологічних оповідань, які зібрав й упорядкував Володимир Гнатюк

Знадоби до галицько-руської демонології.
Зібрав Володимир Гнатюк // Етнографічний збірник / Видає Етнографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка. Львів, 1904. Том XV. [3] + 272 с.

Лабораторія фольклористичних досліджень

Філологічний факультет

Львівський національний університет імені Івана Франка

вул. Університетська, 1, ауд. 345, 79000 Львів, Україна

тел.: (+38032) 239 47 20, e-mail: laboratoryfolklore@gmail.com

ЕТНОГРАФІЧНИЙ ЗБІРНИК.

ВИДАЄ

ЕТНОГРАФІЧНА КОМІСІЯ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА.

— * * * T. XV. * * * —

ЗНАДОБИ ДО ГАЛИЦЬКО-РУСЬКОЇ ДЕМОНОЛОГІЇ,

зібран

ВОЛОДИМИР ГНАТЮК.

У ЛЬВОВІ, 1903.

Накладом Товариства

З друкарні Наукового Товариства імені Шевченка
вд. зар. ч. 404 К. Б. 111. 1903

ЕТНОГРАФІЧНИЙ ЗБІРНИК.

В И Д А Є

ЕТНОГРАФІЧНА КОМІСИЯ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА.

Т. XV.

ЗНАДОБИ ДО ГАЛИЦЬКО-РУСЬКОЇ ДЕМОНОЛЬОГІЇ,

ЗІБРАВ

Володимир Гнатюк.

У ЛЬВОВІ, 1904.

Накладом Товариства.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

Передне слово.

Випускаючи в світ отсю збірку знадобів до галицько - руської демонольоґії мушу зазначити, що вона буде обіймати в цілости два томи, при чім другий том не буде мати ніяких нових рубрик (як се було приміром з легендами, надрукованими теж у двох томах), лиш такі, як отсей. Ріжниця між обома томами буде лиш та, що коли в отсїм подано надруковані ще нїде матеріяли, то до другого тому вїйдуть і деякі передруки, хоч нечисленні зрештою. Звичайно записувачі звертають найбільшу увагу на пісні та казки, а иньші матеріяли, між тим і такі, як обняті сим томом, записують лише припадково. Тимчасом як раз такі матеріяли мають спеціальну цїпу для нас і то не лиш тому, що їх зібрано відповідно дуже мало, але й з тої причини, що в них містить ся багато елементів властивих лише нашому народови, а не перебраних із загально - людської скарбниці фолькльорної, як се є приміром із казками. Розумієть ся, що тими словами не хочу я приписувати сим матеріялам цїлковитої ориґінальності; звертаю лиш на них більшу увагу, якої вони заслуговують вповнї.

Через те, що збірка розділена на два томи (головно з фінансових причин), річевий показчик до матерїалів буде надрукований аж на кінці другого тому. Так само паралелї будуть зібрані в окремїм розділі при кінці разом до обох томів.

Що тикаєть ся поодиноких записів, то мушу зазначити, що вони досить ріжнородні, не одностайні; та так мусить

бути все зі збірками, до яких входять записи різних людей. Уніформувати їх зрештою нема ніякої потреби, бо вони призначені не для широкої публіки, але для спеціалістів, а тим усе одно, в якій формі бачать перед собою предмет, аби лиш не було баламуцтва. Чисельно представляють ся сі записи так: Усіх оповідань надруковано тут 400. З того записали: В. Гнатюк — 196 оповідань (при них не подано імя записувача); О. Дерев'янка — 94; А. Веретельник — 53; В. Левинський — 33; Л. Гарматій — 7; В. Равлюк — 7; Н. Левицька — 6; В. Горницький, Е. Бохенська, Н. Козловський і Маркевич по одному, разом — 4. Майже всі записи підписаного (зібрані 1902 р.) і записи дд. Дерев'янки, Веретельника, Левинського й Гарматія зібрані коштом спеціальної підмоги, признаної краєвим соймом Етнографічній Комісії на збиранє етнографічних матеріялів. Таким чином сей том являєть ся першим, що зібраний і виданий коштом краєвої підмоги для нашої комісії. Шкода лише, що висота сеї підмоги не дозволяє ані розширити видавництво, ані розвинути ширшу і успішнішу акцію в користь призибування матеріялів, які з поступом освіти вигибають між народом чимраз швидше.

Дякуючи всім П. Т. Добродіям, що взяли участь у сім томі, прошу й далі присилати всякі матеріяли на адресу комісії, в якій можна теж засягнути кожного часу інформацій, що саме і як належить записувати.

Аллянд, 30 марта, 1904.

Володимир Гнатюк.

І. ЧОРТИ.

1. Чи є чорт на світі?

То буў йиден такий пітпанок, шо ни віриў ні ў Бога, ні ў чорта. І той йиму ни знати, хто шо говориў, то він ўсе казаў, шо таки нима ні Бога, ні чорта. А він буў на Майдані коли Дирнова і рас ішоў до міста, зіпріў дужи. І прийшоў до міста, зіпріў дужи і прийшоў там па поли до озира, шо там йе і стаў купати сьі — а то було ў саме полудни. Шо но він зайшоў по пахи ў воду, теї йиго шось хан за ноги теї на сиридину тьегни. Він сьі ни даїе, а воно тьегни, він сьі борікаїе, а воно уже затыгнуло йиго на сиридину і вискочило йиму на карк. Али він буў сильний хлоп і йак сьі митушнуў теї ськинуў то з себи і з цылої сили шарпнуў сьі і вирваў сьі теї вибіг на беріг. І йак він прийшоў до міста, то буў такий блідий, йик глина і оповідаў, шо то мучиў йиго чорт. Він видыў те, шо йиго ў воды душило і казаў, шо то було так, йик свиньї з рішками малими з рудоїу шерстейу. А ту шерсть показуваў він льудьим, бо була йиму за паньїсьцями, йак борікаў сьі з ним. І він зарас пішов і висповідав сьі с того і віт тоды віриў, шо йе на світі Бог і чорт.

Зап. в маю, 1902, на Криволяпці, Камінецького пов., від Івана Юнака, А. Веретельник.

2. Як на Йордані печуть чортенят.

Ми́ні сьі здайі, шчо то отой Іасько Дримухіський — тай прийшоў до млина до Залісьи пірид дру́гим сві́тїм в́ечиром. А то було

дуже завісно і темна ніч була, жи він до дому ни міг йти уже і пішоў до мельника, шчоби пириночуваў. А той мельник постилю їмю на лаўцы під вікном і казав там спати. Аж десь коло одинацїтої години пикайи до вікна і кажи: Лукїни! Лукїни! ўстань! — А чо, кажи, хочиш? — Дай минї санок. — На шчо ти санок? — Повикга́ти дьти па бєріг. — Та на шчо? кажи. — Бо будут заўтра пиклі, ни знайиш? — Та, кажи, вольми си там, али абїс ни поломаў і абїс ми прикиг. — Кажи: Добри, йа прикигну. — Виходит рано, санок уже нима; копаничкї зїздиў, лиш копильцы прикиг. Той (Дримухіський) нитайи си: Шчо то за йидєн вас кликаў? — А вип кажи: Ёй, то йидєн сусїд. — А чо-ж, кажи, він казав, жи його дьти будут пичї? — Бо у нас, кажи, заўтра Ардан, то будут воду свитїти. — А то, кажи, такий сусїд? — Кажи: такий, такий. — На тым си розйїшли.

Зап. в вересни, 1895 р. Пужниках, Бучацького пов. від мамі.

3. Чорт у чоловіці.

То ўмерла йному чулувікови жінка і він дуже тужиў, шо шу нощі вона сніла сї ймю. Аж рас приходить та пуря, шу вона майи прийти, а на йї місци приходить дьтку ў йийї пуставі і кажи ду негу: „Знайиш шо, куханій чоловічи, віт пинї йа буду уже заўши с тубойу; вічинї губу, а йа ўлызу ў теби і буду сидьти ў тибї і уже ни будиш тужити“. — Тей хлоп си ўтышиў, вічинїў губу, а чорт гоп ў негу! Тей він опануваў йго і хлоп казивў си і так кунопадивў си, аш сї пувїсиў.

Зап. в лютім, 1903 р. в Камінжі Струм. від Петра Лехнюка, А. Веретельник.

4. Чорт ховаєть ся під чоловіка.

Позаўторішного року Проць Ступа пас волї на границі вістриньскї і коропецкї. Зачїло си хмарити, зачїло гримїти, він стаў з волами під дуба, нараз загримїло, ўпаў грім, на́ру вольї побїло, рогги позьлытали волам, ўдаривў пуг чїрис-плїчє їмю від грому аж до по́йаса. У́паў він до зимлі горїлиц, дощч зачїў си льбїти, відольльїў го дощч. Знайшли йго там, ўзяли на фїру, па́ру вольї поховали. Чїрис кїлька мїсьицьїў буў глухий, а вигльидаў йак пїў нїмїй чїрис кїлька мїсьицьїў. Типєр відйїшоў на своїй місци нават. А під не́го сховаў си злий, шчєз би, томў так їмю стало си.

Зап. в липни 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

5. Грім убиває чорта.

А зноў буў йшм ў Колодыўцы. І стойімо з жоньцом так на гостиньці, алі ту зачинайш гриміти дўжи. Ми стойімо, а ту йидна шона, там друга шона, а мэжи ними пляц вігороджиний. І ў той пляц грім ўдариў. Ёак ўдариў, а вітти литіт, тай лишэ: Пі-пі-пі-пі! тай ў стаў. Потому зноў ўдариў грім ў стаў, а нат тим ставом була хата, хлоп сидыў. А він с того ставу тай до тойі хати. Допірож ёак ў туту хату грім ўдариў, запалиў, розырвали хату, а ў ты хаты ныц ни було, лише по колына ногі ў панчохах, али ёакі? Кіньські. А більши ныц ни згоріто, лиш тотá хата; горіла так просто, ёак сьвічка.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Буцацького пов. від Ігната Косівського.

6. Чим можна відстрашити чорта?

Ходыў чорт до дыўки. Не мój нийак го было відогнати. Али ворожильі віворожили: Кобыс мала водильан (зіле) і чорнотойу і бес тотó коло себе носила і куріла хату і мусит сьа лишити тьа. — Він ёакурат ў вёчир прийшоў і зачуў адалека того сморóду, шчо закурéно чорнотойу і водильаном і почаў плакати. Ёак сьа пустыў йти вітти гет ўже, ж жальу, видыў ўже, жи ёогó ўже не бóде та почаў сьпівати:

Жебы было не водильан та не чорнотойа,
Тож бы была, пёўне была, дыўчинойка мойа.

Ёак вийшоў на горó, на такый камінь, ёак витбаў гузицеў, тай забиў сьи; а ў камени вибиў такé гет, што відно так ёак с фотогра́фії і пуцьку му і йайцы і гузицьу. То праўда, наші льуди видыли!

Зап. в марті, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліщака Терлецького.

7. Пасічникова лїберія.

То був такий пасышник, сидыв в пасыці. Злиј дух приходит теј си сыв, закурив си льульку, сыв собі коло вогню, а до него пасышник вогорит — а він јиго по пјтах пизнав: Ци вольно, јакби злиј дух пријшов, ци вольно јиго бити? — А тој кажи: Дљачо' ньи? — Али биспечно сьи з ним бити? — Дљачо' ньи! — Ци він, кажи, маји јакé право до чоловіка? — Ньи. — А тој тогди јак мав бучок, јак дасьць му позáуш, то тој јак пішов в гору, то буду аж розныє. А льуберіју

свою лишив. Той чоловік сьм втішив, теї тогди сьм дивит на тују льуберіју, а то с кобили тельбухи і котнюх.

Зап. 1902, в Будзанові, Теробовельського пов. від Каськи Книш О. Деревянка.

8. Чортівська пасіка.

Ииден чоловік йїхав на йармарок. І фступив до йидної коршми там собі випити гєрівки. І там був йиден подорожний. Вони сьм воба змовили і кажи той господар до него: Робиж, жиби миньї сьї пасьїка вєла — а чось ми сьм пасьїка ни видє. — А той подорожний кажи до него: Гм... кажи — що ми даш, то йїа тьї нараджу — будеш мав пасьїки досить. Йїак підеш до дому, диви сьм, де йїи переступинь; і возьми той пиреступинь і викопай і ни бири йїго всьой, но го возьми половину, а половину закопай так назат, де був; а тују половину возьми до скриньї, замкни йїі і най стоїт, то будиш мав досить пасьїки, ни бі сьм. А за тойї миньї дай півкварті горівки. — Тайї господар йїму дав півкварті горівки і с тим розійшли сьм. Так той господар йїде до дому, так сьм тьїшит, шо вже мў сьм буде пасьїка вєла. Приходит до дому, взьив рискаль, пішов шукати за пиреступинь. Викопав переступинь теї думайї: Гм, він миньї казав половину взьитї, али йїа вьозьму всьой — льїпши миньї сьм будє пасьїка вєла — буду мав бїльши пасьїки. — Взьив той пиреступинь, замкнув до скриньї — то сьм дьїйало рано, йїак він той пиреступинь копав, — чикайї він до сполўднїи, відмикайї скринью, дивит сьм — там бий го божа сила злий дух сидит. Али той сьм дужи настрашив, йїак лопнув вже тогди віком — заперла сьм скриньї, той сьм тогди настрашив, аж фпав до зимлї. А той зо скриньї сьм вобзивайї: Ни льїкай — ти мїй, а йїа твїй. І тогди взьив, закликав жїнки, винесли тују скринью до комори. Теї той вже собі господарит, пасьїка йїму виде сьм. Він навїть ни догльїдайї тойї пасьїки, али пасьїка йїднако йїму сьм виде, аж ни майї де подьїти. Йїму тота пасьїка ни в головї, ньїчо йїму ни мили, іно йїму все йїдно на головї і він все нат тим сумуйї, ходит по ксьондзїах до сповїди і жадин го ксьонц ни хочи висповїдати. Аж йїиден ксьонц здїбав сьм такий молоденький, аж той го ксьонц висповїдав і кажи до того господаря: Ни гризи сьм ньїц — він до тебе права ни майї. Він ни майї права до твоїї душі, бо ти сьм йїму ни записав, ти собі йїно йїго купив, то він до твоїї душі прїва ни майї, іно до тьїла. — І тогди той чоловік пішов собі до дому. То той злий дух йїго мучив десьїть лїт. І пасьїки досить булò

— покi він ше жив. А йак господар помер теi всьа пасыка щезла, так йак би мiтлов замиv.

Зап. в серпни, 1902, в Будаановi, Терезовельського пов. вiд матери О. Деревянка.

9. Як чорт ударив хлопа в лице.

Надыйшоў йа раз з мiста, з Манастириск, тай буў трiшка пiд охiтоў — так оповiдаў Проць Бiйко з Григiрова — а́ли прихiджу на ту дорiгу, шчо йде до Григiрова з гостiнницi, мiсьниць свiтит, вiтко сьи, дiўйу сьи, йде йакiсь пан. Дохiджу йа до нiго тай кiжу йимi: Дай Бiжи добрий вiчер! — А вiн сьи ни обзивайи. — А йа собi мiсьлю: Чикай, йа тобi зiраз дам. Тай йинiм пiдныiс пiлицьу, хтiў йим го ўдiрити, а той йак свiснув мене ў пiсок, а йа аш пиривирнуў сьи (аш слiна потиклi, — зам. тата). Йа ўстайу, дiўйу сьи, лима пiна, тiльки вiтир сьи звiяў! А йа собi мiсьлю: Агi, то такий пан буў? Уже йа бiльши с тобiў ни хiчу сьи зачiпати!

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. вiд брата Фiлька.

10. Чому не можна пiяти?

Али я так у стайни був, i вiшов та став на порiг, та взев я та як запiяв — як когут. А вiтак я лишень хотiв другий рас так, нiби запiяти, а то мине в пiсок як тарахнуло... Али я ни знав, шо тото мине вдарило...

Зап. 1903 вiд Дьордiя Черешньовського, в Стецевi, Снятинського пов. О. Деревянка.

11. Як чорт перейшов дiвчат.

Ми йднiго рiку ходили на стрiсьць до Добрiтвора, а нас бiло три дiўчини, а бiльше нiхтi не ходiў. Теi ми вертали, ўже десь бiла пiўнич; а так трiхи мiсьечно бiло, теi йак ми вийшли на полiе гет пiт льiс, дiвимо сi, а шось вийшло з льiса i стiло на сiреднiнi дорiги теi стоiт. Ми мiслили, шо то гайовий, теi сибi бай-бiрдзi! Йдемо бiльше, дiвимо сi, а то стоiт на дорiзi пан ў чiрним губраньi, а такий висiкий, йак сiсна. Стоiт собi i файдi такi доўгу кiри, йак

коцьуба. Ми сьї йак подивили, то так сьї польєкли, шо страх! Тей шо ми тут нешчасливі пічнємо? Вертати боймó сьї і йїти боймó сьї. Али так стоймó тей йа кáжу: „Та шо бóдемо так стойáти? Ходьїм, нїц злóго прáва до нас не ма́йє!“ — Тей йа зачєла мóвити мо́лїтву: „Да оскрєснит Бох“ так голóсьню моўльу і йдемó. Йак но ми зачєли йти, а то чап-чап, тей ў льїс. І йак сьї зара' зїрваў вітер, то такїй, шо ма́ло пас не поперивертáў. А то буў чорт і хто зна́йє, шо бóлоп, йагби йа сьї не бóла зачєла мо́лїти.

Зап. в липни, 1903, від Маринки Коваль у Стриганці, Камінецького пов. А. Веретельник.

12. Як повитуха бабила в чортів.

Пішла баба повитуха ў поли жати і здибала під межею ропуху і взяла, зробила їй гнїздо. Али та ропуха була вагітна: „Ти моїа ропушенько, йак ти будеш дьїти мала, то йа прийду тибї відбирати їїх“. Раз снит сибї та баба, зайїздит карита під вікна: „Пук-пук! отвори, бабо!“ Тей входи пан до хати. „А що там, паноньку?“ — „Ти, бабо, приобіцьала моїї кобіты, йак буде мала дьїти служити“. — Баба сьї перельекала: „Коли паноньку? Йа того ни казала“... — „А що там, кобіто дурна, кажеш, сьїдай на брїчку і йїдь!“ — Йїди, йїди, йїди, прийїхаў до такьих покойїў, диви цьї, лїжит жаба та сама, котру вона видьїла колись під межею. — „Ой добре, бабуньу, ви менї приобіцьели, тей йа по вас післала чоловіка“. — І та баба від неї малї жабиньєта відібрала. І так баба сьї звивайи по покойу, сирьєтайи, та обзиває цьї до неї жаба: „Бабуньу, все рухайте, тїлько котрі горшки там йє понакриванї покришками, шобисьте ни рухали“. — Али баба була цьїкава і хтьїла знати шо там йє. Відкривайи йїден горнец, а там вилитьїла душа с того горшка і кажи: „Буг' заплаць тубї“. — І вона взяла, повіткривала всьї горшки і всьї душі, шо там були, повипускала і каждая душа вийшла і йї подьєкувала: „Буг' заплаць, Буг' заплаць“. — Приходи дванайцьїта година ў ночі і бере бабу до брїчки і назад відвози її до дому той пан і даў її чирипкїў. Баба взяла, подивила сьї, жи нима-но чирипки, йак прийїхала до дому, тей взяла, висипала пїт порїг. Виходи рано нивїстка с хати, а то саме злото тей забрала то. Виходи сама баба рано і ше застала пару золотих: „Ой кає „дьїтойки, то не буў пан, та то злий буў. Та він мишї даў чирипкїў, а то злото“. І баба довідала сьї, шо відбирала ў чортїў чортиньєта.

Зап. в липни, 1902, на Стриганці, Камінецького пов. від Марини Коваль, А. Веретельник.

13. Швець на гостині в чорта.

Ішоў швец з йармарку моцно панігтий і ни маў компаньійі з лью-лий ньікого, бо ўсьі ўже булі ў до́ма, а він сьи припізніў. Прийшоў коло льіса і хоць п'я́ний буў, а́ли по́думаў собі: Кобі ми притра́фила сьи компаньі́йа, бо чирез льіс стра́шно само́му йти! — Дога́ньйи го йак раз злий дух ў постати чо́лові́ка. І ка́жи: До́брый ве́чир. — Шве́ц віт-повіў: Да́й Бо́жи здо́роўйи! — Пи́та́йи сьи швец: Де йде́ти, чо́лові́чи? — Ка́жи: Йду до до́му. — А ваш де дьі́м? — Ві́тпвіда́йи злий дух: Мій дьі́м ту ў льі́сьі, бо йа га́йовий. — А швец ка́жи: Мій дьі́м зноў да́леко і ньі́ч неві́тка і йако́сь ми ба́нно само́му йти до до́му і т́рудно, абі́ сьи компа́ньі́а тра́фила. — Ві́тпвіда́йи злий дух: Ни ко́нчи мў́сиш йти до до́му. Йа подоро́жних с чи́ста пи́ритриму́у, та́й тибё пи́риночу́йу. Йа сьи до́бри ма́йу — дьі́кувати Бо́гу — да́м ти йі́сти й пі́ти і по-сте́льу ти фа́йно, пи́рспі́ш ньі́ч і пі́деш собі́ ра́но до до́му. — Шве́ц сьи ўконтинтува́ў т́іми сло́ва́ми і ві́тпвіў му: Да́й вам, Бо́жи, здо́роўйа. Прийшли́ льісо́м до до́лїни, а злий дух бирё́ шиў́цьйі за ру́ку і ви́де го, ка́жи: То до ме́ни сьуді́ доро́га. Ве́де йи́го сте́шкоў і так го запраў-йи́йи, шчо шиў́це́ви ўсьо йа́сни і ўспа́ньа́ли пока́зуйи, йак доро́га, так і око́лицьа ви́се́ла му сьи зроби́ла, йа́ка ў та́ких сте́пах ни мо́гла́ бу́ти. Пи́та́йи сьи швец, чи да́леко шче до йи́го до́му. Ві́тпвіда́йи злий дух: Ни д́ужи ў́же да́леко, а́ли шче кава́док. — Шве́ц ка́жи: То йа́ си шче за́ку́ру льу́льку. — Ка́жи: До́бри, за́кури́ си, та́й йа́ си за́ку́ру. — Ві́тпгнуй швец льу́льку с кишэ́ньйі і та́ту́йн і за́куриў собі́, а злий дух собі́ за́куриў. Прихо́дьит на ме́сци, де злий дух зрихтува́ў шиў́цьйі пи́риночува́ти. Притста́вили сьи там шиў́це́ви по́койі, фа́йна ха́та і запро-сіў йи́го сві́ети; а то бу́ло усьо о́зиро, а шиў́це́ви ви́гляда́ў по́куй і ви́гідни ме́сци на ні́члыг. Злий дух тра́ктуйе шиў́цьйі при́пішно́у пи́че́нйі, шчо д́ужи шиў́це́ви ў сма́к ўпа́ла і бу́ла то цы́ла́ шт́у́ка, йак би з льісо́вих скоты́ў ви́гляда́ла. І швец хоць сма́чно йіў, а́ли ни мі́г зы́істи лиш по́ловину. Злий дух прэ́снт: Жи́ви сьи да́лы! — Ві́тпвіда́йи швец: Дьа́куйу то́бі за тво́йу грэ́чньі́сьть, шчо ми́ны́ ни жи́луйиш та́ко́йі сма́чно́йі і до́бро́йі пи́че́ньйі, ми́ны́ сьи зда́йи, жи шче́м та́ко́йі ньі́гди ни йіў. Ужи́ваў бнх бі́льш, а́ли ни мо́жу, а йак тво́йа ла́ска, то да́ш ми́ны́ заў-тра на доро́гу ре́шту — Злий дух ў́зьиў і туту́ пи́че́ньу йи́му даў, аби собі́ схова́ў на доро́гу. Ну, ка́жи, ў́жес повиче́ріў, тнпéр шче сьи на-піймо. — Набраў калужі ў ча́рку і даў шиў́це́ви пі́ти. А швец за́чйў пі́ти і ка́жи зло́му д́ухови: На́пийти сьи й ви́ зі́ мпоў. — Злий дух ві́тпвіў: Йа́, чо́лові́чи, пі́у разна́раз то́й тру́пок, то ми́ны́ сьи тнпéр ни ба́жйт йи́го, ни мо́жу пі́ти. І пи́та́йи сьи: А то́бі сма́ку́йи то́й тру́нок? — Ка́жи: Дьла́чогó ньі, та то та́ке ви́но до́бри, трóшка ви́нни, а́ли д́уже дьла́

мѣни скутѣчни. — Йак сьи швец наніў, а злий дух кáжи йимў: Закурі си типѣр по вичѣри, тай йа си с тобоў закурю, тай будѣмо лыгáти спáти. Позакúрвали си обá, а злий дух кáжи: Замінйймо сьи за льулькí. — Швец вiтповiдайи: Вáши вигльидайи йак срiбна, а мойá бляшáнка. То хiбá би ви такú добрiсть для мѣни робiли. — Злий дух кáжи: Йа так хочу, а тибѣ тотó най ныч ни опхóдит. Будѣш маў пáмйитку, дес пучуваў. I кáжи злий дух: Ти мáйиш спáти óвди — показуйи му нiсланйй — а йа йду до дрúгойi стáнцийi. — I розййшли сьи. А шеўцьи сов огорнўў i зáрас твѣрдо заспўў. Спаў собi шчiслйви ў óзирi на болóгы до рáньи, бо буў пйáний вiт тóйi горiўки, шчо ў мiсьтьи сьи напйў, та вiт тóго вийá. Устайи рáно, дiвйт сьи на сьвiт, залѣдво, жи з головоў ни зарнўў ў болотá ў тих очирѣгах i сам ни знáйи, де вiн йи. Дiвйт сьи до тлумачкá, шчо маў с собоў, жи дѣшчо ў мiсьтьи покунйў, знахóдит половйну пичѣнi тóйi; а то бýло пйў жiби вилiкойi. I зáраз му сьи зробiло дýжи нýдно, бо си нагадáў, жи половйну зьвйў — хочь пйáний буў — погльѣнуў кóло сѣби, на осóцьи стоийт i льульочка йигó, шчо си вимйниў ў злóго дýха — а то буў слимáк доўгий, сйний. I роздýмаў собi, шчо то буў за гайовйй i такйй добродýшний чолэвiк i притстáвйў си зáраз, жи то нйхтó ни буў йнйший, лише злий дух. Вйльиз з багнá) прообмивáў сьи йак мiг, олчйстйў сьи i подййкуваў Бóгу, шчо му Бог позволйў шчѣ жiгги, шчо ў багнйи житйи свойй ни скiнчйў. Повирнўў сьи до дóму, оповйў льóдем i родйицьи свйй трафóнок i вiт тóго часу покйнуў горiўку пйти i пóночи сам по дорóгах ходйги.

Зап. в липни, 1902, в Пужникак, Буцацького пов. від О. Розовського.

14. Як кiт грав на басi.

Ў йиднóго госпóдари буў кiт старйй ўже, а кóло тóго госпóдари ў сусѣтствi бýли музйки. I йакiсь панй прийшли наймáти ййх; музйки пристáли, áли абй скóрши бýли на мiсци, наймйли тóго гáздú, абй ййх пiдвiз. Йiдут собi вичирóм i зайiхали до велiких покóййў такйх, палáцьиў; i вiн кóвьи зйстáвйў на подвiру, а сам пiшоў до покóйу дивйти сьи, так з дáлеку. А там такi йидйт, пйўт, столй позастѣльованй; а в кутóчку пидалéко нѣго стоийт чирипóчок з йакóўсь мáстйў. Котрий вийди с танцьú, йде там, тай смаруйи на шчось óчи. А вiн помáлинько закрáў сьи i собi посмаруваў. Йак посмаруваў, дiвйт сьи, а вони ни ў покóйях, тiлькo на такйх óзирах, такйх мочарѣтах, а йигó кiт сидйт кóло них i грáйи на бас з нйми. Дiвйт сьи за хвйльку, панй пошчывáли, лиш музйки лишили сьи на мочирѣтах i вiн; i котá нимá. Так вони там

мало ни цілий день бідили, нїм с того повилазьїли. Прийшоў він до до́му, ка́жи жїньцї: Дай шчо йїсти, бом голо́дин, зм́учиний д́ужи. Ми, ка́жи, л́едви повилазьїли з о́зира, а наш кіт гра́ў на бас. — А кіт тогді с ко́мїна тай до то́го чолові́ка тай му ві́дир обі́ очі, шчо по-то́му ни ві́дбї́ў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мамі.

15. Чортівська скрипка.

За давних часів, ще за панщини, був собі оден чоловік, Іваном звали. Казав ему пан робити панщину, але Іванови не хотіло ся робити. Покинув він роботу і пішов сьвітами. Якось раз прийшов він до одної хати, ще стояла пустою на поли не далеко від села чи від міста. Ляг той Іван у тій хаті підночувати, тай заснув твердо. Около півночі прийшли чорти до тої хати, привели з собою якогось музику і казали ему грати, а самі пустили ся танцювати. Музикант грав, грав, а далі змучив ся тай не хотїв грати і повідає:

— Най вам той грає, що онтам на пену відпочиває!

А то був Іван. Він уже давно збудив ся і ні живий, ні мертвий дивив ся, як чорти танцюють. Чуючи, що музикант на него показує, він обізвав ся:

— Але-ж я не вмю грати, відчепіть ся від мене!

Але чорти як пристали до него, то ані суди Боже. Кажут ему:

— Не бій ся! Хоч ти не вмєш грати, то бери смик і потягай, а вже скрипка сама буде грати.

Хоч не рад, узяв Іван смик і скрипку, як потягне, а скрипка як не заграє, а чорти далі в танець.

Чи довго вони там танцювали, чи ні, досить, як зачали когуги на бантах крилами лопотіти, то чорти кажуть до Івана:

— Годї Іване грати! А за то, що ти нас нинї так розвеселив, то на тобі той гачок. Аби який птах летів у повітря, то ти лишень ним махни, то він зараз до твоїх рук прилетить. А крім того возьми собі й отсю скрипку.

Ледво се сказали, аж ту когуги запіяли і чорти щезли. Переночувавши ніч, Іван пішов собі рано далі в свою дорогу.

Аж ту надїїхав якийсь пан, а Іван не хоче ему вступити ся з дороги. Пан кричить на него з брїчки, а Іван каже:

— Пане, не зачіпай мене, бо не знаєш, яку я силу маю.

— А якуж ти маєш силу?

— Ади, онде летить орел високо-високо, а его зараз відтам стручу.

Ну, виймив свій гачок, махнув раз, а орел від разу злетів на діл до Іванових рук. Видячи того пан перехрестився та й уступився Іванови з дороги.

Тоді Іван пішов собі назад до свого дому. Єго пан каже йому знов іти на панщину, кукурузу сапати.

— Добре — каже Іван, — піду.

Пішов Іван на лан із людьми. Посапали троха, а далі Іван каже: — Чекайте, відітхнімо троха.

Тай узяв свою скрипку, як заграє, а всі люде ану танцювати! Та по кукурузах, скачуть, гопають, гет кукурузу витовкли на болото. Надходить той пан та й питає:

— А то що? Ви чого танцюєте?

А Іван каже:

— Та я ось трошечка заграє на скрипці, а люде собі трошечка підскачли.

Розлютився пан, та до Івана, але той як не хопит скрипку, як не зачне грати, а пан і собіж у танець. Танцює, танцює, а сам аж гвалту кричить, так ся змучив. А Іван грає, не питає. Доти пан танцював, доки не обіцяв Іванови, що го зовсім увільнить від панщини, дасть му ґрунт, худобу, пчоли і все, що потрібно до господарства. Так чортівська скрипка вийшла Іванови на добро.

Зап. в Нагірянах, Борщівського пов. Маркевич.

16. Як швець продав чортові душу.

Був такий бідний швець теї кажи:

— Коби дьітько прийшов, теї дав мині гроші, то йабим му свою душу записав.

Ось ту прийшло по полудньу. Приходить дьітько теї кажи: ІПось ти казав, шо мині свою душу запишиш? — Но, кажи, та шом казав — йа так зроби́у, а́ли ци бу́дут гроші? — Будут, кажи, гроші.

Прийшло — взяв йиму, пітписав сьи. Али пітписав сьи: „Али сво́йу йа ти душу запишу, а до чужо́й — йа ни майу права“. — Теї пішов дьітько.

Али так йиму гроші сьи сипіут, так му йдуть. Зарас щчасьцьи йи. Али приходить — вже він трохи заслап. Вже приходить дьітько до него, а швець кажи: А ти чо прийшов?

Дьітько кажи: — По ду́шу! — Е, кажи, чикай. Мині шче бу-ди траба.

Тей пішов дытько собі.

Вже швец і поздоровів. Вже сыдайн на варстат, тей припинайн дұшу. — Та миньі шче траба, бо шче робити бұду.

Приходит знов дытько до него тей кажи: — 'Ти, кажи, вже ро- биш? Йа хтыів вже дұшу взьити.

Кажі: Та-жи видиш, жи миньі шче траба. Йа шче мушу робити, миньі шче душі траба.

І пішов собі знов дытько.

Приходит можи ф кіля лыт знов до шивцьи тей кажи: 'Та вже дай миньі туйу душу! Доки йа вже будұ ходив до тебе? — Швец сын всердив, скочив з варстату: — Е, кажи, зайди собі з дытьком. Йа ще- бим троха робив, а вже видирайи! — Відвйизав душу від себя, кинув му: На, бири си, колис наважив вже так борзо!

Дытько став, тай сын дивит на него. Швец кажи: Та бири си. Та чого сын дивиш?

Кажі: Та шчо будұ брав?

А швец кажи: Та дұшу.

Йа ни такұ хочу.

— А йакойіш хочиш? Йа йинакшойі душі ни майу. То йа тобі казав, шо то йист мойа душа. Йа сын так с тобов згодив; йа сын так пітписав. — Та йист душа мойа, а тота йист боска. Йа до тойі права ни майу, йа йі ни смійу продати. А туйу то миньі вольно і дұрно дати.

Тей взьив дытько той фартух, туйу дұшу, тей полётыв.

Зап. від Юльки Стецій в Будзанові, Теробовельського пов. О. Деревянка.

17. Чорт і коваль.

Так быў йндён коваль, а шчо робіў, то йак зробіт, так ніхто бы ни зробіў, й дытко. Шчо кому зробіт: На, так бы ти й дытко ни зро- біў! Али дыткови сьа наўнувало, жи він го так ўсе гаўзўйи*) і прий- шоў раз, перебраў сьа йак коваль: Коби ты менє прийаў за чельадника. — Али тот не хоче: На шчо ми чельадникіў? — Йа будұ ў тебе, не хочу нич, ни йісти ни нич, а шчо заробіу, подылимо сьа. -- І так він быў пи гет з рік ко́ло нього. Але йде такій старый, так сьа трьйасє, до кузьны, такий такий чорт, йак він: Коби ты менє, ковальу, переро- біў! — Дай штири соткы. — Тот вы́пьяў тай даў. — Той двіста схо- ваў, а двіста даў ковальови. І мовит: Дай штіри міхы вўгля. — Тот

*) Ганьбить.

даў. — Розыгріў вогень, йак то́го ўсадиў ў вогень, тот сьа так червоньі́й ў вогні́. Вільаў го, ўзяў на ба́пку, спра́виў му трохы го́лову, шче шчо́сь там, шчо́ сьа нѣ́бѣ скрѣ́вило, наносі́ў бо́чку воды́, ўсадиў го, хыба́ зашваркоты́ў: Врш! І ві́ттак ў́же йде: Птрэ, птрэ! птрэску́йні з воды́, жиш то захлѣ́снў сьа ў воды́, такі́й кра́сны́й, черво́ны́й, мо́лоды́й та́й пішо́ў! І тот кова́ль, шчо́ быў ко́ло ньо́го, злы́й, та́кжѣ пішо́ў. Али́ быў ў́ тым сѣ́лы пан ста́ры́й, а па́ны́йка мо́лода́. Повѣ́дат во́на па́ну: Ни мо́жѣш ты пі́ти до кова́ля, нѣ́ай бы тѣ́а переробі́ў? — А ві́н не хо́че. Айбо́ во́на ко́нечна́: Йди́, а шчо́м то да́ті шті́ри со́ткы? — Сьі́ла на брѣ́чку с па́ном, прѣ́йі́халѣ до кова́ля: Ко́бѣ ты переробі́ў мо́го пана! ма́ны́йа мо́вит. На́ ти шті́ри со́ткы. — Йа́ ни хо́чу. — Альо́с тамтѣ́го перерабля́ў. — Нарѣ́штѣ́ йак то да́ўно́ бѣ́ло, мо́же й му́сыў, хо́ць не хо́тыў. І ў́зяў шті́ри мѣ́хы вугля́, розыгрі́ў вогень до́бре, йи́но ста́ро́го верх, хыба́ сьа збі́х у шкѣ́ро́к. Тотá зайо́йка́ла: Ты па́на спалі́ў! — І ў́же везу́т го ві́шати на шѣ́бени́цу. Али́ тот злы́й ў́вѣ́дыў, жалѣ́ му за ним. Перебі́х, та́й забанду́риў, жи́ ни зна́йут ни́ч тотѣ́, шчо́ го ве́ду́т. А ві́н сьа пы́тат: Та́ де ты і́деш? — Та́ ві́диш, мо́вит, на шѣ́бени́цу че́рес те́бе. — Дава́й сьудá му́ндур сьѣ́й, йа́ за тѣ́а пі́ду. — Тот бо́рзэ́ розгорні́ў, даў, то́т сьа загорні́ў: А ты цы́кай! — Али́ ві́везлѣ́ д шѣ́бени́цѣ і́ повѣ́силѣ, а во́но сьѣ́ні́пка. Ё́й, мо́ў-йат, не ві́нен ві́н ни́ч небора́к. Дѣ́ві, сьѣ́ні́пка ві́сѣт! І тот ў́зяў, забі́х пак до кова́ля: Тѣ́амѣ́ сѣ́, бы́с так дру́гий раз ні́коли́ ни мо́виў, бо́ ты шчо́ зробі́ў: На́, і́ ды́тко бы́ та́кѣ́ ни зробі́ў. А те́пѣ́рь ві́диш, йакѣ́ йа́ зробі́ў, а ты́ ни́ мѣ́х!

Зап. в лю́тім, 1899 р. у Мшанцѣ́, Старосамбі́рського́ пов. від Грѣ́ця Олі́шакá Терле́цького́.

18. Звала́шений чорт.

Буў́ йидѣ́н чо́лові́к та́й маў́ сѣ́на і́ хо́тыў́ йи́го оже́нѣ́ти, а́лі́ ни по́звалѣ́ў му́ туту́ бра́ти, шчо́ сѣ́н хо́тыў́. Али́ ві́н сѣ́н напѣ́р, та́й ў́зыў́ йі́. Тогдѣ́ та́то віддѣ́ліў́ йи́го і́ казаў́ му, абѣ́ сѣ́н будова́ў. Поста́виў́ ві́н со́бі́ ха́ту, шо́пу і́ сто́до́лу. Али́ сто́до́лу поста́виў́ на ни́чѣ́сьтѣ́м мѣ́сцѣ́. А то́й, шчѣ́з бѣ́, ў́зыў́ та́й му́ сно́йї́ гѣ́т ві́кна́даў́ с сто́до́лі. Ка́жѣ́ ві́н до жі́нкѣ́: Будѣ́м пѣ́рѣно́сѣ́ти, жі́нко, сто́до́лу, бо́ на ни́чѣ́сьтѣ́м мѣ́сцѣ́. — Типѣ́р нѣ́ма́ йак пѣ́рѣно́сѣ́ти, бо́ типѣ́р жи́вѣ́а. Али́ йди́ жи́то ві́молоти́, а о́коло́ти́ зложѣ́ на ты́к, а ві́н со́бі́ най гу́льа́йні́ там. — Пі́шоў́ чо́лові́к, мо́лоти́т, а́лі́ шчо́ ў́да́рѣ́т сьѣ́ні́п, сьѣ́ні́п пі́тскочѣ́т, а ві́п на ба́лькѣ́ сидѣ́т і́ но́гами́ ма́хайні́. Скочѣ́ў́ з ба́лькѣ́ та́й ка́жѣ́: Да́й ми́

цып, йа будú молотіў. — Той даў му цып. Він йак ўдарит, то пиритє сынѝп, а сынѝп ни пѝтскачит. І він кажи: Шчо такє значѝт сѝи? Ти бѝиш сынѝп і він пѝтскакує, а йа бѝу, і ни пѝтскачит? — Тому, кáжи, бо йа сильнѝшший. — А він кáжи: Та йак, ти сильнѝшший від мѝни? — Сильнѝшший. — Та чуму? — Бо йа, кáжи, звáлашиний. — А, кáжи, кѝлькось сѝи гойѝў? — Три дни. — То звáлаший минѝ. — Той до камѝни тай му відрѝзаў гет зѝ ўсым, а той пѝшоў аш пóпѝт облáки. Вертáйи вітти, а гáзда кáжи: Прийди третого днѝи, йа подѝўѝу сѝи, йак ти сѝи загойѝло. — Молóтит чоловѝк йиден дѝнь і дрúгий дѝнь, на трѝтий ни хóчи йти молотѝти. Жѝнка кáжи: Чому ни йдеш молотѝти? — Йа, кáжи, так і так зробиў, так і так. А він прийде, тай минѝ відрѝже. — А вона кáжи: Скидай холóшнѝ с сѝебѝ! Зробила сòбѝ вўса с сáдкѝ, ўбрала сѝи ў холóшнѝ, йде й молóтит. А він ў доктора буў, йде типѝр до чоловѝка, тай кáжи дóкторови, абѝ йшоў з мáстиў за пим. Кáжи: Колѝ ти звáлашиний, ауж покажѝ ти минѝ, йак ти сѝи загойѝў? — Тотá скѝнула холóшнѝ, йак задѝрла пóгу до гóри, а той йѝ лáнкоў шче хтѝў поглáдити. Али вона йак п...е, а той ў нóги. Здибáйи дóктори тай кáжи: Вириѝ сѝи, бо там, кáжи, тáка рáна, жи трамáсти з за конѝи. Тай віттóгди даў спóки тóму чоловѝкови.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Ігната Косієського.

19. Як чорт служив у войську.

Ходѝв жоўныр на вáрту дѝсь ід магазѝнови, а там злѝй, пек му, ўсе приходиў, та сѝа дивѝў на тотó, йак він там хóдит. Али то сѝа так трафѝало с кѝльканайѝцять раз на йиднóго жоўнырѝя. Али раз прийшоў злѝй ід йиднóму і повідат: Кобѝ ты менѝ даў тот свѝй мўндур, йак тобѝ краснó ходѝти, і йа бы так ходѝў. Йа бы служѝў за тѝя рѝк. — А жоўныр сѝа ўбѝртат, мóвит: Кобѝ то ты беспѝчно быў. — Бўду. І на той чáс, йак вѝбуду, обѝ ты прийшоў на тотó сáме мѝсце. — І тот жоўныр пѝшоў і быў дóма цѝлѝй рѝк, а за рѝк йде там, де быў, на тотó мѝсце; али тот служѝў ў вóську дóбре, тѝлькó ремѝня на óхрест жоўныри носѝли дáўно, а йогó тотó пеклó; шчó му поспраўѝайаут тотó фáйно, а він фѝрк на йидѝн бѝк ўсѝо. Шчó го сѝа набѝли! А він сѝа придáў сáмó так йак тот жоўныр на облѝча. І мóўѝят йому: Шчо тобѝ йи? Йак ты пуцўѝиш сѝа і дѝсь тотó на йидѝн бѝк мѝчеш? — Вѝйшоў тот час, вѝйшоў він на тотó мѝсце, де забрáў тотó з нѝбого, рѝштунѝ тот і мўндур і новѝдат злѝй: Нá ти ўсѝо, шчом ў тѝбе ўзѝаў і нá ти грóшѝ за цѝлѝй рѝк, шчом фáсувáў. — Та йа ни хóчу. Возѝмѝ

собі дашчó. Ой бідні тоти́ твої́ кирва́ві гроші́. На́ ти ўсьй, 'зьмі́ си, а йа́ бы більши́ни служі́ў ў во́ську, хоць бы́ ми мі́льйони́ дава́ти, ні́ то тых тры́йцять тры́царі́ў.

Зап. в лю́тім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбі́рського пов. від Грі́ця Олі́щака Терле́цького.

20. Чорт — димало.

Буў один чоловік, що ни сьвйиткуваў ни негілю, ни свето. Пишоў вин раз за снопа́ми ў поле, а була то неді́ля, така слоки́на, ишоў до́щ ці́лий де́нь, та бу́ли грузи́. Иде́ вин возо́м, аж то кочи́е си́ дї́мало¹⁾ за́ ним ці́лу доро́гу. Вин иде́, а далі́ злі́з з воза́, та взяў то́ димало́. Вилі́з на ви́з, а то з того́ вилі́зае чо́ловик, та ка́жи: „Не бі́й си́, чо́ловичи́“. Ка́же: Я кочи́ў си́ за тобо́ў димало́м, бо́ ти си́ мені́ дужи́ вдаў! — Прихо́дьи на ниву́, на́накували́, та́ повези́ д' ха́кі. Прихо́дьи д' ха́кі. Чорти́к ка́же (бо́ то́ вин буў, щиз би́!): Но́, ма́еш бо́гато хлі́ба, чо́лови́че? — А чо́ловик ка́же: Ё! — Ко́ли є́, то́ буди́м робити́ гори́ўку. — Га́зда ка́же: до́бре! — Зро́била бі́да кі́тли з ло́зини, ви́мастила́ глино́ў, та́ за́чала ва́рити. Зва́рила, на́нили си́, га́зда ка́же: О́ то до́бре пи́те! — Пи́шла бі́да за кі́тлами́ і́ прино́си ми́діні кі́тли. За́чали ва́рити, на́вари́ли гори́вок, — за́просили́ дру́гих, пи́ли, бі́да і́х ли́шила, а́ га́зда за́чиў со́бі са́м шинкува́ти. З то́го га́зда за́богати́ў. А́ при́ходи бі́да і́ ка́же: То́бі си́ ли́хо шинку́є, го́зми со́бі Жи́диў до́ помочи́! — Га́зда взы́ў. Жи́ди зрі́кли: Ми́ у те́бе ви́аренду́ємо, то́бі ме́мо ли́ш гро́ші пла́тити, а са́мі ме́мо шинкува́ти. — Га́зда при́став, ма́ў гро́ші, ро́зпиў си́, а́ Жи́ди від́ це́го чо́су за́чили з і́рунту́ ви́гонити́ лю́дий, а́ це́го, шо́ ї́м за́арендува́ў гори́ўку, першо́го.

Зап. в ма́ртї, 1903, в Голо́вах, Косі́вського пов. від Пе́тра Ше́керика, Л. Гарма́тїй.

21. За ма́ртний грі́ш.

При́браў сы́н злий́ дұ́х ў по́стать ша́ндарску́ і́ при́йшоў до́ хло́па і́ ка́заў йи́мў, шчо́бі́ му́ про́лаў жи́нку сво́йў на́ йиди́ў ны́ч. І́ дава́ў йи́мў ви́лікі гро́ші, ці́ліў со́тку. А́ жи́ мужи́к ни́ хты́ў, бо́ ка́заў, шчо́ сотка́ со́ткуў, а́ жи́нку мо́жи ша́ндар ў́зыйти́ і́ йи́мў зва́вити. А́ жи́нка са́ма чо́лови́ка на́мо́вила, шчо́ то со́тка йи́ ви́лікі гро́ші. І́ ў́зыйў мужи́к со́тку і́ схова́ў до́ скрі́ньи. А́ ша́ндар сво́йу збро́йу́ по́вісиў ў́ ха́ты на́ клі́нок, шчо́бі́ чо́лови́кови́ ни́ бу́ло скұ́чно, шчо́бі́ ни́ ў́зыйў ў́ сьві́т йи́го

¹⁾ Міхур.

жінку. І сам мужик позашчіпаў сьні, позамикаў дзвері і лыг на постылі спяці; а жінка ш шандарём пішла до стодолы. А буў хлопак, йііі сін, ўже мўдрий. І жиль му бўло за мамоў і пішоў, лых піт стодолоў і слўхаў, ци ни бўди шандар мўчнў йігó маму. І чуў хлопц, йак мама дўжикотыла і стогнала. А ўстаў чоловік рано і здумў сьні, шчо йігó жінка ни ўхóдит до хаты. Подивіў сьні на скіпў, а шандарескойі збройі на клінку нима. Він до двирйі, дзвері позаміканы. А чоловік здумў сьні, шчо тако́го, куді шандар ўвйішоў, шчо збройу забраў. А йак прйішоў до студолы, то застаў свóйй жінки ты́ло окре́ми, а шкіру окре́ми, шчо шандар йігó жінку облупіў. А йак ўвйішоў до хаты, подивіў сьні до скры́ны, то сóтка лжйла. Сóтку злий дух ни ўзьнй, бо йимў за жінку запла́тиў. І жінки позбуў сьні за марййй грйш.

Зап. в цьвітні, 1897, від Тимка Гринишиного, в Цужниках, Буцацького пов.

22. Чорт під горшком.

Йидно́го разу йа ж жінкоў йду з вісільй по вичэри до до́му. Али йде йакас потво́ра, чоловік ни чоловік, худобйна ни худобйна. Зближйй сьні блйшчи, ка́жу йимў: Добрий вечир. — А він минй вітпóвйдайй: Дай, Бóжи, здорóййи. Тай питайй сьні минé: Дéсти ходйли, дóбрий чоловічи? — На вісільй. — Ци дóбрести сьні ма́ли на ты́м вісільу? — Йа ка́жу, жи дóбри. — Ни знаў, ка́жи, ци йа би ни пішоў там на вісільй? — А йа вітпóвйдайу: Йак ма́йиш охóту! — Питайй сьні він минé: Хтош там йи шче на вісільу? — Йа йимў ка́жу: Нима ўже нй́кого ж жонáтих, ты́лько кўхарка тай старóста і музйки і хлопцы. — Питайй сьні він минé: Шчо там вонй рóбйи? — А йа йимў на тóйи вітпóвйдайу: Шче заўчысу то гульали з дыўка́ми, а типéр ўже пізно, то йакіс там штўки показу́ют. — Питайй сьні він минé: Шчо́ за штўки? — Йа му вітпóвйдайу на тóйи, шчом вйдыў, йак па солóмі йайце́ пиклі, па стиблóви. — А він на тóйи вітпóвйдайй: То ўже минé там ни потрй́бно. — Али йа сьні придиўльййу трóха лы́пши на йігó поста́ву, а ў нёго нóги так йак ў когута́. Дйўйу сьні на облічи, пугáч ни пугáч. Призира́йу сьні блйсчи, вўха ни вўха, а то рйшкй малы́. Аш типéр ўже йа вйджу: Се живйй ды́тько. Дáто минй страх і бóйу сьні й ни бóйу сьні, бо ўже мй́сьиць зачыў схолй́ти і ту бўў йим ж жінкоў і слўхайу йа, йдут хлопцы, спйва́ют. Такі блйско ўже прыблйжйли сьні хлопцы́ до мёни, а він ка́жи: Кобй ти минé де сховаў. — Йа му вітпóвйдайу: Та дé тьи схова́йу? Йак бис кй́т, тó бим тьи сховаў за па́зуху. — А то ми

були ма гостинци, а при гостинци висію на плоты горнец такий, можи ў ным було зо пийть гарцю, шчо сьи ў ным голуницї варїт на висільи. То навіть мойа жінка жичила рас того горшка. А він до мени: Будь здорову, товаришу! — А йа йиму на тойи: Шчїсливий таниц. — Тай він шмик! піт той горнец. Али жінка до мени: Та ходї ўже. А йа хотїю постойати шче, аби хлопцы той горнец ни збіли. Али вона кажи минї: Ходї, бо йа змєрзла ў ноги; ходїм тай бórши будєм спати і аби сьи хлопцы до теби ни чіпали. — А ту ўже хлопцы чим рас сьи зближїют. — А йа кажу: Та шчо сьи маїют до мени чіпати? Наї сьи ўчїпїи до плота, ни до мени. — Прийшоў йа кількадесят крорїу напирєт с того місцы, де йа з ним розмаўляў. Али кажи Іван до Штифана: Дивї сьи, йакїй онди тєньтий горнец на плоты. Кобїм так буў кїу ни кїнуў, буў би йа му даў зо два рази; шчо сьи маїют горшки по ночих кїгати? — А Нікола кажи: Чикаїти, йа сьи верну по той бук; ни будим с плота ломати, аби гавда ни ўчуў, ни вийшоў та ни здер шчо з нас. — Принїс Нікола той бук раз два, ў тї хвїли, а Іван кажи: Дайно минї йигó! Йа сьи йиднако нїнька нї с ким ни биў, най хоть горнец пібїу. — А Штифан кажи: Йак сьи той гавда довідайи, шчо йигó горнец, тай сьи будє гнївати на нас. Дай спокїй. — Ет, шчо минє йигó гнїу опхóдит; йа йак би йигó ни збиў, тóби навіть ни спаў! Піднїю кїу до гори, та по горшкóви. Али шчо сьи маў відати давїн горшковїй, а то вісльачїй. Йак завишчїло, запікотїло, так йак би до кўпи десїть пеїу шчїшїу. Тай наўпраўцы городами пошумїло. Пиридоганїйїи минє тай кажи минї: Файно-сти минї повїчували. Чомўсти минї ни казали: Дай, Бóжє, здоровїи, али дóбриї таниц — а йа такий таниц маў, шчом на колы піў лицї си відорваў. — А то було на роздорóжу тай смо сьи зóраз росходїли, бо ўже мало бїти по опїуночи. Тай зноў він минї кажи: Добрáнїч. — А йа йиму вїтпóвїу: Йак лїжїши спати, аби сьи мїг ўстáти! Тай йа пішоў собї спати. Прїспáў йа сьи нїч, шчем си з днїи зробїу половїну нóчи і ўже було кóло полуднїи і похмáрило сьи. Йак згуркотїло і нараз чўїу: удáрїу грїм так, аж вікна сьи затрісли, а йа сьи пробудїу. І збїраў йа сьи, їду собї зноў висїльї докїнчувати. Їду йа кóло того роздорóжи, а там так з десїть сьижєнь була тєпєга кўпа бзїнї. Али бїгаїи дїтїна по вулицї тай плачи. Питáїу йа сьи: Чо ти, сїну, плачїш? — Ої-ої, бїдá, бо ми рїтїйк (грїм) тáта ўбїу! Можи бїсти були такі дóбрї, шчо бїсти пішли помочїи ми спорїдїти. — А дєш ти мєшкаїиш? питáїу сьи йа йигó. — Та от ту нидалєко, бїди з десїть сьижєнь хóду. — Кáжу йа: Ходї скóрши, бо йа маїу їти на висїльї. — А то хлопїй вїтпóвїдайи: Тай мойї тáто були ўчóра на висїльї, а нїнька ўже трєба й їїх спорїджувати. — Їде той хлопїц на пирєд, ўтварїїи двєрі, ўхóджу йа до хáти, дїўльу сьи —

на змилий так йа́к би г'арниц дѣхтьу візьми́й. — А деш тво́й та́то лижи́т ўми́рлий? — Та от то сї́рит ха́ти. — Та то с тво́го та́та таке́ йи? — На́ши фа́мільї́а йак ході́т жива́, то цыла́, а йак ўми́ра́йи, то нычо́, лиш дѣго́ть сьи з не́го ро́бят. — За́раз йа ўзы́й сьи до ро́боти, посты́гаў йим дошкі́ робі́ти домові́ну, а хлопцѣ́и ка́жу: Бі́жи за цьві́ками, бо ни ма́йу чи́су ды́ркі вирты́ти і кі́лкі робі́ти, бо ми́нї би шче йти на ві́сьільї на обі́д! Ві́ми́риў йа тру́нву дѣ́сьїть ца́лыў за ўдо́ушкі, шті́ри ца́лы за широ́ка, а пі́ўтора за глыбо́ка. При́ны́с хло́пиц цьві́ки, зби́ў йа туту́ домові́ну, а хлопцѣ́и пі́слаў йим за ра́біном, абі́ йшоў ра́бін йи́го хова́ти, а сам ўзы́ў йим то́то ты́ло ў домові́ну скида́ти, йи́но ни го́лими рука́ми, а́ли ви́лками. То́то ты́ло ў домові́ну спорі́диў, цьві́ками при́биў, а сам на ві́сьільї пішо́ў. А йак йи́го ў пора́дѣ хова́ли, том на то́й чи́с ни бу́ў, а́ли дру́гі ми ка́зали.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Данила Гнатюка.

II. СТРАХИ.

23. *Страж бандою.*

Буў Васіль Кіндрат, фыйний госпóдар. Займиў ў ночі на лан пá-сти штіри волі, аж від улыгріўскої граніцы. Пас він там тї волі, áж о піўночи поїавіла сьи бáнда, дўжи крáсно граїи; ðлївит сьи, тим ланом шум, бáнда рїжи, ни мóжи сьи ўстóїати, а тьма паньіў дўжи диўно гульáйи. Али й волі тыкáйут с тим шўмом. Позакидáли си опанчі, гульáйут так йак ў повітьу, аш сьвітло мéжи нїми сьи показáло; він сьи зострáшиў тай з волáми ўтык. А то пішло ў бéзвісти, ў скалú, ў рікú. Шум дўжи буў. І віт тогді ўже ни гнаў пáсти ў ночі.

Зап. в липни, 1902 р., в Коропци, Бучацького пов. від Олексі Сеньчука.

24. *Страх у виді весілля.*

Раз йа пішóў собі завітка на музїку подивїти сьи і буў йа там доўший час. Ни знайу, йакá булá порá, йду ўже до дому, слўхайу, йде висьільї. А йа собі мїшльу: Дóбри минї сьи графіло; буў йим на музїцы, шче будú видьїти й висьільї. Припér йá сьи до плэта і чикайу. Йде тотó висьільї, так лáткайут, мўзика граїи і фіри йїдут, шчось шїсьть чи сьїм фір, áж прóсто на мéни с кіньма, зі ўсьїм. А йá сьи пітєуáйу до плóта, шчобї минé ни ростратувáў, а він тáки на мéни йїди. Йа зачїў кричїти: Та де йїдиш, та тобі óчи ни повпáзьїли, жи йа ту стоўу. А він сьи ни вігзивáйи йїдén з дрўгим і йїди дáльї так, шчо йа мўсьїў вїньїсти аш на плыт, бóм сьи бойáў, абї минé ни ростра-

тували. І помину́ли мине́, пої́хали від не́ни так с пі́ў кіломе́тра, уже́ то́го висы́льи чу́ти пи́ було. І ни́ зна́йу, шчо́ сьи́ да́лы ста́ло, бо́ йа́ бу́у ў та́кім страху́, шчом ни́ міг до́ дому́ зайти́. То́ с ти́ждинь ми́ було́ пі́рит очі́ма то́то висы́льи і ўсе́-м сьи́ ў то́й чисе́ бойа́у.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

25. Як страх гуляв.

Ту ў колы́ду колы́дува́ли хло́пцы. Музи́ка бу́у порі́дний, фа́йно гра́у і заба́йили сьи́ йа́к зви́ча́йно хло́пцы, сьпи́ва́ли, колы́дува́ли, йи́де́н до дру́гого до ха́ти ходи́ли і так сьи́ заба́йили. Али́ ви́бра́ли сьи́ від млина́ пириві́ского і́ти до Іва́на Кулико́ского. Ди́йу́т сьи́, йде́ йа́кіс пано́к фа́йно ви́брани́й, зи́га́рок аш снйі́айи, па́лицьи ў рука́х; місьи́ць сьві́тит, хло́пцы ли́шили сьи́, по зады́ йшли, а музи́ка, йа́к зви́ча́йно пішо́у на пире́д с сво́йім та́мбором і ка́жи: Йа́кіс пан йде́, загра́ймо му фа́йно, мо́жи ми́ кини́ шчо́ ў скри́пки. — І зачи́ли фа́йно гра́ти. Той про́тыў них дохо́дит б́ли́шши, зачи́у пі́тска́кувати то́й пано́к, зачи́у гу́льати, с то́йі па́лицьи зроби́ло сьи́ ўже́ дві ў то́го панка́ ў рука́х і б́и́и йидно́у ў дру́гу і ду́жи ди́уно гу́ля́йи. Али́ ўздрі́у музи́ка і то́ті хло́пцы, шчо́ то ни́ йи́ пано́к, а́ли шчо́с зле́му́сит бу́ти. Запу́ди́у сьи́ музи́ка і ста́у гра́ти; а́ж б́и́льши прибу́ло хло́пцыў по зады́ і застра́шили сьи́ і застанові́ли сьи́ на т́йм панко́ви, шчо́ так гу́ля́йи. Миха́йло Кулико́ский відки́г на б́ік музи́кантыў і помину́ли то́го панка́ і виде́ до сво́го ві́тцьи, Іва́на Кулико́ского, до сво́йі ха́ти, шчо́бі́ й там забави́ли сьи́. І то́й пано́к ни́ ли́шийи сьи́ йи́х ўже́. Іде́ то́у́па хло́пцыў чи́рис ші́сьть сот кро́кіў по́над во́ди, горо́дом, аж до Іва́на Кулико́ского. Прийшлі до фі́ртки, то́й пано́к зник. Прийшло́ сьи́ ўтвари́ти фі́ртку, ни́ мож ўтвори́ти. Аж пес зга́укаў на подві́ру і ўтвори́ли то́ті две́рі і зачи́ли чу́дува́ти сьи́, шчо́ сили́ йи́. Ві́тко, шчо́ то б́іда́ була́! Пирижигна́ли сьи́ і сказа́ли: Най Бог стири́же нас від усьо́го зло́го.

Зап. в липни, 1902, в Коропці, Бучацького пов. від Олексі Савковового Сеньчука.

26. Страх — музика.

Йидно́го ра́зу пішо́у йа́ на вичи́рницьі. Побу́у йа́ ў това́ристві хло́пцыў б́лі́сько одина́цйто́й годі́ни і замисли́у йим йти́ ўже́ до́ дому́, бо́

пізна порá, а на другий день маў йим пільну роботу, до котрої хотіў спочити. Клікаў йим товаришів своїйх, áли ми вітвали, шчо шче пи підут до дому. Пожигнаў йим товаришів і пішоў йим до дому сам. То було далéко на другім кінці сила, де йа буў на вичирніцях. Йак йим сьи виртаў звітти, учиниў йим сьи на сиридишнї сила, була там хáта побудована новá, Бóского Никóли, при котрі шче двирий і вікóн ни було. Даў миньї сьи чути голос, шчо музика на цимбáли граїи ў тьї хáтї новї, нидокінчєнї. Стаў йа, слухайу, ўже ни граїи. Зачиў йа йти тихонько на пáльцях, а музика зноў граїи. Здава́то миньї сьи, шчо то ў тьї хáтї, а наколи́м хáту мишў, зáраз йим ўчуў, шчо то ў сўтичи ў рові, ў бáйнах, áлим ни видьїў хто. І пішоў йим собі далє і лишїў йим музику. О вісьмидєсїт кроків на пирєдї було роздорóжи — прóсто Крєта — і ў вінкли роздорóжа тóго була мура́ва. Зобáчиў йим здаліку бїлий копєц. Прєстаўйило миньї сьи нїби кўпа сьнїгў, áли сьнїгў ни було, бо то було ў листопадї. Було мрáчно, áли ни було нї болóта, нї сьнїгў. Приходжу аж блїсько кóло нєго, кóло тóго кїпцьї, дїўїу сьи на нєго, а то виглядаїи пїби худобїнка малá, áли ни чўги з нєго áнї віддиху нїїáкого, áнї нїчóго. Ни мїг йа ў ночї распїзнати шчо то, а схлїтим сьи бо́йаў, бо пи знаў, шчо то такє. Хтїў йа кóнчи знáти, шчо то і ўзьиў йим сьїрник с кишєнї, засьвїтиў йим і зобачиў йим, шчо то хорт вилїкий бїлий, зложїў сьи йак звїкли пєс до снáнї, постáвиў гóлову на зáднї нóги, вїтрішчиў óчи на мєни і ни рушии сьи з мїсьцьи. Йак йим виходиў з вичирніць, ни маў йим жáдної пáтицьи с собóу; áли буў плїт старїй кóло дорóги, а йа ўзьиў кїл, тому шчо далéко було шче до дому, а ў пас тогди воўки по силї ходїли, абїм на припадок маў сьи чим оборонїти. Узьиў йа той кїл і три рази ним ўдариў пóпри хóрта стóрцом, а він áнї муркнє, áнї сапнє, а йа пи ўступїў сьи, бо хотїў йигó почистувáти. Узьиў йа, пїднїс кїл до горї йак пальнў йигó на відлїть, йак лижиў, а хорт áнї заскавульїў, áли здоїмїў сьи на нóги, стаў дўжи вилїкий, йак даў шўса йиднóго, то ми сьи здава́ло, жи двáцїть кроків буў плїт далéко, скочїў за той плїт і пішоў там, де граў. А йа собі гáтáйу: Ти миньї граў," а йа тобї відїграў. — Али страх мпїи так огорнїў, шчом лєдво до дому приишоў і на вичирніцьї бїльши ни ходїў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

27. Страх у видї пани.

У дворї рїзаў йим пацьукá. Ўже була пізна годїна, двана́цїта; поробїў йа сальцєсони, кишкї, коўбасї і хóчу йти до дому. Кáжи миньї

кльбучниці: Ни йдѣт до дѣму, Синьчѣку, бо типѣр дванацѣта годѣна, мѣжити сѣи затрѣмати. — А йѣ кажѣ: Ей шчо, Бог ѣсѣда, на каждѣм мѣсци. — Пѣны вѣдложѣли ми коѣбасѣ, солонѣни і грѣший, йѣк звѣкли рѣзникѣ вѣтпѣравити. Йду йѣ ѡгрудѣм, крѣсѣпы чѣчки на свѣдѣ, йѣк найкращѣи горѣниѣи бѣлы, або бульдинѣриѣи. Летѣт пѣпри мѣни пѣны с шумѣм ѣ обручѣх. Пириѣшѣ йѣ той корч, а онѣ пѣпри мѣни, пѣпри той корч, таѣ пѣшла ѣ саджѣку купѣти сѣи. Там талѣпайѣи, лѣскаѣи, приѣшѣ йѣ до клѣтки, йти на клѣтку — йѣ па скарбѣвѣм бѣцѣи клѣтки а онѣ на нѣшим бѣцѣи. І сидѣт на клѣтцѣи ѣже. Вѣдѣ вѣлѣка і мѣсльѣу собѣи: Чи ти минѣ трѣтиш ѣ вѣду, чи йѣ тѣбѣ? — Пирихристѣи йѣ сѣи, і кажѣ: Дѣху сѣвитѣи, просѣвитѣи минѣ, стѣрижѣи мѣни вѣт ѣсѣого злѣого! — Прихѣджу аж до бѣрига, хѣхнуѣ йѣ ѣ рѣку по бѣжѣи волѣи, прихѣджу до нѣго — пи ѣступаѣи сѣи. Помѣпаѣ йѣ за гѣлову, студѣни. Е, гадѣиу собѣи, шчо ти будѣш минѣи робѣти? Таѣ каѣ: Хѣдѣи! А онѣ йѣде так йѣк йѣлыѣка, ни ѣбрѣна. Йѣ йду до хѣти і онѣ йѣде. Каѣ: Жѣнко, сѣвитѣи, ни лихѣслѣѣ. — Жѣнко засѣвитѣла, а то стѣйт так гѣ тѣлыѣ ѣ хѣты. — Кажѣи жѣнка: Шчѣс привѣѣ? — Абѣ йѣ знѣиу шчо? — Йѣ с хѣти кѣгну, то сѣи ѣпѣрло ѣ одѣрки, ни мож вѣкигнути. Вѣкигнуѣ йѣим до сѣниѣи, даѣ йѣим па вѣдлѣтѣи вѣлька раз макѣгоном, а онѣ кажѣ: Пустиѣи, ѣже тѣи бѣльши ни бѣду пѣджити. Йѣк йѣим ѣтвориѣи дѣверѣи, йѣк вѣтир сѣи звѣиѣѣ, пѣшло, ѣже-м бѣльши ни вѣдѣѣи.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

28. Страх — паника.

Як-им був легінем ще, тай шов я до тівки. Так було пізно, коло опівночи дес нидалеко. Я зийшовим пат сило теї прийшов близько води. Дивлю си я, а там купає си шос в воді. Дивлю си, купає си панна; так гей до чєтєдини подібна, біла. І вітак злякав си — хотївим утїкати, али гадаю я си: Ніби парупкови утїкати від дівки — то встид, як вона купає си. Приглядаю я си блищи і дивлю си па тото, а то все — то пітхопит си до гори теї спускає си. І я чим блищи зближю си, а вона вже ни пітєсакує так, як здаєку. Я гадаю собі типер: — Що це ни щизає? Біда буди. А можи яка біда обшорочит — прийду, подивлю си! Приходжу я блищи теї нахилєю голову, а то вже лишєнь голову витко, вже ни купає си, лиш так мало потроха. А я приходжу блищи, а то вода так піткидає тов шумов з води. Теї я би був міх на то рачувати, а то нинравда було.

Зап. 1903, від Василя Варчука, в Печеніжині, О. Деревянка.

29. Страх у виді жінки лізе на грушкю.

Микалісма коноплі — вже в осені. І вітак якисмо вмикали та йдемо вже до хати. Дивимо си, жінка стоїт. Ну, і ми стали, та стояли так кваидрас. І дивимо си, а вона дряпає си по грушці. І так ми пішли до хати тай лишили ї. Хотів шпурити теї казали: так ни паде.

Зап. 1903, від Волощука Василя у Тулові, Сياتиньского пов. О. Деревянка.

30. Страх у виді дівки.

То йиден парубок надыйшоў з вичирниць ў зимі, тай прихóдит пи далéко йак то міст кóло шкóли (в Григорові). Кáжи: Дйўйу сьи, йде дйўка; а йа собі мислиў, жи то Насьтьи Рісноїї, тай кáжу до неїи: А ти де йдеш так пізно? Тай йим злáпаў йїи за рúку. Йа йї ўзьнў за рúку, а йїи рука така волохáта! А вона — кáжи, сыла миньї па плéчї тай не мóж йї скіннути. Прийшоў йа нидалéко цéркви, кóло тóго христá, шчо йи, хóчу сьи нирихристїти, ни мож і пи мож дáльї йти. Йа бирú, виртáйу сьи наза́т. Прихóджу аж там кóло мóста, кóло шкóли, зноў пи пускайи дáльї. Гадáйу собі: Шчо ту робїти? Бирú тогдї, йду ў до́лину. Нирийшоў йим биз вóду, биз поты́чок тай йду по́нід горú, а ту миньї так тьїшко, так йим зы́прїў! Аж йим прийшоў кóло тóїї фїгу́ри, шчо кóло Тўрка, аш тáм йим сьи нирихристїў тай тогдї дйўка з мéни зльїзла. А йа прийшоў до дóму тай відлéжиў дві недьїли і дрúгий раз ўже дйўки на дорóзї ни чїпаў ў но́чї.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Буцацького пов. від брата Філька.

31. Страх — Жид.

Йду я йидного вечера до дому вже пізно, а Жид стоїт на дорóзі. Али я дивю си — так іду по-при него — нїчо я ему ни казав такого, теї я так кажу: Шо ти, мой, нисеш? — А то, вихір як си звїяв, як зачело камінями шпурлети! Али я дивлю си, а той Жит мене пи-ригонив аш кóло коршми. Я єго лишев, а він вже напирид мени. Кáжу: Шо ти є мо, шо ти маеш мене пуджити? — А то напирид мени відїйшло, теї си зробив... зробило си пéсе мале. Али то пéсе зачело си

кочети пиридомнов; я лишень хотїв го ймити, а воно вітскочело від мене, і с того писети, та си зробив хорт такий

Зап. 1903, від Дьордія Черешньовського в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

32. *Страх у виді Жидків.*

Йїхали с Коропци на жива лѹди сторонного пана с Подольє. А йидна жінка боїала сѹ дѹжи бідї ў ноцї, али рѣшта, на тѹ фїрі сидїло багато лѹдїѹ, таї сѹ сѹмїѹали. Таї каут: Оўа! Шчо до нас бїда маїи? Їа кобї відѹї, йака бїда! — кажи оден. А фїрман кажи: Хбчїти відѹти? Йї вам покажу зараз. — Трїснуў батогом два рази, поїавило сѹ двоїи малїх: одно мѣньши, дрѹги бїльши. Так вігльїдало, нїби Жидїта. Таї кажи тої фїрман: Адїт, онде ўже йи двоїи. — Зачїў кїньми рушїги фїрман, нї мош; шчоє вітак змуркотѹ тої фїрман, конї йак сѹ пїрвали, йак зачїли литїти, віт пїткїў аж йїскри скáčут. Лѹди сѹ пошпуджували ўже на фїрі, однї сѹ Бóгу мо́льи, а дрѹгї моўчї. І тотї литїѹ, нїби Жидїта. Дойїджїїут аж до дрѹгого сїла, дїўїи сѹ, а тотї ўже на пирѣдї двоїи дїтїї, ўже стоїа зноў. Тої фїрман зноў траснуў два рази батогом, тотї дїти зникли, тї лѹди подїйкували Бóгу, а тої фїрман сѹмїѹаў сѹ. І кажи: То моїї помїчнїкї.

Зап. в липни, 1902, в Коронци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

33. *Страх — хлопчик.*

Други — я йшов с села деєь коло диветої, або дисетої години. І привїдїв мїнї си на болокі однїм хлопчик. Я си пирихристив, а він щїз... но вдрїв.

Зап. 1903, від Василя Грїгорїйчука, в Видиновї, Снятинського пов. О. Деревянка.

34. *Бїда — дитина.*

Йду раз ранѣвко до Сїсчїхи. Дївю сї, а перед хатов така дїтїна, малѣнька, в сорочїнї, простоволоса. Пїшов я до хати та пора-

хува́в діти. Всі були́. — А чия́ то там, Сісчі́хо, на дворі́ дити́на? — А ўна на то ніц. Прибі́ваю до мої́ небі́жки ма́ми та́й ка́жу: У Сісчі́хи біду́м виді́в. Але ма́ма не вірила. А пото́му лю́де всі́ є́ї переко́нали, що́ у Сісчі́хи була́ біда.

Зап. 1903, в Дрогобичі, від Сеня Кушніра. В. Левинський.

35. *Страх у виді коня.*

Йидно́го ра́зу йі́хаў чо́ловік ж жі́нкоў з мі́ста, з Бучи́чи. Нида́леко си́ла на гра́нiчнiй доро́зi надле́тыў на́гли кiнь ви́лі́кий стра́шпи си́льнiм гальо́пом, жи́ аж iскри́ за йи́го копита́ми сьи́ сiпали. Зоба́чила жі́нка, шчо́ з за́ду сиды́ла на фі́рі, і пи́ристра́шила сьи́ ду́жи тим ви́до́ком і кри́чила́ зо стра́хи до чо́лові́ка сво́го: Жи́ни́ йак на́йбо́рши ко́нь, бо́ за на́ми ли́тiт та́кий кiнь ви́лі́кий і мо́цно ли́тiт та́к, жи́ аж сьи́ iскри́, за пи́м сiпíют. — Ни́ помо́гло́ то́то шчо́ нага́ньи́ў ко́нь чо́лові́к і йі́хаў бо́рзо ни́ми, бо́ то́й кiнь да́леко бо́рши ле́тыў і зда́вало́ сьи́, шчо́ хо́че йі́х на во́зi сво́йи́м би́гом побі́ти. На́ра́з йак сьи́ ду́жи збли́зи́ў бли́сько́ аж до са́мого во́за, ско́чиў ра́птом на бі́к і до лы́са полéтыў, а во́гонь сьи́ за ни́м сiпа́ў. А то́ты ко́нь у́ во́зi зоба́чили то́го ко́ньи́ ў побі́гу, то́ так ша́лено́ рвали́ до до́му, шчо́ т́удно́ йі́х бу́ло стрі́мати.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Рововського.

36. *Дивна конина.*

Йшо́ў йа́ рас с Пú́жник. При́йшо́ў йи́м на Кíзьбу, а там йи́ та́кий жо́луб або́ рі́ў. Ди́ўи́у сьи́, а там ко́ни́на спú́тана, пи́риве́рни́на до го́ри пú́гами. А то ви́лі́кий там рі́ў від но́восы́ле́цко́го. А йа́ гада́йу со́бі: Та́ шко́да, аби́ здо́хла. Тре́ба йи́й ро́спú́тати та́й ви́вести́ з то́го жо́луба. — І́ три́ма́йу сьи́ за пú́то. Нако́ли́ йи́ йа́ ви́ви́ і хты́ў йи́м пу́сти́ти. Во́на́ йак ви́ўкни́, йак ди́рíни, йак пи́ди́ зо мно́у по́ корчо́х! І́ ма́ў йи́м ми́шо́к на со́бі і́ кужу́х, то́ подéрло на́ ми́ньи́ ў ша́ма́тьи та́к, шчо́м сьи́ ли́ши́ў тíльки ў́ портка́х. Ві́так йак здо́йма́ло з ме́ни пор́ткí, то́ ўже́м ў та́ким стра́ху́ бу́ў, шчо́м ни́ ми́г ви́трима́ти, бо́м си́ гада́ў, шчо́ бу́ди і́шче́ здо́йма́ти шкíру. Али́ бо́ли́ ли́шила́ (ма́ла сумлы́ньи́ — зам. тата) ми́не́ Во́гу дíйкува́ти ми́жи ро́со́хами на́ ви́рбі́ нат са́мо́у крú́чо́у. І́ шче́ ка́пцí ли́ши́ло ми́ на но́га́х.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

37. Як парубок скакав на стража.

Раз йа вівіў коніпу на пашу, а сáмйим пішоў на вичирніці. А та коніна прийшла с пáші тай приближийи сьи до горóда, хочи зальісти ў горóд. А йа йду з вичирніць тай дйўйў сьи: Мойа коніна, гпыда, мáйи па чолы лисину. Мйшльу собі: Респўтайу тьи, тай возьмў тьи до дому, бо зальзйиш ў горóд тай нарóбиш шкóди. — Прихóджу до тóйи коніни, респўтаўйим, пўто ўзьиў, на шйўу заложйў (собі — зам. тата), а самим ўзьиў сьи за хрибёт ковйиш, тай гайд, так йак то на кóньи. Йа дйўйу сьи, а йа цапки стоўу на дрўгйм бóцьи. Так йим сьи потóўк, а коніна ни звáйу, дé сьи поды́ла. Йак мй страх зыбрáв, шйпкum лишиў, йак йим зачыў ўтыкáти до дому! Прихóджу, а мойá конина ў дóма під обóрогом, а тотá, шчо йа сьидáў, то ни знайу дé сьи поды́ла і до нйны.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

38. Страх у виді лошака.

Як-смо раз їхали до Стрия і то сй вчйпило наших копйй гей лошьи. Таке цалком подабало на лошьи. Али минй йно дивно було — де воно сй взяло коло копйй. І все с самих Лисетич до Тисарова... Али я як сидів на фєрі, аж волос ішов в гору, як я то видів, бо все чогось цавком коло віска. Я бичом навйть гонив і воно сй такой ни пускало.

Зап. 1903, від Гриня Бавуса, в Іванівцях, Жидачівського пов. О. Деревянка.

39. Страх у виді теляти.

У йидпйім дворі повихóдили вéчиром тильйта с кльітки; а пастухй сьи бойáли, шчобй тильйта ни помéрзли абó абй ни порозбивáли зьвйрі, ходйли ў ночй і шукáли. Йидén йшоў ўпирéд, дрўгий бóлишйў сьи; і здйбаў шáроў годйноў, жи шчось йшло поды́бни до тильйти. І зачыў ййго клйкати: Мальó-мальó-мальó! А тильй йимў сьи покрийўйило так сáми, йак би він говорйў свóйим йазйком. А він пйзнаўши, шчо ни мóжи бўти, абй так тильй вйтповідáло, пйрипустиў ййгó і пішоў дáльи. А йак надййшоў дрўгий і зобáчыў тотó тильй, пйрйбйх прйтьма і злáпаў за

шійшу. І ўчуў, шчо тотó тильй булó дўжи зймни і кінупо ним дўжи кйшко до зймлы. І доўгий чис ни мйх спамнйтати сьи, де він йи. А йак сьи схопиў, то обá поўтыкалы зй страхй і ўзнáлы, жи то ни бўлы тильйта, áлы зьлы дўхи.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Буцацького пов. від Тимка Гринишиного.

40. *Страх у виді кози.*

Йиден буў Дўтка. Пáсли кóзи на лўзы, шче за пáча Мислóўского, старóго, Антóнього. Він ййди з двора конём, булó бйльши йак мйльи до-роги, показало сьи йимў на знак козьйти сьвйцкого, мйжи льисáми. А він зьлыс с коньй тай ўзыў ту кóзочку на коньй тай кáжи: Кóзочко мойá, кóзочко! І визé на конй до компáньйй тих козьйг. Нидалéко ўже бўло доййзйти до обóри козьйчоий, а тотá скóчила кóзочка с коньй тай за-чйла пльискáти ў долóны і зачйла сьи сьмййáти: Ха-ха-ха! Кóзочко мойá, кóзочко! — Зачйла шче й кпйти з нéго. Той йáк сьи спўдиў, зачйў тьйкáти до свóго кумпаньйстого і тотá лишйла сьи козá.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Буцацького пов. від Олекси Сеньчука.

41. *Страх серною.*

Було в одного госпoдари висйле — хлопцй таньцьовали в вечйр в хатй, а там серна прпйшла; і хлопцй зймáли три рази в руки, а шереть в руках сье лишила, а вона ввестй сье ни дала до хати. То певно був дйтко!

Зап. 1903, від Миколи Бачинського з Лйвчиць, Жидачйвського пов. О. Дервянка.

42. *Страх баранцем.*

Ййхаў ййдин госпoдар з млина чириз льис так десь коло пйўночи. Йак виййхаў на той мйсток, шо йе там пйд Сьйльцем (бевьк.) ў „Залйз-нйй“*) аш чуйи, шось так стало тьашко коньам, шо так стали сопти, шо

*) Залйзна — урочище мйж лйсом на шляху Камйнка-Добротвйр пйд Сьйльцем б.; там показують сья рйжнй страхи.

ледво тьагнут. Оглядаючи ці він, а ў заду на возі сидит білий баранчик. Він уже знаў, шо то йе, теі обирнуў сьи і далы йіди, а йак виїхаў з лыса, ўзяў того баранчыка на руки і давай христити йиго. Али той господар зарас заслап і пій року лижаў, а шоб ни буў йиго зачипаў, то ныц би йиму ни було.

Зап. від Марини Коваль на Стриганці, Камінецького пов. в липни, 1902, А. Веретельник.

43. Бідний баранець.

Йак тато робили, нибіжчик, ў Струсові, тай тамички поїхаў чоловік на йармарок, на други, чи на трєги силó. А до бўло ў зимі, дужи була завирұха, тай той чоловік дужи сьи припізаяў. Али другий буў з ним, йіх двох; йіхали з міста пізно дужи, ныч. Йідут полим, а піт фігуроў лажит йагньітко малєньке і трісє сьи, бо зымно, с студини; тай заблєяло. А той чоловік, шчо з ним йіди: .То, кáжи, пєўно хтось гнаў віўцы з міста, а тотó сьи йагньітко одно лишіло. І кáжи: Возьмім тотó йагньітко, бо шкóда, абі змерзло. -- Узыіли тотó йагньі, завіли у вирєту, положили на сáни і йідут. Прийїхаў газдá до дóму, йагньітко ўзыў до хáти, і покляў на пийц. А той, шчо з ним йїхаў, пішоў до дóму, бо він буў аж на другім кінці. Типєр тотó йагньі на пийцу так сьи загрїло, тай такє сьи зробило вилїки, жи поўний пийц. І то прáжда, прáжда! Тогдї тотó йагньі кáжи: Чоловічи, визі минє, кáжи там, віткис минє ўзыў, бо йак ни вігвизєш, то будєш відьїти, пчо с тобоў сьи стáни. — Той чоловік тогдї стаў і дұмайи, йак тотó вєсти: ныч тємна і лужи завирұха і далєко, типєр і тóго чоловіка нима, лиш він сам. Али рад-нєрад, дівит сьи, жи то ни жєрти і запрїгáйи кóны до саний, скигáйи йагньі с пийца, али бо сам пи мóжи, кїлько й жінка помагáйи, бо йагньі вилїки ўже, поўний пийц. С тьишкоў нұждоў відвигали йигó на сáви, визє йигó, али жи кóны так тьáшко йдут, шчо аш цылкóм мóкрі. Привїс там на тотó мєсци, скотїў іє саний і лишїйи; а вонó тогдї ў сьмїх, зачїло сьи сьмїйáти і кáжи: Йáкбис буў минє ту ни вівїс, тóби ти ўже другий рас пєўни йагньїтьи ни браў с того мєськы. Шче йимў сьи й покривїло, кáжи: Бідний баранец, бідний, а то змерс! — А той зы страхóм до дóму лєдво прийїхаў.

Зап. в вересни, 1895 р., в Пужниках, Бучацького пов. від мамі.

Паралелї: Житє і Слово. Т. II. Ст. 354. Чорт-баранчик.

44. Як вівця не дала ймити ся.

В Устю на зборах був я і запізнив си там. Йду — на вулиці стоїт вівця. Пішов я, чоловіка збудив і сказав єму, аби той чоловік пішов вівцу ймити, аби і пси де ни занудили. Той устав, са́му дівку віри́див, аби дівка йшла ловити, а сам став на порозі, на дверих. Дівка вішла і ми ловили з дівков обоє і ни могли ймити. То бавило пів години. Вівця побігла, утикла — пішла травами, толоков.

Зап. 1902, від Дутчака Николи у Тулові, Снятинського пов. О. Дервянка.

45. Страх вівцею.

Я ночувавм з биками так під лісом і накладавм вогень. Такем зачив пичи бульбу — лізи таке як вівця і прийшло — я тогди взяв такий коштур таї в него кенув. І пішло... як я кенув... Як пішло тісом, як зачило лісом ломити — моцний Боже... том се яедви віховали, то копицю ледві до гори ногами ни пиривирнуло.

Зап. 1903, від Семка Лесіва з Ісиптич, Жидачівського пов. О. Дервянка.

46. Страх у видї ягняти.

Йиден чоловік с си́ном йїхали з Бучичи. Була то пізна поря́ ў ночи. Прийїхали ко́ло гра́ниці за́лісе́цької і ба́рискої, надбіг ба-ранец, йагньї, і зачіў мо́цно блейати так, йак би сьи просіў ў тих льудїй, аби го с собо́ў ўзьили. Ка́жи та́то до си́на: Ста́нь-но, бо йа-ке́сь йагньї згубіло сьи від ове́ц десь. Тре́ба го ўзьїти до си́ла. — Стрі́маў снн ко́ньї, зліз з во́за і йагньїтко зла́паў на ру́ки і вісадиў на віз до та́та. Та́то йагньї трима́йи і гла́дит го ко́ло се́би, а снн ко́ньї жи́не і так тья́шко ко́ньї тья́гнут, йак би ко́ло пийта́цьїт цитна́ріў ва́гї. Прийїхали ко́ло гра́ниці пужне́цької — ту на льісницїўці — а ко́ньї так піпрїли тья́шко, жи аш шума́ на ко́ньох стала. І ста́ли ко́ньї, ни хотья́т да́лы тьгнї́ти. Йагньїтко з во́за скочило, пиримініло сьи ў по-стать чолові́ка, сплеска́ло ў до́ло́ньї і засьмія́ло сьи го́лосно і поўто-рило то́тї слова́, шчо старі́й до не́го промоўля́ў: Тпру-тунцьу, тпру-тунцьу, бідни йа́гньїтко. Ха ха-ха! І лишé вітир за ним повї́яў, по-бігло наза́д, а́ли ўже ў по́статї чолові́ка там, зві́тки йї́хало. А ко́ньї

рвали до силá до дóму так, шчо трóдно їх бóло ў руках ўтрíмати; а тáто с сíном зíстрáшили сьи мóцно, шчо над йагнйтьом зми́лосердiли сьи, а то ў пóстати йагнйтка бiдоў йаковось худóбу си помóчили i самi сьи пострáшили.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

47. Дивна череда овець.

Йак тáто шче булі хлóпцем, тай йiздпи на нýч с кiньми на бá-рискі сiножiта, бо то дáўно ни так бóло, йак типér. Бóли там пуж-не́цкi, бáрискi... багáто їх почувáло. Мáли сокiру с собóу, рубáли па-тикi, робiли вогóнь, позганйли кóны до кúпи i снáли. Надййшлó овéц зо дванáццiть. Йидén з них ўстаў, тотi вiўцы привирнóу аж до вогнóу, áли вонi кáжут: Шчо тим вiўцьом зробiти, абi онi разóм з нáми бóли до рáньи, абi ни пiшли від нас? — Одén кáжи: Ў мéни йи новi обрутьи-пкi; злáпаймо йиди́у i дрóгу i припнiм. — Тай зробiли так; вiтьили паль, полапáли на обрутьинкi i припiйли, а рéшта ўже сто́йáла кóло тих. I польи́гáли снáти. Ўстайóт рáно, áньи обрутьинóк, áньи кóликiў, áньи йиди́нóй вiўцы... Той, шчо йигó кóны, ни маў на шчо полапáти, бо обрутьинкi вiўцы ўзби́ли. Він полови́ў кóны ў рúки i так до дóму при-провáдиў, пáткайучи:

Вiўцы моiй, то чóрнi, то бiлi,
Дéсти моiй обрутьинкi дýли?

Зап. в вересни, 1895 р в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

48. Ягня заводить парубка в озеро.

Рáзу йиди́нóго йшоў йа з вичирни́ць. Прихóджу до дóму, ди́ўу сьи, ви́бiгло йиди́нó йагнй с шóпи i блéйи i ўганййи. Мiшльу йа собi: Тра злáпáти i кiнути до шóпи. Йа за ним, ни мож злáпáти. Десь булá дьи́рá i ўтьiкло вонó на горóд i ўганййи по горóдi i блéйи. Йа роз-дьигнóу сьи i мiшльу: Мýшу тьи злáпáти, бó тьи шчось зьвiсьть i будé шкóда. Ўганййу, ни мож злáпáти. Аш ту вонó з горóда побíгло ў такiй лiс, а йа за ним. Йак йим зачiў ўганйити, ўганйiў йим цiлóу нýч i ни злáпáў йим йагнйти. Так йим си óчи подér i так йим сьи змýчиў i ўпаў йим ў йакóсь йáму. Рáно ди́ўу сьи, а йа ў óзирi ў такiм гли-бóкiм i ў такiм болóтi i áньи йак вiльiсти, áньи кóгó закликати, абi

мнѣн хто вікигнуў. Йакось йа вільіз, приходжу до дому, залѣдво, шчо жийў на свѣты. І ўже віт того чѣсу нѣйди бим нѣчого ни лапаў.

Зап. в липни, 1902, в Пушкиках, Буцацького пов. від К. Пшиблукевича.

49. *Страх у видї свинї.*

Йидного часу буў йа ў силї Корѣпци ў господари, робїў йим роботу кушнѣрску. Дѣйало то сѣи ў половинї черфца, коли господарїў дома ни бѣло, бо булі ў поли. Буў йим йак римѣсник і падаїрца йїх ѣсого господарства сам ў дома. А то бѣло ў субѣту по полуднѣу. Кінчиў йим роботу і ни маў йим шчо закурїти; прїкро ми бѣло, али тирпїў йим до вѣчера, бо хотїў йим роботу скінчїти. Ў дїуїатї годїнї ў вѣчир приїавїли сѣи господарї до дому, а йа укнчиў роботу і удаў йим сѣи на мїстѣчко на трафїку за тѣутьном. І забавїў йим сѣи там з знайѣмими лѣудьми до кїнцѣа дисѣйтоїи годїни. По дисѣйгї годїнї вітхѣджу на мїсце, дем палїй день робїў. Приходжу кѣло цѣркви, прихристїў йим сѣи і пїшоў йим далї. Вісши цѣркви йи хрест на палїйтку паньщини; пїйшоў йа кѣло того хрѣста, здоїмїў капильўх, прихристїў сѣи і зачїў пацѣир говорїти. Зробїў йим кѣло сто крѣкїў вісши, учинїў йим сѣи кѣло цвинтарў, шчо тѣйгнї сѣи сто пїидисѣить крѣкїў пѣпри дорѣгу. І параз ўчуў йим наглий пѣбїг і тїпїт такїй, шчо видавало, йак би стомѣ ногами параз цїпало. — То крѣто бѣло, крѣто. — Нагадаў йа собї, шчо то мѣжи бѣти бїда, а приповїдаїут лѣуди, шчо сѣи обгльїдати ни мѣжна. І йа цї обгльїдаў сѣи, бо ми сѣи ѣсѣо далѣо чїти пѣзады мѣни. Зближїў йа сѣи прѣсто каплицї, шчо стоїт у половинї цвинтарў кѣло дорѣги, а той тупїт і бїда пришлѣсувала аш до лѣвого бѣку кѣло мѣни. А йа відвернїў гѣлову на правїй бїк, бѣм ни хотїў видїти тѣїи бїди. Думаў йим собї: Скінчїт сѣи цвинтар, таї бїда сѣи лїшит кѣло нѣго, а йа пїдї собї далї. Ни хтѣла сѣи бїда лїшїти. Шче два крѣки бѣло, аби скнчиў сѣи цвинтар, а бїда стала на поперѣк дорѣги наўпѣрїд мѣни. Далїм ўже йти ни мїг, мѣсїў йим стѣти на мїсци. Зї страхў мнѣи пїт обїльїлїў і мѣсїў йим бїдї змїрити очїма, мѣсїў йим сѣи дивїти на пѣу. Була бїда дѣўгѣсти бїльши йак пїўгора лїкѣта, а бїльши йак лѣкоть висѣкѣсти, чѣрна йак вѣголь на подѣбу свинї вилїкоїи, али жи нѣг і гѣловї малѣо мѣжна бѣло рѣзрїжїти, така йак бѣўван. Постѣйаў йим кѣло пїить мїнїг і бїда стоїт. Замїслиў йим обїїтї бїдї; звернїў йим на правѣо, зробїў йим зѣ два крѣки, а бїда сѣи таїжи постунїла і відала зноў так зї сто стїкїў параз. Стаў йа тогдї

і ўміў йим молітоў багата і гаворіў йим молитви, ати лишэ ў дўсы, бо піском на гóлос ни мож б́уло. Нарэшт́ы молитви кінчу, а б́іда сто-й́іт (слухае — прим. мамі). Аж мин́ы сьи наўпрікріло сто́йа́ти і ўздих-нуў йим до Бо́га і поміслиў йим си ў дўсы: Ў і́мени присьвато́й Тро́й-ни Господи Бо́жи допомо́ж ми́ні с тóў б́ідóў сьи розўйизати. — То ни жéрти б́ули, н́ыи. — Йак вoна́ минé страши́и до сéго ч́ісу — так мисльу — най би йа й́йі настра́шиў. Маў йим мéтер йидноста́йний ў руц́ы, йасни́овий, цаль гру́бий, ш́іўгoра ширóкий; зробиў йим ў пра́вий б́ік óбрут по ула́ньски і мо́цном б́иду б́ухнуў тим мéтром на відльіть йак ў б́убни. І ў т́ым момéнты віхир сьи зв́йаў с́ильний, шчо ма́ло дé-риво на цвитару́ і грушќи ў горóд́ы перет цвинтарóм не полома́ли сьи. Віджу, жи б́ід́и нима́, зні́кла, а́ти постун́іти сьи бо́ю, бо так вітир с́ильний, шчо ми сьи здава́ло, шчо́ би минé пон́іс. Пошумі́ло ќілька м́и-ну́т і той шум спра́виў сьи пóза цвинта́р, а йа пішоў со́бі зв́ітти. Зро-биў йим з дэ́сыть крóќиў і на р́іўны дорóзы л́ы́ву но́гу ў пра́вий б́ік поты́гло шчо́сь, а пра́ву ў л́ы́вий і так йим склáдно сы́ў, йак той тём-ний, шчо на л́ыру гра́йи, так йим сьи зложиў. Хт́іў йим сьи спéрти на свой́у м́іру і стáти, а́ли на́гли д́іўйу сьи, шчо м́іри нима́, лише ќілько ў руц́ы. Спéр йим сьи на р́уку, ўстаў йим і пішоў йим до до́му і ў́же минé б́ільши ны́ц ни ч́іпа́ло. На д́ру́гий де́нь постано́виў йим со́бі зна́йті решту м́іри сво́йі. Прихо́джу на то́то м́ісце, знайшоў йим часе́ть б́ільшу, йак ў рука́х ми сьи лиш́ила, а трéго́йі части м́іри і до ны́ншнього д́няи ни ба́чиў йим. А ца́лий тижди́нь маў йим зна́ки на долóни від пазу́ріў, шчо позатиска́ли сьи ми ў долóнбу, йак йим стиснуў р́уку. Оповіў йа гáз-д́ини сво́йі, ў котро́йим робіў, шчо минé така́ б́іда сп́ітка́ла і а т́ым м́іс-ци, а вона́ мин́ы опові́да́и, шчо нибóшчик Анто́сь, муж й́йі, одно́го ра́зу йшоў до до́му пізно ў но́ч́і с си́ла і на т́ым м́ісци уч́іні́ла сьи го б́іда ў пóстаты́ чоло́ві́ка і товаришувáў з ним, пиривіў го пóпри йи́го хáту ровáми і він ни м́іг пізна́ти н́ы то́го м́ісьцяи, н́ы об́ісцьи́ сво́го йак йшоў пóпри нéго і запрова́диў го ў л́ыс, Ва́дову. Буў там л́ысн́ичий ў т́ым л́ыс́ы. Нако́лі ќу́ри зап́і́яли, това́риш ш́чез, а муж й́йі, Анто́сь л́едво до сх́іт со́ньця до до́му сьи дыста́ў. — За ц́ы́лу ны́ч зайшоў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

50. *Страх льохом.*

Йа йшоў з вичирні́ц. Йду ч́іри́з горóди наўпраўц́ы, і ўзы́ў йим ќіў па плéч́і. Д́іўйу сьи, йде льóха наўпиред мéни: рóхкайи. Али йа буў п́ід охóтоў, зны́ў ќіў і тут́у льóху ко́лом. Льóха рóх-рóх — і ў

бзійни залётїла, ма́ло бзійни ни віломана. І й́а сьи спудїй, шїпка ми ў горі, ма́ло ни спала.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Васи́лика.

51. *Льоха з пацятами.*

Як шов Ясько Глуховського до міста і тогди видїв льоху с пацетами. То дужи пізно, над ріков. — І пирикинула сї (в) кобіту. І виїшла тота кобіта враз з ним аш на місто. І тогди як шла враз з ним (за пацета — вже ни знаю, де сї подїли) теї на мосьці тогди єму повіла: — „Ну, бувай здоров!“... І казала: Якис ходив до тої дівчини, так будим ходив, такі сї с тов дівчинов вожениш. — Ну, теї вже сї в тім ро-зїйшли.

Зап. 1903, від Орини Андрущишин в Іванівцях, Жидачівського пов. О. Деревянка.

52. *Свиня зачіпає товариство.*

Перед сьвитами різдвиними я коледував тай систра була в мени тай просила мене: Відвиди мене до дому! — А я взев тай пішов з нев, тай пішлим у суткі з нев. Та я взев с собов зєтя свого, бо й я си бояв. Али я йду — ідимо трое нас, то минї тут у стигно торкну́ло си, а я си тєгну. Алиш наслухаю — то знов торкнуло; а я лапнув руков та ймив сми свиню, али си вірвала. Тай потому я пішов — систру відвів єднако, а він вирнув си. То вже нічо мні ни зачіпало.

Зап. 1903, від Васи́ля Лазаренка в Русові, Снятинського пов. О. Деревянка.

53. *Страх — заяць.*

Я був за вартівника в дворі, али дивю си, а то шос гримнуло рас, а вітак і другий рас; а я кажу: „Докі ти будеш мене пуджєти?“ А то відїйшло та в долонї та все лус-лус теї зачєло си смїяти. Тогди знов як взев камінь, як луснув, аш я си слудив. А то такі коло мени ни далеко бўло. А прийшов я, дивлю си там, шос гримає коло кошницї. А так як я приходжу туду на то місци, де то гримало — а то нима

нічо. Я лишень відійшов, а то знов бире — розбиває кошницю — корудзу пускає. Али я приходжу на то місци знов — агі, нима нічо. Що то такого? Али я взев, та йду; я йду вже віти, а то си зробив заяц, ніби то в полю, таке вухами стриже коло мени і тими лапками так як та мала дитина грає ти руками — так той заяц Я єму кажу: „Шо ти є ти, мой, за єден, шо ти си мнє ни боїш, али ти биреш та мене пуджєєш? А чо ти биреш — тогди тікаєш, як я прийду тудя?“ А то ніц мині, пічо ни казало ані рас. Так я си є того спудив, аш мині капилюх підіймило до гори, так мині стало дужи лечно.

Зап. 1903, від Дьордія Черешньовського в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

54. *Страх у виді пса.*

Одно́го ра́зу робі́ў ѡа жи́ва ў Новосі́ўцы за Підга́йцями. При́йшо́ў ѡа ў ниды́льу до до́му до сві́то сіла́, до Пу́жник, подиві́ти сьи, шчо сьи ў до́ма ро́бит. Ў по́пиды́лок вирта́ў ѡа наза́д до Новосі́ўки, а това́ришило зо мпо́йу три ко́біты і одна́ ды́ўчина, котрі́ так са́мо ро́били жи́ва ў Новосі́ўцы. Війшли́ ми є Пу́жник цы́лком є полудни́и і на поло́віпні́ доро́ги на́м сьи цы́лком запиві́дныло. Де́сь ко́ло дисба́тойі го́дини́и бу́ли ми ў Голго́чах пі́рит Підга́йцями; нако́лісмо пи́рихо́дили́ по́при млин і ѡа йшо́ў ў пи́ред з ды́ўчино́ў, парас скри́чили́ ўсьі́ три жі́нкі з за́ду і кі́нули сьи на ме́ни. Са змі́шаний́ тиж кри́ком, пи́тайу сьи, чо́го крича́т. А вони́ пока́зуи́ут руко́йу на грё́блю і ка́жут ми́ні, шчо сто́и́т пєс ви́лікий, шчо ви́скочи́ў з водо́и. Са сьи ди́ви́ў до́ўгий́ час ў то́ місци, де вони́ пока́зували́, а́лим пса жа́дного́ ни ви́ды́ў. І за́чина́иу сьи з них сьмі́я́ти і ка́жу так на жа́рт: Ви́плинь бі́да з водо́и, лы́пши з бідо́ў, ѡак без бі́ди. На́раз уви́ды́ў ѡим, ѡак ви́скочи́ў з водо́и то́й са́мий́ пєс, котро́го пі́рит хві́ли́ў ви́ды́ли́ тих три жі́нкі. На́стра́ши́ў сьи і ѡа то́го чу́дóвишча і пу́стили́смо сьи йти́ да́льі, а то́й пєс за па́ми та́кжи. Нако́лі ѡа сьи обглы́ну, то він ста́ни, а ѡак ѡа сьи ни ди́ўльу, то він йде́ за на́ми. Так йшо́ў до́ўгий́ час. А ѡа ми́шльу со́бі: Да́м ѡиму́ кі́лька па́лиць і пи́рикона́иу сьи, шчо́ то ѡист. Али́ потім ѡа со́бі при́пінну́ў, жп ѡак то пєс пра́ўди́вий, то бу́де ѡі́сти хлы́б, шчо ѡа ѡиму́ дам. Ўзы́иў ѡа, ўлупі́ў кавáлок хлы́ба і хты́ў ѡим ѡиму́ кі́нути; нако́лім сьи обирну́ў є хлы́бом до не́го, він скóчи́ў за фо́су і за́чи́ў сьи з нас сьмі́я́ти. І ка́жи так: Ко́бі́ ти бу́ў ми́ні да́ў ўпи́рє́т па́лицы́, то́ бис бу́ў сьи до́бри пи́рикона́ў, а́ли до́брого́с сьи до́мисли́ў! І ли́ши́ў сьи на тым́ місци.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від брата Гілярка.

55. *Студений страх.*

Дєдиви показав си пес червоний. Вони єго били палицив тай тікали, а він за ними біх. Легли спати, а він лєх верз них — такий студений, аж вони знімогли черис то. А вітак на полудни показав їм си пан з блищичеми гудзиками... Аж знімогли черис то.

Зап. 1903, від Параски Легкун, у Видинові, Снятинського пов. О. Дервянка.

56. *Як страх ріс.*

Та як шли всі троє, та ішли до ліски і вздріли там пса. Тогди той син єго взев, тай виломав кія і тріснув по лісцї, а той пес зачав рости в гору. І як вони всі троє, як до того пса прийшли, і дуже се були полекли. І ни знати, де се подів той пес.

Зап. 1903, від Орини Андрущишин, у Іванівцях, Жидачівського пов. О. Дервянка.

57. *Страх у видї хортів.*

Йа буў на Дуброві. Тато казали, шчо війдут до мєни йачмінь ўйизати, ў жнивѧ. Ўзьиў йа кавѧлок хлѧба з дѧму, казали, шчо вінисут минѧ обѧд тато — нима. Наўйизаў йа дванацѧть полўкіпкѧ йачмєнью, снопѧ-м поносѧў, шѧсьть полўкіпкѧ зложѧў йим ў кѧпи, ѧли ўже пізна порѧ, мѧжи ўже була ѧдинацѧта годѧна, набрѧў на віз йачмєнью, йѧду до дѧму — сьнѧдѧнок йим дѧстаў, обѧду ни маў, вѧчєра пізна. — Прийѧхѧў йа до дѧму, показѧли сѧи хортѧ пірид воѧми, а воли: Фу-фу! Йа такий нѧдѧбрѧй. Ўзьиў йим прѧтѧку з воѧа, йак зачѧўйим бѧги йак зачѧло йѧйкотѧти ўсьѧльѧкими голосѧми! Даў йа воѧѧм йѧсти, мѧсьмью Ужєм побѧў. Пополўдниваў йа, ўже рѧзом повѧчєрѧў, подѧхуваў Бѧгу, пѧрихристѧў йим сѧи, зговѧриў молитѧви, лѧх спѧти. Устаў дѧсєвѧта — нимѧ нѧчѧго. І ўжєм пи видѧў бѧльши нѧчѧго.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олексі Сеньчука.

58. *Як пес перейшов парубка.*

Ходив я до дѧвчини на той бѧк за воду і там приспѧзнѧв си мало. Вітти вирѧтаю си назат і перейшов минє пес і я сѧав право него... ираво

того пса. Засьвітив оден сїрник, засьвітив другий, третий і дало минї лек трохи. Пішов я до другого товариша до свого, кажу му: „Чи ти ни спускав пса свого, шо він там по яру ходит?“ — Кажи: Не! мій пес присилипий!“ І скінчило си...

Зап. 1903, від Дутчака Николи, в Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

59. *Страх котом.*

Один чоловік ходив до міста. Потім він шов чирис корчі і вздрів кота, шо пририминив се злий дух. Він того кота зачєв бити, кіт слїдом ішов за ним до міста. Він ни міг обігнати си злого духа. А потім відігнав, али се напудив і вмер.

Зап. 1903, від Онуфрія Льонця, в Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

60. *Кіт на черешні.*

У йиднїм силї служіў ў дворі йиден парубок. А йшоў до дому за днїм бис пивинтар і обгльїнуў на чирєшні дорідливі йагоди, погадаўши собі: Йак йа будў йшоў ў ночі, йа йїх си нарвў! — бо то бўли чирєшні запроданї, то за днїм пїльнували. Йак повиртаў коло опїюночи, мїсьиць сьвітїў, дужи йасна нїч була. Він вїльїз на чирєшню, нарваў досить долиноў, а потому підльїз ў вєрх, шчобї му сї там вїтче бўло від мїсьицьи. Чіпайи сїм за гїльў обомá рукамі, а кіт собі обомá лабами. І він сїм дужи зїєстрашиў, бо шче такого вилїкого і сильного котá ни відїў. Йак ўзьиў тїкати ш чирєшні, то аж гїльї шуміло. А йак приїшў до дому, то с того страху хорувáў доўгий час.

Зап. в липни, 1902, в Шужниках, Буцацького пов. від Тимка Гришишиного.

61. *Котя.*

Али йду я одного разу, так в чечир, так ни дужи пізно, ни дужи зарано, али коте, як си зєло... той я за тим котєм бїх і ни мїхїм го ймити. А вїтак я хотїв то коте зловити, а то коте пішло дес від мени — щєзєло. Али я йду далї — а то с того відай котєта зробив си

пес. Я его взев тей лиш хотів так вдарити, а він мині ніц пи ка-
зав, али другий... Али він кажи: „То лиши, чоловіче, лиши, бо ти ни
знаєш як тото...

Зап. 1903, від Дьордія Черешньовського в Стецеві, Спятинського
пов. О. Деревянка.

62. *Страх у виді індика.*

То міні повідав оден: -- Їхав-єм з ярмарку. Приїжджаю коло
коршми, али-м їхав з ярмарку саными, ізза коршми виходит щось подіб-
ного до малого чоловіка і стало побіч зі мною поза рів посувати сї.
Приїжджаю вже в половині дороги, приглядаю сї блишиши тому чоло-
вікови, а то подібни до індика. Ні, так: ноги подібні до індика. Він
нагнав скорши кіньми і то щезло.

Зап. 1903, від Михайла Татчина, в Іванівцях, Жидачівського пов.
О. Деревянка.

63. *Страх — індик.*

Ішов-сми с толоки — тут гезде коло сеї хати, тай став-сми коло
плота. Дивлю си, а то мигає, все біжит віт плота, віт суток, таке як
гіндик; і то пи витко того, лишень так як мигає. І потому все бігав.
Я пішов блишиши, а то, лише но відбіжит трохи від мени... Тей стояв
і дивив си, а чупир як здув си до гори, а я втік до дому.

Зап. 1903, від Івана Волощука, у Тулові, Снятинського пов. О.
Деревянка.

64. *Страх гускою.*

Мій чоловік ловив рибу — пізно. Чює — а тото шос хавкає так
попіт береги. Він йде, йде — дивит си, а то гуска. Він гадав курат,
шо то хтос застрілив гуску, та я йму. Та поставив лукатку, тай при-
ходить ловити руками. Він пришов — ловит руками, а то — нима гу-
ски, тільки такий будек гарний. А там акурат Максимихи утопила си
дівка.

Зап. 1903 від Параски Андріяшук, у Видинові, Снятинського пов.
●. Деревянка,

65. *Страх кугутом.*

Ішли в вечир парупки с коршми, а то було місяшно. Дивют си, піт пирилазом когут з'езаний, а то було при дорозі цісарській. А того дне був ярмарок і вони гадали, шо хтос ішов на ярмарок і хтос там загубив.

— Мой, зара до Шльоми... буди з око!

Здоймают когута, бире під паху тай до Шльоми. Шо крок посту-плют, шо два — когут росте як ни самовитий, к' їк на дріщох. Зробив си к' їк подушка, потому як дві, а їм чупир в гору як піди,.. Кепилухи здиймав, а вони когута фўрили той як піди дес туди як яр, як зібе крильми, як политит... такого лоскоту наробив, такого тирла, шо най-більші дерива си вігипали від вітру. Та тільки ми вже тих когутів здоймали у вечір.

Зап. 1903, від Івана Галайди Харука, у Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

66. *Страх у виді курки.*

Ту ў йидным силы бўло двойн лўдйї і вони йак сьи пожинїли, не могли сьи пьїкўли ньїчўго доробїти. Десь си кўпйи йакє пацьи — вонў здўхнї, то йакєсь тильї — то сáмош так. 'Али бо ўже вони мáли й дитїну — нїдйїи і так аж ўмре; ба йиднá, й дрўга... досить, жи ньїц ни мўжут сьи доробїти. 'Али дїўйут сьи, ў стáйни ў них ўсе йакáсь чўрна кўрка сидїт ў бáнтах. І так вони хотьїт йїїи нараз злáпати, áли вонá щчэзни, ни мўжут йї пайтї. А він буў ткачэм і робїў за варстáтом, маў ўсьїлбáкі кўло сéби кавáлки. І йак тотá кўрочка с стáйны десь щчэзла, ўже ни бўла там, тогдї перенéсло сьи тотў до хати на стрїх: гўркайи, стукайи, áли вони ни знáйут ньїчў, шчо то. По стрїху ньїби вїскўм йїди, ньїби дровá кидáйи... с стрїху йак кїни чим, то аш сьи хáта трїсé, а вїйдут дивїти сьи, нимá ньїчў. Зачїли вони казáти ксьўндзови і лўдбáм, шчо ў них йи йакáсь бїдá. Ксьўндз зачїў йїм казáти, шчо бїдї нима пьїгдé. 'Али так дўўго ни давáло йїм спокўйу. А вони мáли такў дрўгу стáнцйїку, ванькїр і ўже так сьи до них ўзвїло, жи вони лишé ў тым ванькїрї сидїли, а ў вилїкї хатї ни давáло йїм сидїти, бо кїлька вéчир настáў, то шчо бўло за варстáтом, кидáло ў них. А йак ўже ни стáло ньїчўго, то дёрло зэмльу з грўпки, там де пїднйїшки йи. 'Али рас прїйшбў дьїд до них. Вони йимў зачїли казати, шчо ў нас йи бїдá, ми ни мўжим сидїти. А він

кажі: Шчо за біда? Їа їі віжину, їа сьи біді ни ббйу. Їа булú ў вас нучувати. — Казаў собі постиліти на пріпичку піт ко́мином. Вони́ ка́жут: Шкода́ за́ходу, бо ти там спати́ ни бўдиш! — Лише́ настаў ве́чир і зачіло дэ́шчо кидати́ з за варста́та. Дбід лижіў і дивіў сьи, а нарэшты́ їак ўзы́ло ва́шку від варста́та, їак кінуло ў ко́мин, то пирі́лэты́ло аж на дру́тий бік на пйи́ц чирис ко́мин. А ды́д зы́ страхі ўты́к ў но́чі аж до дру́гого га́зді. Ра́но вони́ йи́мú ка́жут, чо́мú він ни ви́гнаў, а він ка́жи: Їа до́бри, шчо сам ўты́к; їа ўже ў не йидны́м місци́ буў, а́ли шчем тако́го ни здібаў. — І вони́ мýсйли с ха́ти ўсту́піти сьи та побудува́ти си ха́ту ў йини́шм місци. Тогді́ ўже ма́ли худо́бу і шчо́сь дво́йн ды́тйй.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Буцацького пов. від мамі.

67. *Страх у виді квочки.*

Їак їа буў ў ди́йидисьб́тым ро́цы ў сво́йй цьб́ткы у слúжбі — а цьб́тка мо́йа бу́ла ўдо́ва — і нас ни бу́ло т́лькы дво́йн ў ха́тй, ви́лиз їа на пйи́ц і спйу. Ту на́рас слúхайу — по́за ха́ту йде квоч́ка с цы́ппйи́тами. Їак то звй́клй квоч́кы кво, кво — а цы́ппйи́та за неў цы́ппайут. Ка́жу їа до цьб́тки: Цьб́тко, чи ви за́гна́ли ку́рку сь цы́ппйи́тами? — А вона́ сьи ви́тзиви́йи: За́гна́ла, за́гна́ла. Спи, ни ви́тзиви́й сьи! — 'Али ми́не ду́жи нипо́койі́ло, ми́шльу собі́: Поді́ўйу їа сьи ў ві́кно. Злы́зйи́м с пйи́ца, ли́ўйу сьи ў ві́кно, ны́ц ни ви́тко, т́лькы худо́ба ли́жит па обо́рі і сто́йіт ми́жи неў пастушо́к у ви́ре́ты з батогом. І ў т́йм отви́райи воро́та і за́чина́йи ви́ганы́ти худо́бу. І жи́не на ву́лицу. Їа кричу́: Цьб́тко, а ди́віт сьи, їа́кись со́то́пник пи́гнаў худо́бу. — А вона́ ка́жи: Та де? — А їа ка́жу: Та де́сь тудá на ву́лицу. — Най, най, пай жи́не, він при́жине. -- І пи́гнаў про́сто до поты́чка до води́. За́вири́ў до води́ так, ны́би би їа́кйй чо́лові́к то́й, шчо на́пува́йи. Потому́ ви́гнаў і при́гнаў на місци́, худо́ба ў сво́йи місци́ польига́ла, а то́й па́стух по́цы́ппаў зноў по́за ха́ту. У́жем бі́льши ни ви́дыў го.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Буцацького пов. від Я. Махновського.

68. *Як страх перемінював ся.*

Пішоў їа раз на ви́чирні́цы, поси́дыў їа там де́сь так до дисьб́то́й годі́ни. А то бу́ло ў зи́мі. Ду́жи буў мо́ро́з і ми́сьиць сьви́тйй. Вйй-

шоў йа с хати і бирў, йду доро́гоў чі́рис сіло́. А йиде́н га́зда вийшоў та́кжи с ха́ти ві́т сво́го та́та, зді́балісма сьн на доро́зы, йдем ра́зом. Йдем собі́, так вогóрим, так во, за бі́ди. На́раз дівим сьн, сиді́т ко́ты́тко чорне́ньки, та́ке худе́ і зупкі́ зашкі́рило, та́кі бі́лы йа́к рі́па. — Ка́жи він до ме́ни: То йа́кесь бі́дни ко́ты́тко, ни ма́йи га́зді́, та та́ке худе́. — А йа маў прут, та́й йим так шва́гнуў. А воно́ сьн ни руши́йи. Йа ка́жу: Воно́ заше́рзало. — Та́й ўзьиў, та́й ко́пнуў ного́ў так, ны́би ў ка́мінь. 'Аны́ ру́шило сьн. — Він ка́жи до ме́ни: Най, ни руши́й, хто зна́йи, шчо́ то йи. — І ми́ўлісма і пі́шли. Пі́шлисма так зо два́цять кро́кіў, пирихо́дит нас пес та́кий, йа́к лоши́, кудла́тний, шчо́ во́ўна сьн ты́гни, аш по зимлі́. А він ка́жи: А ві́диш, де́ ў́же то́то ко́ты? Ни йды́м сьуда́, пі́дем по́за горо́ди, та́й ми́нем бі́дў. Най воно́ собі́ ў́же хо́дит, бо то йи́го чис. — Пі́шлисма, а́ли дў́жи сьні́гі бу́ли, бу́ло зле йти. Вий́шлисма па йидно́ обі́сьтьи́ на доро́гу. Акура́тны тра́філісма зноў на бі́дў. У́же гра́йи на цимба́ли. Ка́жи: А ві́диш? Ми́нулісма там, то він ў́же пирибі́г і гра́йи нам добра́ноц. — Йдем да́лы, а йи́госма там ли́шили. Зробі́лісма з де́сьть кро́кіў зноў, ли́жит хорти́цьи чі́риз доро́гу та́ка, шчо́ йа́кби́ зми́риў, то́ би бу́ло с пй́ить ме́триў. А він ка́жи: О, ў́же аш ту ни пире́йдем. — А йа ка́жу: Та чуму́? — Бо, ка́жи, нас ни пў́стит. — Е, йа ка́жу до не́го, йа́к дам зо два́ бу́ки, то жи́во пў́стит. — Він ка́жи до ме́ни: А ти ни ві́диш, жи воно́ чим раз до́ўши сьн ро́бит? Хо́дым по́за горо́ди, та́й ми́нем. — Та́й ми зноў пі́шли по́за горо́ди. Та ма́ло, шчо́ ни до дньи́-сма так хо́діли то по́за горо́ди, то сіло́м, ле́дво-сма сьн опа́мньта́ли, шчо́ ми ро́бим.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

69. *Метаморфози страха.*

Тимко́ Гарасі́міў йшоў пі́зно до худóби на Дубро́ву, йа́к зві́кли па́рубок. Бі́жўт ві́ўцьи чі́рис роздо́рожи і пі́тска́куйут, бри́ка́йут, йа́к зві́кли ві́ўцьи. Ві́п йа́кура́т собі́ поду́маў, жи то ві́ўцьи бу́ли низа́гнаньі, пі́шли ви́бриком, трахто́м, до го́ри толо́коў ви́шши ко́сьцьо́ла. 'Али ді́внт сьн, с тих ове́ц зробі́ло сьн два́ хорти́ бі́лих; ў́же він сьн напў́диў, ві́дит, шчо́ то ни ві́ўцьи. Зробі́ў сьн ві́так с тих хорты́ў хлоп, за́чіў йи́го пирихо́діти і ни дава́ў му споко́йу пі́ў ми́лы доро́ги, до́ки ко́гўт ни запі́яаў. Йа́к ко́гўт запі́яаў, ў́сьо шче́зло.

Зап. в липни, 1902, в Коропці, Бучацького пов. від Олексі Сеньчука.

70. *Страх на Ший.*

Булі парупкі на вичирніцях і там собі принесли горіжки, напивали сьї. Йдєн буў відважний такий, шчо сьї й самого Льудипира ни бойаў, а ўсе з ними граў, бо сьї ўсе с чїста здїбаў. 'Али того вєчирї йде він дорогоў, а тотá доро́га називаїи сьї Шийа. Спускаїи він сьї на доли́ну і здїбаў котá, тай то́го котá бух! бўком. І той кїт ўтык. Прихóдит до водї, а прóсто йигó горо́да була́ клáтка. Пóступáїи він на клáтку, а на клáтцї зноў кїт. Він зноў бўком і той кїт ўтык. Нидалє́ко дрúгого бє́рига стоїт па клáтцї пóдушка. А він тўйу пóдушку бўком і дєсь тогá пóдушка поды́ла сьї. А він такий страх дыстаў, шчо аж ни мóжи йти. Прихóдит він до свóйїх ворїт, а ў ворóтєх стоїт такий слуп вилїчєзний, шчо вирхá ни вїтко. Він тудá, а слуп наўпирїд нє́го і так го пи пуска́ло з годїну. 'Али жи він буў мóцний хлоп і маў тї́лько сїли, шчо сьї дыстаў до вїкнá і зачїў кричїти: Тáту, ўтворїт! — Ньїхтó сьї ни вїтзивáїи. — Мáмо, ўтворїт. — Та́кжи сьї ньїхтó ни вїтзивáїи. — А йи́мў сьї так здава́ло, шчо він гóлосно кричїт, а він тї́лько гўбу розвдзьяўльїи, а гóлосу ньїхтó ни чуйи з нє́го. І так кричїў до рáньи, шчо аж захрїп. Рáпо вихóдьи, а він пїт загáтоў стоїт. Тáто сьї вїтзивáїи: О, мáйиш сїна волоцў́гу, по нóчєх сьї волóчит, ўппїў сьї тай пїт хáтоў спит. Ўже му горї́жка ни дáла до хáти прийтї. — А він сьї ни вїтзивáў, бо ни мїг і до трє́того днѣя Бóгу дўшу даў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

71. *Як страх женихав ся до дівчини.*

Ігнац Ром буў гумєнным і замóк с пáрупком моўў ды́жку ў студóльї сьїно ўйизáти. А онá сьї бойáла, жибї її ни зрáдиў. І кїнуў сьї до пє́ї буў. На той час відмóк гумєний студóлу, ўтворїў і ньїц сьї злóго ни стáло. І йшла вонá пїзнї́шшїми часáми від вїплату і шчєз би злий дух поїзавїў сьї, йигó пóтрать, то́го пáрупка. Ішóў до дóму, ньїбн ўраз з неў і даваў її платїнку. — Вонá кáжи: Ни зна́йу жáдної платїнки, тї́лько зна́йу Мáтку Бóжу, кáжи, і Сўса Христá — ўнá ўздрїла, жи злє — і ньїц, кáжи, злóго ни зна́йу. — Він тогдї лáпнуў з нє́ї зубáми платїну і кáжи: Вїдиш, йак їа зубáми ўзьиў тутў платїну, так тибє льўди возьмўт ў зўби. І кáжи: Твої́ сьлїдї собї бирў, а свóйї тобї дáйу. — І йшла вонá, розгóвором ўсьїльáким зачїў до нє́ї балá-

кати і дівит сьї, йиму с піска йде так гі по́ломінь; тай ка́жи: Ході на машину молотіти! — ў ночі. — Ка́жи: Типер йа пи йду ў ночі на машину молотіти; Пан Біг даў на то́то пыч, шчо́бі сьї Бо́гу помо́лти і ў бо́жий чис спочіти, а йа тибé пи зна́йу і жа́дної ко́мпа́нійї с тобо́ў пи ма́йу. — Прийшла́ до до́му і с то́го страху́ то слабува́ла шість місьїцьї. Чісто йї голова́ була́ облы́зла.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Буцацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

72. Як дівка здибала ся зі страхом.

Ту нидале́ко ў Зальі́сьу — те́ сьї ды́йало шче зза па́ньшчини, ни так то бу́ло йак типер — і ў одно́го га́зді — буў до́брый го́спода́р — бу́ли три ко́ньї; а він ни маў хло́пцїў, тілько ды́ўкі; і він вислаў йидпу́ ды́ўчину с кіньми на ныч, бо даўнішши йїздили й хло́пцї і ды́ўчата й га́зди разо́м на нычлыг. І то́та ды́ўчина ўста́ла ў ночі, дівит сьї, а йїї ко́ний нима́. Вона́ пішла́ за пїми, шчо́би йїх за́вирну́ти та́мка, де бу́ли; а́ли ходи́т, ходи́т — нима́. Слу́хайи, фо́ркайи ко́ни́на; приходи́т до не́ї: Гоў, ко́сьу, погла́дила йї по ве́рха. А вона́ така су́ха, така висо́ка, шчо́ вирха́ дыста́ти ни мо́жна. 'Али вона́ ду́майи собі́, жи то ни мо́я ко́ни́на, бо мо́я тлу́ста, а сьїс́ьа ду́жи худа́. І лиши́ла, йде зноў. Йде, йде, приходи́т, ма́цайи ту́йу ко́ни́ну і зноў та́ма сама́. І так вона́ кілька рас ко́ло пе́ї бу́ла. 'Али ходи́т, ходи́т, йїї сьї здайи́, шчо́ вона́ ўже ўсе́ корчі опшу́кала, а она́ на одны́м місци́ по́за корч до́бо́ла кру́тит сьї. Так ході́ла до́ўгий час, жи сьї ўже так ду́жи зму́чила, шчо́ ле́двѣ те́пла. 'Али ви́йшла на сте́шку, дівит сьї, а напро́тыў не́ї ўже ни ко́би́ла, а́ли ка́чка. То́та тогді́ сьї пирижи́гпа́ла і ка́жи сама́ до се́би: А сасе́ шчо́ за обма́на, жи йа ходжу́, ходжу́ і ўсе́ йидно́го йако́гось ко́ньа здиба́йу, а типер зроби́ла сьї ка́чка! Огляда́йи сьї, а йїї ко́ньї пасу́т сьї на самі́м тым місци́, де йїх пу́сти́ла, а вона́ ни дале́ко ко́пий до́бо́ла корча́ по траві аш чо́рну сте́шку ўдопта́ла. Тогді́ приходи́т до тих ны́члыжї́нникїў, ка́жи: Шчо́ за дїво́? Йа́ сьї так за кіньми нахо́дила і ўсе́уди нашу́кала, а мо́ї ко́ньї йак им пу́сти́ла па то місци́, та́к сьї пасу́т і до типер!

Зап. в липни, 1902, в Пужпиках, Буцацького пов. від мамі.

73. Перестрашений кінь.

Іва́н Че́мний ў Коропци́ гпаў пі́зно ко́ньї па́сти па за́рінок ко́не́ц сво́го горо́да, ў пі́зьньї порі́. Показа́ла сьї сви́ня, с то́ї сви́ньї ста́ло

полотні́ біли. Кінь ви́йшоў пи́редними нога́ми на то́то полотні́, стаў, ни мо́жи сьи поступи́ти, а то́й сьи напу́диў, Іва́н Че́мний, та́й ни мо́жи ни́чо говори́ти. І сто́йаў доў́гий час с коне́м і на коні́ сиди́ў. Али диви́т сьи, визи́ чолові́к до млина́. Ски́нуў ши́пку і говори́т моли́тві і ўраз і́де с фіро́ў. Їа́к зачи́ў моли́ти сьи Бо́гу, а то йа́к зафі́ўкоу́ило, та́й полё́тыло на спё́кта ў па́ньский о́груд. Там та́ра́хкайи, лу́скайи і то́й тогди́ сьи обі́зваў: Сла́ва й́ Сýсу Христу́. — На ві́ки Бо́гу сла́ва. — Пи́та́йи сьи Іва́н Че́мний: Шчо́сти ви́дѣли, га́здо? — Ка́жи: Ви́дѣў йи́и шар вула́нѣў від ва́шого конѣ́и аж до пло́та більши йа́к пісе́дисѣ́ть му́жа. І так ша́блѣ понаста́ўйи́ли (показа́е). І ка́жи: Йа́к йа́ зачи́ў сьи моли́ти, то́ ми сьи здава́ло, жи тѣ́ вула́ни на ме́ни литьи́. — А Іва́н Че́мний ка́жи: Йа́ ў́же ни ви́дѣў жа́дних вула́нѣў. Ка́жи: До́бри, шчо́сти сьи моли́ли, бо йа́ ни зна́йу, шчо́би сьи бу́ло зо мно́ў ста́ло.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олексі Савкового.

74. З пана кінь і пес.

Бувим коло коний у дворі — був штольвах, ніби — варта. Али я курив дзиґар так на лавці. Я дивю си — якіс пан пішов попити мени теї він мині нічо так ни казав. Я лишень за тим паном... взяв, іду такі за ним у слід, хотів я видіти, шо того за одно. Али дивю си с того пана... а то кінь си зробив... кінь си вірвав, як зачев по стайни брикати — я за ним зачев бічи, а с того конє, та си зробив пес — з'явив си в стайни. А так я кажу: „Чекай, ти будиш мене пуджити, кажу я сам до себи, ти гадаєш, шо я си тибє напудив?“ Як то зачєло си вітак з мени сміяти. Я єму кажу: „Смій си, смій, я тибє си ни бою“. Вітак як пішов... як пішов духа від брами, як зачев вирищєти, так як мала дитина. Али він гадав, жи я єго си напудив — я єго си ни дужи бояв.

Зап. 1903, від Дьордія Черешньовського, в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

75. Стерня з пса.

Йидно́го ра́зу па́слисмо ко́нѣ ў восни́и і пішлі́смо так ў ве́чир кукурудзи обби́рати віт ко́нний ў сіло́, нас дво́х. 'Али й́дем ми с сіла́

до коний, а тут піт Темнім лижіт пес такій вилікий на містку. А йакій то йа звичай маў, маўним пачицу ў руках і того пса ўдаріў. Йа йінго ўдаріў раз, а він сьи ни киваїи навіть; другий рас, такім нїи, а той мій кольїга ўтык від мени другий, а йа ўзыў тай третий раз навируў на відлїть тоў кольбоў. І той пес звольїк сьи на нїги, а такій вилікий буў йак бик і шерсть була йак желїзна і мишї стала на дорóвы тогди стирнїи тай йа тоў стирнеў йшоў і пи мїгїим нїїгдє надїбати цїлоїи дорóги. Том зайшоў с Корóпции тоў стирнеў аш кóло Днїєстрá, кóло Гориглїцкóго. Так йак ўчўў йим гóлос курїи, шчо пі-йали, з Вістрóї, там сьи тогдї опамнїятаў. І прїйшоў йим аж рáно до коний.

Зап. в липпи, 1902, в Коропци, Буцацького пов. від Івана Мельничука.

76. З котяти теля.

Я був так на саме рїздво там у одної дївки з другим парїнком у вечир. Я вітак їду силом... ми прїйшли коло Шевчика, просто ворїт, а воно сидит таке маленїте як котик; і ми прїйшли д' нему, а воно серид вулицї лижелo і ни хотїло си з дороги вступити. Потому ми хотїли то убити, а воно нарас стало завбїльшкн як поредни тєле і роги мало. І ми вітак прїйшли д' нему і єго зачєли пудити і воно нарас зробило си маленїте і пішло в жїдови віконци.

Зап. 1903, у Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

77. З коня хорт.

Я йшов одного разу с поля, тей дивлю си — а то кїнь такій теньїий попри мени бїжит. Та я єго лишєп хотїв злапати, а він як си розбрикав!.. Али с того... віп побїх від мени... вже вітак я хотїв єго злапати, а с того та си зробив хорт.

Зап. 1903, від Дьордїя Черешньовського, в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

78. Зї страха поїл.

Йа йак йим буў при вóську, поставили минє на вáрту кóло мага-зїпу. 'Али йа буў рикрўт. Дїїўу сьи, ўже дванацїта годїна, їде бан-

да, му́зика, такі дивиса́ вирабийи́и та ба́нда, гуля́йут, ў доло́нї плé-шчут, від зимлѣ́ ў хло́па скачут. 'Али́ йа́ сѣи́ дѣ́йиу. Хотѣ́йу йа́ бѣ́ти цѣ́кавий, пустѣ́йу йі́х да́лї. Пири́йшли вони́ так плѣ́ацѣ́м на сто сѣ́жѣ́нь, ві́тти сѣ́и вирта́йи коло́да вилѣ́ка, гру́ба на три лы́кты, а на шѣ́сть до́ўга, а йа́ зрі́хтува́ў сѣ́и ўже́ стрѣ́льи́ти, то сѣ́вичѣ́на кѣ́льи, ни бо́йиу сѣ́и. Ми́шлѣ́у со́бї: Ві́стрѣ́льѣ́у с пра́вої ру́ки, позба́йиу му́ житѣ́й. Вир-ну́ла сѣ́и та коло́да від ме́ни, напу́дила сѣ́и. Навирта́йи до ме́ни ниба́вом зно́ў, показáла сѣ́и голо́ва, ўсе́льба́кий с то́йї голо́ви блиск, ру́ський ві́крика́йи виск, йа́ с пра́вої ру́ки йа́к йи́м ві́стрили́ў сѣ́ сѣ́вичѣ́ного гвѣ́ра сѣ́вичѣ́поў кѣ́лиу́, та́й йи́м го забѣ́йу. Говори́ў йи́м цѣ́лу́ ны́ч мо́литви́ (за поме́ршого, зам. Данила Гнатюка), на́конѣ́ц йи́м сѣ́и пирихристи́ў йа́к звѣ́кли, а зли́й дух за́стиу́. Дѣ́йиу сѣ́и на 'то́ місци́, а то ни́ма́ лишѣ́ по́піу́ з не́го. Сѣ́лоу́ бо́жоу́, мо́литвоу́, мо́жна ўсе́ побивáти, ни́ма́ сѣ́и чо́ бо́йáти.

Зап. в липни, '902, в Коропци, Буцацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

79. *Ходяче крісло.*

Йа́ сѣ́и бу́ў рас засѣ́льи́ў пі́зно ў свѣ́йї дѣ́йчи́ни, було́ ни́би десѣ́ пі́ўни́ч, а на дво́рі бу́ло тро́хи місѣ́ашно. Йду́ йа́ сибѣ́ серидѣ́но́у доро́ги і при́ходжу до жи́дїу́ського го́ко́писка, дѣ́йльѣ́у сѣ́и, а тритуа́ром йде́ сибѣ́ ди́ривльа́не крі́сло. Ни́би ходи́ сибѣ́и, йа́кось обирта́йи цѣ́и йде́ на доро́гу. Йа́к йа́ сѣ́и подивѣ́йу, то так ми́ни́ ста́ло стра́шно, шо́ йа́ сам сибѣ́ ни памнѣ́ата́ў. А пі́т ми́ни́ кап-кап і слѣ́ози з вочѣ́й та́ґжи ка́пайут. Йа́ уптира́йи ху́стинкою, дѣ́йльѣ́у сѣ́и, а то кро́у́ йде́ ми́ни́ з вочѣ́й, так дѣ́-жи-м сѣ́и на́стра́хау́! І йа́к йа́ ста́у́ зми́ка́ти, том сѣ́и на́вѣ́ть ни во́гльада́у́.

Зап. в червни, 1903, від Гринька Курія, в Камінці Стр. А. Веретельник.

80. *Страх бочкою з дегтем.*

Так у Львові́ було́ си́ рас тра́фило. Али́ забу́вим коло́ котрого́ ма́газину́, бо я то́ди був шо́с три мі́сяцї́ у Львові́. Сто́яв одѣ́н возк на по́сті — ві́стрилив. Ми́ то́ди... вчу́в одѣ́н ва́фенфі́рер — то́ я був то́ди́ яко́ фрай́тир. Ві́стрилив, а ми́ пі́шли его́ облю́зувати, а він ка́зав, шо́ на не́го коти́ла си́ бочка́ яка́с з дѣ́тем. Так ми́ его́ облю́зували, а він ни́ говори́в шо́с го́дину.

Зап. 1903 р., в Снятині О. Деревянка.

81. *Страж бодню.*

Я йшов віт Питра Вахнюка і с Питром таки Вахнюком. І допровадив він мене аш до границі — поки єго горот. Т' я єму тогди сказав: „Виртай до дому, бо мині ни потрібно вже сда — я пирейду самий рів. Оджи я помижи верби зігнув си ім перискочив зігнений в яр той — аяґжи, хільци. Підоймив голову до гори, а навпирит мени таке... бодня стоїт, таке цундря; ні голови, ні то.. Беру я то -- обмипаю, в бік іду, хочу лишити того -- 'но фурт посуває си, таки мене ни допускає. Так я: то в оден, то в другий бік, а воно мене на жадин спосіб ни хтіло допустити. Оджи я тогди, пане, до верби і вчмхав гіля і того — бах рас, а с того си засьвітило та як дві лампї с циліндра. Як то си засьвітило, то я тогди став дирилений, лишень схлипав. Том боров си с тим аш до хати, до цього Івана Тофана. Вітак як я си дістав ід хаті теї воно си пішло там на другий... сусіда город, а я хотів того чоловіка збудити, або вікликати, а то — нима вже пирит хатов. Готов би був тот чоловік сказати, шо я так напийтий шов. Казав би, шо тобі си привиділо. Я віт хати далі до дому іду так на опхїт трохи, прибігаю тут просто Юсипа, а з Василя дучи воно знов виходит. Так мижи плотами. Вже мусїв кричєти ївавту, али ни міг, бо ми голос си затовк, вжем ни міг духа с себи вікєгнути. Оджи так мене припровадило аш до мої брами. Йти... а воно мене в ворота ни пускає такі, до одної половини бю си — ни пускає, то до другої половини бю си — ни пускає, а чєм рас гірши бирє. Оджи я такі в одну половину хотїв, аби в одну половину... ба лиш як воно в одну половину стало, а я яким бахнув, ше ни була заперта. Як си вихор звїяв — трохи дах ни зірвав з брами і брами ни роскенув. Я прибіх під вікно і крикнув: втворіт! Вони втворили мині двері хоромні і хатні втворили, то з мени капилюх полетїв с хорім аш у хаті піт стїв. Том зо страху обутий і в гацях і в кожусї аш віскочив на пец. Вітак, знаєте, так як фіякри коло хати дзвінки дзвонили, так мині то в голову вбило си. Вітак пхало си до хати. То й так то скінчєло си. Я і до лікара ходив — коштував ні лікар десєть срібних.

Зап. 1903, від Якова Дїдуха в Русові, Спятинського пов. О. Дереванка.

82. *Страж пнем.*

Їдного разу йшла я ўже пізно ў ночі від Рутівичи. Коли йду, аж ту діўю сї, лежїт такїй велїкі пень поперєк дорόги, такїй велїкі, жи я ни моглїм їго переступїти. Я ўзєла тоді, перейшлїм чєрез ваш сад

і вийшлам зноў па ту вулицю. Я дівю сї, а ту вже то́го пнека́ пима́. Я ўзе́ла, пішлам пазáд на то́ місце, дæк пёрше була́, ко́лі дівю сї, аж той пнек вжé зноў ё. Я хті́лам яго́ переступі́ти, але де мепі́ до шогó. Я то́ді ўзе́ла, пішла́ зноў чéрез сад і пішла́м до до́му.

Зап. 1903 р. в Вільках Мазовецьких, Равського пов. від С. Смальської, В. Горницький

83. Віда в виді хамлаґи.

Отутка де Лацына сидіт, йа ўзыў тай пустиў ў вэчпр ко́ны, а сам йим пішоў до Шибулуківичи на вичирпицы. То б́уло ў восипі. Приходжу назáд, ко́біла сто́йіт, а кінь сьи пасé. Йа д́йўу сьи, на ко́білы в́исит хамла́га черешнёва, а вона́ сто́йіт. Зыбраў йа ко́ны, сьйў тай пой́хаў, а хамла́ги не здо́ймаў. Так та ко́біла йде, так сапé, шчо страх. Прий́жджу коло Шафраньского пр́осто ф́ігу́ри, а с то́й ко́білы то́та жёртка ўпа́ла, ко́ны йак скóчут, аж до вугльірки залéгыли зо мноў, жи йа ни м́іг стр́іматн.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Ігната Косіньского.

84. Гіляки на конях.

Та́то почува́ли с ќіньми па по́ли, шчо сьи пазива́йи Кáрски. А то даўно́ булі лы́си, ни так йак типéр. Та́й бува́ло йак за́чни ќіньми ўга́ньгити по лы́си, то аш пі́прйіут. Он́і д́вйіут сьи до ко́пий, а то нима́ ныц, т́ілько дубо́ва гіля́га па ко́ні.

Зап. в вересни, 1895 р. в Пужниках, Бучацького пов. від мамн.

85. Страх у виді полотна.

Так йа раз буў на вичирніцбох. Сидьйў йа доўго́, а́ли йду до до́му ўже, д́йўу сьи, сто́йіт полотно́ ў йидны́м сады́, постéлини, так йак сьи то б́ілит. М́ишльу со́бі: Тра́ба йиго́ зыбра́ти, бо хтось прй́де тай зб́ирé тай ўкра́де. — Приб́лижйў йим сьи до то́го полотна́, настаў-ййўу р́уки го зб́ирати, лапн́ўў йим рука́ми, а то шчэсь такé мн́ыгоньки ў рука́х. Пригльи́дайу сьи, а ў рука́х ѓусьичий лайньі́к. Гада́йу йа со́бі: Так пы́би йа буў п́йаний; шчо майу́ полотно́ бра́ти, а йа ѓусьичи́

лайницькі збирайу. — Приступаю сь тогді блісши і зноў тогді руками лапнуў йим. Там сь так понік, нїби кронївоў. Дїўу сь ў рўки, шчо йи. А йа такої христїнінськи гімн маю ў руках тай так смірдіт, шчо ни мож віграти. А полотнó стоїт. Гадаю собі: А то шчо за бóжа во́ли? Сисé йакїсь учїнок! 'Али зїбрати траба. І шче трéтий раз йим лапнуў. Там такú нóгу с коньї здóхлого лапнуў, шчом лéдво підняў. Тогді сь полотнó десь подыло. Аж йим тогді зобачиў, шчо́ то за полотнó. Тай йим сь прихристїў тай пішоў, а рўки смірділи від мéни с тижднѣ, жи йа ни мїх сь с тїжднѣ до хáги повирнўти.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Буцацького пов. від Я. Мах-повського.

86. *Страх переміткою.*

Ішлим с храму на Чесного Хрéста з братом Питром — на тїм самім мосьці — тай нас пиремітков пристилило. Пристилили нас пиремітков, тай сми стали. Кажу: Мнє оца і сина і сьвитого.. шчо — за бїда? — Тай так-сми приїшли — уступило си.

Зап. 1903. від Василя Лазаренка, в Русові, Снятинського пов. О. Деревянка.

87. *Страх у тополї.*

Йшло рас два парукї з вичирнїц. Йдемо дорóгоў, али бїлий пéсик, такий пáнцкїй, прибігайи нас на дорóзї. А йа тóму товáришови кáжу: Дай по ми б́ука, най йа тóго пса ўдáру. — Ўзьиў йа той бук і тóго пса ўдáриў. Той пес згваўтуваў, нї пес, нї христїнін, диўпїми голосáми і забїг ў тополь. Та тополь страшчїла, аш сь кóнар відломаў від нéї; ми відвáжнї обидва б́ули і призóдим до тóї топольї. Гїльї сь ўломáла, обзираїймо, а пса нимá.

Зап. в липни, 1902, в Коронци, Буцацького пов. від Івана Василика.

88. *Через рогачку відлетів страх.*

Буў йа ў пáсьціци на Лугáх ў грабїого Бадéнї. І раз ў вéчир йшоў йа до дóму до Пўжник. 'Али тák сь д́ужи похмáрило і зачїло

бліскати і зачіў дошч йти, а йа зачіў ўтыка́ти, шчобім сьи де скріў. Була́ там хата ў лысы — назива́йи сьи той лыс — Польні́ьски, а та хата́ пу́ста, пыхто́ ў ны́ ни сиды́ў. Прибі́г йа до то́йі хати́, а ни маў йим сьи́рни́ка, то ўзы́ў йим си́ такú гўнку́ зо собо́ў, шчо́ сьи пчо́ли кў́рит. Мійшльу́ собі́: Заку́ру си́ десь ў лы́сы — бо́м ни маў во́гню́. І кїну́ў йим тутú гўнку́ ў кут, зробі́ў йим си́ дзї́гар, заку́рїў йим си́ і сї́джу. А с то́йі гў́нки та́к сьи наку́рїло, жи́ ни мош сиды́ти. Йа ўзы́ў, та́й ві́кинуў на двір і сї́джу да́лы. Сї́джу так десь до о́дина́цьто́йі го́ди́ни, бо́ дў́жи дошч йшо́ў, ни мі́г йим йти́ до до́му. Пі́риста́ў дошч йти́, йа ві́йшоў на двір і шчо́ сьи ро́зглы́да́йу. Дї́ўйу сьи, а ві́н наза́д ме́ни сто́йїт: ни ві́тко ны́ но́са, ны́ очї́й, ны́ тва́рї бі́лойї, ты́лько вы́глы́да́йи па чо́лові́ка. І кў́рит льу́льку. Так йа сто́йаў з ним с пі́ў го́ди́ни, бо́м сьи ни мі́г рў́шити з мї́сьцї, та́кїй йим стра́х маў; бо́ йак йим жвў́, шче́м ни ві́дыў та́кїх льу́дїй, йак то́то вы́глы́да́ло. За́чіў йа сьи ў за́т по́ступа́ти, шчо́би ві́н ни ві́дыў і мї́шльу собі́: Ко́бїм так скї́лька кро́кіў сьи ві́тету́пїў, то ў́же то́гдї́ бу́ду ты́ка́ў. І та́к йим зро́біў, йак йим мї́слиў, і за́чіў йим ўты́ка́ти. А та́м бу́ла рога́тка, а йа то́йї рога́тки ни зо́ба́чиў, та́й чї́риз рога́тку: *бабе́ўх!* І ў́же мнї́ то́гдї́ сгра́х ві́длє́тыў, бо́м сьи дў́жи по́біў, шчо́м ни мї́х аш ўста́ти. І ни зна́йу, де сьи то́гдї́ по́дыў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

89. *Страх силе огнем.*

Йа йї́хаў ў ко́льїї́ с Та́рно́польи́ на ў́рльо́п і йї́хаў йи́дє́п зо мно́ў фї́нанц. Пї́та́йи ми́не, де йа йї́ду. — Йа ка́жу до не́го, жи́ йї́ду до Бу́чї́чи. — А ві́н ми́не пї́та́йи, чи́ до са́мо́го Бу́чї́чи, чи́ мо́же да́лы. — Йа ка́жу до не́го, жи́ ў Бу́чї́чи ма́йу ви́сї́да́ти, а двї́ мї́ни ма́йу шче́ до до́му. — А ві́н ка́жи до ме́ни, жи́ лы́пши, а́бї́сти пі́дночу́ва́ли, бо́ заў́ши ны́ч ма́йи сво́йї пра́во. — А йа́ сьи ві́тзї́ва́йу до не́го, жи́ йа то́го ни зро́бі́у. О дисьї́ты-м го́ди́ны ви́сыў ў но́чї, а на двана́цьту го́ди́ну бу́ду ў Пу́жниках. І ро́схо́джу сьи з ним, по́даїу́ му ру́ку і ви́хо́джу; та́м йи́ст то́лока́, ко́ло то́йї то́локі́ йи́ст го́ро́ди́ц. Прихо́джу, та́м бу́лі та́кі тї́чкі с фа́со́лы. Йа пі́рило́мїў тутú тї́чку, ўзы́ў йим пі́та́ху і йду́. Прихо́джу ў Гльї́бо́ку До́лі́ну, пі́рибі́г мнї́ пес. Йа со́бі га́даў, пес та́ пес. Йду́ да́лы. Йду́ да́лы, ўві́йшоў йим мо́жи сто кро́кіў, йде́ нї́чоє́ дру́гоў го́роў по́ пра́ві ру́цї і шчо́є́ па́лі́т. 'Али́ та́кїй то́й дим смирд́ьї́чий, жи́ ни мо́ж ві́тріматї́. А йа со́бі га́даў, жи́ то мо́жи

йакісь ничлыжнин пасе конь і роскладайи вогонь. І пішоў, сховаў сьи за гору. І йа йду далы, ныц минь ни ў голові. Приходжу ў Бородачій гай, діўйу сьи, стоїт чоловік на дорозьі. Йа собі ў дусьі гадайу: Ту йи хаті блісько дороги, жи то йакісь вийшоў подивіти сьи за кіньми. 'Али йду блішши, стоїт, цілком білий. Приходжу блісши, можи так на шість крોકіў, йак посипли по мінї вогнем, цілком ўсьюда, тільки жи по лиці нп. А йа стаў, тай йим сьи пирхристїў, а так ми сьи ни-добрї зробїло! Капильух, шчо потїсну на голову, а він ўсе ўстайи до горї. І стоїаў йа так с квадранс. Зачинайи той ходіти віт фоси до фоси дорогоў. 'Али йа чуў віт старїх льудїй, жи росповідали, жибі з ним на пиркобрї ни йти. Перши йак йа буў на тым мосьтї ў Гльїбокї До-линьї, відьїў йим там ў гайў, де тотї хатї, вогонь. Гадайу собі ў дусьї: Тра сьи вирнўти до тойї дороги і піти до гайў і підночувати. І ў тым бирў, виртайу пазад дорогоў, потому с тойї дороги звиртайу на дорогу до гайў. Йа йду і він іде за мноў. Йа стану і він собі стани. Досить, жи так мине провадиў нпдалеко вогнїў. Ни знайу йа, шчо за вогонь. Прийшоў йим можи на вїсьїм крોકїў і порахуваў йим, кїлько йїх там було коло того вогнїў. Було штіри кобіты і два миншчїзни. 'Али йа ни знаў, жи там йакісь маў вилїку пасьїку. Докї вовї мине ни відьїли, то собі розмаўйїли, сьмїяїли сьи, приповідали; йак йа прий-шоў блісши до вогнїў, так сьи бєсьїда застатовїла. Онї ўсьоїї гатки, жи то той, шчо сьи застрїлиў, бо такє ўбралпї йак йа маў, чорни, то йигó ў такїм поховали. Йак йа прийшоў блісши, сказаў йим помайбіг, зараз дух ў них ўступїў. Йидна йакась отварта кобіта кажи до мєни: Паньї, а ви вітки йдєти? — Йа кажу до нєї: Йа йїду з урльопу с Тарпопольа і просїў бим вас, жибієсти мнѣ підночували. — Вона сьи вітзївайи до мєни: Добрї, дльачого нп; поможити нам повідла смажити; хоць поможити мїшїти. — А йа сьи вітзївайу до нєї, жи йа дурно ни буду мїшїў, мусити заплатїти. — А она кажи до мєни: Хїба вам слиўкамі заплачў. — Зачїли мине приймати слиўкамі. Дїўйу сьи на того йидвого миншчїзну, йакісь він минь знайомїй, ни мōжу сьи до нєго ўзїти. Кажу до нєго: Пирипрашиўу вас, жи йїздим такїй сьмїливий, віткїс вас знайу з вїска і ни мōжу сьи ўзїти. — А він мине питаїи, с котрого йа року. — А йа кажу: З дїўйидисьїтого чвартого. — А ў котрїєти кумпанїїї служїли? — А йа кажу до нєго: Ў другї. — Абó ви мине ни знайити? — вітзївайи сьи до мєни. Ўже мине пїзнаў. — Йа сьп вітзївайу до нєго, жи шчось так с поздрєньи трóхи пїзнайў, али ни мōжу сьп ўзїти. — А він миньї кажи: Йа сьи називайу Кайзир. Йа служїў разом з вами ў другї компанїїї і мине зачїла ногá болїти і йа пішоў до супровїту і мине супровїтували. — І ўзїиў мине тогдї до хатї, казаў сестрї дати миньї шчось пирїкусїти, йа трóхи

попідви́ркуваў, пости́лила миньі́ лúшко і льнѓ йа спáти. 'Али ньі́ц йим ни роспові́даў, бо йа чуў ві́т старі́х льуді́й, жи йáк сьи шчось пока́жи, абі́ ни роспові́дати аж дрúгий де́нь. Дрúгий де́нь ўста́йў, посьньі́далисмо і там буў та́кий старі́й йиго́ та́то, жи маў сьи́ндисьі́ть льі́т. За́чинайў йи́мў роспові́дати, шчо́ йа ўчо́ра ві́дыў, а ві́н сьи ві́тзівáйи до ме́ни: Йа ў́же жи́йў сьи́ндисьі́ть льі́т, а шче ни бу́ло йи́дного ро́ку та́кого, жи́бі́ тутка́й йа́кісь зьлі́ дúхи сьи ни пока́зували. Ту при́ходит аж до мо́йі ха́ти, то льу́льку кúрит, то шчо, то йа ў́се ви́да́йў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Брон. Яжицького.

90. Чудний огонь.

Я як їхала з Демненки те́й ту просто Ле́гоцького вони шли е́дним бо́ком гости́нцє та́й я́кісь пани́ч... та́й йшов з ними Тура́л, до грани́ці. По́тому як ту во вже се́ росходи́ли, то́гди взє́ло і вди́рило три ра́зи і поси́пав се́ вогонь.

Зап. 1903, від Орини Андрущишин, в Іванівцях, Жидачівського пов. О. Деревянка.

91. Страх не дає воякови стріляти.

Сто́йаў йи́ден во́йак ў Би́рижі́нах на по́сьты ко́ло ма́газі́ну і йа́кась бі́да над́ийшла́ до не́го. Ві́н хоты́ў йи́й гальту́вати; на́ста́виў гве́р і кри́чїт: Гальт́тверда́, бо будú стрі́льїти! А то бу́ли два за́йа́йчики і обá ба́вили сьи, ска́кали, а йáк приска́кали блі́сько не́го, зроби́ў сьи з них чо́ловік. То́й йáк кри́кнуў гальт́тверда́, так стаў ф́е́ртїк і хо́чи стрі́льїти. А йи́го йи́мло шчось за гве́р і ни пусkáйи, так шчо ві́н ни мо́жи стрі́лити. То́й за́чїў то́гди кри́чїти: Ё́ваўт, льу́ди, рату́йти! — При́біг за́раз ка́праль з льу́дьми і пита́йут шче з да́леку, ци ти ма́йиш па́мїйть? — Ка́жи: Па́мїйть ма́йў, а́ли, ады́т трима́йи за гве́р! — А вони́ ньі́чо ни ві́дыт. При́біга́йи ка́праль, злови́ў за гве́р, та́й ка́жи: Аді́, нима́ ньі́чо. — Та ни ві́дити, жи трима́йи от ко́ло ва́шої́ ру́ки. — То́гди ка́праль йи́го зми́нїў, а йи́го ў́зыў на вахці́мбру, та́й там йи́мў стара́йут сьи ви́пирєва́лувати, шчо то ньі́чого ни бу́ло. А ві́н ка́жи: Ады́т, ады́т, сто́йїт під ві́кно́м, та́й сьи́йї сьи! — І во́ві то́гди ўсе́ї

йигó увідыли. А він, той страх, лишé плéснуў ў рúки, тай сказаў: А том вас здуріў! — тай лишé вітир за ним засвистаў, пішоў, на ніны день.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Мих. Косієнського.

92. Страх льяка вояка.

Стояў йа раз на посьты́ ко́ло ма́газіну у Льво́ві і зді́баў йим сьи в бідоў. А то так бу́ло: Йа буў між 11--12 годіноў ў ночі, так на мéни льос вiпаў. Прийшоў йа пiт той ма́газiн, тай гада́йу собі́: Кiлькó рас йа тибé обiйдú за двi годiни? — Обiйшоў йим го сьим раз і дiўйу сьи, а то пиридомноў сто́йiт чоловiк, áли так блiсько, жи óчи ў óчи, жи гальтува́ти го ни мiгйим, бо занáтто блiсько. Волóсьи ста́нуло ми дúбом на голо́ві, а ши́нка, йáкби ни бу́ла на голо́ві, злётiла на зéмльу. Йа дiўйу сьи, а чоловiка ўже нима́; ў тi хвiли шчез, і тiлькó на тiм мiсци кiнь мойá сто́йáла. І ўже бiльши ни йшоў йа на о́коло ма́газiну, а нáвiть на вáрту тудi бiльши ни ходiў, хоць йим ни казáў нiкóму, жи там буў страх, бо би й иньшi бойáли сьи були тудi йти.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Михайла Косієнського.

93. Страх у ма́газiнi.

Сто́йу раз на вáрти ко́ло ма́газiну — то сьи ды́йáло ў лы́ты, — зачiна́йи дошч пáдати. Йа прихóджу до шульди́ргáўзу, ста́ўйим собi ў сиридiны, гвер йим скiнуў і спёрйим ко́ло сэби і зачiло ми сьи дрiмáти. Йак ми сьи зачiло дрiмáти, слúхайу, шчось по травi йде. Дáўйу сьи, кiт ни кiт. Прихóдит блiсьи, вiдало сьи минi, шчо тó тхiр. А йа ўзьиў, бáйнит йим маў нафля́нцóваний, спуска́йу на до́лину гвер і гада́йу собi ў дúсьи так, шчо йак прийдi блiсьи, тák го зáрас байнэ́том при́бйу. А воно́ при́йшло на два кро́ки ко́ло мéни і ста́ло і сто́йiт. Йа тiлькó сьи змiриў до нéго, хтiў йим го пробiти, а воно́ ў тiм йак силéмччэ ў до́лоны, йак пiдé ў той ма́газiн! А ў тiм ма́газiнi сто́йáли такi старi драго́ньскi путнi. Йак зачiло тiми путнíйма роскида́ти по ма́газiнi, то йа собi гадаў, шчо той цýлий ма́газiн сьи валiт. Йа тогдi вихóджу с шульди́ргáўзу, йакóсь ми сьи маркóтно зробiло, ста́ўйим ко́ло тóйi бра́ми, жи сьи пóста заво́дит, аш ту нараз зачiна́йи бiти двана́цьита

година. Ї тїм прийшоў абльизунг і мине обльизуваў, далі ни знайу, шчо сьн стало.

Зан. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Брон. Яжицького.

94. Вояк в арешті через страха.

Стойїт жомньир йилєн ко́ло ма́газіну, ї тїм зачіў собі ходіти око́ло ма́газіну. Прихо́дит просто́ двері́й і стаў. Дівит сьн на́раз, двє́рі сьн отвира́йут, а він сьн застановиў. На́віть забуў, шчо він ма́йн гальтува́ти. Дівит сьн, вихо́дит йакі́сь чоло́вік з ма́газіну, вино́сит на голо́ві лу́шка войско́ві і путві́ рузньні, та́ке старе́ тарари́джи. А він йак ўздріў, жи нисе́, та́й сьн тогді́ спамйитаў, жи йак ни загалту́йи, буду́т го кара́ти. Він кричи́т раз гальт! і дру́гий раз і тре́тий. А воно́ не ста́йи, тілько́ йде до не́го. Йак крикнуў тре́тий раз і зачіў ї́вер ладува́ти. Наладуваў і ї тїм оно́ йде далі́, а він сьн скла́дайи і стрі́льйи́и. Йак стрі́лиў, йак ві́рвало від не́го ї́вер, кїнуло аш під мур, а він палко́м стаў, йак ниживи́й. У́паў до зимлі́ і лижі́т. Ї тїм приво́дит ка́праль дру́гого по́ста, шчо́би йи́го обльизува́ти. Кричи́т, шчо́би він отвори́ў бра́му, нїхто́ сьн ни ві́тзива́йи. Ка́жи він до то́го по́ста сво́го: Мо́жи він засну́ў? — А то́й сьн ві́тзива́йи: А йа зна́йу? Мо́жи бу́ти, жи спит! — Ї тїм то́й ка́праль ка́жи до не́го: Ану́ пітсаді́ мине́ па мур! Йа пи́рли́зу та́й сьн поді́ўйу. Пи́рискочи́ў биз мур, дівит сьн, а він лижі́т. Прихо́дит до не́го і ка́жи: Ти спи́ш? — А він сьн ни ві́тзива́йи. — Він собі́ гадаў, шчо то́й так тве́рдо засну́ў. Піднї́с йи́го, зачіў го коту́рсати і ка́жи: Де твій ї́вер? — А він ка́жи до не́го: Йа ни зна́йу. — Шчо́ш ти за жомпъ́ир, жи ти ни зна́йиш, де твій ї́вер? Ньї́ц йи́ншого, льи́г йис спа́ти і хтось прийшоў і ўзы́ў ї́вер. — Па́ньи ка́праль, йак жи хто ми́г ўзы́ти, бис та́кий мур ни пи́рли́з! — Шчо́ ти дурв́ий бала́кайиш, а диві́, йа сам пи́рли́з биз мур. Сисе́ йа ни дайу́ ві́ри, то ни мо́жи бу́ти. — Та ти дурн́ий, шче будеш́ ми́нї брихн́у заўдава́ў? Зачі́ли шука́ти за ї́ве́ром, нахо́дйи ї́вер під му́ром. Він йи́го пита́йи, шчо ї́вер ту ро́бит, а він ни зна́йи, шчо йи́му на то́то ві́тпо́вісти. Заво́дит то́го дру́гого по́ста на йи́го місци́, йи́го приво́дит на вах-ци́мбру і ві́тсила́йи йи́го з жомпъ́иром на стаціо́нсва́хи. І за́раз йи́го замкну́ли до ареш́ту, а па йи́го місци́ при́йшоў йи́нший. Сиді́т ві́п ї ареш́ти і зроби́ли штра́фанца́йгу на не́го, шчо́би йи́го відда́ти до гар-ньїзо́ну, жи́би він дру́гий раз зна́ў, йак то ї́ служ́бі на по́сьты спа́ти. Відда́ли йи́го до Льво́ва, сиді́т він два ми́сьи́цы, а ма́ў засу́джино́ три.

У тым з ййншої кумпанійї пішла служба другий раз. Запровадиў кáпраль так сáмо поста ў тотó самé місцi. Той стоїт, дивит сьн, аку-
ратни сьн двéрi отвiра́йут тотi самi вiт тóго самóго ма́газiну. Выхóдит зпоў с тóго ма́газiну такiй самiй чоловiк i зноў писé такi старi рiчi. Той зачиў го гальтува́ти, а вiн та́ки йде. А вiн ў тым стрiльйи. Йак стрiлиў до нéго, зноў виривáйи вiд нéго гвер. Йак сíпнуло гвер, так сíльно, жи вiн пра́воў рукоў так го ў ра́мiо́но ўдариў, жи ни гóдин буў ним рúшити. I ў тым шчэ́зло вiд нéго, пiшло ў той ма́газiн i там свiшчи, сьпiвáйи i гульáйи. Тогдi вiн ўже знаў, шчо тотó за осóба. Узьиў гвер на плéчi, ў тым натхóдит áблiзу́нцi, шчóби йигó облýзува́ти. Вийма́йи вiн кльуч, отвари́йи бра́му, вiтска́куйи ў зал три кро́ки i галь-
ту́йи i пита́йи, хто йист. Кáпраль сьн вiтзiвáйи: Вахкомандант. Вахко-
мандант пасiрт. — Прихóдит до нéго, завiў дрúгого поста, вiн тогдi зачиў ййму́ росповiда́ти туту пáлу тресьть. Той кáпраль вiтзiвáйи сьн до нéго: То с неўно́стиў i с тамтóйi компaнiйi так сьн стáло. Зáраз дáли знáти до ригiмeнту, до обёршта, обёршт написáў до Львóва, жибi там с тóго жóмнъири шче рас протóкул зробiти, йак вiн сто́йáў на вáртi, чи вiн спаў та хтось ўзьиў гвер вiд нéго, чи так сьн стáло йак с тим. Узьiли йигó на протóкул, а вiн кáжи, жи йак сто́йáў i шчось нёсло з ма́газiну лúшка i путнi, а вiн ў тым стрiлиў i вирвало вiд нéго гвер i кiнуло пiд мур i вiн за тотó пiшоў до гарнiзóну нивiнни, бо вiн ўцáльi пiц пи вiнни, iнó так сьн сíльно застра́шиў, шчо йак кáпраль до нéго бала́каў, то вiн ни мiг слóва промóвити. А той го томú казаў облýзува́ти i чiрис тотó вiн сидыў ў гарнiзóнi. I зараз йигó випустили на вóльу, тiлькó сьн пирикона́ли.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Брон. Яжицького.

95. Хорт і воляк.

Бувим при вoську коло ма́газiну, нiби варта бу́ла. Али дивю сн, а то ходит так по му́рi хлоп. I я в́зев, та все гальтую, а то ни хоче сн, такi бире, та пхає сн. Та́й я все гальтував, а парас я в́зев i стрiлив в него. А вiн як сн зачэв смiяти, як зачэв у долонi плискати... Так я на то мiсци аш рано прихóду, а там вима нiчо... Так дивю сн друго́го вечера, а то прихóдит до мени такiй те́ньгий хорт, та зачэв сн ластити коло мени. Али я сн ни бояв ёго нiц, бо то є в́сьо сьвичепи коло мени... Вiн сн в́зев, поластив коло мени i в́зев собi — лiшов.

Зан. 1903, від Дьордiя Черешньовського, в Стецеві, Снятицького пов. О. Деревянка.

96. Пес у гробі.

Йак прийїхали на цвинтар вулани і там льоґрували. Йак поўпи-на́ли ко́ньи, а то йиден буў с Пўжник. І прихóдьи, дїўйит сьи, йист йа́ма ви́копана і накрі́та ка́міним. І йиден ка́жи до то́го Пужне́цкого, шчо назива́ў сьи Шафра́нський: Ано́ возьмі́м відокри́ймо то́ту плі́тку і поді́вим сьи, шчо́ там би́. — Відокри́ли то́ту плі́тку, дїўйит сьи, а там ли́жйт па́нна, таку́ сьлі́чну ко́су жо́ўту ма́йи, йак йї́дваб. Опі́ ўзьйі́ли і закри́ли зноў то́й ка́мінь і польга́ли спа́ти ко́ло то́го грóбу. Мо́жи бу́ла одина́ццита го́ді́на, слуха́йут, шчось гурка́йи ў тым грóбі. 'Али то́й сьи ві́тзива́йи до то́го Пужне́цкого: Зна́йиш ти шчо́? Ти ві́ткрива́й туту́ плі́тку, а йа ви́кигну ша́бљу, йак шчось бу́де зло́го, то йа бу́ду руба́ў ша́бляў. Нако́лі то́й плі́тку відокри́ў, а то́й підня́с ша́бљу до го́ри і трима́ли. У тым виска́куйи пес. Йак виско́чиў до не́го, то́й го хы́ў ша́бляў ўда́рити. а він ско́чиў биз не́го, йак нішо́ў помі́жи ко́ньи, йак сьи за́чили ко́ньи рва́ти і за́чили тьі́кати ві́там с то́го цвин-тару́, то оні́ ў́же зва́лп, жи шчось то́йи ни́чистого. І му́сьили доно́чó-вувати да́лы на по́ли.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Брон. Яжицького.

97. Два на одного.

Буў йа при во́ську ў одні́ касарни, там нуджи́ло дў́жи, жи нїхто́ ни мі́г бу́ти. 'Али ми́не ли́йили там на ва́рти, на што́льваху. За́чинайи ў но́чі лў́скати, трі́скати. А йа ша́бляў йак йим зы́браў но плéчих на відл́й, та́й йим го приго́ломшиў. І ўты́к від ме́ни шче. 'Али йа пішо́ў собі́ на сна́цир шче по го́ді́ни доро́гоў, а то́й злий дух за́ликаў собі́ дру́гого с цви́нтари, опи́рі, ци шчо́ там. Йак ўздрі́ў ми́не на доро́зы, шчо́ йа сна́циру́йу, йак йа́ сьи зрихтува́ў на не́го, йак йим зноў ўпо́роў го раз, а то́й дру́гий до ме́ни. Йак йим то́го за́чиў би́ти, то́й йак за́чиў кри́чїти, йак за́чиў ру́зьны дивиса́ робі́ти, а йа та́кі би́у. А то́й, шчом го пе́рший раз ўда́риў, спаў, ў́же сьи чи́пати бойі́т. Йа то́гди́ до то́го ша́бляў — дїўйу́ сьи, ў́же шма́ ні́кого. Йак сьи ві́тир звї́аў та́й ка́жи: Ни за́ча́пай, йак ни зна́йиш ко́го. Та́й поўгы́ка́ли.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького нов. від Олексі Сав-кового Сеньчука.

98. Як вояк застрілив офіцера.

У Бирижінах йидного разу ходіло два лийтнанги кольйги до двох дыўчїт. А то ўбїдві булі сестри. А вони сидїли йак цвинтар ў Бирижінах. А там на полі коло того цвинтару буў пўльвирмагáзин. 'Али того йидного лийтнанта те з йигó компанйїї булá слўжба. Онї йак йшли обидвá пóпри той цвинтар, кажи йиден до дрўгого: Мўшу йа збáдати мйны свойї жомньїри, чи вони дóбри слўжбу рóбїи і чи вони сьи бойї, чи нїй. Прихóдїт там до тих дыўчїт і той вїгзивйїи сьи, шчо з йигó компанйїї слўжба: Прóшу минї дáти спїднйцы. — Дáла йимў спїднйцы, він сьи ўбраў і зробїў собї такў шїпку, йак бїскуп мáйи. І кáжи: Йа йду йїх стрáшити. — А той дрўгий кáжи до нéго: Дáй спокїй, тóго ни робї, онї й так бїднї швїцуйут. — А він на тотó ни зважїў, йинó бирé, йде. — 'Али той йак ўздрїў, жи він йде, той лийтнант, бирé, йде собї за ним. Прийшли коло того цвинтару, той жи стаў, а той шчо сьи обїбраў за бїскуна, йде стрáшити жомньїра. 'Али там вїт тóго цвинтару бўла бараболйїнка ў копйцях. А тогди мїсьиць сьвїтїў і буў вїгир і захмáрило сьи, вїгир хмáри пириганьїў; йак мїсьиць сьвїтит, покáжи сьи зза хмáри, то він тогди ховáў сьи за копйцу і ўсе ўставаў зза копйцы, ўвносїў рўки до горї і так пóста стрáшїў. 'Али він собї гадаў, жи йимў сьи провїдыло і собї хóдит коло магáзину і ўсе ў туту стóрону сьи дївит. Нарáз йак мїсьиць засьвїтїў, а він ў тым зачїў до нéго йти, пост с тóго страху, йак ўвдрїў такé цўдо і приразлїво так три рáзи крїкнуў: гальт! жи кáпраль стаў на вахцїмбрї, то аш ўчуў на вахцїмбру. І ў тым йак трéтий раз крїкнуў і стрїлиў і ни вїдит бїльши нйкóго. Кáпраль вибїгáйи і кáжи: До чóгос стрїльїў? — А він кáжи: Йа ни знайу. — Прихóдїи там на тотó мїсци, дїйїт сьи, долїноў дáма, а горóў бїскуп. Розбїраїут, дїйїт сьи, а то йїх пап лéйтнант. А той дрўгий лéйтнант ўтык. Зáраз зробїў сьи рух, подали тотó до Львóва, жибї ў гарнйзонсгїрїхтї збáдали, йак то бўло. Пойїхала цáла слўжба там до гарнйзонсгїрїхту і зробїли протóкул, йак сьи пирїбраў, жи буў до половини пирїбрáний за дáму, а головá булá бїскўнска, а він ў тым стрїлиў до нéго, бо ни знаў, шчо то бўло, бо йимў вїдало, жи то буў дытько, а з дытька зробїў сьи пан óфїцер. І тóго жомньїри цáлком увільнїли.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Буцацького пов. від Брон. Яжицького.

99. Кїнь замість страха.

Я був тогди у войску, служив єм у Дервентї. Стою раз на вартї, а дуже темно було, така пїтьма, що на два кроки наперед не видко;

нараз чую, щось чалапає. Я кажу: Гальт! раз, гальт — другий раз, а воно йде, тай йде. Як я крикну в третій раз гальт, а воно не стає і чую що вже близько, тогдим стрілив; як стрілив ем і щось велике упало, аж болото розтріскало ся, том аж застив. Як учули другі, що я стрілив, поприбігали, бо гадали, що то я застрілив єї, засьвітили ліхтарню, а то кінь лежить, турецкого конє забив-ем.

Зап. 1903, від Івана Озарка, в Іванівцях, Жидачівського пов. Наталка Левицька.

100. Живий страх.

То ў йидным силі — ни памнитайу йакурат котрім — ходіў па-рубок до дыўки на вичирніцы; а то була ныч погідлива. Постиліли на дворі спаті і там ўсьі польгали. Він сьі ни маў йак дыстати, шчобі го ни відыли, а він вільіз на хату і кидаў з горі камінным. А йак оні сьі посхачіили і ўсьюда оббігали, опшукали і ни могли нычю найті і ўсьі ўзнали, шчо то шчось злого войувамо по обісьтў. І с того страху поўтыкалі до хати, кілько дыўка знала свої здогати і лишіла сьі на дворі. Де йи збиточні хлопцы, то ни тра й злого дўха.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

101. Страх і садівники.

У Космірині садійнік найміў сад. І найміў два сторожі. Булі файні йаблука і тих два сторожі сиділи під йаблынкоў. 'Али хлопцы выбрали сьі і рады сьі, йак би садійнікіў напудити, абі мі тоті йаблока обірали. Один кажи: Чикайти, обірвем. Йа зайдў, возьму шіпку кўчму, ўбирў сьі, скіну с себi одєжу, білу сорочку майу, римінь сховайу, шнурком сьі пітпирєжу, нoги білими платинками пообвивайу, а вони си будўт гадати, шчо то ўмирлєц йде до них. А так цвїнтар буў бліско. Йа вїйду с цвїнтари і булў пітскакувати, а вони сьі напудит і поўтыкайут, а ви підєти ў йаблока. Тай так зробіў. Йде попри цвїнтар, зачіў пітскакувати, трoха напілий буў, зачіў штальпра (гайдука) йти по саді, тоті сьі сторожі напудили тай зачіли ўтыкати. А той шче дўшчи за ними пітскакуйи, аж загнаў йїх ў лїс. Тогдї сьі вирпўў, прийшоў до буди, де тоті сторожі сиділи під йаблынкоў, котра була найдорбшша, прийшлo шче с трох таких, розгорнєні, обірали йаблынку

тай пішли. Тогі сторожі аж рано віходьї з лѣса, діўїит сьї до пайдорошшойї йаблынки і ўже нїмá йáблок. Кáжут: Тѣньгї опирї! Ото було злaпáти та бїти.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

102. Садівники в бочцї.

Ту садьїуникї ў Коропци стирѣгли йáгод. Садьїуникї сильїли ў бѣдѣ, а одїн, Курїло Андрийишин, балакайї: Йак би ми ўкрали хоть двї дышчиньї йáгїд? — А двораки кáжут: Та йак ўкрасти, йак вони пильпуйут? А той Курїло кáжи: Ўкрадѣм! Типѣр дошч йде, йа ўбирѣ сьї по шляхоцки, попїтпирїзуѣ сьї мотускáми, а сам сьї памашчѣ-сáджиў, зрѣбїѣ сї рѣги на голові, понамѣтуѣ на тотї рѣги чѣрних стирѣк, аби ни пїзнáѣ, приўїїжу сї чѣрним сукнѣм на голові тоїї рѣги дѣбри, а вони сї будѣт гадáти, шчо бїдá. Йа пїдѣ до огнѣ і будѣ пїтсáкувати, а воїї сьї напѣдѣ і ўтычѣт І так зрѣбїѣ. Йде ў сад, вогонѣ садьїуникї наклáли, а він пїтсáкуйї, йде до вогнѣ; діўїи сьї садьїуникї, шчо йде до вогнѣ, тай сьї напѣдили. Дїўїит сьї, рѣги на голові, чѣрни, замáчени — ей нишчїсьтьї! Стоїáла такá дышка, шчо мáла три лѣкты, тай залѣзли обá садьїуникї ў дышку, і нѣц пи вїтко йїх. Али той сад буў горб похїлий порїдно, до двїста крокїѣ, шчо литїт дѣбри. А той йак трѣтуѣ тотї садьїуникї з дышкоѣ, полѣтыли ў долину, аш сьї за нїми закурїло. Потоўклї сї посї, гѣлови ў дышцѣ, шчо тѣньгїй пепд мáла; йак тарáхнула дышка до плѣта, кáжут: Сисѣ паша фáйла рѣбѣта. Бѣдáй тѣи Бог нѣбїѣ, шчѣс пам зрѣбїѣ. Вони вїтáк до йáгїд, а тї ўзѣили двї дышчиньї йáгїд і ўтыклї.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

103. Замїсть страха дѣвичина.

Я йшов із села з роботи, майстерки, і мав-ѣм сокеру. Тай як я так йду, дивлю ся у кінци у городї стоѣт щѣс бїлѣ у бзпїї і шолонаѣ ся. Я питаю сї раз: Хто там? — Не обзїваѣ сї. Питаю сї другий раз, не обзїваѣ сї; а мене дуже лѣк зїбрав, тай кáжу: Кáжи хто ти, бо кїдаю сокиров! Аж тогди обїзвала сї і вийшла з бзпїи дѣвичина сусїда.

Зап. 1903, від Івана Озарка, в Іванівцях, Жидачівського пов. Наталка Левицька.

104. *Намість страху — злодій.*

Я йшов із вечирниц — було вopівночи, вже перші кури піяли. Аш мижи плотами на дорозі я вздрів шос чорного — зіправди — а нас два ішло. І зарас то чорни ішло д' хаті. Там єдна вдовица мешкала — я си дужи онудив і тот другий — обидва-смо си опудили, бо в нас тогди вмпрали на дифтирию — вopовідали, жи ходит така бóла. Я вішов на горбок із ним, с товаришом, а під цвинтарим старим на дорозі стояла знов якас жінка ф кожусі такім довгім і в хусьці. Али ніч була ясна, бо місяць сьвітив, а морос такий був, аш искри скакали. І я вздрів і мипі пішов морос поза плечі і чупир мині став дубом й то я си гірши був опудив. Я гадав, шо ми пімремо с того страху, бо то нас бола пирійшла. Я хотів крикнути, шо то, а то апі ти ни дало говорити. Я другі рас хочу крикнути і ни мош було апі слова промовити. Я взев — три рази пирихристив си і крикнув: „Хто то?“ — А той товариш мипі пи позволев кричети, бо, кажи, то можна оніміти. Я ши рас крикнув: „Хто там стоїт?“ — А то обізвало си: „Я!“ — Питаю: „Хто?“ — „Я!“ теї задом зачело відходити. Відійшло — з на два рази буком кенути, теї обернуло си і пішло. Той товариш мині кажи, що ліпши було, мой, ни зачіпати цу біду, бо можим повимирати. А я єму кажу: „Говори, як умерти, то умерти... от видиш, як би біда, тоби була си ни уступила, али то шос нишого єст. Ми стоїмо на тім горбичку далі, бо боїмо си йти до дому, бо нам дало страх, а то перши, того шом виділи чорни, лїзи д' нам до гори. — Ми дісталим знов страх і хотілим утікати. А я собі подумав: „А най буди, шо буди, то ни буду утікати! І взевим бук міцно в руки і так собі думаю: Як мині шо скажи, то пирихристю си теї па відле рас дам, а з него має потичи лиш деготь, бо так кажут людп. Али то прийшло блиши, теї кажи: Слава Сусу Христу. — А ми вздріли, шо то чоловік; а він був у драгнтиві вгорнений, в сардаку чорнім аш по землю, а був малого росту — присадкуватий і в капузї і в постолах обвито багато онучами. Здавало си, шо так як який жебрак. Я вже вздрів, шо то християнцка душа і зачевим єго питати си: „Шо ти ту робиш. Звітки так пізно ходиш?“ — а вже кури перші віпили. А він кажи, шо я йду до Тодосія Лазаренка молити! Кажи, шо: Я там за міру йду молотити! — Я єму кажу: „А чому ни йдеш дорогов, али йдеш попїт хати — лазиш?“ — А він кажи: „Бо ту стежка була“. — „Була — як була, а типер нима. То лиш злодії так ходє в ночи!“ — А він мині закручує, питає ся, чи жінки пи видїв якої. — А я кажу до свого товариша: „А впиши, шо то за жінка була!“ — Я тогди єго взев, звів на долину, али за мус до тої хати, де він ходив коло неї, а там був випущений пацюк с хлїва. То

видко було, що то злодій. Я зачєв будити у хаті ту удовицу з гітьми і ни мош було си добудити, бо відай їх чємос обмарив. Цєвпє, що як обійшов кістков з мирца хату навкруги, тєй сьвічков, що умирає мер-твец, тєй кажут, що і добу буде спати. Али я зачєв, гуркати в вікна, кричєти, тєсм лєдвѣ-пѣлєдвѣ добудив їх. Вони засвітили, втворили хату — аш увішли ми до хати, тєй того злодія увєли, та я тогди зачєв з нєго протокул кєгнути.

От, видити, якбим були втикли віт того чорного, що то було, то бим був і до сѣгодня казав людим, що шєс пѣрихєдит чєловіка пѣ до-розі, а так ни віру пі в що!

Зап. 1903, в Русові, Спятинського пов. від Ілаша Вахнюка, О. Деревяпка.

105. *Страх кидає чоловіка в гноївку.*

Йак йа буў ў Цапіўцєх ў кєбѣндза і вийшлисмо по вичєрі с кўх-нѣ, наймиті пішли до стѣйпѣ спѣти, а йа пішѣў до стѣдѣли і ўзѣиў йим сѣнѣп сушивіцѣ, хтѣиў йим кінути нѣ нѣч пѣрит своїй кѣнѣ. На-колѣм прѣйшѣў кѣло вилѣкѣй гноѣпѣки і пѣц йим ни вѣдѣиў, тѣлько ўчуў йим йакѣсь шєлѣст і опѣмнѣтѣиў йим сѣи аж на сѣридѣнѣ тѣй гноѣпѣки вѣйши йак по пѣйѣс, бо бѣла такѣ глѣбѣка. І зачѣиў йим тогди кричѣти. На крик вѣбѣгли нарѣпѣкѣ зѣ стѣйпѣ і помѣгли минѣ вѣтѣм вѣлѣсти. Хто минѣ там ўсѣдиў, то ни знѣиў, бѣм нѣкѣгѣ кѣло сѣби ни вѣдѣиў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від брата Гілярка.

106. *Хлоп у гноївцѣ.*

Пішѣў хлоп с Корѣпѣи до Вѣстройі на прѣзник ў полівѣпий понидѣлок. Напѣиў сѣи дѣбри. Йдє с прѣзнику і сѣбѣ вѣгѣйкѣи. Дѣвит сѣи нарѣз, бѣжит пацѣи. Мѣслѣт вѣн сѣбѣ: Трѣба зѣпѣти та бѣдѣ на вѣхѣвѣк, бо йакѣсь бѣло дѣжи фѣйни. 'Али йшли бѣльши лѣўди з зѣду нѣго і наўпѣрид нѣго, а вѣн сѣбѣ мѣслѣт: Кѣбѣ тѣтѣ пацѣи ни квѣчѣло, тѣбим сѣи охѣронѣиў, шчѣбѣи нѣхтѣ ни вѣдѣиў тѣ би бѣло мѣйи ўжє, бо йак хтѣсь ўздѣрит, то й скѣжи, та тѣй гѣздѣ вѣдбєрє. Буў вѣн ў новѣм кѣжѣсѣ, ши такѣй, шчє тогди тѣлькѣ вѣд кушнѣри. Зѣкѣнуў вѣн полѣ тай тѣтѣ пацѣи пѣт полѣ і зачѣиў дѣжи утѣкѣти. І помѣпѣиў ўсѣи. А так дѣжи зѣпѣриў, шчѣ мѣсѣиў кѣжѣх с сѣби скѣнѣти, такѣ тѣтѣ пацѣи бѣло кишкѣ. Пѣринѣс вѣн до дѣму, а ў нѣго бѣлѣ обѣра, а пѣ обѣри вѣлѣка

гноїїнка. І він попри туту гноїїнку зачіў йти с тим пацьбігим до хлі-
ра; а онó сьи видирло тай боўть! ў гноїїнку. А він хап за погу. А
воно скомильгувало ним і привирнуўло йигó до гноїїнки і зачило пим
ў тьі гноїїнцы привиртати на ўсы бóки. Уздріў він, жи ни жérти, зачіў
кричїти до брата: Ние́ло, Никóло! Вийди по с хати, бо йа собі злá-
паў йакéс пацьї на дорóзы та такé мóцни, шчо мньї так валкўйи, шчо
ó — по гноїїнцы. Йигó брат дівит сьи, кóло нéго пычóго нимá, а він
по гноїїнцы танцьўйи так, шчо аж гноїїнка повérх нéго брїскайи.
'Аньї му очїй ни вїтко, шчо с кужўха зробїў так йак сирдáк. Кáжи
до нéго: Та ти ўдурїў, ци шчось, ўпйўйис сьи, тай скáчиш по гноїїн-
цы! — А він кáжи: А сисé котрóйї. Такé булó фáйни пацьї, тай дес
поды́ло сьи. — А брат кáжи: Та йа видыў ранó, йак йшло на вїтпуст,
шчо булó фáйни, бо мáло кужўх бїлий на сóбі, а тичér зробїла сьи
вїўцá, бо аш тичé з нéго. — І вильїз з гноїїнки і пішóв спáти і скін-
чы́ло сьи.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Буцацького пов. від Я. Мах-
новського.

107. Страх збиткує ся над чоловіком.

Йшов-єм з міста, а була вже пізна година і дуже темно, тай яку-
рат у пів села надійшов до здибання якийсь пан. Я хочу його обминути,
а він не пускає; куди я, тудай він, все ми дорогу заступає. Я тогди
ще не бояв сї, бо гадавем, що то Петрушеский (гáзда з нашого села)
тай кажу: Чого хочете п. Петрушеский? — А він курив люльку на
довгїм цибусі, — і як не посипле ескрами з тої люльки. — Ой, гадаю
си, а то що таке, аж ем застив. А він стоєт, не уступає сї. Тогди я
звернув з дороги на місток, тай гадаю си: Ти будеш стояти, але конче
колись підеш, тогди й я си піду. — Але як ем іно сїв на той патик,
зараз ми спати схотїло сї — на смерть спати. Тай гадаю си: Я всну,
продрїмаю сї, тай піду! — І як ем уснув на тїм патвїці, то тогди вже
ніц не памятаю. Тогди ввзв мене, нїхто, лиш він, най счи́зає від нас
хри́щених і від нашої хати, тай занїс мє до хлі́ва на трете обїсьце;
тогди розібрав мене чисто, саком-пак, визув, тогди ввзв, звинув мє гий
у клубок, теї затолочив у соломенку, завбільшки на чвертку. А шмате
моє зібрав до купки, змєцкав, сподні чисто полер і всьо гет з чобїтьми
кинув у гноївку перед хлі́вом. І тогди, не знаю, чи йому вже Пан Віг
не допоміг, чи кури запїяли, що так мене лишив. А як ем сї рано збу-
днв, то не мїгем сї, анї рушити, анї вилїзти з тої соломенки, аж ем сї

враз з пев перевернув, і так єм виліз. Як-жеж уже виліз-єм з тої соломки, то сам себе настрашив-єм сі. Що зо мнов стало сі? Де мов шмате, що я лиш у сорочці? Де я є? Нічого не темлю. Тоди зачив єм шукати двирій; як єм уже знайшов лвері, отворив і стемив сі, де я є, тогди зачив єм шукати шмате. А у куті у хліві качки сиділи; я гадав, що то моя полотенка біліє сі, тай уліз межі качки; качки заквакали, я ще ширше злек сі, вибігем зо страху на двір, тай узрівем під порогом у гноївці своє шмате; взев-єм, то вельо таке чудне, мокре, тай утік до дому. До полудне нічо ми не було, а від полудне зачив ми страх брати. А як єм лег у вечер спати, то знов десь так коло півночі, прийшли до мени пани, поставали на воколо з люльками і пекли мене вогнем. Так було біз три дни, аж третого дня, дав-єм си воду съветити; і як ми вже осьвятили воду, то кинуло мнов у косцьолі до землі і відразу вснув-єм. І як-єм тогди вснув, то снав-єм пів доби. А від того чису вже Богу декувати більшим го не видів.

Зап. 1903, від Івана Озарка, в Івапівцях, Жидачівського пов. Наталка Левицька.

108. Як страх завів бабу в воду.

Йшла йидна баба, Галушчикá, від короў з двора. І показáў їй сын хлоп і кажи: Ході. 'Али той Іван Чемний буў на той час над водоў, писци трохи і дивіў сын. Завіў, той шчез би, ў воду бабу і водит по воді доўгий кавáлок. Водит їй і баба ўсе: 'Талáп-талáп! 'Али Іван Чемний ни відыў того хлона, лишé бабу ў воді. Дивит сын, баба ходит по воді, а Іван Чемний ўздріў, жи то ни з Бóгом і боіáў сын відозвáти. Аж нарешті чуйи, шчо тотá баба кажи: Бóжи мій, Бóжи. Шчо їа куму виина? — Зайшла ў гльбóку воду, зачыла сын Бóгу молити шчиро і вийшла на бериг живá. І до нинька шче гáзлүйи.

Зап. в липни, 1902, в Коронци, Буцацького пов. від Олексі Савкового.

109. Страх і баба.

Була Храпоўска йидна. 'Али йшла с погрибу від Дави́ла Куликоўского, шчо ховáли, пизна ўже година, кидаю вёршу ў воду на рíбу, чуйу, шчоє трішчйт. Али чуйу, ўсе кричйт: Пáвлы Орнатóска, пáвлы Орлоўска, по тай рúку. — Показáли їй сын ў воді покóби, запúтала

сьи ў вѣрби, ни могла злыісти так ра́птом. Та́го нады́йшли с сіла пі́зно, пі́зна годі́на, за́ўши лубі́ли гаво́рці па́цыр йак йшли пі́зно, чу́йут, трі́шчы́т нат тоў глібо́коў водо́ў. Ка́жут: То хто? — Йа, па́ны Хра́ноўска Анто́сіха. — А йа ві́тти крі́кнуў: То хто? — А во́нй: То ти Оле́ксo? — Йа. — Ході́ суда́. — Відра́ту́вали ми с то́го місьц_и с т_яшкóў бідóў так, йак за́копана бу́ла, вітьи́гнуліс_мо йі с то́го місь_ц_и, ўви́ли ми йі до ха́ти, дивис_а рóбит ў ха́т_и, ниві́трімoк, бо злий дух присту́пйў до не́йі. Приві́ліс_мо ў то́тo мі́сци, де йі́й кигло́, і вид_ем до до́му, до йі́й, за́чыли с_и вирта́ти наза́д на то́тo мі́сци. Ка́жи: Шчо ти рóбиш зо мно́ў, к_уми? Там йи мо́йа ку́ма О́рпатóўска, шчо м_ньи клі́чи і О́рлоўска і па́ны Замо́лотóва. Л_едви ми йі ві́тти вітьи́гну́ли, шчо́с_мо с_и до́біли до йі́й до́му.

Зап. в липни, 1902, в Коропці, Бучацького пов. від Олекси Сав-
кового Сеньчука.

110. Як страх хотів утопити чоловіка.

Кривенький Нікола буў ў гуральні. Заціў просіти Тильськыц-кого гуральніка, шчобі го пустіў на вичэру рўску, на сьвітій вэчир до свόго швáгра Федьї Рожного. Іде він від Фэдьї Рожного на свій час до гуральні, стўдынь, жорόз, іде він лэдом таї го ўтоўмасило ў вóду. Він вітти сьї ратўїи, а шчэзби кáжи: Їа тибé ни пўшчу вітци. — Лапáи сьї вёрбіў пад берігом, лóмит вёрби за собóў і ни мóжи сьї віратувати. Аж ўчуў йигó швáгир з дóму, шчо кричїт: Хтó ў Бóга ві-руїи, ратўїти! — Уччуў по йигó гóлосї, прибїи́и, кáжи: То ти, швáгри, Нікóло? — Кáжи: Їа. — Ходї, вілазьїи. — Колї, кáжи, ни пу-скáи. — І розгорнэний ўже ў водї, кожўх так самош лишїў сьї ў водї, шче й Федьї покїг злий дух ў вóду. Ледви сьї по годїны віратували с тóїи водї, лэдви Кривенький Нікола шчо до трох мїсьи-цїў прїишóў на мїсци до свόго здорóўїи.

Зап. в липни, 1902, в Коронци, Бучацького пов. від Олексі Савкового.

111. *Страх втягає парубка під плиту.*

Булi ми з йидиm хлопцем на вичирнiцьох. А той хлопц, то буў побирижпикiў син, мeшкаў ў лiсы, а ми ходили обидвa на вичирнiцi до Пу́жник. Бу́ли ми доўгий час. Потому́ він ка́жи до мeни: Ходiм

там до мѣни тай пириночуйиш ў мѣни і рано підеш до пасьіки. І ми зѣбрали сѣи і пішли. Йдем ми биз лѣс, а ѡа сѣи від нѣго прилишиў зза своѣй потреби, а він пішоў і сьпѣваѣи. Потому ѡа за ним зачѣў їти так мѣжи о дѣсѣть крокіў від мѣни, він йде на пирѣд і спѣваѣи, а ѡа за ним. Там була стѣшка, котра була блѣсша до дому до ѡигѣ. А він на ту стѣшку ни звиртаѣи, аѣи йде дорогоў на мѣст, бо тудá такжи дорога вѣла до дому до ѡигѣ. А ѡа си мѣшлѣу: Він ни хѣчи сѣи росѣти, тай пішоў на дорогу. Тай ѡа за ним. Ту нараз дохѣдит до водѣ і отѣшиў сѣи. Ўже ни спѣваѣи. Мѣшлѣу собѣ: То він пѣўни вогѣрит пá-цѣр. Тай ўжѣ сѣи до нѣго ни вѣтзѣваѣу. Зѣйишоў жи ѡ ѡа до водѣ, а ѡигѣ дѣсь нимá. ѡа мѣшлѣу: То він пішоў до дому ўпрост. Прихѣджу ѡа там до ѡигѣ хáти, заглядáѣу за ним, нимá. Чѣўу гѣлѣс ѡакѣсь та-кѣй проразлѣвий, нѣѣи дѣгѣчий. Мѣшлѣу собѣ: Та сьпѣваѣи си там. І стаў ѡим і стоѣу. Чѣкаѣу на нѣго, а ѡигѣ нимá, тѣлько той гѣлѣс чѣўу. Мѣшлѣу собѣ: Він дѣсь мѣжи ѡ заснѣў на дорозѣ, бо буў дѣжи оспáлий. Бѣрѣу, їду. Сѣу, слѣхаѣу, а шчѣсь кричѣт так ў ровѣ: Бѣжи, ратѣй минѣ. Вѣпровадѣ минѣ вѣтци. 'Аѣи гѣлѣс змѣниў сѣи. Ўже тогдѣ ѡ ѡа сѣи напѣдиў. Тѣлько, жи хѣчу сѣи пириконáти, шчѣ то ѡи. І по-вѣли поступáѣу сѣи до тѣго гѣлѣсу. А там була плѣта така висѣка, шчѣ тримáла зо двáцѣть мѣтрѣў шѣроко-сти, а по нѣи водá бѣгла. А пѣт тоў плѣтоў булѣ порѣжно так, шчѣ мѣжна булѣ мѣшкати. А ѡигѣ там запро-вáдило. І так го ўкачѣло ў тотѣ болѣто, шчѣ там булѣ, ѡак би хтѣ ўзѣиў і наўмѣспѣ облѣпѣиў го. ѡа прихѣджу до нѣго, тай кричѣу до нѣго: А ти шчѣ ту рѣбиш? А він ѡидѣи́м гѣлѣсом зачѣў кричѣти: Аѡáй, гвáйт! — ѡа кáжу: Ни бѣ сѣи, та то ѡа. Лѣдвом го опампѣтаў. І тогдѣи ѡигѣ вѣпровáдиў вѣтти тай кáжу до нѣго: А вѣтциш, ѡакѣй то ти мѣдѣрий! Ти ўсѣ з дѣгѣтком їдеш на пирикѣри, а вѣдиш, шчѣ він ти зрѣбиў, шчѣ типѣр ѡ ти виглѣдáѣиш до нѣго, так тѣи облѣпѣиў. А він сѣи нѣц ни обзѣваў, аж до рáньи і трѣс сѣи цѣлѣу нѣч. Вѣт тогдѣ ўже нѣгдѣ сам ни їшоў і ўсѣ сѣи бѣїт.

Зан. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Мах-новського.

112. Страх завертає човен.

Ходив я до дѣвчини і запѣзвив си там. Вѣртаю вѣтти вѣже пѣзно, приїшов їд чѣпови і сѣв, узѣв друк кою сѣби і лѣнату і сѣв коло чѣпла. Чѣу... з гѣри водѣв жѣне чѣловѣк поверх водѣи. Я нѣкѣм лѣзу в чѣвно і перевозѣу на нѣей бѣк. І я пришов до берѣга, а тот чѣвном

зовсім пуднув на тот бік, де був упирет. Вітак я знов впау на цей бік — знов так само — знов мине пуднув на тот бік. Вітак я мусів штрикати ш човна у воду. Штрик! — цілком упірнув у воді і вішов на бериг, на гору. А він стоїт на беризі, на плиті.

Зап. 1903, від Дутчака Николи, у Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

113. *Страж заводить чоловіка у сніг.*

Йшоу йим з вичирниці попри цвінтар і надібау мине кóтик. С того кóтика зробіу сьи білий пес. Прийшоу йим аж до ўлиці з ним ураз і вітак стéшка була чїриз мур і він мине тоу стéшкоу повіу аж до жóлоба. Завіу мине ў такі покóйї, жи йак йим сьіу, то аш сам йим сьи заўликау, жи такі покóйї. Йак йим сьіу і заснуу йим. Прибудіу йим сьи, змэрзйим, і ви знау, ци йти до до́му, ци нїи, бо то ўже світаїи. Діуїу сьи, а йа на каміню сиджу ў сьнїгу. Йак йа зобачіу то, тай окмиу сьи тай пішоу до до́му.

Зап. в липни, 1902, в Коронци, Бучацького пов. від Стефана Маряша.

114. *Страж у горальни.*

Йа буу ў Грималеві ў гуральни. Тай йакурати, йак мариц настау, пїнцовий вибігаїи до мени до снўсу тай кажи: Па́ны Косїньський, щось ў мени кидати дровами. — Йа збігаїу на долину тамка до пїица, діуїу сьи, нима нїчóго. А йа кажу до него: Слу́хай но, йак би так, кажу, лихїї, то бим ти набіу до́бри, тай бие с тим буу. — А так, йак дру́га хата, йи солодыїньї. Слу́хайим, а ў ти солодыїни хóдит збіжи — йачмїнь, жи́го — аш по́пїт саму́ стéльу. А ви́и кажи: Слу́хай, шчэз би пириабїїи шїуки — А йа кажу до него: Ну, хóдї-ж полївимо сьи, ци то йи праўда. — Прихóдимо, ўтварїїмо двéрі, а там хóдит отакїй хлопиц (показує), а ўсьо збіжи ў кўпі, ўсьо ў кўпу снакувау. Стоїмó ми, стоїмó, ўтворїлисмо дру́гу половїну, а ви́и пам по́над головами йак пішоу, аж гуральни стрісла сьи. То йа йи́го так на своїй очи видіу, йак вас. 'Али буу млицóк, так ў дру́гим до́мі, жи sóлод душіи. А той млицóк так мели, жи аж іскри скáчут. Йа прихóджу до майстра до стáнцийї, тай бўджу йи́го: Niech majster wstanie, niech patrzy sie, że jest bida. — А ви́и кажи до мени так: Шкода́,

жис такий старий, уже майши дйти, а такий ине дурний. Їа тількі лїтá спудиў ў гуральни, тай бідї ни видїў, аш ти ўвидїў. Їа ўстану тай підү, пуслүхайу. 'Али йак скóро нима бідї, то бїгмé дїстанїш ў пїсок. — Вихóдимо на гальїрїу, дївимо сьи, а там ўсе: Ыо — ну, фїуть, фїуть, фїуть, (свище)! А йа кажу: No, patrzaj pan, jak miała słód. — Ta gdzie miała słód, kiedy to jedynasta godzina, ta parobey asz po dwunastej będą mieli słód? — Приходим тамки, а він сидит на бальку, тай ўсе: Ыо, фїуть, фїуть; а конї сапайут, лéдвї дїхайут. Зальїський пирихристїў сьи лишé, ша, тїхо стáло. Конї при жóлубї йїднї, нема́ нїчóго. А той кáжи: I йа 30 лїт ў гуральни тай шчем та́кого не видїў, аш ти мене на то навїў.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Буцацького пов. від Ігната Косїньського.

115. Чорт горальник.

'Али ўже ў зимї ўзыли минé до горальнї. I йа шчо нóчи ходїў та́кжи там до вольїў ў нóчї. Раз ў вéчир йду чириз гумнó, а він вїлázит спїт кирáту, таké нїби тильї i так: нáрачки, пáрачки, аш приближїў сьи до мéни. I ўже тогдї сьи нїднїс, йак чоловїк, тай кáжи до мéни: Ти де йдеш, Рóмани? — А йá сьи вїтзивáйу: До гуральнї. А тобї вá шчо? — Ну, бо й йа йду. — Ну, а ти там шчо будéш робїў? — Ну, та йак то шчо? Та биз мéни гуральнї ни мóжи йти. — Та чумү ни мóжи йти? — Бо так. А йакá би то горїўка булá, йак би ни йа? — Та йак то йакá? Абó тї йї шчо рóбиш? — Ходї зо мноў, будéш видїў шчо. — Айá, йди с тобóў, мóжи бис ми йакóго лїха вїстроїїў? Йа ўже тибé дóбри знáйу. — А ти минé йак мóжиш знáти? — Або то ни ти тручїў минé ў вóду кóло млинá? — О нн, кáжи, то мїй брат, бо він мéльником, а йа гуральником (миханьїки ўбидва — зам. брата Фїлька). Ходї зо мноў, йа тобї покажу йїго, він прийдé та́кжи до мéни. — Бирү, йду зї страхóм. Приходимо до гуральнї обидвá тай він від мéни прóсто на клїшток (там де сьи робóта стúдит), подивїў сьи, помїшїў, поньўхаў, покүшиў тай кивáни го мéни пáльцем. — А йа ў та́ким страхү! Гадáйу си: Підү до публїки, та шче мине публїка трúтит з горї на долїну. I ни йду. Тай кáжу до тих, шчо там булї ў гуральни: А ви вїдити дьїтка, вóпди во? — Кáжи: Де? — Адї кáжи, хóдит по клїштоку. — Ысї сьи дїўїут тай жáдин ни вїдит тай кáжут до мéни: Йди, йди, дурний. Тобї сьи ўже провиджїин, бо ти сьи бойїш. — А йа сьи вїтзивáйу: Та то той самїй. — А він до мéни,

очи привирнуў вітти з горі тай наставиў ми ср.у. А йа кажу: А дивіт во, шчэ ми настаўійий ср.у. — Тогдї гуральник приходит до мени тай кажи: Йди, йди пійаку, ни забаўийй лўди; ўпиў йис сьи, тай шчось плитеш. — Тай йа ўже стаў, тай ни витзиваўу сьи, тілько дїўу сьи, шчо далы буди. А він вітти пішоў, до кітла подивіў сьи, потому до кўфи, де горіўка, вітак пішоў до катки, розыбраў сьи, ўлыс ў катку (цильндир лишіў на верха — зам. батька), вікупаў сьи і ўже тогдї ни знаўу, де сьи подыў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

116. Страх тримає чоловіка цанки.

Оден хлоп с Коропци посадиў кукурўдзи на лўзы кóло водї ў пана, ў Мислóского. І там стиріг йїх. 'Али одного ráзу наклаў собі огóнь кóло буди і лижит. Дивит сьи, йде, йак то називаўут ў Коропци лўди шляхтичіў кульбани, такий кульбан. І відзиваїи сьи до него: 'Ти де йдеш, кульбани? — А воно до него сьи ни витзиваїи. — Ага, помислиў він собі, то пёўни Розóўский. Розóўский, а ви де йдети? — А він ни витзиваїи сьи. — А він собі помислиў: Мóжи то дóбри Мислóўский, а йа так до него кáву, тай він моўчит, шчом му гонóру уїмїў. — 'Али призираїи сьи лыпши, ни подыбни дес до чоловіка. Ўзьиў він голóўню і кинуў ў дытька. Йак зачїла тогдї бўри бўти, бóду вївирнуло, вогóнь забрало, капильўх вїсадило аш на дўба, а йигó поставило цáпки ў вільхóвий корч. І так стоїаў цылў ныч, аш сьи рáно спамньятаў, а тимчїсом кукурўдзи зьзыли і ни мїг достирчї.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

117. Страх тисне за палець.

Буў ту такий пастўх і пас пáньску худóбу. А буў там, у Коропцкїм, побирижнїк, називаў сьи Йїван. Йа — кажи пастух — пригнаў худóбу і лыгїим собі спáти; а бóўийим накідаў ў пїиц йáблок. Али ту слўхайу, шчось на поды гульаїи. А йа собі гадаў, шчо то той побирижнїк минé страшийи. А йа кажу: Гульаїй, гульаїй Йїванку! Аш ту чўйу, злaзьийи с подá і приходит до хáти і зачинаїи гульати. Йа схóпиў сьи і ўзьиў йим пáлицьу і кажу: Чикаї, Йївани, то будў зáраз

биў. — І ўзьніў йим палицьу і по ўсёй хаты с палицьу і нигдэ нима нікого. Ёа стаў і задумаў йим сьі і ўже знайу, жи то ни побиржик. Аш ту бирў і зноў лыгайу. Приходит, йак мине потиснуў за палиц ў нозы, йак йим сьі схопиў, то аш на двір ўтык мжи худобу. 'Али він приходит і тамка до худоби і кажи: А праўда, жи йа тибэ й ту знайшоў! — І бирé і рахуйи худобу. Відрахуваў двацьцть штук і бирé, жинé ў долину ў бзїни. Він жинé, а йа завиртайу і так йим сьі змучиў, бо він сьудá, а йа тудá і худобу ни пускайу. Аш ту ўхопиў йидного вола, йак сьіў на нёго, то ў такі бзїни зайіхаў, жим другий день нас два лёдво ў дванацьцты годїны знайшли.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Кароля Пишблукевича.

118. Як верби хитали ся.

Ту в „житнї“ просто, там на дорозї, так за хрестом не далеко. Кобила полетїла на поле. Я сї дивив за пев, де вона полетїла. І верби сї хитали вобидві, а не було вітру. Так: одна туди — друга туди.

Зап. 1903, в Іванівцях, Жидачівського пов. О. Деревянка.

119. Як страх гойдав кокорузами.

Як я був парупком, ішов тут просто Максимихи. Йду нидалеко — таке гей коза, гей пес іде дорогов. Йду — ніц, но утікає. Те я кажу: „Ни втїкай, ти!“ То... як си зірвало тей ф курузи — курузини холїтало, та я став тихо... Вжи ни видїв нічого.

Зап. від Онуфрія Андріяшука, в Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

120. Страх і стрілець.

Раз йа йшоў с Корóпцян, іду Лугáми сьудї на майдán, а маўйим зі собоў стрільбу. Приходжу ту на йиден пльац, а той пльац називайи сьі Стадárньи. Дїййу сьі, стойїт дик і рїйи. А дўжи сьі було вітко, мїсьиць сьвітїў. Мишльў собі: Забїў тибé! — Стрілиў йим раз, він пітєкочиў і на мїсци стойїт. І так йим шче ўстрілиў два рази рас по рас, а він за кождим разом пітєкочит і стáни і стойїт. Мїшльў собі:

Тра тьи поминѹти і лишѹти, бо то вітко, жи то ни звѹир. — І пішѹ ѹим понад вѹду, шчѹбим приийшѹ на дрѹгий бѹк десь. Прийшѹ ѹим до клѹтки, диѹйу сьѹ, на клѹтцѹ сидѹг кѹт. Мѹшльу собѹ: Ни бѹду стрѹльѹ, бо то пѹѹни те самѹ, шчѹ ѹа там стрѹльѹ. Ыѹк то бабѹ приповѹдуйут, шчѹ бѹдѹ сьѹ бѹи на вѹдльѹ. Мѹшльу собѹ: Такого котѹ ѹак ѹа на вѹдльѹ ѹдѹру льѹфкѹми, то го забѹй на смерть. — І так ѹ ѹмнѹа бѹжи прихристѹй ѹим сьѹ і ѹдѹриѹ ѹим. Рукѹ минѹй задиривѹла, а стрѹльбѹ ѹпѹла до водѹ. Стаѹ ѹим ѹак тумѹн, нѹчѹ ни вѹджу. Так за годѹну опамнѹитѹ ѹим сьѹ, вѹтъѹх ѹим стрѹльбѹ з водѹ і чѹрис клѹтку дѹльѹ йду. Нидалѹко дрѹгого бѹрига стѹйѹт такѹ нѹбѹи пѹдушкѹ на клѹтцѹ. Мѹшльу собѹ: І шчѹ типѹр с чѹртом робѹти? 'Анѹи го приступѹти, ѹнѹм бѹти ни гѹдин, бѹм залѹдво шчѹм тѹплий шчѹ вѹт пѹршого битѹй. Мѹшльу собѹ: Возьмѹ та тьи кѹпну. — Кѹпнуѹ ѹа погѹѹ, а с тѹйѹи пѹдушкѹи закурѹло сьѹ так, нѹбѹи литльѹвана мукѹ. Так ми сьѹ здавѹло, жи ми хтѹсь насѹпаѹ ѹ ѹчи росѹйчѹиногѹ вапнѹ, тому шчѹ мнѹи так ѹчи пѹклѹй. І ѹжем бѹльши нѹц ни вѹдѹйѹ. І пішѹ ѹим дѹльѹ. Йду ѹа, а там булѹ ѹ лѹсѹи хѹта даѹнѹ, ѹли тогдѹи тѹйѹи хѹти ѹже ни бѹло, тѹлькѹ сьѹ лишѹла пѹѹвѹнца, а ту ги на моѹй шчѹсѹтьѹи зачѹй дошч йти. Мѹшльу си: Сховѹйу сьѹ до тѹйѹи пѹѹвѹнцѹи, бо ми булѹ шкодѹ капильѹха. І сховѹ ѹим сьѹ. Ыѹк сьѹ дошч прильѹльѹ і так льѹльѹ пѹру гѹдин, а ѹа ѹ тѹи пѹѹнѹци сидѹйѹ. Ыѹк сьѹ пристѹло льѹльѹти, вилажу с тѹйѹи пѹѹнѹнцѹи і ѹступѹй ѹим пѹру крѹкѹй і гѹи дурнѹй обгльѹнуѹ сьѹ. Бо то ни дѹрно бабѹи кѹжут: Ыѹк йдеш, то ни обгльѹдѹй сьѹ, то нѹчѹго злѹго ни зѹбѹчиш. А ѹа тѹго собѹи ни запамнѹитѹ, ѹм сьѹ обгльѹнуѹ. Диѹйу сьѹ, стѹйѹт ѹѹкѹсь пап такий нѹбѹи ѹѹкий грѹбѹи, ѹ чѹрнѹм сурдѹтѹи, ѹ чѹбѹтъѹх шварцѹваних, кѹйстѹр такий з на мѹтир і льѹлькѹ кѹриг. 'Али такий ѹгѹнь сѹпли, шчѹ мѹжна кукурудз спѹчѹи і на мѹни дѹмом дмѹхайѹ, бо то булѹ блѹськѹ. А ѹѹ сьѹ так спѹдиѹ, шчѹ ни звѹйу, де стѹйу. Капильѹшѹна ѹпѹла, мѹѹѹѹ сьѹ за гѹловѹ (зѹмѹна — зам. Яжицького), а волѹсьѹи стѹйѹт ѹѹк рѹтъѹи. Пѹднѹйѹ ѹа ту капильѹшѹну і сховѹ пѹт пѹху; ѹ тотѹ капельѹшѹна зачѹла трѹшчѹги, бо то булѹ с солѹми. А ѹа собѹи гѹдѹйу: Ыѹк сотѹнник ѹчѹѹи (будѹ сьѹ сьѹмѹѹати — зам. Яжицького), то мѹжи пристѹпит блѹшчѹ до мѹни. І так ѹисѹмо стѹѹѹѹли обѹдѹѹ с пѹѹ годѹни. Мѹшльу собѹ (дам ѹа тобѹ — зам. Яжицького): Тѹбѹи ѹсѹо ѹйѹдно стѹѹѹѹти, а ѹа булѹ зачинаѹ тѹкѹѹти. — Зачѹй ѹим сьѹ поступѹѹти ѹ зад, а там буѹ з задѹ пѹнь. А ѹа бѹс пнѹи: Ге-ген! Ыѹк ѹим сьѹ схѹпѹй, то ѹже тогдѹи і стрѹх вѹд мѹни вѹдлѹѹѹйѹ, а так ѹим тогдѹи утѹкѹѹ, шчѹм сьѹ аж дѹма обгльѹнуѹ.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. вѹд Я. Махновського.

121. Страх у пасіці.

Йіхаў йа на́ ныч ў субо́ту. І там ко́ны сьі ли́шлі і па́сли сьі бис цы́ліў ниды́льу, бис цы́лій де́нь. Ў ниды́льу ў ве́чир йшоў йа до них, а там почува́ў шче йиде́н зо мноў і здіба́йим сьі обидва́. І він пайи́ пса і йа ма́йу пса. І йде́мо обидва́. Аш ту чу́йим, йакі́сь співа́йут. Він ка́жи: Йдут з За́рвани́цы і співа́йут. І йдем да́лі. Аш при́ходим нидале́ко, а то ў па́сыцы йакі́сь співа́йи. А він ка́жи до ме́ни: Йакі́сь пйа́ний, вирны́м сьі. — А йа ка́жу до не́го: Та ти́ сьі пйа́ного бойи́ш? Най він там собі́ співа́йи. І так смо поўстава́ли і ра́дим сьі. Аш ту пес йиде́н за дру́гим і поўты́кали. А йа ка́жу до не́го: Ходы́м. При́ходим прό́сто пасы́ки і мине́ скорты́ло покриві́ги сьі. А вонό скό́чило с па́сыки і за́сьмйі́ало сьі і стрі́скало ў долό́ны, тогди́ зачы́ло гульа́ти, а ми зачы́ли ты́кати аш під лы́с. А вонό йде́ бис по́ли і во́гнем сй́пли. І при́ходит до ко́ний і зачина́йи йі́здити. А ми сто́йали під лы́сом, аш ту на́раз дй́вим сьі, лы́с горі́т і ломі́г сьі, а ми ты́кайим до гори́ до до́му. Аш ту ви́біга́йим ў поло́віны по́ли, ўже ны́чо́го ни чу́ти. А там зноў лы́с буў, ку́ла ми ма́ти ты́кати. Ми при́біга́йим до са́мого лы́са, а він ўже при́біг нас і стрі́скаў ў долό́ны і зачы́ў сьмйі́ати сьі. На́раз зноў лы́с ма́йи сьі і ломі́т сьі. Ми обирну́ли до ко́ний, зноў аш під лы́с і та́мйисмо посы́дали, бо́смо сьі бойа́ли. Аш ту шче йиде́н надйі́хаў і кричі́ў: Ўйи! А він ка́жи до ме́ни: Йа бу́ду кричі́ў, най живе́нько йі́ди. — А йа ка́жу до не́го: Най, ни кричі́, хто зна́йи, шчо́ то за йиде́н. Ўже ма́йим йидно́го, шче ти тра й дру́гого? — Він ка́жи: Йа та́ки бу́ду кричі́ў. І зачы́ў кричі́ти: Доме́ньцьу — ва́! — А він сьі ві́тзыва́йи: Чо́го? — Йі́дь живе́нько, бо́ о́седи йи́ біда́. І тогди́ схе́пиў сьі бо́рши від ме́ни а йа хо́пиў го сьі за пле́чі і зачы́лисмо ты́кати. А йак йим йи́го ды́гнаў, та́й йим го тру́тиў нава́т се́би. А він схό́пиў сьі та́й нине ды́гнаў, та́й мине́ тру́тиў нава́т се́би. Йа обглі́нуў сьі, а той чорт роспу́стиў па́льцы та́й туй́ мине́ за пле́чі злапа́ти. Йа йак крі́кнуў і ўпаў йим до зимлі́, ўже́ ни міг да́лі ты́кати. Аш ту при́йі́здит той трё́тий до ме́ни. І ўстаў йа, то шче так йа́к би сті́рту со́ломи запали́ў і ни зна́ти, де́ сьі поды́ў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Кароля Пшиблукевича.

122. Страх розпитує.

Раз йшов-ем із села і як ушнйив-ем сї коло е́гомосцьово́ї брами, закликав хтось: Іване! — А я кажу: Чо́го хочеш? Але нічо́ не відо-

звало сї. Я зачив знов йти, а воно тогди каже: Де ти йдеш? — Я кажу: До дому! — І як-ем сказав, що йду до дому, то такий мене ляк зібрав, що не міг-ем кроку ступити, волосє дубом стало, аж шапка підлізла до гори і так стояв ем може з квамдранс. Потому зачив-ем поволи йти і все мене щось гий-би не пускало, але що то було, до нинька не знаю, бо нічого не видів.

Зап. 1903, від Івана Озарка, в Іванівцях, Жидачівського пов. Наталка Левицька.

123. Злодій перестав красти через страха.

Рáзу йидного стаў йа ў ночі. А йа такий звíчай маў, жи ўсем лубіў шчось піті і ўкрасти. 'Али бирú і йду на дрúги силó і нýчóго там ни ўзыў, бом ни маў йак, бо булі польіцыйапти. Виртаўу звíтти, мiшльу собі: Повёрну йа до кóршми і Жидi зрабúйу. Аш ту диўйу сьи, йди йакiсь йидним коньом. І бирú і сьидаўу і йду. Диўйу сьи, а вiн визé йакiсь тельбухи. А йа бирú нýж зза хольви і рiжу. Йак йим пробiў, аж вогнём посiпало на мени. Йа тогдi скóчиў с фiри і хтiў йим бiти тóго фiрмана. Диўйу сьи, а фiрмапа нимá. Кiнь сам бiжiт дáлы. Бирú, доганьййу коньá, сьидаўу і йду. Прийiджу йа кóло коршми і хтiў йим повирнúти до кóршми. Диўйу сьи, а кiнь бiжiт. Йа тогдi вирнúў сьи і доганьáйу коньá. Ни мiг йá го дыгнáти і виртаўу сьи. 'Али мiшльу собі: Нýч йим стрáтиў і нýчóго ни позискáў. Пілú йа до гурáльнi і вóзьму патикiў, абiм дúрно ни йшоў до дóму. Аш ту йду биз грéблú, бiжiт сусьiдний хлóпиц і ўсе минé за сорóчку тьигпи. Йа сьи обзивáйу до нéго: Чó ти хóчиш ў мени? Тобi жинь, жи йа нисú? То йди, тай ти си возьмi. А вiн ўзыў тай вiскочиў на мени. Слúхайу, шчо миньi так тьiшко? Мáцайу на лирéды, йакiсь на миньi нóги. Йа тогдi гадáйу: Шчо йи тáкóго? Дровá нисú з ногáми! І тогдi гадáйу: Возьмú тьи і ўтóпйу. Злапаў йим за чúпир і кiнуў йим ў вóду. Тогдi гадáйу: Шчо йа зробиў? За тáкэ пустé і ўтопiти сусьiдного хлóпиц. Виртаўу сьи, мóжи го шче вiкигну тай вiттрiсú. Йа лишé сьи обирнúў, диўйу сьи, а вiн на миньi. Тручiйу с сéби, ни мош стрúтити. Прóшу, абi злiз, вiн пи хóчи. Нисú дáлы, áли нóсом аж до зимлi похилиў йим сьи, такий вiп тьишкiй. Приношу до дóму, кричú: Жiнко, ўтвори! — а вонá ни чúйи. Йак йим вiгьнú двэри, двэри сьи розломáли. Йа кричу: Жiнко, сьвiтi! — а вонá ни чúйи. Йа за чúпир, хтiў йим тóго стьигнúти с пличiй, а вiн йак зачнé кричiти, йак сьи позбiгáли шче бiльши, тай ми го з рук вiрвали. Ни лишiло миньi сьи лишé во-

лосєньи. Йак йа ўпаў тогді до зимлі, том три дни аны йіў, аны пиў, аны говориў. Йак йим ўстаў, пішоў йим до кєйндза, вісповідаў сьи і ўжем більши ни краў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Кар. Ши-
блековича.

124. Узяв дїдько смаженицю!

Буў йа ў Надорожні там польовім. Али йидного разу ў восині почуваў йа ко́ло барабо́лы і мій брат такжи, бо там дўжи діки барабо́лы йіли, то мўсыло нас два бўти; йак йидєн пішоў на вичєру, то друкї сьи лишіў, бо ни мोजना було так зоставити. Так йа рас пішоў на вичєру, а брат сьи лишіў. Повичєріў йа, а жінка кажи до мєни: Та возьмі там ў горньатко шчось братови, бо він дєсь дўжи голо́ди. — Та шчо вольму, йак ўжєсмо ўсьо зьзы́ли? — Жінка кажи до мєни: Зачикай трόшки, йа му ўсмажу хоць дві йайка. — Зачикаў йа, вона ўсмажила, заўйизала миньі до хўстки горньатко с смажиницў, йа бирў, йду. Палици ў йидни́ руцї, а горньатко ў друкї руцї і так йду. Приходжу ко́ло мли́на на грєбљу, нараз ныц ни виджу. Агій, а то шчо сьи стало? Сьли́потиў ни ма́йу, а ни виджу. — На́раз мноў ско-
милгува́ло по ты грєбли та ў во́ду — бух! мноў. Горньатко поплїло, йа сьи добри ви́купаў так, шчо аж ми сьи ни хты́ло, залєдво, шчом сьи ви́драпаў на бє́риг. Йак йим сьи ви́драпаў, ди́йу сьи, сьты́на пирідо мноў така чо́рна, йак би хто задилуваў. Агій, а то шчо сьи стало? Та миньі ни пє́рший раз сьудá ходіти. Пирихристїў йа сьи тай палициў по сьты́ни по ты раз і друкїй раз. Ди́йу сьи, а то йакáсь конїна така сухá, йак до́шка, а йа по ны палициў бїу. Гада́йу собі: Та шчо она́ миньі ви́нна? Тра ўзыти тай ві́тци ви́проводити вотáм на вобо-
ло́ньи, та пай сьи пасє. Йа тї́лько рўку натьигнўў, хтыў йим ўзыти́ за гріву, йак мноў пруднє до горі нога́ми ў во́ду! А Бог жи би ты по-
биў с коніпоў. Та миньі друкїй раз зноў купати сьи тра́ба? Та йа шчо хочу ви́льисти з водї, а минє ны́би шчось ў чо́ло бух! А йа зноў ў во́ду. І так мы́и з дєсьи́ть раз кинуло. Залєдво шчо йа ви́льис тай ўзыў тай йим сьи вирнўў до до́му, бо с публі́коў пи́ було шї́ршой ра́ди. І ўжем ў до́ма почуваў, а воно́ ві́тти тай пішло аж до мо́гє брата тай йї́здило на ны́м дєсь до онї́ночи, шчо лє́дво дочикаў ра́ньи.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Мах-
новського.

125. Як страх їхав повозом.

Раз йа нучуаў с кіньма на коньушіны. Прийїхав йим, нопутаў йим і пустіў пасти, а самім пішоў під лыс спати. 'Али лых йа тай чось ни мѡжу заснути. Зробіў йа собі дзїгар і кўру. Слухайу, йакісь пан йїди штирма кіньма, повозом, батых трїскайи, али так йїди, йак вітир на мѣни і прѡсто. Гадайу собі: Тра сьи вітци ўступіти, бо йа на самі дорѡзы лижйў, бо йак надйїди, а ни змѡжу сьи жїво схѡпити, то мньи мѡжи розйїхати. І почаў йим ўставаѣти, а ту ўже кѡны надомноў. А йа сьи злык тай нѡги пїт сѣби хап! А ту тимчасом минѣ ѡсиў по колїнах так, шчо аж йим сьи привирнуў до горй ногамй. І відйїхаў від мѣни з дѣсьить крѡкйў і ў тым пѣнды ѡбирнуў назад другим бѡком, кудй голова була. А йа гадайу собі: Йак мньи ўдариў ўже по колїнах, то шче, нсакроў, ўдарит по голові. — І йа хтыў прикицнути сьи так, йак сьи дыти прикицкайут. А там було такѣ ѡзиро назад мѣни, а йа ў тотѡ ѡзиро боўть! А він відйїхаў з дѣсьить крѡкйў тай почаў сьи сьмйїати і ў долѡны плѣскати, а йа ў калабани купайу сьи.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

126. Страх у стайні.

Як ми полягали у стайни і спали — а була вже може перша година. Зачило у стайни дуже лоскотіти так, що ми сї зі сну посхаптели — і зачив мене тогди Павло кликати, але я не хотїв встати, бѡм сї бояв. І як ми засьвітили лїхтарню, а конї всї повривали сї, і не було, анї єдного в стайни. А лоскїт дуже був гйї-би сї стайне валила. І ми пішли тогди дивити сї, де ті конї подїли сї; а вони стояли всї у купцї коло плѡта і лиш фуркотїли. А в другйй стайни пара коний вирвала жолуб і витягла аж на серед стайпї — а далї не могли вже вийти. А з того страху ми повтїкали, аж до хати і смо спали, аж до раня, бо бояли сї з хати вийти.

Зап. 1903, від Гриня Бавуса, у Іванівцях, Жидачівського пов. Н Левицька.

127. Страх на возї.

Як їхав Пиклевїч до Стрия і єму сїло на віс, то так було тѣшко, жи конї навїть ни могли йти. Али, жи він ще ни знав, що є... Конї

бив — коні ни хтіли йти. Дужи тешко, так, жи на коньох стала цалком піна. Аш сї біліла піна. Навіть єму... тоди він казав, бачу — віс му привиртало. Бо він аш тоди став. Зліс був. І зліс тоди с фери і пішов довкола воза і кажи: — Що за дїтько сї вчїпив мене!?

І тоди ніц ни видїв. І як сїв тоди на фєру, то коні ни мїх стримати, так втікали. Він навіть тоди, бачу, заїхав був до Цуцуловиц — тими, кіньма. А то теньгій кавалок, но, жи я вже позабував. І с того як приїхав до дому і захорував зараз.

Зап. 1903, від Гриня Бавуса, в Іванівцях, Жидачівського пов. О. Деревянка.

128. *Страх у млинї.*

Йак мої тато були ў Підгайцьох ў папа за гумєнного і так йидного разу зїбрали форпальї йїхати до млина. Вікидали збіжи на фіри і поїхали до млина. Прийїхали вони, поскидали, казали парупкам понаспіати на кошї, парупкі понаспіали, а самї польгали. А тато льгали на скринку там на тоту, де мукá падє. Парупкі позаспїїли, нима нїкого ў млинї, тільки вони. Закурїли собі льўльку і кўрут. Вилáзит спїт колїса панїчик і та́кжи льўльку кўрит. І стаў на опрótьїў них і дим пускайи. Так з годїну йидєн на дрўгого пускали дим. Потому віп пішоў до камїньи, поправїў камїнь, пішоў до мукї, помацаў, чи добра йдє, ўзьиў доўбиньки, покоўтаў, тимчасом когўт: кукурїку! А панїч піт камїнь, мáло си клўби ни пошчибаў. І ўже тоїї нóчи бїльши ни відїли.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

129. *Лялька з соняшника.*

Оден чоловік уповїдав. Ішов в ночі з двора і здибав єго панок на однім млинищи, шо си називає: „млиниши“. Він надибав того панка, а панок курив ляльку — таку порцилянову, білу. Кажи до пєго: „Замїнеймо си ляльками“. А чоловік кажи: „Мїнеймо си!“ Тей си замїнели. Чоловік пішов до дому спати. Рано дивит си — а то сонїшнина так... приломлена — ни лялька. Рано шов до двора назат — той чоловік самий. Приходить на то місци, а лялька єго стоїт на зимли.

Зап. 1903, від Василя Григорійчука, в Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

130. З люльки костомаха.

То наш йиден прийшоў до млина (Лáпйак, чи котрйй) і зачйў молóти тáмкa, чи шче ни молóў, лиш сидыў кóло вогнйў, бо то тáґжи булó ў зимі. Там при огнй сиды́ли й́ йнчі, й́ ку́рили лью́лькй. Прийшоў пaнйч, тáґжи си сьйў кóло них, тaй кúрит, тaй кáжи до тóго чoлoвiкa: Мінйй сьи зьі мноў за лью́лку. — Той чoлoвiк кáжи — дйвит сьи, жи дóбра лью́лка —: Чи ни схóчиш додáтку? — А вiн кáжи: Ньи, так мінйй сьи, гурт на гурт. — Тóго пaнйчá булá лью́лка фáйна, дирив-ййнна, с тaкйм цибухóм, жи сьи гóйдаи; а тóго чoлoвiкa то булá лью́лка чирипййнна і малéнький цибушóк. Тaй помйньйли сьи. Дóки той пaнйч сидыў, то той хлоп курйў, а й́ак пaнйч пйшоў, дйвит сьи, а то ни лью́лка, áли кoстoмáхa, нoгá с кoнйй, с кoпйтoм. Зачйли сьи ўсьй сьмййáти з нéго, шчо вiн собй лью́лку тaкú замйньйў. І вiн вихóдит рáно тaм, де тoтй застaўкй, на тoтú пригáту, ййгó лью́лка кóло млина на плóтбй повйси́нa. Ўзьйў лью́лку. ўньйс до млина і зачйў покáзувати тим лью́дьoм, а онй дивйли сьи і сьмййáли сьи с тóго ўсьбóго. — Той пaнйч вигльндáў й́ак мéльник.

Зап. в вересни, 1895 р. в Пужниках, Бучацького пов. від мамі.

131. Вимйняна лью́лка.

Йду я oднoгo рaзú, тaк o двaнaйцeтй гoдинй, йду я, то стойт хлоп на дoрoзй... стойт, а я курив лью́лку. Вiн кaжи: Ану мйней си зo мнoв! А я си вьзeв — замйнев за лью́лку за ту. Я до дoмy прийшoв тa до тoй лью́лки — нимa. А то в тoрбинй кйньскйй гймнeк нaмйсто тoй лью́лки.

Зап. 1903, від Дьoрдйя Чeрeшньoвськoгo, в Стeцeвй, Снятинськoгo пов. О. Деревянка.

132. Кeпськa вимйна.

Шoв чoлoвiк в нoчи с силa, знaeтe. Пeрeхoдит eгo тoгди бiдa — щeз би, тaк тaкй тут кoлo нae нeдaлeкo, рoстeлил вoлoтнo вiт цeгo плoтa до цeгo плoтa пoчeрис дoрoгy. Вiн то oпхoдит тудa-ни-тудa —

ни можи обійти; а далі зробив си с того пан. Пан собі курит люльку — таку файну, алиж бо і цес чоловік курит. Али він кажи: Знаєш що? Мінейно си люльками. Він взяв та свою дав, а той пан ему свою дав. Той приходить до дому, засвітив собі, обзирає си на люльку, а то ни люлька, а свинцкий гімнек. Іде він шукати люльки свої — можи на тім самім місци... А так він приходить, шукає, де то він був акурат, а то люлька в плоті — люльку застромило, шо то за біда — пропала би — не гадайти собі...

Зап. 1903, від Параски Андріяшук, в Видинові, Снятинського пов. О. Дервянка.

133. Порцелянка за деревянку.

Одén плугатор нис погони́чови вичéру. Пізна годі́на, дівит сьи, йде дру́гий. Ка́жи йимú: Добрий вечир. — А той злий ка́жи: Дóбри здорóуйи! — А за Бога ни згада́у. Йдут обá, балака́ют, а той ка́жи: Дé ти йдеш, Івани? — Нисú погони́чови вичéру. — Тай йа, ка́жи, йду до свóйїх волы́у! — ка́жи лчéз би. — А той шчо нис вичéру, закурі́у собі льу́лку — тéньга була льу́лка, файна — тай йде. А шчез би закурі́у собі шче крáсшу йак він. Тай ка́жи: Заміньї́мо сьи за льулькі. — Колі́ моя дири́йїнка. — А він ка́жи: Моя порцильáнка, áли йа тобі ни жїлу́у, йа да́у, хоць вона́ куштúи бїльши йак тво́я. Тай помінї́ли сьи. Прийшóу до вогн́у, дівит сьи, а то с кукурузьїнки льу́лка, а цибу́х з лободі́. Ка́жи: Ото́ мнѣ́ здурі́у. Ну, на ка́жи, вичері́й. — Той дівит сьи до двї́йнѣ́т, нима́ нїц. — Ото́, ка́жи, дїво, ни дотика́у сьи двї́йнѣ́т, тай нїчó нима́ у́ них.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Буцацького пов. від Олексі Сеньчука.

134. Як страх ловив рибу.

У́ Цвїтові́ у́ йиднѣ́ скарбóві хáтї мѣшка́у госпóдар. І йак при́шóу новий мїсьиць, то по стрї́ху так йáк би йакїм пóвозом йїзди́у. А нараз слуха́ют, валїт сьи у́ сїнѣх сьї́на; такий грї́міт, так литї́т! Вихóдїт с хáти сь свї́тлом, дї́уїт сьи, сьї́на стої́т. Виртáют до хáти, слуха́ют, а на стрї́ху так таньцýїи, так вилóскуїи, жи йáк би йакé вилї́ки висьї́лї сьи ві́праўї́ло. Так б́уди таньцýвáти до двана́цїтої́ годї́пе. Від двана́цїтої́ годї́ни ў́же спокї́йно. 'Али кóло

хати за́рас нивили́кий бу́у горóд, а по́при той горóд тикла́ ріка́. Ди́йит сь, у́ тьї ріцѣ до мѣсьицѣ лапайи́ хтось рѣбу, а́ли голово́у у́ долину, а нога́ми до горі́ і сак закида́йи і підно́сит, витрі́сайи с сака́ рѣбу. Пригльида́йут сь, шчо́ то йи́сьть, а́ли то ни чолові́к, а́ли йака́сь со-тона́. Оні́ тогді́ відѣйшлі́ ўже ни далéко хати́, слуха́йут, у́ кукурúдзах та́кий дужи́ тріскі́т. А то ўже кукурúдзи бу́ли та́кі вили́кі, шчо́ ўже при́ли; а оні́ мѣслили, шчо́ то йака́ худóба абó ко́ны. Вони́ тогді́ шче заклі́кали на наймичку́: Марі́нка, Марі́нка! Біга́й по борзéнько, бо йака́сь худóба ў кукурúдзах так дужи́ лóмит! Кобі́смо загна́ли, бо то будé шко́да; мо́жи то до́бри йакі́ ко́ны. — Забра́ли пати́кі до рук, оббі́гли горóд надокóла, нима́ нѣ́гдѣ нѣ́чо, тѣ́лько с кукурúдзѣ́ до рі́кі побі́гла йака́сь хлопчи́на малéнька ў ка́пильу́сьи на дрúгий бѣ́к биз во́ду тай ста́ло на бѣ́ризѣ́ тай сплэ́скало ў доло́ны, зачи́ло сьи сьмі́йати і зачи́ло ка́зати: Борзéнько, борзéнько, бо будé шко́да! — А то мѣсьи́ць сьвѣ́тиў, бу́ло сьи ві́тко, оні́ сьи ди́йит у́ горóд, нима́ й йид-цого́ кукурúдза ўло́маного. Пови́рчу́ли вони́ до хати́ і ка́жут: То ві́тко, жи́ той самі́й, шчо́ рѣбу лапа́у. І ўже бѣ́льши ни йшли́ там диві́ги сьи.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мамі.

135. Страх і рибаки.

Ту ў Будзи́нѣ́ ко́ло Корóпцѣ́н ви́йшли риба́кі рѣбу лапа́ти на Днѣ́стер так пі́рид ве́чером. І зѣ́брали сьи на во́ду і зачи́ли йі́хати. А́ли слуха́йут, шчо́сь плинé водо́у і кри́чѣт так, йак дити́на. Ка́жи йидéн до дрúгого́: О, ўже йака́сь публѣ́ка кінула ў во́ду дити́ну. Йі́дьмо тай злапа́йим тай возьме́м до до́му, бо грѣ́х за душú! — І так пу́стили сьи йі́хати, при́йїжджѣ́йут до то́йї дити́ни, злапа́ли і йидéн зня́у сирда́к с се́би, зави́нуў ту дити́ну, поста́виў ў ча́йку і йі́ди до бѣ́рига. Нида́леко бѣ́рига то́та дити́на йак сьи кінула с сирда́ком до во́ли і ў па́ру гін від них ви́плила го́ла, а сирда́к сьи ўто́пиў. Так вони́ зачи́ли йі́хати зно́у, пи́ридогóнили і злапа́ли. І дрúгий с се́би сарда́к зня́у і тутú дити́ну зно́у зави́нуў. І зно́у йі́дут до бѣ́рига. А та нида́леко бѣ́рига зно́у так зроби́ла, йак с тим. І так бу́ло йі́х ші́сьть і так с ўсе́ма зроби́ла, жи́ й йидéн сирда́ка́ ни ма́у. За се́мим ра́зом йак йі́ зла́пали і ўже ў мѣ́х обвину́ли, бо сирда́ка́ ни бу́ло. При́йїхали до бѣ́рига, пови́лазѣ́ли, тутú дити́ну трима́йут, тай йидéн ка́жи: Накла́ды́м во́гонь, та тутú дити́ну ўбі́грі́йим, бо то ўже гі́ нѣ́ч бу́ла. Накла́ли во́гонь, зачи́ло сьи від во́гню́ ві́тко бу́ти, ди́йут сьи до то́го мѣ́ха, а ў тѣ́м мѣ́ху котѣ́тко та́ке бриткé, шчо́ ни мо́ш ў ру́ки ўзя́ти. У́зяў йидéн і ви́синаў го́ з мѣ́ха

коло вогню, а воно зашкірило сьм тай грїи сьм. Йак сьм розїгрїло, йак скочит ь вогонь, так той вогонь пороскидало, шчо пи було ани вуглика, а самó ўпало до Днїстрó і зачїло дужи сьшїаги сьм: Бїдна дитїна, бїдна! — так приповїдало. А вони з мїсьцьм ни могли сьм рўшити, так сьм позасгравували. Йак ўже трóхи відїйшиї, тай каже йиден до дрóгого: Сисе пи тра й побирижника, бо й побирижник так ни гóдин поздирати лагїдненько, йак воно з нас поздирало сирдакї. І зачїў йиден на дрóгого кричати: На шчо ти браў бїду? — А той кажи: А ти на шчо браў? — І так сьм пиречили з годїпу, а потóму кажи йиден до дрóгого: То так, кóми; ўже пїгди пїрид вечиром на рїбу ни йдым, бо бїсмо мóже і ўсе так найшли йак цїньї, а хто знаїи, шчо воно би дрóгий раз зробїло? Мóжи би і нас потопїло? І ўже бїльши на рїбу ни ходїли пїрид вечиром, тїлькó ўсе до полóднїи.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Мах-повського.

136. *Страх гонить рибу.*

Йа лапаў рїбу. Наставїў йа лїску на рїбу ў бєрїзьнєу, падє рїба йак звїкли ў лóўку, йа лїх собї на бєрїзї, перестїў йим сьм три рáзи і тотó мїсци, де йа сьм положїў, прихристїў. Литїт пес по кóниц мóїї головї вилїкий, страшний і полєтьїў. Потїм небáвом так йак пáлицєу по травї мїсци за мїсцим: фу, фу. Йа сьм прихристїў, ўстаў, пїшóў до свóїї лóўки, набраў рїби, лїўїу сьм низабáвом, такє гї Жид залїзло вїшше лóўки, ў панчóхах. волá булá глїбока с пїў лїктьм на брóды, зачїло талáпати сьм, горбáти, згїнєни, зачїло стогнáти, стрáшити, а йа зачїў говорїти пáцьпир тай йим пїшóў до дóму. Прихóджу рáно, набраўїим с пїўтора гáрцьм рїби і ўжем бїцьши тóго ни відїў.

Зап. в липни, 1902, в Коропцї, Бучацького пов. від Олексї Сеньчука.

137. *Страх над Чепчою.*

То так, як я був в Ясенїци на тартакóу, поломáти сьм від машини лязри, шчо машину тáгнути. Менє пїслáв машинїстїй до Бориславє. вїдольлєти тотї лязри. Так я там чекáв, бо не булó того мосьóнжника в дóма до одїйнáйцятóї годїни в ночї. Вїйшов-єм вїдтам, булó вже пів до дванáцетóї. На нáшїм пóли є рїка, шчо сї називáє Чєпша. Я надїї-

шов над ту Ченьшу, а мені сі зробив перед очима великій ліс. Став-єм, ўстрашив-єм сі. Мислю си: Ї ліс не піду. Витегаю тютюн, закурив-єм си (то найскорше, бо кажут як страх, то куріти). І так мислю собі: Всьо єдно, що буде, то буде, піду в той ліс. — Вступівсь я два кроки в ліс, дівю сі — а то вода зробила сі з того ліса. Перейшов я за воду, пішов-єм на стежку. Дівю ся, йде' дорогою пес (направду! то не байка жадна!). Я сі ўстрашив того пса, здоймів-єм кепелюх, говорів-єм пацір. Так я йду, тай пес йде і йде... Я поза фосу і мовю пацір, аж єм прийшов на конець свої граніці, там як сі кінчит наше поле. Тогди пес щез, а я пішов до дому.

Повідають, що в тій Ченши — нечисте місце. Як раз два музиканти з Ясениці пішли по струни до Борислава, то блудили, блудили тай померзли.

А знов єден дерево возив то на ніч і він і коні померзли. На тім місци завше хтось свіще, кличе.

Зап. 1902, в Ясениці, Дрогобицького пов. від коваля Айзенбарта, В. Левинський.

138. Як страх крутив ся на воді.

Так він казав так во: Стоїт під берегом в саме полудне, а щось чорне летіло і крутило сі. Тей вирвало кавалок берега і кинуло на ріку. І тогди з ріни скочило в воду і крутило сі тей на воді щезло. Таке чорне.

Зап. 1903, від Василя Татчина, в Іванівцях, Жидачівського пов. О. Дерев'янка.

139. Страх силе піском.

А знов той сам побирижник засідав там в лісі на шкідників... в ночі. І рас там як він сидів в ночі над берегом, над ріков, — тиха була ніч, погідна, місячна, морос був добрий, сьніг вже так рівненський, білий... всюди — нарас кидає єму в ночі щось піском. Він сі троха настрашив, али зарас зачев се дивити, що би того могло бути. Всюди так оглянув сі, всюди, навкола — приконав сі, що нікого нима. В тім другий рас кидає так само піском... Али так сильно єго закидаю тим піском... А потому знов третій рас так само. І він потому ще там посидів, хотів сі приконати, чи то де хто збитки єму не робит які. Потому пішов собі до дому. — Страх го зібрав — він пішов до дому.

А на другий день пішов там па то місци приконати сї, чи є там той пісок насипаний по верха. А там нічогоїсїнько не було. Чистенький сьніг як лежав, так лежав. Ніц а ніц ни було. Віт того часу він вже вірит в страхи.

Зап. як висше.

140. *Страх у Св. Станіславі¹⁾.*

Купиў газда ў Сьвінтым Станіславі город, штириста рінських даў. Прибраў сьи до тойі хати господарувати, зразу нічо ни було ў тьі хаты страшного. Зачиў йа́му копати на тым гру́нты па барабoльу, зачи́ло пуджити ў тьі хаты. Шчо було ў хаты, ўсьо кидало ў него і ў чельидь йигó. Вибрали с хати чисто ўсьо, аби нічо ни було ў хаты, аби ни було чим кидати, йиднак невідомим спóсобом кидало ў хаты у ўсьу чельидь. Лыжи спати, злапайи, кйни го сирит зимлы; жінку, дыўчину са́мош так кидало. Аж нарэшты зачиў лyдим казати: Ге́й, біда лyди. Кидайи ў мепи, жи нивитримок і ни вітко нічо́, прийде сьи хату вітступіти. Прийдыт до мени ў вechир, панóви господа́рі. — Прихóдит sóрок хло́па і ша́ндар буў і віт, зачи́ло му дивиса́ робіти. Віт кажи: Йа за́рас спра́ву зрoбйу сему. — Ни ўстиг вімовити то́то віт сло́во, віта ў гру́ди йак бeўхнуло йакимос польіном нивідо́мо вітки і віт ўже сьи спудиў і сказаў: Йа сему спра́ви ни го́дин зрoбіти. — Чим раз гірши збиткува́ло сьи. Нарікайи на туту́ йа́му, шчо вікопаў, шчо мо́жи шчо пору́шиў. Кажут сусы́ди: Мо́жи й то бу́ти. Зачи́ли ра́дити йиму́: Йдыт до ксьо́ндза, посьвітйі́т хату. Там йи кля́штор. Прийшоў ксьо́ндз, покропиў хату сьвiче́ноу водо́у, одна́кош сьи збиткува́ло. Аж за трéтим ра́зом покропиў, ўспокойі́ло сьи чы́риз кiлька де́нь. Пішоў до мі́ста газда́ той і жінка пішла, лиш дыўчина була ў хаты. Ка́жи біда́: Ўтвори́! — Тота́ дыўчина віттвори́ла, посу́нуло сьи до хати, лиш вітир чу́ти було́. І ста́ло до стéлы, біли гі слyи, йак полотни́о і шче тогá хата ни ўспокойéна, зноў зачи́ло там мордува́ти. На кiпцí ни зна́йу, шчо сьи там ста́ло, бо йа там і відыў, а́ли потóму пішоў вітти.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Буцацького пов. від Олекс Савкового.

140. *Біда в дiвки.*

В Парашчeка́ в Ясени́ци служі́ла дíвка, що ма́ла бiду́. Тота́ бiда ўсе робі́ла господа́реви збiтки. Нераз впаску́дила сi на кýхню. Такий

¹⁾ Оселя в Станіславівськiм пов.

смірід с того, що не мож було бути в хаті. Або вікна мазала гім..м. Люди йдуть тай дивують сі. В когось служила, то біда také вираблела. Аж пішли з нев до якоїсь ворожки під Самбором, тай та відогнала від неї біду. А дівка ще жиє.

Зап. в грудні, 1902, в Ясениці, Дрогобицького пов. від Ів. Багрія, В. Левинський.

142. Як страх водив Онуфрія Куриняка.

Онуфрій Куриньк пішоў до одного газді, Бандьлика, робіти диривішчи і там доўго забавиў сьн. Робіў диривішчи і по тым ўсьім пўстиў сьн до дому, пішоў ў поганий такий кут па вітхід, затбиў ў вир-бу сокіроў, виходит вітти хлоп і бирє сьн до нєго і кажи: Ході. — Завіў йигó ў воду і водит йигó по воді чіриз вилікий час і завіў до Івана Куликóўского на подвіри. І сказаў: Дє йа йи? — А той кажи: На шкіллы ў Остафійчука. — А він кажи: Бóжи мій, Бóжи, за шчо ти минє так водити? — А той хлоп шчєз, біда. Він сьн спамнитьаў, дивит сьн, ў Куликóўского він на подвіру, ў Івана. Зачиў пўкати ў вікно, пўстиў Іван до хати йигó, Онуфрія Курильика і він зачиў розказувати ў своїй нидóлы Іванови Куликóўскому і кажи: Йак бим буў ни згадаў за Бóга, то й ни знайу, шчóби сьн було стáло зо мноў. І аш рáно пішоў собі до дому. І віт того чису ўже ў вєчир нїтдє ни хóчи йти.

Зап. в липни, 1902, в Коронци, Буцацького пов. від Олексі Савкового.

143. Біда на плечах.

Той Лалпак нїє бідў с Карского па плєчох аж до Буркіского фігури. Аш там прийшоў, а то далєко з бáриского нєсти аш ту, прихристїў сьн, біда с пличий скóчила. Йак прийшоў до дому, то сорóчка на нїм була цылком мóкра.

Зап. в вересни, 1895, в Пужниках, Буцацького пов. від мамі.

144. Страх возить ся на плечах.

Али одного разу я йду теї надикаю на дорові, теї кажи минї: „А ти би минє ни брав?“ — А я кажу: „А то куда тибє брати?“ —

А воно си вже до мени ни обзивало. А вітак, як воно сіло минї на плечі, теї я єго носив. Вітак носю я, теї носю, а вітак дес-єм носив тото далї так до вопівночи, а лишень кури запіяли, а то минї с плічєй дес щезло... То таке, шо як ничести, то де влїзи на плечі, аби тогди мав на памяті, аби пригадав, коли був сьвитий вечер, котрої днини. Та бо то ни мош нагадати. Та як си нагадає, то зарас оно щєзни, али як ни мош нагадати — теї носит, теї носит.

Зап. 1903, від Дьордія Черешньовського, в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

145. Як лавда боров ся зі страхом.

Стах Фидорук буў ў Сьтыньцѣ на празнику. Йшоў пїаний с празнику лысом, тєньгий хлопака буў і лихословіў злѡму дѹхови, казав: Йа хѡчу сь борѡти. — Жїнка Катирина з ним йшла: Бїй сь, Бѡга, кажи, шѡ ти рѡбиш? — Він такі свої борѡти сь. Пойавїи сь ў лысы суха особа на гостїнцѣ, кажи: Колї хоч, ходї сь борѡти. — Йак сь ўзыли обав борѡти і тота суха особа, шѡ злавїи Стаха і ўсе до зимлы тоўчє ним. Фурт бѡрут сь. Ўже й він ўадрїў, шѡ ни жерт. Жїнка йде, молит сь Бѡгу, кажи: Чоловїч, христї сь. — Йак го зачїло мордувати ш чверть мїлы, так го, шѡ би злив дух, стоўк, шѡ залєдвѣ за мїсьиць шѡ прийшоў до свѡго здорѡвїи і ўже віт тогди борѡти сь ни ходїў, лиш йак го нїч захѡпила, заўши сь Бѡгу молиў.

Зап. в липпи, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олексї Савкового.

146. Згїнник страхом.

Йду я с поля, а там гнец*) був замерс. Али я йду, то я знав де він замерс — я там нїби є завсїгди. Али приходжу я на то само мїсци, де він замерс, а то си зробив шляхтич тай батогом таке вимахує, таке вифївує теї зробили си пиридовнов свинї. Тот пан так бїгав за ними, бїгав, али я собі кажу сам до себе: „Шѡ би то такого було?... Минє половина ни впади!“ І так биру я — йду до того пана. Сам він бїжит нїби за свиньми. Я кажу; „Панє, я вам поможу гонити!“ А то си до мени ни обзиває нїчо. Али я кажу: „Шѡ би то такого було, шо це си

*) Згїнник.

ни обзиває нічо?" Іде той пан та я йду з ним врас. Я до него хочу вогорити, а воно до мене ни обзиває си нічо. Йду я, йду з ним, ніц воно до мене ни каже ані рас. І тото дес воно від мене щезло. Али йду я, йду далі, а то си зробив с того пана вів такий теньгій, такий якби в браги вішов. Як я зачев за тим волом ходити — та я по таких, млаках ходив, шом бродив по коліна. Та той вів шов по верха, а я стрих. Як я зачев за ним ходити, бігати, завиртати его, али я... мене втуманило — я гадав, шо то є вів, а тот вів мене аш до самої днини. Я аш рано прийшов, теї кажу: „А то я дурний, шо я за якимос волом бігав, шо мене де по млаках водило. Али тогди як воно мене водило, та все бире мене, тегни за шию, а я си ни давав. Я собі думав: „Чи ж я би пи дурний був, аби я си там талапав“?

Зап. 1903, від Дьордія Черешньовського, в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

147. *Перестрашений.*

Ішов Гриньо Богданів з Вінневи і піс кіле; з ним ішов пес, ніби вітам від его тата. А с тим псом шось ішло і той пес дуже в'їдав на то. Пес єдним боком, а він другим боком. І так сї був злек того, шо як прийшов до дому, то аш го віттирали. Аш рано прийшов. Як вийшов з вечира, то прийшов аш рано.

Зап. О. Деревянка.

148. *Цвіти на свидовім корчі.*

Мій брат, Федь Сеньчук, йшоў попри кўхню о́грудом. Ўздріў свидовий корч, ў ночі, ў о́груды́ ко́ло стéшки, показáли сьи бі́лы кві́ти му ў ночі, йак найкраща бі́ла рў́жы. Він ўзьиў і ўломаў то́го корч́и, дівит сьи, ў рука́х дў́жы вилі́кі кві́ти выглы́да́йут. Показа́ла сьи, щезла би, о́соба зла, зачы́ла т́і кві́ти відби́рати: Да́й судá. — Ка́жы брат: Їа ни дам, то мо́йи. — А щéз би ка́жы: То мо́йи. — І зачы́ли сьи буришкáти, хлоп буў мо́цний, ка́жы: Їа ни дам. — Кіну́ло го кі́лька раз до зимл́ы, ші́пку стрáтиў, десь, щéзло би, ўхóпило. При́ныс до до́му тоті́ рў́жі і ка́жы: Сьвítыт, бо йа ма́йу фáйны́ рў́жі ў рука́х. — Ми засьвítили, зачы́лисмо сьи сьмíйáти, шчо з́як йи, шчо цві́ло, а він ўстаў тай ка́жы: А се шчо тако́го? Та то бу́лі такі кві́ти, шчо страх. — Пішоў д́ругий де́нь, зачыў шука́ти за ші́пкоў, пи найшоў і до пі́ны.

І ўже му бу́ло віт тогді підобри, бу́ла така́ годіпа, шчо йимú шко́дливо бу́ло.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

149. *Страх на очкурі.*

Йиде́н буў на́ймит даўно́ шче за па́пшчини на Пи́ривісци. 'Али то́й на́ймит йде, а́ли зла о́соба показáла сьи, папíч. Іде́ бiльши парупкіў, а то́й ка́н: Ни бiйти сьи, йá го йму, йа пи бóйу сьи. — Маў він та́кий очку́р ко́ло се́би, злапаў туту́ бiду́ і ви́де на па́ньске гумно́. До дньи па́нови ўсьи стирті́ при́молотиў ним. Ра́но за́чиў сьи про́сити, а він ка́жи: При́чисьть ми шче ўсьо збі́жи, абí ка́жди окре́ми бу́ло. — При́чи́стиў ўсьо збі́жи, та́й го пу́стиў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

150. *Як парубок гонив терлицю.*

Йак йа буў хло́пак, служіў йа при дво́рі і гопіў ко́пы на ньiч, бо припа́ло на ме́ни. За́ймиў йа ко́ны па Лі́су Горú, вісчи Ми́льни-че́нка. По́пу́таў йа ко́ны, ви́бирайу со́бі с тих йидпо́го, шчо найсе́нтий, аби ми́ны бу́ло до́бри йiхати до се́би, бо то ш че́рть ми́льи. При́йіхаў йа до сво́го до́му, пикла́ ма́ма пиче́ны пиро́гі. Повиче́ріў йа, сьіў на ко́ньи, по́йіхаў під ві́кно: Ма́мо, ма́мо, да́йти ми́ны на па́чку тьу́тьуну, бо ми́ны сьи паўку́чит при ко́ньох. — Ка́жи ма́ма: Сíячу, ни ма́йу о́зди ли́вэ сьи́м ѓрейца́ріў і тих ти да́м. — Сьіў йа, йiду і ты́шу сьи, жи ма́йу па́чку тьу́тьуну́, ўже ма́йу ро́зриўку. Там бу́ли хло́пцы ў ко́ршми; казаў йа ві́нисти па́чку тьу́тьуну́; пи ква́пили сьи во́ни жа́дип, а йа за́йіхаў ко́ньом до сиридiни до ко́ршми і ка́жу ори́ндаре́ни: Да́й ми́ны па́чку тьу́тьуву́ за 7 ѓрейца́ріў. — Даў Жи́д па́чку тьу́тьуну́, зро́биў йа со́бі дзи́га́ро, ўзьиў сы́рник, за́куриў і да́лы ви́йiджу та́й ка́жу: Хло́пцы, до́бра́ныч. — Ві́тпо́вiда́йут: Шчíсли́ва. — Йiду йа, йiду, при́йіхаў йим ко́ло Си́маньа́ ко́ло Та́цыйо́вого. Ві́ходит ві́тти те́рлицьи с пі́т плóта с сýтича; во́на на пи́ред, йа за пеў, во́на га́льоп ты́кайи, а йа га́льоп ко́нем, ти́сну і ти́сну, аш с ко́нцá пі́на йде, шчо мо́жна ло́патоў зго́рiати. При́лыта́йу пі́т Те́мний ко́ло Шти́фанá Мари́аша́; там бу́ли очирéта, а во́на ў очирéти, та́й тра́с, тра́с ў до́лоны і сьмiйи́ сьи. А йа

с того страху йак с коньа ўскочу, так сьи нальїк, ўбіг до хати, слова с себи ни мѡжу добўти. Питайи Штифан: Шчо тобі, хлопчи? — Ни обзивайу сьи, бо ни гѡдин промѡвити. Так сьи тьиглѡ биз годїну, биз двї; вїйшли вони с хати, за конѣм дивїти сьи, а коньа кѡло ворїт нїмá. Кáжи Івáн: Шчош типѣр бўди? — Шчо бўди, ньїч своїѣ прáво мáйи. — Ўзьїў Штифáн Івáна за рўку, вїйшли на Лїсу до тих скарбѡвих кѡний, обїйшли, позганьїли до кўпи, рахўїут, ўсьї кѡны йи, а того нїмá, шчо йа йїздиў до себи на вичѣру. А шчош тїпер, Штифáни, бўди? — Ньїц ни бўди, йак го злѡдїй ни ўкраў, тѡ го воўкї ни зьзьїли. Він ў пѡли мўсит бўти. — Польїгáли ми пїт стїрту пшївїцї, ўзьãли рáно ўставáти тãй за кїньми шукáти. Позбїрãли кѡны до кўпи, гѡпьїт йїх до двѡрá, а того йїднѡго нїмá. Зганьїїут на долїпу, над Мильнїчѣнка над того, а бїдна кѡпїна лїжїт ў ровї, пїрибїрайи ногáми. Думайи собї Івáн: Шчѡ сьи с тобѡў типѣр стáни? — Пїрибїх він пáру кѡний, злãпáў до рук, пїшѡў до сусьїди, пожїчїў ўпрїж і кáвалѡк лїьви, запрїх пáру кѡний і бїрѣ того коньа ж жѡлоба за шїїу, пїривїрнўў на сторц і вїтьїг. Ледви він бїдний пїдїлїбáў до свѡго двѡрá. Жїль сьи Івáнови ўчїнїїў, шчо на вичѣру йїздиў, а він сьи цїлў пьїч ни пас; трáба від дрўгїх кѡний ўрївáти, та йїмў дѡбрїй фўтраш дáти. Дьїстáў він того ўсьѡго 5 гáрцїў вїўсá. Посїлãйи пан Івáна с тим конѣм ў пѡли волѡчїти. Жїль Івáнови гонїти і з зãду батѡгѡм бїтѡ, бѡс сьи цїлу ньїч ни пас і хоть дѡбрїй обрїк зьзьїў, áли мордувáў йїс сьи по жѡлобáх. Пустїїў йа йїгѡ на рїзу з борѡноў. Пїрїїздит окѡман: Івáни, на шчо ти пустїїў коньї пáсти? — Ой прѡшу пáна, йа пустїїў пáсти, бо йїхáў дѡрѡгоў, зачїпїў, тãй він шчѡс хрáмайи. Крўчу ўже. Йїгѡ так ногá зãболїла. — Бїрї, бїрї, запрїгáй, нãй волѡчит. — Пїрїїззãў йа йїгѡ до кѡний і волѡчу. Тьїлькѡ окѡман пѡйїхáў, а йа коньї зноў на пáшу. Пїрїхѡдит полўдни, йак йїмў Івáн обрїк дѡбрїй дáў, так кїнь до пїршѡї годїни нѡги задрáў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кїндрата.

151. Як страх крутил ся.

Я як був ще малим хлопцѡм, тѣй пїрїїхали раз тато з Роздолу. А в нас є город. Дивїмо ся, нїби так на межї стоїт щѡсь трѡє таких бїлих. А був брат, нїби старшїй, тѣй зачав кидати в того грудѡм; а воно сї ни хотїло вступити тѣй крутило сї. Тѣй потѡму жїсьмѡ сї вступили тѣй ни знати, дѡ сї подїло. Али жї ни виткѡ сї було.

Зап. 1903, від Михайла Зьвіринського в Турадах, Жидачівського пов. О. Деревянка.

152. Як у хаті звонило.

Ї нас ў Коропци ў йидного госпóдара, шчо називаў сьи Олэкса Садыўський, шчос дзвоніло ў хаты́ ко́ло по́стилы́ мiжи пéчоў. І сходили́ сьи шчо сьвiта, шчо ниды́лы там лyди слyхати, йак то дзвонит. 'Али питаў йа сьи ни йидного, котрий там буў, йак вiя чуў, йак там дзвонит. Йидны́ казали́, жи чyли дзвониньи тонкé, а дейакiх такiх йим сьи питаў, жи казали́, жи ньiц ни чyли. 'Али засла́бла тóму гавьды́ жiнка і вона кáжи: Ой бiда тáкi; вiтко, шчо нам ту шкóдит. І жiнка ни задоўгий час померла. Вiттáк ў пáру мiсьвчыў помер і сам той гавдá, áли лишiў шче пийтиро дyтий, а йиден найстáрший, називаў сьи Иван, той робiў столáрку. І вiслужиў при вóську і прийшоў до дóму, заслаб, такóж помер. І сисэра́ такóж вiддaвá жiла ўсьогó тiждинь і малá дыўчина ни ў доўгий час по них померла. І кáжут брáты: Ой бiда, тра́ сьи вiтци прибира́ти, бо вiтко, жи нам тут ни дóбри сьи видé. Йидны́ говорiли, жи там булá цéрква колiсь даўно́, дрyгi, жи кóсьцьол, а такi бyли, жи ка́али, шчо каплiцьи тyлькo. Дóки дзвонiло, жи чyли вонi, дóти йим льиц ни бyло, áли йак вонi оголосiли лyдим, шчо ў них дзвонит, то потым лyди йак ўзьи́ли приходiти, то пристáло дзвонiти, а вонi зачiли мёрти. І тих пийтиро йак ўже померло, тогдi синí по-стáвили си на йинчiм мiсци хáту, а ту сиродáли за дешевi грóшi, бо нáвiть сьи бо́али тим дéривом палiти, шчобi й вонi ни померли. А типér вонi здорóви і гавдyйт собі́.

Зап. в липпи, 1902, в Коропци, Буцацького пов. від Данила Гнатюка.

153. Нечисте місце.

Повiдали минí тато, жи вони все мали звичай хату па сьвiтий вечир*) сьвиченов водов кропити. А мама мали знов звичай, жи хрестики робили по сьцiнах зи сьвиченов водов.

Али-ж вони кyпили собі йинчу хату, те́й ф́тi хаты́ то робили. Зачили кропити сьвиченов водов, зачили мама хрестики робити; йак зачив йакiсь шyвар, йакiсь вiтир по хаты́ зачив сьи гонити! Навiть ди-

*) Щедрий вечiр.

тина сиділа на запійці — і дитину скинуло на землю. Але нічого не відбулося. По горі й так зачило чимось стукати, й так зачило шось кидати — а то тота хата була на ничисьцям місяці за вокописком. Аш мусіли туйу хату продати і фступити сь.

Зап. 1902 р. від Ганни Феліцької, прозваної „Гануськи Кучирива“, в Будзанові, Тереховельського пов. О. Деревянка.

154. Якого страха мала баба.

Буў то йидён ко́ло мени сусіда, навіть мій шче рідний напашко. Маў він стару хатчину, а́ли та́йа хатчина ўже сь вали́ла, та́й він пішоў на фільва́рок коро́нєцкый за па́рупка служіти до фори́альки сь цілім до́мом. І прислужіў він собі́ там гро́ший і ка́жи до жі́нки: Тра́ там ха́ту кла́сти нову́, бо й́ак підём с служби́, то ни бу́дим ма́ти й де пи́риночува́ти! І купиў він де́рива, наймиў собі́ майстра та́й поста́виў ха́ту. 'Али стаў він шче служіти ў ска́рбі на да́льший чис, а ў не́го ві́наймиў си ко́мірни йидён дьид з ба́боў. Гро́ший йи́му ни платі́ли за то́йи, з за то́го, шчо бу́ли бідні́, а ві́п ў пла́ту ни ко́нчи й сто́йаў, бо йи́му бу́ло за то до́бри, жи сиди́ў ко́мірник та́й сь ха́та ни пу́стошила. 'Али та́йа ба́ба ві́ходит йидно́го ра́нку на ву́лицу та́й ка́жи: Ко́бим собі́ мо́гла йи́нди на́йти, бо тут шчо́с ўсе грі́майи і миска́ми і горшќами і на́віть по поды́ так й́ак би шти́рма кіньми й́ихаў. — 'Али йидно́го ра́зу гу́льба́ли ми ў то́йи ба́би, бо й́а шче буў на то́й чис па́рупком, а́ли йидён па́рубок ста́рший від мени на́пиў сь буў мо́цно і льи́г на по́стели. І за́чина́йи зу́бамі рни́ти так, й́ак би й́акє скло гриз. 'Али ка́жи то́та ба́ба: Й́ак ви сь поросхо́дити, та зноў бу́де ми́ни йи́нчий ко́льидува́ти, шче льи́пши, й́ак сей типе́р на по́стили. — А шчо́ш тако́го, ба́бу́нчу, ў вас йи́ тако́го стра́шно́го? — Ой та ци рас пуджи́йи. Ўсе шчо́ ново́го мі́сьицьи тако́йи грі́мітні на́роби́т, шчо ми́ни сь зда́йє, шчо й́а до ра́пьи бу́ду на зимлі́, а с ха́ти ни бу́ди ни́где і зна́ку. — Ну, а ві́так шчо й́ак ўста́нити? Йи́ й́ака́ шко́да? — Ньи, Бо́гу дя́кувати ньи́ц. Хо́ть чим грі́майи ці́лу ньи́ц, а́ли ўсе́о ці́лє. — Ей, шчо ба́бо, така́ біда́; то й́ак би й́а сь на́пиў, а ўзы́ў вам грі́мати, то по́ чим би́м грі́мнуў, то би ці́лого ни бу́ло. То, ба́бо, ни́праўда, шчо ви ка́жити, шчо йи́ біда́. — Та ти ми́ни, сінку, ни ві́риш? Та́жи й́а така́ старá, та й́а бри́ха́ти ньі́коли ни бри́ха́ла та́й типе́р ни брэ́шу. — Ей чо́му ньи́, ни брэ́шити. А й́а вам ни ка́жу, шчо й́ак би й́а сь бідо́ў зроби́ў, то́бисти ни ма́ли ньі́чо́го ці́лого ў ха́ты. — Чика́й, сінку, й́а то́бі роспові́м йидну́ рі́ч, й́ак зо мно́у бу́ло ў сисы́ ха́ты, шчо на то́йи мо́жу

присягнути ни так раз, али десьть раз. Раз йидного разу, то сьн ды-
йало ў осині, пішоў мій старій за тим хлібом, жэбрати, а йа спала
самá. Тай йим двэрі замкнула, загасіла лямпку і ўжём на помацки
говорила молитви, шчом шкодувала пахти. Говору йа молитви і чўйу
йакіс стукіт. 'Али йа наслухуйу, бо йа мала надыйу, шчо то старій
надыйди. Зговорила йа молитви, ныхто ни торóкайи і ни відзивайи сьн,
абі йа ўтвори́ла двэрі. Тай ўзыла, пирхристи́ла сьн шче рас, тай сьн
положи́ла спáти. І засну́лам. Нарáз йа кріс сон чўйу, жи шчос на міны
такóго тьшкóго лижйт, шчо страх. 'Али йá си думала, жи то старій,
тай кáжу до нёго: А то ти? — А він сьн ни відзивайи. — А мóжи
ти пйáний? — Йа мац йигó, зачыла́м сьн рушйт, а то студёний, йак
лыд. А він сьн так на мени ўложйў, та кобі ўже на мени йак звёрха,
а то ба навіть ўже й мйжи пóги лыг до самóго ть́ла. Чўйу, такий
студёний, жи йак лыд. Хóчу йа сьн христйти, ни мож. Хóчу кричйти,
також ны. Аш, славыти Бóга, когўт запйаў, йак сьн той студёний дух
з мени зырваў та ни йшоў ны ў двэрі, ны ў вікна, ть́лько прóсто
ў горóу, ў сўфіт. То так хáта стрйшчыла, шчо йа казала, жи й ківóчка
з нейи ни б́уди. Ўста́ла йа, пирхристи́ла сьн, та бо йá сьн хришчў,
а рука мины́ сьн трісэ так, йак бим, боронй́ Бóжи, пропáсницу мала.
Йа шчо мала сьн пирхристи́ти три рази, то йá сьн христйла й хри-
стйла, аш сьн зачы́ло розвидньйти. І ўжём спáти ни мóгла до дыи.
Прийшоў дыд рáно до дóму, зачыла йа йимў росповідати, йак буў на
мени йакісь лых. — 'Али дыд кáжи: Ей, ти дурнá бабо. Та хто на
теби лыгаў, йак йа ни буў ў дóма? — Та йак то ны? А бй́ме лы-
гаў, áли такий студёний, шчо йак лыд, а такий тьшкйй, жи маў вагй
за штирóх, йак ти. — А мóжи сьн хлóпцы де с тобоў дрочйли? —
Ей, та де хлóпцы, йа двэрі бу́ла замкну́ла шче з вéчири. — Но, а рáно
йак йис ўста́ла? — Такóж б́ули замкнёны. — Ей, то тобй сьн снйло
такі. — Та де сьн снйло? А тиж ни вй́риш мины́? Та йак ми йи обóйи
ў дóма, та йак грймайи. — А чумўж нй́кóли ни лыгáло на нас? —
Бо нас бу́ло ўсэ двóйи. — Ей, тобй ўсэ шчос такé сьн притрáфит, йак
минé ў дóма нима. — Та ўже йа сьн бй́льши ни лй́шу бис тй́бе, хй́ба
бис де йинчу йакў хáту наймйў. — А вй́так потóму той дыд пішоў до
гáздй, шчо йигó хáта б́ула, тай кáжи йимў: Шукáй си йакóго йинчóго
комй́рника, бо йа ни б́уду. — Та чумў? — Абóж ви ни чўли чумў?
Тамтóйи пóчи, йак йим лишиў ба́бу самў ў дóма та шчос йак вй́лызло
на ба́бу, мáло ни ўдушы́ло. — Та шчóби такé вй́лызло? — А йа знайу
шчо? Дóсйть такé тьжкé зо шты́ри рáзи йак йа. — То йди собй́, йак
ни хоч та най стоййг так тимчисом, зáким йа прййду до нейи сиды́ти.
І той дыд сьн забрáў, а хáта сьн лишы́ла порóжна. 'Али однóго рáзу
йак пáсли фй́рмани кóны ў пóчы, зачыў парáз д́ужи дошч пáдати; а то

пи далéко до то́її хáти б́уло і пішло́ їх шчось ќілька там спáти. А йá такóш там бу́ў, áлим пішо́ў ў й́йичи м́ісци з й́йидн́ими товари́шими. Йá й́ім кáжу, аб́и ни й́шли тудá спáти, бо тáмички мин́і бáба кáзáла, жи б́ідá й́ї п́уджи́ла. А воп́и кáжут: Такá дурн́á бáба, а ти шче дурп́и́шчий від не́йї. Тай вон́і ўз́ьйли й́ піш́ьї там спáти. 'Али йá й́идн́ого кумпáн́ьїстогó св́огó намóвиў тай кáжу й́им́у: На тоб́і дóбрый б́ук ў р́уки, й́ди, аб́ис їх там дóбри нап́удн́їў. — А той кáжи: Й́ди ти. — Ньї, й́ди ти, бо вон́і буд́ут знáти, й́ак би йá пішо́ў, й́ак пр́ййдут під мо́йў шóпу, а мин́е ни б́уди, то буд́ут знáти шчо то йá, бо нас шчос ш́т́ири пішло́ спáти під мо́йў стáйню. А йá тóму скáзáў, аб́и гр́ймаў по хáт́ї по вирх́у. Зач́иў той гр́имати, а тот́ї кáжут: Ад́ї, дóбри нам кáзáў, шчо т́у й́ї б́ідá, а ми й́им́у пи давáли в́іри. — Али в́ітзвáйи сьї др́у́гий: Йá чу́ў, аб́и до н́его сьї пи в́ітзвáти, тай вонó пам н́ичó ни скáжи. Дóки гр́ймаў той по хáт́ї, нар́ешт́ї помижи в́ікна, бо в́ікóн ўже пи б́уло, а в́ітáк тим б́уком і по них. Й́идн́ого засьїх по н́осьї, др́у́гогó по руц́ьї. тр́етогó по пов́ьї, а читв́ертогó по голов́ї. Тот́ї й́ак сьї зьїрв́али в́ітти та ўтиќлі до нас пít шóпу. А ми ўдáли таќу шт́уку, шчо ми спимó, шчоб́ї вон́і ни пізнáли, шчо ми й́їм тут́у б́ід́у сами нап́рав́или. І вон́і поприб́ігáли до нас биз душ́ї і зач́или опов́ідáти, шчо з н́ими б́уло. А йá кáжу: Йá вам ни кáзáў, а ви мин́ї ни в́ірили. — Ўже тп́ер в́ірим. — Та бá тогд́ї, й́áкй́исти зм́ірили. — І ми в́ітáк тот́ї, шчо знáли, н́ьїц н́ьїкóжу ни кáзáли. І ту гет розголос́или по ц́ильїм сил́ьї, говор́или тот́ї ф́ірмáни: Ни д́урно бáба з д́їдом ўтыќлá, кол́ї нас б́уло шчос д́есьїть тай ми поўтыкáли. 'Али бо й́їм б́ідá н́ьїц ни кáзáла, т́їлькó й́ак самá булá, то булó на н́гу в́ільзлó, а нас й́ак потыѓлó ч́имос, то так с́їльпо, шчóсмо ч́ули б́ільши й́ак по дв́ї нид́или. Али кáжи й́ид́ен: 'Али ви моўчили, й́ак то гр́имáло? — Моўч́или, ми н́ичó й́им́у ни кáзáли. — А мóжисти шчо про н́его говор́или? — Ми балáкали, жи й́ак д́ьїтькó де гр́имáйи, аб́и ни в́ітзвáти сьї, то в́ін н́ичó ни скáжи. — Н́ужи в́идити, то том́у, жи ви кáзáли, жи д́ьїтькó, том́у в́ін вас биў. — І так дон́еслó сьї до тóгó гáзд́ї, шчо й́игó хáта, шчо хлóпц́ьї в́ігнáло с́їрид нóчи і с́їрид дошч́у і той гáздá найш́иў ксьóндзa п́їрит тим, й́ак маў й́ти до хáти, ксьóндз в́ітп́рав́иў там молитв́ї і в́ікропиў хáту тай сьв́іт́им кроп́илом в́ігнаў ч́їстó д́ьїтькá с хáти. Ўже пот́ым б́ільши ни б́уло і до н́ип́ька, т́їлькó др́уѓї шче ч́ули, й́ак за хáтоў б́ідá крич́ила. А то й́игó с́їстрá мáла слáб́їсть сьв́итогó Вáльїнтогó, то й́їйї так м́учило, то вонá ў той ч́ис крич́ила, а то кáзáли, жи то б́ідá. А й́ак ўзнáли, жи то с́їстрá т́у́йу слáб́їсть мáйи, то ўже б́ільши б́ід́ї н́ьїхт́ó пи в́идьїў, áп́ьї ў хáт́ї, áн́ьї на хáт́ї, áн́ьї пít хáтоў нáв́іть.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Данила Гнатюка.

155. *Перелякані воли.*

Пасли сі воли на паши і всі, як зігнав їх на терло, ніби на ніч, коло ріки, то всі лижили тихо, все до того чису. Як прийшла тота година і бик устав єден і заричив, тай зараз сі посхапляли всі бики і не годен був їх ніхто стримати. І коло них двайцять хлопа стояло і не годні їх були стримати. Тай порозбігали сі всі по збіжу, по поли, так, що на терлі не було ані єдного. І так біз тх три ночи. Як шось у воді засьвітило, то всі воли втікали, що й сто хлопа не були би стримали. І що днє збирали тоти воли до полуднє, нім позганели до купи. Другої ночи пішов Яць і казав, же як то сі покаже, то він забе і не буде ніц з волами, — буде тихо. І як то сі сьвітло показало, то він стрілив кілька разів, і то ніц не допомгло і такий був страх, що всі люди бовли сі в то місци йти. І тогди купец заплатив тим хлопам, що пільнували по десіть срібних, а шкоду му громада подарувала.

Зап. 1903, від Михайза Звіринського, в 'Турадах, Жидачівського пов. Н. Левицька.

156. *Страх у ярі.*

Ішов я стешков собі коло яру і причуло си мині, шо хтос ніби так як ринь сипли с фіри. Встав я, слухаю, а то ни можи бути ринь, бо то в ночи і в яру. І потому ше я чекав собі трохи, с квандрас і то віспало чиріпе аш на гору. І потому за тим чиріпом вішов хорт жовтий і потому він то чиріпе згорнув до купи (то вже знак було, що то чиріпе) і назат пішов у яр. А я потому вже втік собі — дав драла.

Зап. 1903, від Івана Волощука, у Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

157. *Страх на мості.*

Я, видити, косив в Грицька Дідуха, я єму віткосював, а потому я йшов вітти с косирів, вечір сїв на коня і пішов на вичеру. Віти я біжу тим конем, там прибіх конем на той міст, шо коло мени, а ту с під моста теї сперло коня. Я шо видити... шо нажену си, натисну коня на міст, а то с під моста і назад коня заверни. А потому я як якос махнув на відле — нагадав-сми, абіх ударив єго на мосьці — цу біду. А я то ни знаю, чи вдарив чи пе, а коня по позі вдарив, а кінь як

скочив теї перискочив цу біду — такі ни ступало си. Та я прибіх пирит свої ворота та зи страху кенув ворота та забіх на дзедзіноц такі, а сми с коне си скочев та в двері та трутив-сми дверми. А жінка кажи: „А ти шо таке?“ А я кажу: „Мине якас біда сперла на мосьці. Теєм пустив коня так. Як убіх до хати, то два рази хляснуло теї ни вібило лиш вікна — шанувавши день сьвятий — якєм встав рано, теї дехтим опаскудило. То вже копиц.

Зап. 1903, від Василя Лазаренка, в Русові, Снятинського пов. О. Деревянка.

158. Камінем у страха.

Я йшов на заводини. Тай йду... тай лушу зернета. А то під плотом (так там багато кажут, шо приходить) приходить так ек пес; а я глишув на то тай мислив, шо то таки Дутчаків пес тай схилив си до каміня та камінем у то. А я вдрів, шо то завірило очи та лиш тогди чупир до гори та як-сми зірвав, та пирит хатов опинив си.

Зап. 1903, від Дутчака Василя, у Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

159. Страх витягає руку.

Я служила в пана. Тай-сми йшла. Ішла вітти з двора тай надібала-сми на мосьці коня. Так пришла-сми, знаєте, до воріт, зачала-сми ворота ростворити, так, знаєте, я пришла до вікна, зачала-сми кричєти, а то ни дало кричєти. А мині рука... ци права стала довга аш до зимлі. Далі я впала та вже-сми ни знала, як мине запєсли. Теї таке при-виджило ми си цілу ніч як Цигани. Так рука боліла, другу днину ни могла-сми ставати.

Зап. 1903, від Параски Андріяшук, у Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

160. Страх викликує з хати.

Так... то мине так с хати, а піби ковтало в вікно. Но, я вішла. Вішлам-сми — нима нікого. Я си вобзиваю, а то нима нікого. Я па-

страшила си, що аш минї волос пішов до гори; потому ми си привидїло, що на яблунці був чоловік... якис чорний.

Зап. 1903, від Гафії Макасюк, у Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

161. Непригомість наслідком перестрахи.

А потому я зачєв жито возити волами теї ни мав-сми шо дати їсти, а воли ни мали їсти жито. Я повичерів, теї воли напирит себи теї гайд' на суху сїножать в ночи пасти. Я відвів воли на сїножать теї дав два снопи вівса, а сам лєх. Я лишень заснув, а мене шос торкнуло, шо воли пішли. А я гайда за волами; а вони зайшли в мої курудзи; а я забіг за волами тай ймив-сми за воловід теї зачєв-сми ходити, теї воджу курудзами, теї ни можу віти на край. Аш вішов я на край теї ни знаю, куди до дому маю йти. Вішов вже с курудзів, теї я кажу, шо до дому йду, а я йду в став. Прийшов-сми до води теї ни виджу, шо вода. Прийшов-сми в воду, а воли сперли мене — ни пустили. Як мнє завирнули теї я вже йду до дому. Алим зайшов у траву теї воли зачєли пасти зо мнов, теї трішкун попас теї йду до дому. Я кажу, шо йду до дому, а я йду у другу воду; аш на Краставскім — там-сми спамнєтав.

Зап. 1903, від Василя Лазаренка, в Русові, Снятинського пов. О. Деревянка.

162. Через страха — хороба.

Як оден шов до дому в ночи, то вішов суда від коршми тай тогди вздрів котєта на даху тай... блищучі. Так він тото як уздрів, та єму ни дало говорити. А другої ночі як пришов на ніч — так єго шос колисало, кєдало ним... Так він тогди страха дістав і слабує до типер.

Зап. 1903, від Параски Андріяшук, у Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

163. Через страха смерть.

Ходив оден чоловік до млина тай здибав чорта. Потім він пішов в курудзи за снопами, бо до млина хтів инчим часом, а коло снопа сидит дїтько. Він взяв той сніп і йде і той дїтько йде за ним. Оберни

се тай віджени, а він знов лїзи за ним. І так ішов аш т' хаті. Чоловік пришов до хати і лех спати, а злий дух ни давав єму спати. Він вийшов тай гонит, а то ни мош відігнати. Злий дух скок до него, а він крикнув і двері запер; а він так пішов, шо пи видїв, як той пішов. Потім відійшов він вітти. Злий дух вже єго лишив, а він се дужи папудив і с того пішов у гріп.

Зап. 1903, від Онуфрія Аронця, в Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

164. Не доїхав до дому через страха.

То буди тому можи рік з дваїцїть. Ішов — Митро Гайко він си називає. Шов в млина з Залуче. Тай у самі во півночи в Прутї — в ріцї, віз збіжи-мливо волами. Тей заїхав в Прут, а то кричало : „Яяй! Яяй!“ Тільки пирид воли бігало голи. Той так руков вдарит по водї тей чєста си рїнь зробит. Так скільки рас вдарив пирид волами тей воли си вирнули на беріг, пирирнули з воза на беріг мливо тей мусїв самий сєдати на віс. На толоцї на пасовиску громацкім мусїв доночувати до днини.

Зап. 1903, від Семена Зінкевича, в Спятинї, О. Деревянка.

165. Страх перекидаєть ся в знайомого.

Я рас прийшов с села. І чув-сми, шо кричила жінка одна — крєвна, два рази... в дванацєтї годинї. А я ї питав си другої днини, а вона казала, шо ни кричила.

Зап. від Василя Грігорійчука, в Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

166. Страх загороджує дорогу.

Я їхав до млина і таки пирийшло в дванасьцї годинї на сери' гостиньцє... Стало на гостинци і ни пустило. Я туда з биками — воно туда. Ну, і ми потому взєли — воно вступило се і легло па паркап. Ну, і ми взєли, та-єсмо стали тай бичом хтіли-смо вдарити, аби то ся вступило. Ну, і пótім прїйшло... зачив бичом швагати до него — воно сє ни вступило. Я кажу: „Сьвіти сїрничку!“ — Як засьвітив сїрничку

і воно тогди злізло с паркана і полізло... гет щезло. Фосов так... ніби провалом. Як зачило тогди хилети бзинами, нудити, колисати тим, то так нудило, що ни мож було капилюха втримати. — Волос до гори став дубом, бики се сполошили — зачили втікати... Зі страхом я прийшов до дому.

Наражéне таке було моє, жи я ни міх нікому з вечира оповісти, бо пословиця руска кажи, що такого страху ни можна нікому оповідати, аж на другий день рано.

Зап. 1903, від Семка Лесїва з Ісиптичів, Жидачівського пов. О. Деревянка.

167. Страх у чоботях.

Йшов-сми з міста зі Сьнетина в ночі дорогов і ніс на плечьох чоботи. Йду я, йду і думаю си, шо якби шос си ні привидїло типер, шо бих робив. Приходю я в долину, а ту шос як згупотїло — я зачєв втікати... Али потїм став сми і думаю: „І чо ти, Вахнюку, такий дурний, та шо то може бути?“ Гадаю си: Дес певпи так мої чоботи так скрипе. Йду я йду далши, а чоботи знов зачєли лопати.

Зап. 1903, від Ілаша Вахнюка, в Русові, Снятинського пов. О. Деревянка.

168. Страх пряде кужілку.

Вітак я йду в поли, дивю си, а то стоїт так на мосьці і приде кожівку. Так я до того си пустив, а с того си зробило коте маленьке.

Зап. 1903, від Дьордія Черешньовського, в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

169. Панї — доглядачка коний.

Йа лишїу сьи по своїїх рódичах дўжи малїй, маў йим одипáцьить рóкіў. Вони минé дўжи пильнува́ли і дўжи минé доглядáли, шчо йа сиротá. Йак йим ўже підріс ко́ло них і вігодували, казáли миньї, шчобї йа ўже ко́ны па ньїч займїў. Вігнаў йа ко́ны на пасовїско і поўйизáў йим лїх так, йак миньї казáли. І сам льига́йу і накривáйу сьи вирéтоў на го́лову, абї комарї минé ни йїли, а чи ко́ны пасу́т сьи, то миньї ни

ў голові. Добра, шчо йа повичеріў і вііхаў тїми кіньми, йа си лїжу спати. Жиль минї було за тим, шчо шчем ни ў оборóзї, бо ў оборóзї була мнїка отава, а там мнї було твѣрдо на пастїўнику. Йакась ко-мѣта ў ночї — дзигаркам ни маў — сьпіўку складай, чўйу крїзь ви-рѣту, шчом сьи накрїў. Прислўхуйу сьи, такі сьпївайн дóбри. Кажі :

Ни сватати булó ў нóчи,
 Ни вїлызли тобї óчи.
 Та ти лижиш, та думайнш,
 А за мѣни пи гадайнш?
 Йа сьпївайу, тибé прошу,
 А ти і тóго шче ни хóчиш?

Ўстайў йа і йду. Пускайу сьи йако памїтлївий, шчо йду до тих кóпий, шчо йа попўтаў. Дїўйу йа сьи, кóнї, йак йим йїх поўйизаў, так вонї сьи пасўт. А йакась пánьї ў злóтих шáтах огнїстим йазїком во-вадї відганїйи. Кажі минї: Ни дивї сьи, шчо обганїйу тим блишчи-чим йазїком вовадї, абї кóнї пи кусáли, тїлько ходї до копїцы та принисї йїм гóтовойї коньшїни, бо минї сьи ўже наўкїмїло махати йазїком. І ўзїла фартўх і кажі: Йа ни жалуйу фартуха тóго, а ти жалуйнш минé послўхати. — Йа йак йї послўхаў, йак йим пїшóў за тоў коньшїноў, то рáно лўди на свóйїм пóли, а йа пїд пашеў, йакїсь кóрчик там буў, ни мóжу сьи рўшити, аж вонї минé збудїли. Спáмнї-таў сьи йа і пїшóў до дóму.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Семена Андрі-їшиного Головатого.

170. Страж у лїсї.

Лўди балакали, шчо йист ў сьвїтї бїдá, а йидѣн чоловїк казаў, шчо нїмá бїдї ў сьвїтї. Опустїў свóйи гóсподáрство і пїшóў шукати за бїдоў. Йшоў жи він так далéко, аж зайшóў до йиднóго силá і зо-бáчиў бїду, шчо голóдин буў. Запитаў кїльканáцнїть, йимў вїтпóвїсть бўла, шчо за грóшї ўсьо йи, а биз грóший нїмá. С тим злим гумóром вїйшоў за то силó. Ўдарїў сьи по кишѣни, а потóму такі ўдарїў сьи сам по свóйї голові; а то бўло над йарóм. І дўмку думáў. 'Али пагадаў собї: Чи до тóго йару скóчити, чи мóжи хтось надїйдé та минé дрў-лит? Обгльїдайн сьи, шчо й сам ни хочи і дрўгого нїмá. Аш тогдї си здогадаў, шчо то бїдá, за котрў він ни вїриў. Ў хвїли до нѣго чоловїк. Чó ти ту, чоловїчи, сидїш? Шчо ти так сьи задумаў? — Він пїрид-вим шчїру прáвду кажі: Сам им собї тотó наробїў, шчом хотїў, то

типёр віджу. — Вітпвіда́йи йи́мú той чолові́к: Шчо́с тако́го наро́биў? — Та шука́ў йим за́ бідо́ў і типёр йим найшо́ў си. — А той чолові́к ка́жи: Покажи́ж ми́ни тоту́ біду́, бо йа за не́ў йду. — Він йи́мú ка́жи так: О ви́диш, така́ бідá. Ў́жем хты́ў до то́го йару́ пі́ти, áли подума́ў йим собі́ ў сво́йй голо́ві, шчо́ мо́жи ми́не хто і дру́лит, бо по про́сту ка́жу то́бі, шчом сьи бойа́ў. — А він йи́мú ка́жи: Агі́й на те́би; йа то́бі пока́жу, йака́ бідá, áли ходи́ зо мпо́ў. — Віп ка́жи: Коли ў́же ни хóчу шука́ти, йа ў́же ви́дыў сво́йу́. Ни доўго́ ми́слиў і послуха́ў йи́го і за́чили оба́ вандрува́ти. Нидале́ко вандрува́ли, заходь́ит до лы́са. Ў́ лы́сы тёмно́ і стёшки ў́же ни́ма. Сьвітло́ мале́ньки бли́шчы́т сьи, йак зора́ і настра́шили сьи оби́два. Оде́п дру́гого пита́йи: Шчо́ то за зы́р-ни́цьи? Мо́жи ў́же й де́нь, а ми шче́ ни лы́гáли? — А дру́гий вітпві́да́йи: Шчо́ сьи будём́ біді́ стра́шити? Йды́м до то́го сьвітла́! Йдут вони́, лы́с дрі́бпий, кольу́чий, розма́йтны́ дире́ва, а найб́ільши́ було́ драба́того (колю́чого) лы́са. Той лы́с бу́ў самы́й глойни́ковий. То́ сьи до́бри по-колóли, ным́ до сьвітла́ зайшли́. Прихо́дъит там, ха́та дужи́ мале́нька, áли сьвітло́ йасно́ сьи сьві́тит. Ў́ступáйут сьмі́ливо до сьвітла́. Йак ў́сту-пи́ли, а ў́ ті ха́ты ли́жыт ў́мпрле́ц фа́йно зы́бра́ний, йак зв́иклы, а оні́ оден́ на дру́гого т́ілько сьи подиві́ў і погада́ў оден́ в дру́гим: То ми на́рікали́ на біду́, отó се бідá, шчо́ ли́жыт ў́ takiḿ лы́сы і шчо́ го ві́-ступі́ли! І хоты́ли сьи помо́лѣти, а ба́ба прихо́дит; стару́шка, дужи́ ву-ха́та і сьмі́ливо пита́йи: Шчо́ ви ту за́госты́ли? — Ой хóчимо́ сьи по-мо́лѣти, йак звича́йны́, ко́ло ни́бо́шчика. — А вона́ йи́м ка́жи: Пе́рши лы́гайти́ спа́ти, а тогди́ сьи помо́лѣти, йак поў́стайѣ́ти. — А вони́ йи́йі вітпві́да́йут: Шчо́ ми ни лы́гáли дві́ до́бі і трéту ни будём́. — А вона́ йи́м ка́жи: Мо́жи сьи ў́стида́йити, шчо́ йа дльá вас ни майу́ чим пости́-лы́ти? — Бирé в́ухо, стéлит під́ йидно́го, дру́ге в́ухо ві́дрывáйи, стéлит під́ дру́гого. А той ў́стайѣ́ тай ка́жи, ў́мирлий: А під́ ме́ни шчо́ постé-лиш? А ко́гут злы́та́йи і ка́жи: Го́ды то́го (куку́ріку)! — А вони́ ў́ тім лы́сы йак бу́ли, шчо́ зайшли́, так зоста́ли. То йи́м сьи так здава́ло.

Зап. в липни, 1902, в Коропці, Буцацького пов. від Семена Головатого.

III. ХОВАНЦІ.

171. Звідки беруть ся хованці?

Люди вогорут, жи йаґби зпосок взьив — той зпосок, шо курка знеси, йайничко таке маленькы, — йаґби насадив, то до девять дєнь вильізло би куритко. А то куритко — був би вихованок. І було би дужи шчасьцѣ ф тім вобісьцѣу. Вело би сѣи господарство, богаство. А хто йнго ни хочи, то пирикидають биз дах, аби навіть ў вобісьцѣу йнго ни було.

Зап. 1902, від Ганни Феліцької, в Будзапові, Терєбовельського пов. О. Деревянка.

172. Як дістати хованця?

Хто хоче мати хованця, то несє яйцє під пахоў через девять дєнь. Через той час не сьміє ані моліти сї, ані хрестіти сї, ані мити сї, ані па образї дивіти сє. Потому с того яйцѣ виходит кўретко, а с того курітка робить сї хованець. Хованець несе гзді богацтво.

Зап. 1902, в Дрогобичи, від М. Добрянського, В. Левинський.

173. Як дістати домовика.

Йак хто хочи мати домовика, то треба здибати когутычи йайце і приўязати сибі йнго під лыву паху і носити девіть дєнь і девіть

ночий. С того йайцьи вилізи малий домовик і йиго треба пустити на гору і гудувати ни солоними стравами.

Йак хто такого домовика майи, то буди дужи богатило, бо шо схочи, то буди мати, али по смерти душу того чоловіка бире собі той домовик.

Зап. в червни, 1902, на Кривуляпці, Камінецького пов. від Івана Юнака, А. Веретельник.

174. Хованець із пйця.

Йиден чоловік ходиў і так кілька промишльїў о своїм шчасьтїу, кобі він сьи де го допитаў, шчобї вилики щісьтьи маў. І с того пішоў аж до ворόшки. І росповіў ворόшці, жи ко́ло не́го йи сусїд і він дужи виликим богачем. Маїи тако́го хованьцьи, шчо йимў ўсього пильнуїи і йимў приїаїи. Йак вїйди ў полі штирма волами орати, то навіть погони́чи ни потрібуїи, ко́ло кўждого вўха так волам кричіт, шчо воли докля́дни самї хόди ў плўзи; а наймиті то́го богачї у стибникў йак го постири́гли — то́го хованьцьи — двері заперли і ни пусти́ли, коли га́зда клікаў йиго на свої́и роска́зи. А він йак сьи ўсердиў, то ўдариў вўлийом ў двері, аж двері поломиў, а сам вїрваў дах і дахом вїскочиў. — А ворόшка то́му бідному, жи шукаў за шчасьтьим, росказала, шчобї деўйить де́нь носїў знόсок піт пахоў, шчо кўрка знисе — найме́нши йайце на оста́тку — то буде́ ма́ти хованьцьи. Він йак приїшоў до до́му, ўзыў йайце́ піт пахў і носїў вісім де́нь. А ў вісім де́нь йак му докўчи́ло, вїймиў спїт пахі і кїнуў бис ха́ту. А з за ха́ти учуў сьмїх і крик: Кобїс ми́и буў шче йидну́ добу носїў, то бис буў маў хованьцьи. Буў би йа твїй, а ти мїй. А жи той чоловік обміркуваў сьи, то й шчісьтьи ни хтыї і хованьцьи ни хтыї.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

175. Як виглядає хованець?

Ми йшли на Кальварію. Там ко́ло ковалé у їдно́го мўсеїсмо переночувати. Доц такий люнув, як с цебра́. Пішли ми до сто́доби. А ми́и на́ми е́ден ремісник, шо був, ка́же: Меншчї́зньї на ё́дном стро́не, а ко́біти на дру́гу. -- Ми вже до́вго спимо́. Не зна́ю, котра́ була́ година, отви́рає двері від сто́доби хлопчик, мале́нький, в черво́них поргине́тах,

но́ги як в ца́па, се́пчина рогата тай файчи́ну в зуба́х ку́рит. А коби́та, шо го уви́дїла, ка́же: Запрі́, дити́нко, двє́рі, запрі́! Так го про́сит. А дідько шче біль́ше отвори́ў. А ўна зноў про́сит. А він тоді́йка як заце́в коби́гу би́ти, а пото́му хопив за півперекé та ў пері́ло між лю́дій. Аж надійшов Німець, той господа́р: Та че́го се зарива́є, вон се нікого не чепе́, як го не бедзе́це зарива́ць!

Зап. 1903, в Дрогобичи від Сеня Кушні́ра, В. Левинський.

176. Хованець у постати корови.

У на́ших Лабі́їв є хованець. Йшов я в ночі́ коло Ю́рі (церков св. Ю́ра). А ту ко́ло орі́хів низ́ше роздорóжі коро́ва бі́ла стої́т. Я витрі́шив очи́, ше́пку попра́вив, би́ сі́ волосé не бу́рило, заку́рив фай́ку тай не зна́ю, ци́ йти́, ци́ не йти́. Хо́чи сі́ верта́ти тамту́ді коло́ Пречи́стої. 'Але мені́ сестра́ за́казала́ іти́ тамту́дійка. Що́ робити́? Йду́ я! Йду́ вже бли́зько і́д ньо́му, а вно́ до фо́си. Я як пере́йшов, то заде́р лишé но́ги. А все́ сі́ діву́, ци́ за мно́ю не женé. А то́ був хованець Лабі́їв.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Сеня Кушні́ра, В. Левинський.

177. Хованець не приймає солоних страв.

То́ йи́ден господа́р ма́ў домовика́ і він ві́т него, шо́ хты́ў, то ма́ў — дужи́ богати́й бу́ў! Той́ господа́р носи́ў йиму́ сам йі́сти. От о́зьме йако́її страви́ ў мисочку́, али́ ни соли́ної, ви́несе на́ гору́, постави́, а сам за́бираи́и ци́ і йде́. Али́ рас за́слап той́ господа́р і каза́ў слуги́ занести́ мисочку́ каші́ і поставити́ на́ гору́. А той́ слуга́ зна́ў на шо́ то те́й кае́ до се́би: „Почка́й, ви́рихтую́ йа́ тибє́!“ Те́й ў́зьиў і посо́лиў ту́ страву́ і ви́ни́с на́ гору́. Шо́ но ви́ни́с, зли́с на́ сы́пи, а той́ з гори́ шу́сьть миско́ю зі́ страво́ю на́ слугу́ і облы́ў йи́го! Али́ пы́ц. На дру́гий де́нь, слуга́ ше́ лы́пши посо́лиў страву́ той́ зно́ў скину́ў, а на тре́тий рас́ ше́ лы́пши; а той́ зі́ злости́ зі́рваў да́х і поли́тиў си́бі і ў́же біль́ши ни́ приходи́ў до то́го господа́ра і той́ господа́р зарас́ ста́ў шо́-рас́ би́дны́ти і зби́дны́ў на́ тако́го, йа́к бу́ў перши́.

Зап. в червни́ 1902, на Кривуля́нці, Ка́мінецького́ пов. від І́вапа Ю́нака, А. Веретельник.

178. Як хованці гуляли.

Буў йа ў Вістрі на робóты з малім свóйім хлопцем. Польга́ли ми спа́ти ў ха́ты, а́ли ў ночі хлопцi минé будит і ка́жи мині́: Вивиды́т минé, та́ту, на двір, бо йа́ сьи бо́йу. — Ўстаў йа і вивóджу хлопця на двір, хлопцi сьи вимочиў і йа вирта́йу наза́д до ха́ти. На́гли би́жiт чириз обісьтьі́ хлопчы́на зрóстом 14—15 цалыў і ўбiг на́гли до ха́ти. Ны́ц йа ни зна́йу, шчо то мо́жи бу́ти на чужі́м обісьтьу́ і марко́тно ми йи, а́ли си ўрэшты́ ны́ц с то́го ни ро́бiу і лыга́йу на свóйім місци с хлопцiм спа́ти. Наколíм лыг, а той хлопчы́на, шчо ўбiг з надво́ру, вiскочиў мині́ на гру́ди і минé бирé за гарга́чку й дұшит. Йа йигó ўзьиў за го́лову і виттыга́йу вит се́бн, а́ли ни мо́жу го відорва́ти ў жа́дин спóсіб. Га́зда то́йи ха́ти спаў ко́ло мéни нидалéко на лаўцы; і ка́жу йа до нéго: Га́здо, озьмiт си то́го хлопця́ йако́гось, бо він минé дұшит. — Га́зда на то́го хлопця́ покричыў і він сьи від мéни ўступіў. По хвiлi вихóджу йа на двір сам, ди́йу сьи, а йiх три такі́х самiх ўганьи́й по обісьтьу́ і ўсьи до мéни би́жұт. Йа хтыў ўты́кати до ха́ти, бом за́раз видыў, жи то йа́кiсь нисамовíтi ды́ти і дьлато́гом ни почи́наў сьи боро́нити, а́лим замiслиў ўты́кати до ха́ти. Наколíм споглянўў до двирiй, а йiх два ко́ло дверiй сто́йа: йидén трима́йи за кльа́мку дверiй, а другiй на́мiрийи сьи мині́ ска́кати до очiй. А йа ўпаў ў страх і ўты́к йим на ўлицьу. І хóджу ўлицыў то тудá, то наза́д і загляди́ау, йа́к би сьи наза́д до ха́ти ды́стати, бо ми жалé за мо́йім хлопцем, шчо сьи лишіў сам ў ха́ты. І зобáчиў йим на́раз сьвiтло ў ха́ты ў то́го га́зди, де йа робіў і виджу, жи на обісьтьу́ тих нисамовíтих хлопчи́кiў ўже нимá; йду прóсто до ха́ти. Прихóджу до ха́ти, а там три йiх гра́йи на iнструмéнти, а рéшта танцьу́йут по ха́ты, а га́зда і га́зди́ньи сто́йа ко́ло пiйца і на то́го сьи пригляди́ау. А мiй хлопчы́на стуліў сьи ко́ло них і запла́каний, шчо ни знаў, де йа сьи дыў. Йак мині́ зобáчиў мiй хлопцi, укiшиў сьи мноў і притуліў сьи до мéни, а та́кий зы́страшнiй, шчо аш сьи трiсé, бо шче тако́го ны́гди ни видыў і йа му ни оповíдаў ны́гди за такé, бо й йа тако́го шче ни видыў. Приголúбнў йа свóго хлопця́ ко́ло се́бн, а тогди́ почиў йим до га́зды ўговори́ти. Пита́йу сьи, шчо́би то бу́ла за iнтэ́нция́ така йа́кась, шчо дьла мéни стра́шна і ни мiла, а дьла них висéла. — А вони́ мині́ вiтповíдау́т: Можи-сти чу́ли коли́ за вихова́нки? — Ка́жу: Чуў йим, а́лим шче ни видыў до сéго чiсу. — Ну, вíлнiти типéрка; то йи на́шi вихова́нки, чiриз них ми ма́йим ўсьо́го мно́го, а ми за то́то шчо пéршого мiсьи́цы до двана́ццiто́й годiни ў ночі мұсимо йiм пльац робíти на та́ниц і забáву. — Йак прийшла двана́ццiта годiна, йак мiтлоў замiў с ха́ти, ни зна́ти, де сьи ды́ли. Польга́ли ми спа́ти на но́во, ўже й йа

спокійно спаў до днѣи, йак ми газда оновіў, шчо вони лишѣ до дванаццѣтой годѣни мѣць маіут. Ўстаў йа рѣно, скінчыў йим робѣту ў того газдѣ і йак найбѣрши вѣтхѣджу вѣд него. Вѣйшоў йим на вѣлицѣу, а ты нѣсамовѣтѣи, вѣховѣнки, повѣстаўльѣли гѣлови пѣпѣт стрѣху с стѣдѣли і сѣмѣйѣли сѣи з мѣни і крѣвѣли сѣи мѣнѣи, а йа йак найбѣрши ўтѣкаў вѣт тѣго мѣсѣцѣи.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

179. Воскреслий хованець.

Буў йидѣн наймит ў Обиртнѣи ў ворожбѣи; там буў такий ворожбѣи, шчо маў шчѣслиўцѣа. Ўкраў кѣриц пѣиинѣи ў вѣчир таѣ продаў таѣ ўзѣиў, купѣиў сѣи лѣульку за пѣйтку порцѣланѣву і пѣшоў на вѣчирѣицѣи. Таѣ кан: Йа маіу таку лѣульку порцѣланѣву за пѣйтку, шчѣм продаў кѣриц пѣиинѣи. — А хлѣпцѣи кѣжут: Анѣу, йакѣ то лѣулькѣ? — А шчѣсливѣц тутѣ лѣульку с кѣшенѣи ў нѣго ўзѣиў, а йимѣу ўпхаў таку кѣстомѣху кѣнѣску, гѣи лѣбу. Вѣи кѣжи: Чѣкаѣи, кѣли мѣнѣи шчѣсливѣц таѣи збѣтки зрѣбѣиў, йа будѣу йиго бѣити! Приѣшоў вѣи до дѣму, а гѣздѣи кѣжи: Вѣидиш, ўкраў йиѣи збѣжи, продаў і купѣиў лѣульку, а йа ўжѣи звѣиу. — А вѣи кѣжи: Нѣи! — Ну, ну, кѣжи. — Тѣи ворожбѣи пѣиѣхѣу шчѣс на чѣтвѣртий дѣнѣи яѣогѣс пѣна лѣритѣи, а наймит пѣбрѣу пѣи кѣрѣи пѣиинѣи і хотѣиў продѣти. А йимѣу пѣказаў сѣи на брѣми Жѣдѣк малѣнѣкий бѣродѣиий, таѣи нѣи пѣскаў с тѣи пѣиинѣицѣи. Вѣи йак пѣтѣиѣи тѣго Жѣтѣка на вѣдлѣиѣи кѣльбѣу таѣи ўбѣиў. Запѣрпаў го ў гнѣиий таѣи буў ўбѣиий ўжѣи, нѣживѣиий шчѣсливѣц. А пѣиинѣицу ўзѣиў таѣи продаў. Приѣѣхѣу тѣи гѣздѣи ў нѣчи вѣи пѣна, ўжѣи нѣи маіи тѣго стѣрожи, ўжѣи нѣи маіи кѣмѣу кѣзѣти, йак наймит гѣспѣдарѣиий. Зѣчинѣиѣи сѣи вѣи пѣтѣи пѣимѣи: Чи нѣи ўбѣиў ти йакѣу ѣѣѣу? — Вѣи кѣжи: Нѣи. — Приѣиѣи сѣи, кѣжи, нѣиц ти нѣи бѣди. Запѣлачѣу ти чѣсто, лѣиш сѣажи. Нѣиц ти сѣи нѣи стѣни. — Вѣи кѣжи: Йа ўдѣрнѣу йакѣогѣс Жѣтѣка таѣи йиѣи запѣрпаў ў гнѣиий. — Ну йди, добѣуѣи. — Вѣи добѣуў йиѣи, тѣи наймит, а гѣздѣи кѣжи: Бѣи го, ўжѣи нѣживѣогѣи. — Ўдѣрнѣу раз бѣуѣи по гѣлови — бѣи, кѣжи, шчѣ; тѣи шчѣ ўдѣриў, і ўздѣриў, шчѣ то нѣсамовѣи. А тѣи Жѣдѣк ўстаў таѣи кѣжи: ѣѣѣм сѣи кѣжи тѣнѣи зѣспаў! — Тѣгдѣи гѣздѣи фѣиѣи му запѣлатѣиў таѣи вѣиѣрѣавѣиў: Ти, кѣжи, нѣи мѣи наймит бѣльши, а йа нѣи тѣи гѣздѣи.

Зап. в липни 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олексі Сеньчука.

180. Хованець держить парубка на сливці.

А у Василькévича є та́гже хóванець. То всі знають. Пішов я до Василькévича на сливкі. Ві́ліс я на сли́вку та́й рву. Нарва́вм си по́вні кешені́. Аж ту чую: Висі́пуй, висі́пуй! — А ні́чого не ві́джу. Я хóчу злі́зати та не мо́жу. — 'Али шкода́ мені́ тих сливо́к, щом си нарвав — шко́дую си. Беру́ с кешені́ та́й все їм, їм. Як їм сі на́їв, та́й не мо́жу злі́зати. Ві́сипав-ем сливкé та́й ще злі́сті не мо́жу. Щось ми́ так при-веза́ло, не мо́жу. Пересиді́в я на сливці́ до само́го ра́ні. Ра́но вихо́дит старі́й Василькévич та́й ка́же: Злі́зай, злі́зай, други́й раз не при́ході. Та́й аж тогди́й-ем злі́з.

Зап. 1903, в Дрогобичч, від Сеня Кушніра, В. Левинський.

181. Хованець бере душі.

Бу́ў йидéп чолові́к і робі́ў на варста́ті. А він по́льа ни ма́ў, лишé йидéн горóд. І так він сьи до́бри ма́ў, шчо йи́мў аж льóди за́ви-дували. А він ма́ў, йак то ка́жут, вихова́нка. 'Али ўме́рла йи́мў йидна́ дити́на, дру́га, потóму й жінка, шче сьи лиші́ло дво́йи дьі́тій, хло́пци і дьі́учина. А він ожини́ў сьи з дру́гоў. Та́й бува́ло підé десь ў но́чі, та́й сьи обрóсит, при́йди мо́крий до ха́ти, а жінка сьи пита́йи: Дé ти шчо но́чи хóдиш і та́кий сьи обрóшиш, ў́се мо́крий? — А він ка́жи: От бо́йу сьи, аби шчо ни за́лизло ў горóд, а то ў но́чі та́ка роса́ та́й йа мо́крий. — 'Али йидно́го разу́ пішо́ў до ко́ршми та́й до́бри сьи ўни́ў, та́й при́йшоў до до́му і поло́жиў сьи спáти. 'Али за́чи́ло сьи хма́рити, д́ужи гримі́ти і д́ужи злі́ва бу́ла; а йигó жінка са́пала па горóды і ни могла́ ўты́кнути до ха́ти та́й ста́ла си пі́т шо́пу. Слу́хайи, а він є ќимось роз-ма́ўйийи́ і д́ужи про́сит то́го вихова́нка: Дьі́тьку, дьі́тьцуньу, дай ми́ шче про́жити, дам ти́ шче то́го хло́пця — А він ка́жи: Ньи, то ў́же ти ма́йиш та́ки сам йти. — Да́й ми, ка́жи, шче рік про́жити, дам ти́ туту́ криву́ дьі́учину. — Ньи, ка́жи, йа ни хóчу, м́усиш та́ки сам йти. — Він шче рас про́сит, ка́ки: Йа ти́ дам жінку, лиш дай ми́ шче жи́ти. — Ньи, ка́жи, ни хóчу ньі́ жінки, ньі́ дьі́тій, ў́же м́усиш йти́ сам, бо́ ти чис при́ходит. — Вона́ тогди́ сьи д́ужи нап́удила і побі́гла до сусьі́ди і за́чила розпо́відати, йак йи́ї чолові́к бала́каў. А той сусьі́д ка́жи: Йди́ до до́му, йди́, ни ка́жи́ му ні́чо, бо він п́йавий і так собі́ говóрит. — При́йшла вона́ до до́му і дру́гого днйи́ за́чила йигó пита́ти, с ким

він так розмаїйїу. А він кажи, жи нї с кїм. А потому кажи: Прийшла до мєни йакась обмана с такоу кольушчоу головоу, шчо йак бис го поглядїла по голові, то бис сьн сама бойала. — І ни задобуго так житї скїнчїу ў дрогоу гавдї на висїльу.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Буцацького пов. від мамі.

182. Хованець із грїшми.

Йидєн чоловік з Йаблонова ни мїг сьн погодіти ж жїнкоу, покинуу жїнку — і дитїну мау одну, дитїну лишїу ж жїпкоу. Дитїна дужи бїділа, і заўши обоїи нарікали на нєго. Йиднаково такі гїрши було бис чоловіка. Войаншуваў він три роки. Трєтий рік йде дорогоу віп, дївит сьн, а то вилїкий панцкїй пульарис лжїт на дорозы з грїшми. Той піднїу той пульарис, дївит сьн, до кільканацить тїсєч грїший йи ў тїм. Ўзьїу він тотї грїші ў рўки, йде далї. 'Али тотї грїші булі ничїсєтї, нисамовїтї. Йде він до кўршми, пїє і йїєт і грїші на мїєци; али йїмї шчєс ни дайї спокїу ўсє. Йде він тогдї до дому до свїго, до свїї жїнки і до свїї дитїни, думаїи собї: Аш типєр йа будї гавда; грїші маїу, будї тєнїо гавдуваў. — Приходїт пїт свуйї хату, розвїу сьн, ўпхаў грїші ў чобїт, а с тїсєчу собї лишїу ў тїм пульарисї. А рєшта грїший постаїу пїт стрїху на подї, абї нїхтї ни найшїу. Тай до свїї дитїни кажи: Ай, ти сїну, бїдїш. — А дитїна кажи: Дайти, тату, хлїба мнї, хчу йїєти, нїма шчє. — Вїймаїи хлїб, дайї дитїнї, тай кажи: Цїть, сїну, будєм багато хлїба мати і кўпїу двї коровї — А жїнка повїдаїи: Лїпши кўпї проу, бо ни маїу чим заплатїти, ни плїтї о коровах. — Той вїшоу на дорогу, визє чоловік дрива; заплатїу, шчє той чоловік хотїу за дрива, привїз до свїї хати, скїлау, пїшїу ў мїєто, принїє мукї пшїнїчної, солонїни, сїра, масла, хлїба. Доходїт він ни далєко дому, жинє чоловік корову. Кўпїу і корову на дорозы, жинє до дому. Пригнаў до дому, кўпїу сїна коровї, привїз гавда, скїлау пїт хату ў копїцу, жїнцї відлау, шчє нїє з мїєта, ўжє сьн жїнка кїшит, й корова йи, й ўсєо. Дїкувати Бїгу — кажи — типєр будєм жїти, йак Бог позволїт.

Жийут вовї — ни приходїт нїчї пєршої нїчї. Друга нїч — показало сьн такє гї сова на кўмнї, сидїт і блїскаїи очїма так гї кїт. А жїнка кажи: Сє шчє такє? — Прихрїстїла сьн... Ў хатї чоловіка нїма, дївит сьн, приганїїи дрогоу чоловік корову. 'Али жїнка кажи рано до чоловіка: Чоловїчи, йа ни хчу нї твоїї корови, нї

ни́чо́, бо, ка́жи, сиді́т у́ почі́ на ко́мни́ такé гі́ сова́, бли́скайи́ очі́ма гі́ кіт, то мо́жи шчі́сливи́ц ві́т тих гро́ши́й? — А ві́н ка́жи: Мо́жи то нисамо́вігы́ гро́ші, мо́жи йа́кий кі́нуу́ шчі́слиу́дця́ з грі́шми? Зле. — А жі́нка ка́жи: Та ві́тко, шчо́ зле. — Тре́тої́ но́чи сиді́т вонó на ко́мни́ зно́у. У́же й чоло́вік у́ ха́ты йи́. Загасі́ли воні́ сві́тло, польгáли спáти ўже́ обóйи ж жі́нко́у, кúри бу́лі ў ха́ты, йа́к за́чиу́ пúджити́ кúри ў но́чі то́й шчі́сливи́ц! Кúри кри́чи, нима́ рату́нку, аш у́ сýфі́т сьи́ тоу́чúт. Ка́жи: Чоло́вічи, ўста́вай, бій́ сьи́ Бо́га, сві́ті́. Зби́рай кúри ў мі́шóк. — Зби́ра́ли воні́ кúри ў мі́шóк, поста́вили ко́нec голо́у на лу́шко; йа́к сьи́ ўсу́нуу́ шчі́сливи́ц ў мі́шóк, йа́к за́чиу́ то́ті кúри му́чити! Ге́й, чоло́вічи, ўста́вай, бій́ сьи́ Бо́га. Ски́дай з мі́шка ў ко́йи́ц, мо́жи там йи́м ни́ бу́де ни́чо́ ка́зати́. — Ски́дали ў ко́йи́ц, польгáли спáти, йа́к то́й сьи́ ўми́шу ў ко́йи́ц, шчі́сливи́ц, нима́ рату́нку до́ дньи́; кри́чи кúри — ни́ ві́три́мок. То, ка́жи, ни́шчі́сьтьи́ на́ши! Чоло́вічи, йди́ ра́но до́ ксьо́ндза, на́й водо́у кро́пит. Ни́ хо́чу ни́ май́тку, ни́ гро́ши́й, на́й ли́ше ма́йу спо́кій. — При́йшо́у ксьо́нц сь сві́че́но́у водо́у, ві́тпра́виу́ мо́литви́, по́кропи́у сві́че́но́у водо́у; дру́гої́ но́чі зно́у ро́бит та́кі́ дивиса́ с курмі́; ни́ пома́га́йи. На дру́гий де́нь зно́у до́ ксьо́ндза, зно́у по́кропи́у сві́че́но́у водо́у. На тре́тий де́нь зно́у ро́бит дивиса́; жі́нка сну́дила сьи́ й диті́на, тилéпайут сьи́ збі́ страхú. Пі́шла вонá й тре́тий де́нь до́ ксьо́ндза: Йи́го́мосьть, по́кропи́т сві́че́но́у водо́у шче́ раз, мо́жи би́ то ў́сту́пи́ло сьи́, бо́ ни́ві́три́мок. — Йа́к тре́тий рас ксьо́нц при́йшо́у, відмо́виу́ мо́литви́, йа́к ви́кропи́у тутú ха́ту сві́че́но́у водо́у і по́благослови́у́ йи́х ўсьи́ тро́йи́х і ка́жи: Аш ти́пе́р сьи́ ў́сту́пит від́ вас. — То́й де́нь с по́лу́дньи́ йа́к на́йшо́у сьи́ ві́тир ў́ ты́ ха́ты, та́кий шум ў́ ко́мни́ ли́ті́т, та́кий шум, йа́к ў́ де́йа́кі́ гура́льни́. Та́й пі́шо́у с то́йи́ ха́ти ў́ ка́глу, пи́ришумі́у то́у ка́гло́у, ті́хо ў́же ста́ло. Дру́гої́ но́чи ў́же спо́кій, ті́хо. У́ де́нь ди́вит сьи́, коро́ва засла́бла, ў́па́ла, згі́бла. До́ ті́жньи́ дру́га коро́ва захору́ва́ла; нима́ ў́же й дру́гої́ коро́ви. Жі́нка ка́жи: Дьі́кувати́ Бо́гу, ў́же спо́кій ў́ ха́ты, ни́ хо́чу та́ких гро́ши́й ни́ко́ли, ко́би́ спо́кій бу́у. Ги́рко заробі́ти, ко́би́ со́лотко́ по́жиги́ і́ Бо́га на́ да́лы́ про́сити́, а́би́ да́ва́у. То́й ві́так на́гада́у си́ чоло́вік за́ то́ті гро́ші́, шчо́ шче́ ў́ чо́боти́ йи́ на по́ды́. Ди́вит сьи́ до́ них — ни́ма́ а́ни́ гро́ши́й, а́ни́ пу́льа́риса. Та́ дьі́кувати́ Бо́гу, шчо́ спо́кій ў́ ха́ты, а́ ре́шта ў́сьо́ до́бри́. Тогди́ сьи́ ви́брау́ з Йа́блонóва сьво́йи́ ха́ти, пі́шо́у до́ Ози́рія́ і́ ста́у на́ рік. 'Али́ ў́се бу́у сумні́й, бо́ му́ по́шко́ди́ло. Йа́к шчо́ ро́бит, та́к, ни́ би́ри́, ни́ кла́ді́, жа́дного́ ру́ху ни́ ма́йи. А́ жи́ньця́ ни́чо́ пи́ шко́ди́ло.

Зап. в липни, 1902, в Коропці, Буцацького пов. від Олекси Савковогó Сеньчука.

183. Хованець збиточник.

Буў такій бідний чоловік, маў багато дити́й і маў йидно тильїтко, тай тотó відогнаў на йармарок. Тай спродаў тотó тильї. Дивит сьи, носит чоловік голупцьи ў ко́шику. А йимў він ўподобаў сьи, дўжи файний, то́го голупцьи купиў. Даў му там ци шўстку, ци кільки там. Йак купиў, де го поды́ти? Поста́виў за па́зуху. Війшоў він з міста, чу́йи, а йимў щось за па́зухоў такé холодне, жи він подумаў: То ни мо́жи бу́ти голу́бец! Дивит він сьи за па́зуху, бирé йигó, а то до не́го го-ворит: Ти зна́йиш, шчо ти купи́ў? Шчísлиўцьи. Ти будéш ма́ти тілько гро́ший, тілько майїтку, кільки схóчиш, а тоб́и тра́ба, бо ти бідний. — Той тогди́ спудіў сьи, ўже ни зна́йи, шчо до не́го ка́зати. — Ка́жи йимў шчísли́вец: Йди до хáти, áли áбис війшоў ў но́чі на двір ко́ло двана́ццятóй годіни і áбис до хáти нýкого ни приймаў на́ нýч, бо йа тоб́и принисе́ сїлу вилїку гро́ший. — Прино́сит йимў цалу́ кáсу з грішми, йак ўзьиў там десь ў Станьісла́ві, ци ў Льво́ві, цалу́ кáсу з грішми присади́ў. Йак принисе́ то, ка́жи: Шчош, ти ни ма́йиш нýйя́кого почитку; йак будéш сьи браў до тих гро́ший, возьму́т тибé до криміна́лу. Тра́ба ма́ти йакіс почито́к. Йди до па́на, попросі́, аб́и ти шчо́с дапува́ў, тай потóму ска́жиш, шчо то тоб́и пішло́ так до́бри віт па́нско́й руки́. — Прихо́дит він до па́на, зачина́йи проси́ти, а пан ка́жи: Тша му даць зь дзысьонтки, та йакоў йалу́вечкі подаро́ваць. — Йак даў му пан, так то пішло́ йимў йако́сь руко́ў, жи ўсьи ста́ли му за́видувати, а най-бі́льши брат, жи буў бо́гач. Заза́видуваў брат і гада́йи: Шчо́ то зна-чи́т сьи, аб́и йимў пап подарува́ў такú річ? — А ма́ли вони́ ма́му, тай ка́жи той брат: Йди́т но ви, ма́мо, до не́го на́ нýч, тай десь до́віда́йти сьи, шчо́ то такé ў не́го, шчо́ він собі́ напита́ў такé, жи йимў так видé сьи. — А ма́ма ка́жи так: Та йак йа мо́жу так йти́? Йди найлі́пши до не́го тай ска́жи, жи ти десь йдеш, а йимў даш скрі́ньу схова́ти. А йа залы́зу ў тутú скрі́ньу, тай будú дослúхува́ти сьи, хто́ то йимў такé доно́сит. — Так той зварі́ў ма́мі пиро́гїў, замкну́ў ў скрі́ньу, приві́з до бра́та тай ка́жи: Най ту, бра́ти, постóйи́т ў те́би мойá скрі́ньи, бо йа по́йду, а потóму при́йду тай во́зьму. — Ну, най бу́ди. — Прихо́дит той шчísли́виц ў но́чи, пýкайи до ві́кна тай ка́жи: Пра́ўда, йа тоб́и ка́заў, аб́и ти нýкого ни приймаў на́ нýч? — Та йа ни прийма́ў! — 'Алис при́ймиў. Ану́, чика́йи, шчо́ ту йи. — Отвори́ў скрі́ньу тай ка́жи: Бий! — Ей, та́ то мойá ма́ма. — Ны́ц ни помо́жи, бий, за́бий на сме́рть. — Тай той мýсьиў за́бити свуйú ма́му. Йак за́бнў, шчо́ майи́ з не́ў робі́ти? За́пахў йі́ пирі́г ў пі́сок, нýби́ то вона́ ни за́бита, áли сьи ўдумі́ла. — Той дру́гий де́нь при́йшоў по скрі́ньу, приві́з до до́му,

ўтварііи, а ма́ма нибóшка, ўдавіла сьи пирогóм. Прибіга́йи той браті́ско до не́го : Ей, ході́, бра́ти, ма́ма ўме́рла ! — А той собі́ гада́йи : Та ци́ йа не зна́йу ? Йа сам забі́ў. — Прийшо́ў він до то́го бра́та, та́й ка́жи : Та шчо будём робі́ти, хова́ймо ! — Пішли́ до ксьонд́за, а ксьонд́з ка́жи : Ой, то бис порі́тку ўме́рла, ни спові́дана. Али ксьонд́з жида́йи, абі́ запла́тиў йи́мў до́бри, то похова́йи тоту́, шчо бис порі́тку ўме́рла. Запла́тиў той, ксьонд́з похова́ў, а той шчі́сливи́ц пішо́ў ў но́чі ; ві́ткопа́ў ма́му, та́й заньі́с наза́д до го́спода́ра. Засади́ў до ко́бри, насі́паў му́кі ў боршч, опта́лапаў ба́бу та́й лиши́ў. То́й при́ходит ра́но : Йай, а се шчо ? Клі́чи він дру́гих, при́ходьит, ди́ўйут сьи, ма́ма. Йдут до ксьонд́за, а ксьонд́з ка́жи : Ві́диш, бо бис порі́тку ўме́рла, то́му при́ходит ; запла́ти́ шче раз, то йа похова́йу, абі́ ўсьо бу́ло ў порі́тку, бо там тра аш о́йковий кі́л бі́ти. — Похова́ў йі́ ксьонд́з дру́гий раз, а той шчі́сливи́ц зно́ў йі́йі ві́ткопа́ў, прино́сит ўже до ксьонд́за, поста́внў ў ксьонд́за пі́т ха́ту. Ра́но слуги́ вихо́дьит попі́ўскі, а ту сто́йіт ба́ба пі́т ха́тоў. Зачина́йут кри́чїти, вихо́дит ксьонд́з, ди́вит сьи — ба́ба ! Шчо робі́ти ? Склика́йи дру́гих ксьонд́зы́ў, зроби́ў тра́кта́минт, похова́ли йі́йі, тоты́ гро́ші, шчо ўзя́йу за не́йі, розда́ў тим дру́гим ксьонд́зам, і ў́же ві́т то́гди шчі́сливи́ц ни прино́сиў йі́ бі́льши.

Зап. в липви, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від тата.

184. Як позбути ся хованця?

Йиден го́спода́р був ла́комцьи. Хты́в бога́чом бу́ти. Носив пі́т пахов деві́ть де́нь той зно́сок. С то́го зно́ска вилы́зла ку́ритко. Вивило му́ сьи пі́т пахов ку́ритко, так він се ты́шит. Та́й вже ка́жи до жі́нки : — Ей, жі́нко, вже нам ни тра робити. Вже нам бу́де само шчасьцьи́ пліло до на́шого вобі́сьцьи !

Так він носит то́то пі́т пахов — то́го вихова́нка. А то́й вихова́нок ны́ц, но цьа́пайи, та́й цьа́пайи йи́му. Він взя́в с пі́т пахи (бо вже му́ сты́дно бу́ло но́сити, бо цьа́пайи з не́го), поста́вив го́ на пйи́ц. А то́й вихова́нок с пйи́ца, та́й йи́му пі́т паху — та́й зно́в цьа́пайи. Куда хо́дит, та́й цьа́пайи. Пі́де на мі́сто, та́й цьа́пайи з не́го. Та бо́ за ним Жі́тки ма́ленькі бі́жут ройом. Вони́ ка́жут, ж' то́й чоло́вік цьа́пайи, йак ку́ритко.

Він взя́в, ви́кинув с пі́т пахи гет на во́ду — хты́в йи́го фто́пити. Він при́шов до до́му — ку́ритко тако́й пі́т пахов цьа́пайи. Ста́в чо́лові́к, та́й пла́чи вже. І бога́ства нима́, і нишчасьцьи́ сьи дочика́в — дохова́в. Шчо робити ? Вже й́де до ксьонд́за. Роспові́в ксьонд́зови́, зві́тки

нін, йаке собі нишчасьцїи вйховав. Ну, али йиму нїхто нїчо ни помагайї. Ксьонц го навїть висповідати ни хтїв. Ксьонц кажи: Віруй ф Пана Бога, ни віруй ф чари. — Пішов той бідака. Кажут йиму льуди: Записи за дивйїту межу і там йїго кинь! — Аш той пішов, занїс за дивйїту межу, там йїго кинув і таґ го сьї вітчїпїв. І тоди пішов, висповідав сьї і тьїшив сьї, жи сьї вже збув богаства і вихованка.

Зап. 1902, від Ганни Фелїцької, в Будзанові, Теробовельського пов. О. Деревянка.

ІУ. Б Л У Д.

185. *Блуд у видї жінки.*

Ў Коропци — оповідаў миньї йидён хлоп — йак зачыла жінка водіти по Вербцы йакогось чоловіка, то воділа го до опіўночи. А по опіўночи йак го завела ў йакісь ріў, йак зачыла біти, йак зачыла біти, тай на другий день ўмер, так му добри досўнула. То ўже була добра баба, вона лишё показала сьи баба, али була шчо ййнше.

Зап. в червни, 1902, в Іужниках, Бучацького пов. від Ігната Косіньського.

186. *Блуд у видї панї.*

Ото так, що йшли на okazji, на висїлє, тей пішли піт диривину, а ва ті диривинї так як панїя сидїла. Ая! Тай їм вказало сї тамичка, куди вони мали йти, гей мур, а дорога їм сї показала у гинчий бік, туди, куди їм ни треба йти. Прийшли вони аш до ліса тов дорогов, зайшли в виртеп, у звори такі — у ліс. І вони стали в лісі і вдрїли, що вже нима куди, так покликали си тогди до Бога: — Божи, ратуї ти нас! 'Пер-жи воми собі пригадали: То, кажи, ми зблудили; а як зблудит сє, то сє гадає, коли перший сьвід-вечир, котрої днини припадав. Або як бирє закон*) у церкві — хто в пличе був — у правім, тей блуд тогди щизає. Зачели вони пригадувати собі, котрий день то було, тай нагадали — спамнєтали сє, де вони є, тай вирпули назад до свого дому.

Зап. 1903, від Івана Кошлєка, у Ключеві Малім, Печенїжинського пов. О. Деревяшка.

*) Причастє.

187. *Блуд у видї коня.*

Раз йак йшоў йим с Порхові с прázнику, то йак ўзби́ла мньи коза́ дїка водіти, то водїла до опіўночи. Ўсем приходїў на той фільварок, на Весóлу; тїлькó пўшчу сьи йти, а коза́ перебіжит мньи, тай ўже йду за неў. Аж йак кўри запїяли, йа прийшоў до бўди до польовóго, тай там йим льиг, тай пирилéжиў до бїлого дньи. І аж ў день прийшоў йим до дóму.

Зап. в червни, 1902, в Шужниках, Бучацького пов. від Ігната Косїнського.

188. *Блуд свѣтлом.*

Блуд, ка́жут, то є такé свѣтло. Я видїв сам вже. Їдна́ кухáрка від Жїда с кóршми пішла по мукú до млина з лїхтáрков в велїку субóту. Пізнїйше як вже вийшла, та пéред самїм млинóм лїхтáрка згасла... А вна замїст пітї до млина́, пішла пóза селó, по толока́х, по во́дах, по иньших селáх. Ходїла цáлу нїч мóкра, вталáпана. Аж на велїгдeнь ráно зайшла під наш плїт. І сусїда вийшла та побáчила, щось під плóтом в кутї, лежїт. — Кáсько (вна сї називáла Кáська), що ту рóбиш? — А вна не могла нїкóго пізнáти. Читáла: Хто ту, де я є? — Як ї сусїда розповїла, де вна є, жи вна близькó свої кóршми, тодї встáла тай пішла до Жїда. Вна повїдáла, жи блудїла цáлу нїч, що йшла на Дерáжичі, Монастїр, так ї свѣтло водїло. В їднїм мїсци раз тотó свѣтло мїгнуло, а за яку мінúту знов в иньшїй сторонї на якї чверть мїлї, а потóму знов дeсь інде і так вона гадала си, жи то дeсь свѣтло в хáтах тай йшла за тим свѣтлом. То свѣтло вóдит чоловїка на болотá, на во́ди, в лїси, а в зимї то як важенé де, то чоловїк замéрзне.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Ст. Должанського, з Млинків, В. Левинський.

189. *Блуд не дає мїсця пізнати.*

Пішоў йим на грибї до лїса і ходїў йим бїльши йак годїну по лїсбї. Нарéшті думáйу собї: Йти до дóму. — І змагáйу прóсто до гранїцї, шчо гранїчит від льу́цкого пóльи і пáньского лїса. І дїўйу сьи на силó і ни пізнаў йим силá сво́го. І ўзбили мньи гаткї пошибати,

де йа йи і де йа зайшоў так бóрзо, шчо тако́го сила ў око́лиці нý знаў, нý вiдýй — то йак би то́то буў заўва́жиў хто з бо́ку, та́й би сý буў на́сьмiйаў мо́цно з мéни. — Вирта́йу сýи наза́д до лы́са, пи мо́жу сýи до свóго сила ўзы́ти; обiйшоў йим те́ныгiй кавáлок лы́са і прихóджу зноў на то́то мiсци до гра́ницý, дем пёрши́й раз вiйшоў і шче ми сýи гiрши змiнiло, жи ни мо́жу пiзна́ти нý доро́ги, нý сила́, до котро́го ма́йу до до́му при́йти. Вирну́ў йим сýи дру́гий раз ў лы́с і постано́виў йим собi да́лы пiтi, абiм тра́фиў на свуй́у доро́гу, котро́ў до до́му при́йти ма́йу. Прихóджу йа над вилíку обiч, знаíому, і попiт туту́ обiч рiка́ плинé — і йи́днаковом ни пiзна́ў, лиш собiм подума́ў, жи до мо́го до́му а́ны тако́й горí, а́ны водí нима́. Повирну́ў йим сýи наза́д і вiйшоў йим на то́то мiсци, дем два́ ра́зи виходи́ў і шчем ни пiзна́ў нý сила́, нý до́му свого, хоць го вíтко бу́ло с то́го мiсьци. Бу́ло то ко́ло дисьiто́й годiни ў де́нь. Пастухí гна́ли худóбу с па́шi і йа за нíми за́чiў йти, і хоць ми знаíомi бу́ли, а йа йiх ни пiзна́ў, а́лим йшоў на iмiа́ бо́жи, абiм сýи до будья́кого сила́ мíжи лýди лы́стаў. Нако́лим при́йшоў па свiй iрунт, помину́ў йим гра́ницý і на́раз пiзна́ў йим ўсьо: і силó і по́ли і пастухíў і худóбу на́вiть, чийа́ вона́ йи. І поду́маў йим собi: Йакíй то блуд йи́ст для́ чоло́вика при́крий і ни́прийiмний.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Ровського.

190. Блуд на Вербцi.

Йак йа йшоў раз до Монасти́рск з Корóпцы і при́йшоў йим на Верóку, а звіттам на стишкí пýстиў йим сýи йти на Зру́би. І йак йим пiшоў на стишкí, так мнýи пирибíг зайи́ць. Погада́ў йим собi: Шчо́сь ни до́брого будé, коли́ за́йиць пирибíг. І йак рас так сýи ста́ло. Ходи́ў йим мо́жи бiльши йак пiў днiи по лы́сi і ўсе ми́ны сýи выда́вали зна́ны стишкí, а́лим на доро́гу вíйти пи мiг. Так йим сýи збiга́ў, шчо ў́же дýху ў мíны ни ставáло і а́ны судí Бо́жи знайтí доро́ги. 'Али чу́ў йим такú бéсьиду вiт ста́рших лýдiй, жи йак чоло́вик заблúдит, шчо́би́ за́раз на собí пирини́рнуў сорóчку. Нако́лим си то́йи пригада́ў, за́рас так йим зроби́ў. Ўзы́ў йим, ски́нуў сорóчку, пиривирпúў, ўбра́ў сýи на ви́ворiть і аш ў та́кий спóсьип вiйшоў йим на зна́ну доро́гу і тоў доро́гоў вiйшоў йим, де бу́ли рубачí, шчо ў лы́сi рубáли дéриво. І там йим сýи спамiнта́ў, а рéшту тíйи лýди, шчо робíли там, показáли ми доро́гу

вийти на зруби, сильце, а звітам пішоў їм до Монастіриск. Так мьнн виводиў тогді блуд.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від тата Михайла.

191. Блуд у Звенигороді.

Їак ѡа буў ў Дзвинігороді і поїхаў їм з наймитом на нїч по сної. І їїхали-смо пїт Грамушіўку, то їи пїўтора мїлі. І бўло ўже ни далєко на тоїи пїли, де снн мїли снопї брїти. 'Али ми їїдимо і їїдимо, а пїлья тоїо ннмї, лнш ўсе прїїїдимо на тоїи мїсци, вїтки-смо заблудїли. Порозгльїдаў їм снн і ўже нам снн здаїї, жи та до-рога, котроў мїїм їїхати. І їїдимо зноў, і зноў прїїїдимо на тотї самї мїсци, де пїрши. І так їнсмо їїздили цїлї нїч. Аш снн розвїд-нїло, показїло снн нам тогді нїшн пїли, де ми мїли снопї брїти. 'Али про тоїї, шчо нїчї снн ни показїло, анї ни пнрїбїг зїїнїць, а їїднако заблудїли-смо і цїлу нїч їїздили-смо.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від тата.

192. Як блуд водив чоловіка довкола стирти.

Раз вертаў з мїста пїзно ў ночи до дому їїдин старїй господар. Приходи він ў сило, днви цї, ў коршмї ше снн сьвїти; али він ни сту-паў, тїлько пїшоў просто силом до дому. Іде, їде, задумаў снн, аш дн-ви цї на своїу хату, а там замїсць неїї стоїать такї пїлаци, шо страх! Днви цї лїїпши, такї пїлаци і вїлїкий лїс. Тей він мнсли, шо за-блуднїў і внрнїў снн нават. Іде, їде, аш ўже розвїднїїїї снн, а він днви цї, а він ходи наоколо паньскоїї стирти, шо на польу. То блуд воднїў їнго пїў ночи наоколо стирти, а їнму здавало снн, шо він їде дорогоїу.

Зап. в липни, 1902, на Стриганці, Камїнецького пов. від Варки Коваль, А. Веретельник.

193. Блуд водить по стодолї.

Був я тут у одного богача на пїли. Али вони полїгали спати, а я собї думаю: „Е, зле я робю. — Конї є в стїїни, аби я коням ни дав

їсти". Стодола ни замкнена, а в стодолі є хліп, як ячмінь так жито; але взев я опалку на плечі та йду собі до стодоли, та-єм присїв так коло ячменю тай нагортаю в вопалку. Кобим ни був багато нагорнув, а то ше темно було в стодолі. Я гадав, шо мало нагорнув. Я лишень завдав на плечі, я до брами хотів нести копьом, та я мацаю — я коло брами брав — нима нігде брами. Так я зачев ходити, мацати — не мош нігде намацати. Алим ходив так як годину, дві, по стодолі. Кобим був двома пальцями не ймив ту вопалку, а я взев теї пальці проїло. Кажу: „Чиш я ни дурний був, жи я пішов его коням добри робити, а мине ще має добри водити по стодолі. А с того страху я ни знав, де я є. Як мине так ймило попїт пахи, а тот ворок стояв с хліба, як мине підіймило, як мнов товхнуло в той ячмінь. Но, вітак я стояв в ячмени аш до ранє. А вітак ґазда входить вже рано до стодоли (а я так стою сторцом в ячмені) теї кажи: „А ти шо тут робиш?“ — А я ни знаю, шо я ему маю казати, бо як би я був знав, шо си зо внов стало, то бим був сказав. Зачев я ему оповідати, а він кажи: „Дьордію, ти брешиш! Чому я, кажи, ни рас ходю — я нічо ни вижу. — А я кажу: „А ви можи си знаєте обидва, та ви си его ни боїте, а я тут, рахувати, наймит, теї воно мине сокотит.

Зап. 1903, від Дьордія Черешньовського, в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

194. В блуді показують ся хрест і лїс.

Буў такий Іван Вінтольак і йшоў він з Олєні ў нидьїльу ў вєчир. Пиривіс сьи чїриз воду (Дністер), прийшоў до Горігльїдє, виходит за сілo, смєрколо сьи добри, ўжє сьи зробїла нїч. Аж виходит на полі, дївїт сьи, йи хрест і лїс. 'Али шчо сьи значит, шчо так сьи доўго кїгчи лїс? І мїслиў, шчо він дорогоў ходит, а він полім. Аш збїйшоў на доўгі Ланї і фурт сьи ни памїнтайи, де він йи, тай ўсе вїдит хрест і лїс. 'Али йде, ўжє аж пірид опіўночиў приходит під Дьїдохову, збїйшоў на ставїшчи і намацаў рогóжину. Він собі гадаў, шчо то ко-сатинь збїльи. 'Али там кугут запїйаў, а він дївїт сьи, а ту сьи за-свїтіло ў Адама ў Шлапакá ў хатї. Аш тогдї він сьи спамїнтаў, де він йи. І ўжє звїтти пішоў до дóму.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Буцацького пов. від Івана Кіндрата.

195. Блуд указує кілька доріг.

Ми два... йшли-смо оба від Варчука. Ми йдемо черес Бойчукове, а тут три дорозі є. А то зробили се штири дорозі цїсарских, а то польові є. Ну, і так, шо ми ни знали, куди вже йти і ни хочемо йти. Я кажу Іванови: „Стій! Посїдаймо і, кажу, відмовмо отчи наш і богородици дїво, можи Памбіх перепачит, можи то се єнакши вчинит; бо я виджу, шо то блуд вчїпив се! — У тїм сїли-смо і закурили вітак і посидїли можи квадрас і ни виртаємо, а то щезли всі дороги, лиш тоті дороги, що були. А туди був рів той такжи був дорогов. Тей ми право пішли д' хатї.

Зап. 1903, від Петра Ґорука, у Печенїжинї, О. Деревянка.

196. Блуд на пасовиску.

Йидного ро́ку ма́ли ми ў вістрі́нскім лы́сї пасо́виско і йа там пас худо́бу. 'Али й де́коли і тату́ньо мо́ї віходи́ли до ме́ни. Там ў нас бу́ла така коши́ра або по на́шому бу́да, шчо́ сьи за́ганьїло до не́йї това́р. Йидного ра́зу ба́тько сьи мо́ї зоста́вили с худо́боў па́сти, а йа бу́ў на той час ў до́ма. 'Али там ни тьїлько па́ши худо́ба бу́ла, а́ли бу́ла шче й чу́жа. Та́й ба́тько віпусти́ли с тї́ми худо́бу па́сти і тро́хи побу́ли ко́ло худо́би, да́ли хло́пцєм тьутьну́, абї́ си позаку́рували і ка́жут: Зна́йти, хло́пцы, шчо? Йа озму́ води́ і піду́ обї́д варї́ти, а ви́ сьи зоста́ньте ко́ло худо́би. А за́ким сьи худо́ба попасе́, то йа звару́ обї́д, ви прижине́ти худо́бу і пообї́дайти. Або́ тогді́ підети́ на чєришні́ собі́, або́ на сунї́цы, а котрї́й сьи буде́ лы́нува́ти, то буде́ по обї́ды спа́ти. І набра́ли вони́ води́ і с то́йоу водо́у йти́ до коши́рн. То бу́ло ра́но, дес ко́ло деу́йя́тої годї́ни і шче мра́чно бу́ло до то́го і стешка́ заўжди́ бу́ла йидна́ лы́сом від води́. 'Али вони́ прийшли́ пі́т по́ли і цы́лком йї́м сьи ў голо́ві пиривирну́ло, пи зна́ют, де́ вони́ йи́. Та́й ка́жут са́мі до се́би: А се́ шчо? Та́ нира́з ўже́ ходї́ў йи́м і ни зна́йу, де́ йа йи́? Змі́ни́ло сьи йї́м цы́лком і зачина́ють ві́т по́льи по-вирта́ти ў йї́нчий бі́к. Ходы́ вони́, ходы́, то ў сей́ бі́к, то ў дру́гий бі́к, а́ны на по́ли ни мо́ш ві́йти, ба́ наві́ть до пастухї́ ни мо́жут тра́фити. Ста́ли і дума́ють. І нагада́ли собі́, шчо́ вони́ ко́ліс чу́ли від йидно́ї ба́би, шчо́ йа́к сьи блуд ўчї́пит, абї́ ны́ц ни робї́ў, лиш тьї́лько зы́гнўў сьи ў доли́ну поми́жи но́ги і абї́ каза́ў, шчо́ ми́ны́ тудá до-

рога. І вони́ так зробили і за́раз ўздріли, де вони́ са́ми йи і вї́йшли на по́ли. Прийшли́ до бу́ди, тї́лько зачі́ли вогонь роскладати́, а па-стухи́ надїгнали́ худобу́ тай ка́жут до ба́тька: Те́ньгости́ нам обї́д зварї́ли! Ми́ вам худобу́ по́пасли, а обї́д йидна́ко мў́сим са́мі варї́ти! Тато́ йїм да́ли за́рас тьутьуну́, абї́ си позакў́рували і ўзья́ли роспові́дати, шчо́ з нї́ми сьи ста́ло. І хло́цьї сьи с то́го почали́ сьмї́яти, шчо́ вони́ бі́лого дньи́ на сво́йїм пасо́віску заблудї́ли.

Зап. в липни, 1902, в Коропці, Бучацького пов. від Данила Гнатюка.

У. СМЕРТЬ І ХОРОВИ.

197. Смерть.

Смерть, то йе така стара баба, дужи суха, с косоюу. Вона йак прийди до слабого, то стани йиму ў головах і махне косоюу, теї по ным! Йі ныхто ни види', тільки слабый види' йі. Йак котра баба, шо лийи йайца, то йак прийде до слабого і хочи зпати, чи він ўмре, чи видужайи, то лийе йму йайце і там види, де йе смерть — ци ў ногах, ци ў головах. Йак ў ногах, то слабый видужайи, а йак ўже ў головах, то ўмре.

Зап. в липни, 1902, в Сільци Беньк., Камінецького пов. від Маруньки Дідусь, А. Веретельник.

198. Смерть ходить бабою.

Йа, ўважьёйёте, не йе с тих, шо сї страхіў бойат. Йа сї ныц не бойу, али ўже два рази нальекáў сї. То було ў зимі, нїби ўже сьныг буў велікий, йакось по Рїздві; йа маў кохáнку, вона була кухáркоў ў сеньдзюго. Він мешкаў тоди при пляцú, де склад дёрва, нїби ше на свойім. Тодї буў у них йакійсь баль, дóсить тóго, шо мо́йа дыўчина казала мёпы застрїматн сї на пляцú. Сыў йа на бáльках, теї сиджу, а вона ўсе вїбїгне і вїпёсе мёны шо, а пóтїм вона не виходїла. Йа чека́йу, чека́йу, áли йї не́ма, а ўже б́уло десь по пїўночі; а б́уло сї ни вїдно, нїби тёмно д́ужи. Йа так сиджу і шось мёне стра́х збїра́йи, шо рás бїльший, шо аш волóсье ста́йе на головї. 'Али не зня́йу чого. Аш чу́йу, шось нїби шилистїт. Йа о́гляда́йу сї, дїўльу

сьї, а понадімноїу йде йакась кобіта ў білій плахты, завінъана ніби цїлком з головоїу. І йа ныц, а вона пішла прѣсто на гїнок до панїу, до покѣїїу ніби. Тей зїра' вихѣди' дыўчина, йа сї питаїу: Ти сї з ныкїм, кау, не здїбала? — Ныі, кае, йа ныкѣго не вїдыла. — Йа йї зачинаїу росказувати, а вона зара' пішла до пїна, а вїн вїйшоў зї стрїльбѣйу і обїйшоў докѣло хїти і ныц не здїбаў. Али зара' шѣ за тїждень ўмер йїму найфїйнийшїй хлопец, ніби найстїрший сїнок. А та бїба, шо йшла, то бїла смѣрть.

Зап. в червни, 1903, вїд Гринька Курїя, в Камїнцї Стр. А. Веретельник.

199. *Панї — смѣрть.*

Будѣ тѣму з трїйцїть лїт, або ше бїльшѣ, йдна бїба на Глїнїску*) пїт Бўгом вїйшла ранѣ ў зелѣну пїѣтницїу за хїту і дїви цїі, а пѣ-пїт рїчку сїножѣтїмї ідѣ йакась бїла пїны і пішла гет ў кут, а пѣтїм знѣсла сї до горї і полїтыла. Йї вїдыло бїльшѣ лїудѣй, а пѣтїм, йак пішли, то тудї, кудї вона йшла, бїли гет вїсмалїні сїлїдї ў травї, а вїт шїтїу, то висѣка траў на вершкїх гѣпсмаїла сї і схїлїла сї. Пѣтїм ўсї вїдыли тї сїлїдї і ксѣндзї — а то бїла смѣрть, бо зїра дужѣ лїудѣ ўмїрали.

Зап. в липни, 1903, вїд Харка Гаївки, в Камїнцї Стр. А. Веретельник.

200. *Знак смѣрти.*

То кажу вам: Сїдїло нас богато в добродїйки старѣ — дес було можї так — во пївночи. Добродїйка пїла панчохи при лїмпї, а ми шѣ говорили. Нарас шѣ у вїкно драпнуло, али так дужї, шо аш нїпрїємно зробило сї в сїрїдїнї. Таким якїмос вразлївїм гѣлѣсом і другї' драпнуло. Добродїйка сказала: Пїди, Мїйку, на двїр і подїви сї, шѣ там стало сї. — Вїн пішов. І вхѣди до хїти і кажи: Нїма нїчо. Пішлим до дому. Другїй дѣнь рано захѣрувала добродїйка. Хѣрувала пѣть дѣнь і вмерла. Ми в похѣрон з йї сїном хѣтїли сї довїдати, шо тѣто шкѣрало. Пішлим дївити сї до тѣї шїби. Було на нї два знаки

*) Глїнїско — передмїстѣ в Камїнцї Стр.

ягби цим, що рубає си скло. Деникотрі казали, що то дало си чути, що мав се стати там в ті хаті похорон.

Зап. 1903, від Ілаша Вахнюка, в Русові, Снятинського пов. О. Деревянка.

201. Діточа смерть.

Буде десьіть лѣт, то ў госені шось ходіло по хатѣх і де бўли малі дѣти, то страхало і там зѣра' ўмирали дѣти. Робіло так: — Прийшло і пукало до вікна і кликало, йак та дитина називаѣ цѣ. А йак хто вийшоў на двір, то не бўло нѣц. Йдноїі нѣчі прийшло оно до йднеїі хати, де бўла йїдиначка дѣўчина; мѣжи мѣла сѣм лѣт, називѣла сѣ — Мінѣца. Тей прийшло, ўсѣ сплѣат, а оно до вікна — пук-пук! — А мѣти йї питаїи: „Хто там?“ — А оно: „Мінѣцу! Мінѣцу!“ — кліче. — А мѣти кѣже: „А тибі чогѣ трѣба ў Мінѣцы? Мінѣцы нема“. — А оно кѣже: „Брешеш, бо йе! нех сѣ она відѣви!“ — А мѣти кѣже: „Ти самѣ брешеш, іди забираї сѣ до чѣрта мѣтери!“ — А оно сѣ відзиваїе: „Йди ти самѣ до чѣрта мѣтери“ — і пішло і бѣльши не приходіло. Аш прийшло до кѣбѣндза тей йак зачѣло сѣпати землѣйу ў вікна, то мѣло не повибивѣло. Ўзѣеў кѣбѣнц, шо маў стару стѣлу і вихѣди' на двір і моли цѣ, а дѣви цѣ, стоїїт мѣла дитина і плачѣ. Він ўзѣеў, віддѣр кавѣльчик сѣвачѣного зі стѣли і кинуў йиму, а оно зѣапало тей сѣ засѣмїято так гѣлосно, шо страх і дѣсь зникло, і віт тодїше бѣльшѣ не приходіло нѣїди. А то ходила йакѣсь нехрѣшчапа дитина і віт тогѣ так дѣти мѣрли.

Зап. в липни, 1903, від Харка Гаївки, в Камінці Стр. А. Веретельник.

202. Як приходила смерть по пана.

Тому буди мѣжи з трїцѣть лѣт, тут ў мѣсѣцѣ буў йїдн нотарѣ-вуш, він буў дѣвѣть лѣт слабїй. Ў нѣго служїла старѣ бѣба і йак він буў слабїй, лижѣеў, то ўна начувѣла кѣли нѣгу ў пірит покоїу. 'Али йдноїі нѣчи дѣсь так кѣли піўночи ни спїт она, нѣц пи спит, ѣли ни мѣжи ѣнѣ руш вѣчинїти вѣчїй, так шось, йѣгѣи залѣпїло йї вѣчі. Слѣхайи, а тут йакїсь шѣти: — шелѣсѣць, шелѣсѣць, так шилистїт, йѣгѣи хто ў новїх сѣкѣпах ходїў. Хѣчи цѣ ўна подивїти сѣ, ѣли ни мѣжи, аш чѣїи вѣгѣри шось, питаїи: А шѣ? дѣзїсѣай йўш? — А шось дрѣги

кажи: Ныі шче. — Тей стало тїху, а ўна дивї цы, а то ныіц нїмá. Приходї на дрўгу нїч і зноў так сáзо, а на трéту, зноў шáти і зноў сы нїтáйи: А шó, дзысáй йўш? — А дрўга кáжи: — Ў йўтру, ў чéцы годзынї пу пулўднью. — Ўстáйé ўна ў рáну тей кáжи ду папїў: Ўже чїрис три нóчи шóсь приходїло ду слабóгу нáпа і пїтáлу, чи йўш? А тейї нóчі скáзáло, шó „ў чéцы годзынї пу пулўднью“. Ту знáть пу пулўднью ў трéты гудїнї пан ўмрўт. — 'Али пани зачэ́ли насмїхáти сá з нейї: Іць, іць, тн глўна, тóбї сьї цóсь пшївїдзýлу. — А ўна ныіц, кáжи: Пóчкáйтї ду трéтої гудїни. — Приходї, нáтхóдї трéта гудїна, слабóму пáпуви ўже мову замкнўло, вїбївáйи на дзїгáрї трéтá, а пан Бóгу дўхa вїдáў. А вїдїтї, чїйá прáўдa? — кáжи бáба. А тó прїхудїла пу нéго смёртї і так чугóсь сьї пїтáла.

Зап. в лютїм, 1903, в Камїнці Стр. від Демка Лехнюка, А. Веретельник.

203. *Холера в видї жінки.*

Ў йїднїм сїлї, ў Новосїўцї, появїла сьї йїдно́го рóку хо-льїра, шчо нáгли лўдї ўмїрáли. І ў тїм часьї показáта сьї лўдїм на кїнцї сїлá кóло фїгўри пóстáть лўцкa вїлїка, на бїло убрáна, áли ў нóчї. І бóйáли сьї лўдї прїступїтї до нейї, хоць йїх бїльшї бўло. Аж дрўгóго днá рáно посходїли сьї на тóтó мїсци кóло фїгўри, де тóтá пóстáть жїночa стоїáла ў дóўгї і бїлы сўкнї ўбрáня, зобáчили на тїм мїсци пїт тоў фїгўроў два хлїби бїлих, áли вїгльндáли так, йак бї сїрї, нїбї лїшé вїт сóньцьи опсуденї. Бўло то прї самї дорóзї, кудá ходїла худóба, безрóгї і пси, а нїхтó тóго хлїба нї рўшїў, бо лўдї бóйáли сьї рўшїтї, а худóба, свїнї і пси тáкжї нї хотїли йїстї, лїшé здáлику поньўхали і вїт тóго ўтїкáли. Слáбїсть трївáла зó три нїдїли і тої хлїп там дóтї стоїáў, шчо нїхтó го рўшáтї нї хтїў. А йак пїрїстáли лўдї мёртї, то й тої хлїб дeсь сьї подїў с пїт фїгўри і йак нїхтó нї вїдїў, звїтки сьї ўзвїў, так нїхтó нї вїдїў і нї знáйи, колї і дé сьї подїў.

Зап. в лїпнї, 1902, в Пужнїках, Бучацького пов. від О. Розовського.

204. *Холера у видї хортїв.*

Бўў йїдén чóловїк, називáў сьї Матїй Пётрїў. Дївїт сьї вїн, а то дeсь кóло пїўночї бїжїт горóў хорт бїлий нїлїкїй, а дрўгїй мёнъ-

ший, тай цвѣхкайи. А він пѣуни погадаў собі, жи то слабієсть, бо ўже тогді льўди мѣрли на слабієсть. Прийшоў він до дому тай кажи: Ой, шчо йа сѣйї нѣчи вїдѣў! Одѣн хорт бїг такий вилїкий йак йалыўка, а дрўгий малїй. — Йак росказаў сисѣ ў хатї тай сьи похорували, ўмер він, і йигѣ жїнка і йигѣ ма́ма, лиш сьи лишїў йигѣ син Паўло. А йак би буў ни казаў, то можи би буў жиў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олексі Сеньчука.

205. Як виглядає холѣра?

То росказуваў йден такий пўцир шандарский. Була тоді у Добротворі*) холѣра — дўже Жидїў тлўмило ў мїсьцї. теї шандарї мўсьили холїти на патрѣлы шо нѣчі, пильнувати, шоб Жидї тих холѣрних лахїў та бѣбухїў ни ростьєгали. 'Али на йтну нїч пішоў на патрѣлы найлїпший пѣстефїр і йак ішоў, то казаў зварїти собі вечѣру на двананьцїту годїну. Прийшло піў до двананьцѣтоїї, пішоў пўцир до мїста по шандара, шоб йшоў на вечѣру; а постирўнок буў за мїстом нат Бўгом. Злибаў він шандара, теї йдут, а на дворї так тѣмно, шо хоць ў пісок дай! Шандар іде на пирѣт с ко́льбойу, а пўцир за ним ў заду і пїц сї не бойїт з шандарѣм. 'Алѣ натхѣлїт до сѣйї бра́ми, теї шандар — пук! і стаў! Ну, нын, стойїт. А пўцир ка́же: „А чо́го пан ста́ли? — „Аво“ — ка́же шандар. Він дивї цї, а пїрїт бра́моїу стойїт бїлий вилїкий пѣсько такий, йак коро́ва. Теї той, шо йимў, ни бойї цї, бо з шандарѣм, і він вискочїў на перѣт, затупаў нога́ми і кри́кнуў: — „А пўйдзыш ти!“ — Теї пѣсько повѣли повернуў сї і помалѣньку пішоў собі піт Буг ў вулицьу. І тоді шандар пішоў до постирўнку і не хтыў вечѣрати і не пішоў на патрѣлы і за́ра' на дрўгий де́нь здаў с то́го ра́порт вахмішчови, а він сьмїйї цї і ка́же: А ви-ш чо́го сї ма́ли бойа́ти йако́гось пса, або-ш ви не ма́ли кара́їна? — А шандар ка́же: Йа сї то́го пса так буў нальѣк, шо забўїм на́вїть, шо йа йе. — І на трѣтий де́нь той шандар ўме́р. — А то була холѣра — той пес.

Зап. в липни, 1903, від Харка Гаївки, в Камініці Стр. А. Веретельник.

*) Містечко в Камінецькому повіті.

206. Як чоловік відвернув від села холеру.

Як йа буў ў Базару на жнивѧх, ўже лѣт тóму пѣйтнѧцьтѣ, тай йим буў ў йиднóго на стѧнцийѣ, а там буў такий чоловік старий, котрий маў до вісімдѣсьѣт дѣўйитѣ лѣт. І він минѣ оповѣдаў, йак даўнó хольѣра ходѣла. Йак мѧла бѣти ў йѣх силѣ хольѣра, а він тогдѣ йѣхаў з Йѧзьльѣўцѣн з йѧрмарку. Йѣди пѣрид вѣчѣром так, здѣбѧйи йѧкѣсь жѣнку: Помѧйбѣг. — Дѧй Бóжи здорóўйи! — вѣдозвѧла сѣи, ѧли йѧкѣмось такий приразливим гóлосом, шчо ми мож булó розумѣти, шчо онѧ вѣтпóвѣла. Тай прóсит йѣгó, жѣбѣ йѣ ўзьѣў на фѣру до Базару. А він кѧжи: Та сѣѣдѧйти. — Тай онѧ сѣѣла з ѧду тай йѣди. А він сѣи обгльѣдѧйи, йѧкѣсь таке нѣподѣбни до чоловіка. Тай дѣжи сѣи зльѣк. — А виш, кѧжи, дѣ йѣдити сѣудѧ? — А онѧ кѧжи: До вѧшого силѧ. — Він сѣи вѣтзѣвѧйи до нѣйѣ: Та чогó, а виш там шчо будѣти робѣти? — Онѧ кѧжи: Йѧ мѧйу там интѣрѣс, будѣ дóти, аш пóки ни заколѣдѣйут. — А то сѣи дѣйѧло пѣрид вѣликóднѣми сѣвѣтами. А він так собѣ подѣумаў ў гóловѣ своѣй, шчо то ни шчо, тѣлько слѧбѣсть. Тогдѣ він ўзьѣў, вѣтѣгнуў свóринѣ з вóза так, йѧк сидѣў на вóзѣ і зачѣў йѣхати. Вѣс сѣи розѣрвѧў, онѧ з ѧдóм сѣи лишѣла, а він с пѣридóм поѣйѧхѧў. Почѧла онѧ крѣчѣти: А ти минѣ чó лишѣў? — Обгльѧнуў йѧ сѣи, трѧба до бѣдѣ виртѧти с кѣньми і будѣ шчоєь штудѣрувѧў. Вѣрнуў сѣи тай кѧжу до нѣйѣ: Вѣз ми сѣи розѣрвѧў, трѧ бѣчѣ до дóму по сокѣру і по свѣрдинѣ, шчо бѣ зробѣти свóринѣ, бо инѧкши ни поѣйѣди. — Онѧ кѧжи: Йѣди, ѧли ни бѧў сѣи. — І він побѣг, а кóнѣ лишѣў. Прибѣгѧйи до силѧ тай прóсто до ксѣондѧ. Тай кѧжи: Йѣгóмосьць! Йѣхаў йѣм з мѣста тай йѧкѣсь бѣдѧ учѣпѣла сѣи тай йѣди до силѧ. 'Али минѣ здѧйи сѣи, шчо то слѧбѣсть. — Та йѧк знѧйиш? мовѣт ксѣондѧ. — Бо йѧ пѣтѧў сѣи йѣйѣ, чó онѧ йѣди, а онѧ кѧзѧла, шчо будѣ тѣтка ў силѣ до кóльѣдѣў. — А онѧ йѧк вѣгльѣдѧйи на лѣцѣ? — Так вѣгльѣдѧйи, шчо ни мóжу нѧвѣтѣ оповѣсти йѧк. Тѣлько шчо до чоловіка ни подѣбна, бо йѧ ўже вѣдѣў таку слѧбѣсть, йѧк от булѧ ў нас пѣрит чѣсóм. Минѣ раз булѧ сѣи покѧзѧла ў мóйѣ хѧтѣ тогдѣ, йѧк мóйѧ жѣнка ўмерла й дѣти рѧзом. — Ну, ну, мóжи бѣти, жи то слѧбѣсть. — Най йѣгóмосьць склѣчут брѧтѣ і най йѣдут по хѧтѧх колѣдѣвати, бо йѧ бѣжѣ, ни мѧйу колѣ, бо там кóнѣ. — І так хлоп чѣм скóрши до кóннѣ побѣг. Накóлѣ дохóдит до вóза, а онѧ шче сидѣт на вóзѣ. А ту брѧтѣ ў силѣ з дѣвѣнкóм зачѣли колѣдѣвати. А онѧ тогдѣ вѣтзѣвѧйи сѣи до нѣго: 'Алис мѣдрий! Бѣў бѣс сѣи привѣз! — І вѣтѣр повѣйѧў, вѣс пѣривѣрнуўло і ни вѣдѣў, дѣ сѣи онѧ подѣла. Зложѣў він вѣз і поѣйѧхѧў до дóму. Пѣрийѣзѣт до дóму і кѧжи до брѧтѣў: Ужѣ будѣ, ни колѣдѣйти! — Слѣхѧйи на дрѣгий дѣнь, а ў Бѣракѣўцѣ така сѣи слѧбѣсть поѣвѣла, шчо по дѣсьѣтиро на

день ўмирай, бо йійі хлоп заньіс до Буракіўки. Она́ тогді́ йак від не́го сьи повійала, а там на полі хлоп роскидаў гній і она́ прийшла до не́го і ка́жи: Занисі́ мине́ до Буракіўки, а йа тобі́ надгороджу. — То буў та́кі буракіўский хлоп. І він йі ўзьиў на плечі́ і тілько́ прийшоў ў сіло́ з веў, так она́ му сьи ссўнула с плечій і ни відыў, де сьи подыла. Тілько́ було́ йигó надгорóди, шчо ў йигó хаты́ ньі́кого і палиц ни заболыў, а рэшта́ лўдий, то ма́ло сьи лишіло.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

207. Про пана, що мав жолеру за жінку.

Буў йден пан і він хтыў ожинити сьі, али шо сьі нашукаў жінки, ни міг сьібі дібрати до себи пари. Али рас під вечер йіди він чирис льіс і наганьий йакусь панну, а ўна сьі стала просити, шоб він підвіз йі трохи, бо йак сьі смеркни, то воўки готові йі зайісти. Тей пан ўзяў йі до повозу до себи, аш диви цьі, а вона така файна, шо аш ну! І він сьі запытаў йі, шо вона за йідна, а вона кае, шо ўна сирота по йакихсь панах. І він ўзяў йі до себи на службу, а потім прийшло до того, шо він з нейу ожениў сьі. Али йак ожиниў сьі, то ўна шо осени десь йіздила на кілька дньіў сама, али пан ни знаў, де вона йізди, а йак питаў, то ўна казала, шо йізди до свейі дужи біднойі цьотки. Али рас пойїхала вона, а пан хтыў кончи знати, де ўна йізди' і післаў за нейу свого вірного слугу. Той слуга ўзьиў посьвачаний меч, римінну торбу, сьіў на доброго коньа, тей пойїхаў. А він буў чаріўник, а такий планетник, шо знаў де-шо. Йіди він, йіди, аш прийїхаў до льіса, поставиў коньа за дубом, скинуў с себи свиту, випхаў йі сыном, поставиў на дорозьі, а сам льіх за корчем. Лижит, аш тут зривайи цьі така бури, шо страх! Так стало дирива виривати і ломати, шо трішчало на цылий льіс. А він лижит. Аш тут прибіх той найбільший вітир с тейі бурі тей йак злапаў ту свиту, шо стойала на дорозьі, то пірваў йі на шкаматки! І потім стало сьі тихо. А то буў злий дух; він буў би розірваў так того слугу, йак ту свиту, али він знаў, шо буди, тей поставиў свиту на дорозьі. Тей він пойїхаў дальі. Йіди, йіди, аш ўже ў вечер прийїздит ў йідно сіло. Уже ніч, а диви цьі, а ньі́где сьі ни сьвіти, аны ў йідні хаты́; тей він пирийїхаў цыле сіло, аш на самім кінцы сьвіти цьі ў йідні хаты́. Йде він до тейі хати просити сьі на ніч, диви цьі, а там лўди поўбирані йак би на смерть. А він сьі пятай: А вам шо, лўди? — А вони кажут: Ё, чоловічі, шо ти нам по-

радиш! У нас йакась слабїсьць, холєра, чи шчось; видїлисьти, шо ўже ў цїлім силї ни сьвїти цї нїїде, то то ўже там ўсьї лїуди по-
вимирали, а теїї ночі майї черга приїти на нас і ми поўмираймо, теїї
ми сї так поўбирали сами на смерть, бо ни буди кому нас поўбирати.
— Али нїц. Упросиў сїї він до них на нїч, лїудьам казаў польагати
спати, а сам лїх коло вїкна на лаўцї, а торбу і меч майї коли себї.
Не спит він, аш приходи пїўнїч, а тут шось ў вїкно шкраб! Нарешцїї
дверї рип, і ў хату входи бїлий виликий пес теїї їде просто до лаўки
до него, теїї пац їго лапоїу! А той руб! мичем і відрубаў ту праву
лапу, а пес заквічаў і вилитїў с хати; а він ту лапу ўзяиў теїї схо-
ває до торби, теїї заснуў. А то приходила та слабїсьць по тих лїудїї.
Приходи ў рано, ўстайут лїуди теїї сїї дивуйут, шо їе, шо вони ни
ўмерли? А він оповїў їїм ўсе і показаў ту лапу і сам забраў сїї і по-
їїхаў до дому. Приїїздит до дому, аш панїї їе ўже ў дома і лижит
слаба; питаїї пана, шо їе, а він кажи, шо шось слаба на праву руку.
А він добувайи лапу, теїї кажи: А ну, чи її того ни бракуїи? —
Приходїит до панїї, а вона ни майи по локїтї правоїї руки. Теїї слуга
ўсе оповїў панови і він ўзяаў і зарубаў ту паньу, бо то була холєра.

Зап. в липни, 1902, на Криволянцї, Камїнецького пов. від А.
Юнака, А. Веретельник.

208. Муха і фебра.

Здїбала сїї мўха с тїтьўхоў (феброю). Кан: Ти вїтки їдеш? пи-
таїи сїї тїтьўха мўхи. — Мўха кажи: Їду вїт хлопа. — 'Али дїбри
ти там бўло? — Нїи. — Чумў? — Бо їа, кажи, була ў хлопа таїї
шчо хїчу зїсти молока трїхи, їак мїи кїни до землї, шче ї ногоў
тўпни, таїї ми крїльцїї пообриваїи. — А она кажи: Таїї їа їду вїт
хлопа — тетьўха. Їак мїи, кажи, зачнї курїти ўсїльаким таїї мўшу
ўтечї. Кажи: Шчї ми тїпїр будїм робїти? — Ходїм, кан, до двора.
Ти їди до пана, а їа пїдў до кўхнї — кажи мўха. — А тетьўха ка-
жи: Ходїм. — Та пїшла до пана, пан заслїб, ў пирїни лїх, ту дох-
торї дайут їїсти, пїти, аби пїднїї сїї бїрши. А мўха пїшла до кўхнї.
— Гет ўже ў осїнїї вибїрати би сїї обїм, тетьўсїї ї мўсї. Посходїли
сїи: А шчо, кажи мўха, дїбри тобї? — Ай, дїбри; годували мїи,
ўкривали, давали, шчо їа хотїла. А тобї дїбри? — питаїи сїї ти-
тьўха. — Айа, кажи, дїбри. Їак приїде с полїнником кўхар, їак за-
чїрипїт лїшку, їак кїни, їїм, їїм на зимлї, шче ї свїїїх кумпанїїстїх
клїчу, бо їи шчо їїсти. — Ну, кажи, побўли смо ўже ту, ходїм далї,

али по панáх, по ксьондзáх, ни йдым до хлопа, бо ў хлопа прикро, збиткуўи сын дўжи. — Тай пішли.

Зап. в липни, 1902, в Коронци, Буцацького пов. від Олекси Сеньчука.

209. Фебра і тиф.

Надїбала сьа зима́ (фебра) с хорóбоў (тиф) ў лысы. І собі говорйáт, пы́тат сьа йидна́ дру́гой: Дé ты йдеш? — Йа йду, зима́ по́вїдат, до лы́сого. — А лы́сый сто́йт за йалі́чкоў і слухат. А хорóба мóвит: Йа йду до Жиды́ў! — Пы́тат сьа зима́: А йáк ты до них ўвй́деш, йáк сьа й́х і́миш? — Мóвит: Йа кобы́ йинó там; лья́жу ў подушкы́, розы́грийу сьа і йуж лежат шчо ко́лоппы. 'Али йáк ты до лы́сого пидéш? — Він пидо́ў ў лы́с. Пры́йде з лы́са, даст му жінка обі́дати, йа сьáду ў пёршу лі́шку і зы́ет нья, зáраз буду́ го тры́асті. — Тот прй́йшоў до́мй, вы́слухаў тото, лы́сый, ўзяў пёршу лі́шку, ро́скрутиў лья́фу у фузы́йи, вы́льляў там і закрутиў. І пак ўже йй́. А ўна ўзя́ла і бйи ўже фузы́йу. Так вы́била цы́лы́й рік. За рік ўзя́ў лы́сый на плéчй фузы́йу і вы́йшоў у лы́с. Вы́стрілиў зимóў пид йалі́ццу, áш сьа заморочй́ла. Ідé і хорóба дны́, так сьа червопы́йи! Ты ту? — Ту! — Ну, йáкже ти бй́ло, цй до́бри ти сьа поводи́ло? — Ой-ой-ой! Йак пьа ў йáкусь біду́ забй́ў, том цы́лы́й рік сьвіт не вы́дыла. І тепер йак мноў вы́тбаў, аж нья заморочй́ў. — А мені́ до́бре бы́ло — хорóба по́вїдат — бо йа вы́гріла сьа ў подушкáх і напы́лам сьа кирвé жиды́ськойі. І ў тот час розы́йшли сьа: тота ў свй́й бй́к, тотá ў свй́й.

Зап. в лю́гй, 1899 р., у Мшанци, Старосамбі́рського пов. від Гры́ця Олй́щака Терле́цького.

210. Пропасни́ця.

Ку́лись йшло дві цьóци разoм: ради́ли сьй, де ўни пидут. Йдна кажи, жи пиди ду хлопа, а друга кажи, жи ў́чени цы́ кувальа тай буди тилепати. Пішла ўна, ковалье ў́чпила сьй і мислила, йй́ буди добри, бу куваль бугач. Али куваль ни питаў, жи слабй́й, жи цьотка трі́се; найй́ сьй чорного буршчу те́й пішоў ду кузьпы́ млотом сы́чи. — Ай, му́йа гудиньку, треба мипы́ вй́т него ў́ступити сьй, треба йго пукну́ти! — кажи цьотка. Покинула вона йго. — Пиду йа сьй ў́чепльу хлопа! — Пішла вона ду хлопа, а хлоп найй́ сьй вй́ўсьенугу хлы́ба,

тай пішоў класти гній. Заталанаў сьє, кладе гній, кладе, ни питайі, жи зимно, кладе гній. — Мойа гудинуньку, де йа сьі пудыйу? Треба миньі і віт хлона ўтыкати. Роздумуйу, де йа піду? Піду ду Жида, висняу сьі; Жид алé буди ў пиринах лижьєў! — Пішла, ўчїнила сьі Жида. Жид бідний лых ў пирини, грїї цы, али ныцц ни йїў, нима шо йїєсти, з голуду здихайі. Бідуйі ў негу цьоцьі. Здибайі другу, а друга кажи: Ай, ти дурна! Йа худила ду баби, учїпила сьі йї і тримала йї сьім лыт. Ў баби миньі добри булу; баба шьєнувала. Йа йї поти трьєсла, поки ни затрьєсла!

Зап. в січні, 1903, в Камінці Струм. на „Забужу“ від Зофїї Моравецької, А. Веретельник.

VI. МЕРЦІ.

211. Мерці виходять на страсть.

То шо року на страсть по піўночи ўстайут усі мирцы з гробіў і йдут до церкви молити сьі і тоди приходи ўмирлий ксьонц, прави службу Божу, сповідає їх і причашчає. То б луди ни були знали, али рас йіден хлоп йак задрімаў ў куточку ў церкві на страсть, то навіть ни чуў, йак сьі скіньчило правити і йак луди вийшли с церкви. Аш по піўночи приходьит мерцы, здибали йго і розірвали на кавалки і на другий день тільки кожуха йго здибали ў церкві, а з него кавалки вальали сьі по цвинтари, по кавальчику на кождім гробі.

Зап. в жовтни, 1902, в Камінці Стр. від Марії Шенівної, А. Веретельник.

212. Чому не можна плакати за мерцями?

Вмерла мама, а доньку лишила. Донька дужи плакала за мамов. Йак мирлы зачили йти на всіх сьвитих до косьцьола, — бо мирлы майут свою службу божу, а вона стала за двирма. Всі мирлы йак йшли тей казали все коло двирий: Прр! ту йакась прісна душа смирдит! — а ми йім смирдимо. Мама несла збанок і стала собі з заду. Дупіро вона виртайи по службі божі насампирет і фступила за двері і повідаи до нейі: Ни плач, доньу, вже за мнов, подиви сьи на мени, йак миньі гірко, жи йа ношу повний збанок твойіх сьльозів. Фтыкай, сину, али бис цвинтар фтыкай, там сьи роздыгнл с кожущини і фтыкай до дому! — Вона

скинула па гробі туйу кожушину, вони догонили і подерли і кожний на свій гріб хочь по кавалочку взьив. А на рано вона скінчила житьи.

Зап. в Будзанові, Теробовельського пов. від Каськи Книш, О. Деревянка.

213. Мама приходить по смерти до дитини.

Їмёрла ма́ма ў поло́гах, а лиші́ла сьи диті́па малё́нка і вона́ приході́ла шчо но́чи дава́ти дити́ны сса́ти. І йидны́ каза́ли, шчо вона́ ходи́т, а дру́гі, шчо ны́. А чоло́ві́ка нара́дили, абі́ він засьві́тиў собі́ ка́ганчы́к і положи́ў під горне́ц, на ско́ро вона́ прійде, абі́ горне́ц здо́йма́ти і абі́ ўви́ды́ти, ци вона́ йи. Їак вона́ прійшла, він так зробі́ў. Їак підны́с той горне́ц, вона́ ко́ло ко́лі́ски сто́я́ла, тий д́ужи т́ы́шко здихну́ла і сказа́ла: Шче́ бим бу́ла дава́ла да́льше груді́й дити́ны, а́ли йа́кны́сте так зробі́ли, то лиші́ў вам зна́к на сто́лы, а́ли сама́ ўже ни прійду́ більши. — І ўда́рила ў сьті́ў руко́йу і ви́пала́ла сьи до́ло́ньи і нйи́ть пальці́ў.

Зап. в липни, 1902, в Шужниках, Буцацького пов. від мами.

214. Як у Поточі ходила жінка по смерти.

Ту йидно́го ра́зу ў Поточі́ д́ы́йало сьи, шчо йидно́му чоло́ві́кови жінка ўме́рла і ході́ла наза́д, а́ли ныхто́ с то́го ни дава́ў ві́ри. Ішо́ў чоло́ві́к с Коропці́ на те́рмін до с́уду і проси́ў сьи ў то́го на ны́ч. А той йи́му хлоп повіда́ў так: Шчош, ка́жи, йа́ бим тибé прійми́ў, а́ли ти ска́жу отв́арти, шчо ми́ны́ жінка ўме́рла і приході́т наза́д ў но́чі до ды́тй. — А той хлоп до не́го ка́жи: Їа то́бі ни дай́ў ві́ри. Де мо́жи ўже приході́ти? — 'Али йа́ вам ка́жу, жи приході́т — ка́жи госпо́дар. — Той подоро́жний ка́жи: Най́ приході́т, ни приході́т, то йа́ буд́у ў вас та́кі ночува́ти, йа́ сьи ни бо́йу. — Эварі́ў він виче́ру, той госпо́дар, і дай́й й то́му хло́пови. По виче́ри лы́гати би спа́ти. І той госпо́дар дужи́ прі́тіт, жи́бі лы́гати спа́ти, бо жінка́ буде́ приході́ти. А той подоро́жний ка́жи до не́го: Де́ ти, чоло́ві́чи, ви́длі́ў, жи́бі ўми́рлий прихо́ди́ў? Ны́гди ў сьві́ті ны́. — Лых той чоло́ві́к спа́ти на зими́ з ды́тми́ з двома́, а госпо́дар дома́шний па́ пости́ли. Їак пі́рший сон засну́ў, сл́ухайи, хтось йде. Та́йя ба́ба прійшла́ і лы́га́йи на зе́мљу до тих ды́тй, та́й на то́го хло́па. Хлоп сьи зы́рваў зы́ стра́ху і хри́сті́т сьи і ка́жи ў ха́ты так: Ві́тколи́, ка́жи, ходи́жу, то шче́м ни ви́ды́ў, жи́бі

ўмирлий ходіў по сьвіты. — А тотá жінка, шчо прійшла, засьвітіла і брала дыти до сёби і чисала йім гóлови. Той хлоп йак сьи зыстрашиў, тай ўтык с то́й хáти сэрид нóчи.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Мельничука.

215. Як приходила жінка по смерти дусити чоловіка.

Йа сьи ныц, а ныц не бойаў, аны ў страхі не віриў, але рас такі добра палекаў сьі і віттоді ше віру ў страхі. Ў нашого комірни́ка ўмерла жінка, старá баба; вона за житьє дужє сьі набідовала за свойім чоловіком; він биў йі в́ичпо, ко́паў ногáми, бо пийáк, ла́йдак з него. Але, прійшлó, ўмерла вона, те́й він сьі ви́браў віт нас; а то б́уло ў л́ыты, те́й йа з́ара' пішоў спáти до те́й хáти. Постелиў сьі йа на землі і заснуў. Сильу́, аш чу́йу, шось перес́унуло сьі кóло мой́х н́іг; а на мене́ такий́ страх чо́гось найшоў, шо аш п́іт в́иступиў. Але ныц — ле́жy, а тут, шось з́имними рука́ми — мац! мене́ за нóгу. Ныц... Йа сл́ухайу, шо то дáлы б́уде. А то берé, ма́цайе, ма́цайе по нозы́ і зачина́йе п́ідно́сити нóгу. Ех! йак йа кóпну зі страху́, а то т́ільки за-стогна́ло. Те́й йа нóги схова́ў п́іт верéту і сл́ухайу, а ў сынéх драб́ино́у — гур гур! а пóтім чу́йу по горі — чап-чап — і ста́ло т́ихо. Те́й йа верéту на гóлову те́й ў цьéки до др́угой хáти, а ма́ма ка́ут: — Шо ти так сто́гнеш та сьі то́учеш по сынéх? Гет в́ибивісь мeнé зі сну. — Йа ка́у — та то не́ йа — і роска́зуюу, шо б́уло. — А ма́ма ка́ут: Ага!... то хтó-то стогна́ў і то́жк сьі... то́то Кóбельна приход́ила до свóго чолові́ка. — І то та́ки вона́ б́ула, бо на трéтий день, та солóма, ў т́і хáты, шо йа спаў на пы́, б́ула поросќидана по цы́лій хáты. Бо гет п́ыхтó ни ходи́ў, а то вона́ прійшла і шука́ла за ним, хты́ла заду́шити.

Зап. в липни, 1903, в Камінці Стр. від Харка Гаївки, А. Веретельник.

216. Як мерлець л́итав іскрами.

Буў ўмер й́іден дужи молодий господа́р, шо-но б́уло п́ўтора року, йак він ожини́ў сьа з дужи файно́у, найфайн́ыйшо́у на усе село ды́ўчино́у і він й́і так л́убиў, шо страх! Али прійшло, ўмер він. Те́й зарас трето́й нóчі дeсь кóло п́іўно́чі л́у́льи цы́ л́удн, а нат хато́у те́й ўдови л́ыта́йут йакісь гискри. Дивл́я цы́, а т́і гискри цолиты́лд

Ї окомин до сиридини. Аш запіпали когути, а ті гискри гуть! теї вилітайут з окомина і десь зарас шчезли. А то їй той чоловік ўмирлий літаў до неї гискрами. Бо йак сї їй питали, то вона казала, шо їй сї десь нїби снит, нїби то напраўду приходи їй чоловік до неї шо мочи. Кажі, прийде і йде до неї спати і так сї тыши пїйу і плачи дужи. А вона тоди ни можи цї ані рушити, ані слова примовити. А йак мине піўніч, то ўже їй сї нїц ни здаїе і усьо памньатаїи. І та ўдова мала віт него по смерті навіть двоїи дїтїи, а йак минуло три роки, то ўже пиристаў ходити.

Зап. в грудни, 1902, в Сїльци Беньк. Камінецького пов. від Тимка Притули, А. Веретельник.

217. Батько приходить по смерті колисати дитину.

Йиднї жївнїцї ўмер чоловік, а вона сї лишїла з малєнькоў дитїноў. І той чоловік приходїў тутї дитїну колисати. Кождої нїччї приїшоў і сїдаў собі так на грїнку і тутї дитїну гойдаў. А вона дужи сї бойала. І зачїла сї питати, шчобї їмў робїти, абї він ни ходїў. Приїшла йакась баба жибрўшча і кажи до неї: Пірї по ти шматї ў понидылок і складай ў зїльнїцьу й золи, а йигó сорóчкоў, рука́нами, тотї вóкропи до зїльнїцьї носї. Йак він приїди і будé тибé сї питати, шчó ти рóбїш, а ти скáжїш, жи зóлиш шматї. Він скáжи: Йа шче ни вїдїў, абї хто сорóчкоїў, рука́вами, горшки вїтсуваў. А ти бóдиш казати, жи йа шче ни вїдїла, абї ўмирлий до живóїи ходїў. — І вона так зрóбїла. Приходїт він на тóїи і зачїў їїї питати, шчо вона так рóбїт, а вона зачїла так їмў казати, йак їй баба наўчїла. А він тогдї до пїїї кажи: Отóс мнї вїлапала! І рукоїу прибїў пичїтку на двéрах, жи ўже бїльши ни бóди.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мамі.

218. Як умерлий ходив до живóї.

Як жінцї чоловік вмер, таї ходїв по смерті до неї. І вна сї зацїла рáдити дрóгих людéи, жи до неї ходїг по смерті, та що рóбїти. Людї ї порáдили, шчобї вона засвїтїла свїчку і закріла горшкóм, як він має приїтї і самá би сї збїрала в весьо шматé нáрубá, на дрóгнїй бїк. Як він приїдé, би вна вїдчинїла горнéць, би сї вїдно булó. Приї шóв óтже вмерлий таї гóвóрїт, жи він щé не вїдїв, жиби хто нáрубїи

вбираў шматэ. Вна до нёго відповіла, жи вна ще не віділа, жеби вмерлий ходів до живой. Тай вітер повіяв, а вмерлий зник з вітрами. Тай від того чысу вже більше не ходів.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Ст. Должанського, В. Ленинський.

219. Як жінка позбула ся чоловіка-мерця.

Вмер чоловік. Вітак приходить до своєї жінки. Так до неї ходив шо вечира. Вона зачала уповідати людям, шо: Мій чоловік до мени ходит! Вже так ослабла. Вона приходить до ксендза і кажи: Прошу егомосьце, шо я буду робити, шо ви мого чоловіка так поховали, шо він до мени приходить!? — Він кажи: Знаеш шо? Віддавай си! — Вона взяла тай віддає си. Поклала диригце собі на стіл, попросила си госьці тай поклала собі кулешиник на голову тай собі сидит за столом; а він входить тай кажи: Тобі можна си віддавати? — Вона кажи: Вмирлому можна ходити до жінки? — А він тогди її хап тот кулешиник з голови — кажи: Коли ти си віддаєш, то вже більши до теби ни прийду! Бо якби вона бул сиділа сама, то він би був і голову зірвав, а так лише кулешиник взев.

Зап. 1903, від Параски Андріяшук, у Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

220. Як майстер ходив по смерти до жінки.

Буў йидён майстир ў Коропци шче за наншчини. 'Али Мислоский хотыў собі побудувати палац, верх хотыў зробіти на палацы. Питаў він майстріў виликих, архитекторіў, хотыли багато гроший і ни могли сыи погодіти. 'Али запитав хлопа такі свого сільського коропецкого: Ци зробиш, Штифани, на палацы верх? — Зробіу. — Згодіў він сыи по рінскому дёппи, йак то даўно шче було і шість рокіў абі паншчину ни робіў. Зачіў він робіти, зробіў лыпши, йак дёйакий архитектор. Йшли сыи дивіти на ту роботу, жи мўдро зроблена. І собі ўтыгали ўчені майстри до плёну, шчоби вони так пофторили. 'Али ўзыў йидён архитектор, прийіаў, подивіў сыи на той верх, дивит сыи, мўдро зроблений і кажи: Котрий то майстир тото зробіў? — Йа. — А він кажи: Колиш ти, вартас похвали. Ході, кажи, та забавим сыи. — Віпиў той архитектор сам горіўки, нальиў йиму, Штифанови, він пи знаў ў жадным злы, віпиў від нёго кильшок горіўки і йигó затройіў. І по-

тому сказаў: Ё́же б́льши ни б́диш роб́ити. — 'Али пан сьи до́відаў, шчо в́н й́го зба́виў, то́й архітэ́ктор і кі́слаў за ним, аб́и му ві́дроб́иў. А в́н ка́жи, Шти́фан, й́ак прый́хаў то́й ві́дроб́и́вати: Шчо́с зро́биў, то ў́же бу́деш ма́ти на т́ім сьв́іты, а ми́ны о́днако ў́же ў́мира́ти. — І ў́мер то́й Шти́фан, ма́йстэр. І й́го похováли, а́ли пан туж́ит за ним, шчо та́кого́ чово́віка маў до́брого ма́йстра. І заў́ши зга́дуваў: То бу́ў до́брий ма́йстэр, в́н би бу́ў ў́сьо збу́дуваў, шчо ми́ны́ бу́ло потр́ібно. Шко́да, шчо зба́виў ми́ны́ й́го то́й биссу́млы́нний архітэ́ктор! — 'Али в́н по смирт́и за́чыў хо́дити до свóйі ж́нки. Хо́диў в́н тро́ха ни р́ік, нара́джуваў, й́ак ма́йи га́здува́ти й́го ж́нка і так розмо́ўляў, й́ак жив́ий з не́ў. І дру́гий р́ік хо́дит до не́йі. 'Али вонá сьи бо́йáла і за́чыла ка́зати ксьо́ндзови, шчо хо́дит до ме́ни ў́мирл́й чово́вік, й́а сьи бо́йу. А то́й ксьо́нц пора́диў й́йі, ка́жи: Тогди, й́ак ма́йи прыйт́и в́н, аб́ис обирну́ла на в́ворот дзе́ркало і аб́ис при́вирну́ла горне́ц на ка́ганиц, т́ілько аб́и сьи ни ў́душі́ло то́то сьв́ітло, аб́и ма́ло во́здух, аб́и ві́ходило́ зві́тти сп́іт горшкá. Й́ак зм́рку́йиш, ў́ кот́рі пор́і при́ходить, аб́ис сьи завивáла і аб́и сьв́ітло сто́йáло так, аб́и ві́тко ли́ш цьáпку, аб́и сьи ни за́гас́ило. А в́н й́ак сьи бу́де тибé пítати, де́ сьи зби́райиш, й́ак нады́йде, а ти ска́жиш, й́ду на ві́сыл́й. В́н сьи бу́де пítати: Та де́ й́диш на ві́сыл́й? — А ти ска́жиш: Й́ду, бо б́рат сис́тру́ бирé. — В́н ска́жи: То ни подóба, шчо́би б́рат сис́тру́ браў. — А ти й́имú ска́жиш, шчо й́ак ни подóба, аб́и б́рат сис́тру́ браў, так ни подóба, аб́и ў́мирл́й до живóйі хо́диў. — Й́ак вонá так й́имú сказа́та, й́ак тр́і́снуў до́ло́ниў ў́ двéрі, трóха сьи ни рос́ипали. Аж р́у́ку бу́ло зва́ти на двéрих, шчо за́гнуў до́шку. Й́ак шу́мом пішоў, ў́же б́льши до не́йі ни при́ходиў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Буцацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

221. Як мерлець напивав сьи по смерти.

Быў й́идéн чово́вік, а таќий з́начны́й, жи го з́нали л́ўди і Жиды́. І ў́мер. 'Али в́н маў с́івого коньá. А Жид на гра́ни́ци быў ў́ ко́ршмі, та ві́дыў, й́ак в́н й́і́здиў на т́ім коні́. Й́ак ў́мер, похováли го гет красно́, а́ли в́н не л́ы́тат, ай й́і́де на гра́ни́цьу до ко́ршми і: Да́й, Жі́де, горі́ўкы! — І Жид да́йі, бо го з́на́йи, а ни з́на́йи, жи в́н ў́мер. Піў, пиў, цы́льый р́ік й́і́здиў і пиў. А Жид з́на́йи, жи до́брий га́зда, та́й грóший не пра́вит. Аш тра́фиў сьа сын му ў́ ты ко́ршмі. Не з́на́йу, й́ак му бы́ло мн́я, хы́ба Жид мо́вит: Заплат́и, бо у́тиць напи́ў на сто с́рі́бных. — А в́н пові́дат: Та́ бо мій у́тиць у́мер ў́же р́ік. — 'То не

можи быти. — Но, поді, йа приведу сьвіткы, та досьвічат, жи ўмер. — На шчо тобі сьвіткы, кой він йіди ўсе на сівім коні. Та чей йа вашого коньа знайу! Вылысь си на пйиц, він ту гнеть прийіде, будеш видыти. — Тот си вылыз на пйиц, той увійшоў: Дай Бóже. — Дай Бóже. — Дай, Жиду́нью, горі́ўкы. — Час гроші дати, бо вы ўмерли ўже рік, а пйитё. — А хтош тотó повідаў? — Та ту вам сын йи óньи на пйицу. — Злыз сын: Тату, шчо робите? — Но, сýнойку, заплаті сто рýньцьких і дай ми шче барі́ўча горі́ўкы, йа більше не прийіду сьудá пйти. — І не йіздиў до днесь.

Зап. в марті, 1899, у Мшавци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліщака Терлецького.

222. Мерцїв не можна займати.

То зноў б́уло ў Шнуреві, ў ксьóндза б́уло два парупкі і йїх дыўч́ёта запросіли сибі на Гандрейа. Йіден маў йїхати до кольейі з ксьóндзом ў ночі і ксьóндз не хтыў йимў повóлити, але потім повóлиў і той пішоў хучше, а тамто́й маў пізнýши піти. Той, жи маў до кольейі йїхати, не забáўльиў доўго і повертаў о годýни піў до двана́стойі до до́му, а здибáйи цы на дорóзы з мирлóйу ба́бойу: Він по йдн́ім бóцьи гост́инцы, а вона́ по дрúѓім. Кáже до не́йі: Дóбрый вй́ечур! — ни гобзивáйе цы. — Кáже: Слáва Ісýсу! — ни гобзивáйе цы. — То стій кáменем! — Та стáла. Прихóди він до не́йі, цыкавий буў знáти, ци вона́ ўзута, ци вона́ бóса. Д́иви цы, ма́йи нóги ф́ецами обв́иньині; нýби загльи́да́йе йи ў очи, чи вона́ с́ьі д́иви, ци нý. Йак схи́лиў с́ьі і подив́иў с́ьі, шо вová с́ьі д́иви, тимч́асом, йак п́идводиў с́ьі до гóри, так йи в́ітер рант́ух зав́ийаў і па карк й́му заќинуў. І він ўпаў на з́емльу тварóм до сьнýгу і з́истаў лежáти. Т́ільки чуў шум вел́икый, б́уру, а ўстáти не м́иг. Али над́ийаў й́акыйсь гóспóдар, а кóны ни хóчут йти; злáзйт, д́иви цы, аш то ксьóндз́иў слугá. А гóспóдар м́исли сибі, жи то Гандрейа, той с́ьі мýсыў ўп́ити, положиў на ф́іру і зав́ис до ксьóндза. Там до н́его, а він д́иви цы, а не мóжи р́ухати с́ьі і див́ити с́ьі. Ўсёо ч́уйи, але сам нýц не мóжи. 'Али він ўм́иў писáти і написáў, шо с́ьі й́му стало. І аш на п́йáтий д́ень він зач́ьёў вогор́ити, т́ей ксьóндз зганьбиў й́го — кáже: Нýгди аб́ис такóго ни з́ачипаў; й́де собі, то нех й́де, а то з́ачипити не мóжна.

Зап. в липни, 1903, від Петра Остапчука, в Камінці Стр. А. Веретельник.

223. Мерлець заскоботув жінку на смерть.

Буў йа ў Бариши ў Зальйского і йіхаў йим ў полі конём, а то бўло ў ночі. Прийїжджу ко́ло цвинтари, стоїт такé наро́ду ко́ло бра́ми, жи цуд. Перейїжджу по́при них тай ны́ц ни обзива́йу сы́, а вони́ до ме́ни ни обзива́ли сы́. Йїдно́й ба́би, ўдо́вицы, йшла то́гли с хри́сти́н, шчо бў́ли ў ха́ты ко́ло цвинтари. Йде по́при то́ті лѣ́уди, йак сы́ йїде́н ви́хопит з ме́жи них, тай за не́ў. Вона́ ўтыка́йи до до́му. 'Али йї́і ма́ма обби́рала куку́рудзи ў Зальйского і ха́ту замкнѣ́ла. Вона́ приби́гайи до ха́ти, ха́та за́мкнена. А вона́ с ха́ти до шо́пи. А то́й за не́с ўми́рлий. Йак йї ўва́лиў під йасла́, йак ўзы́ў ско́бота́ти, тай дру́гий де́нь сы́ ви́сповідала тай акура́тны́ до до́би ўме́рла. То ксьондз Мориморуш йї сповіда́ў, тай йї ка́заў, жи нады́йшла то́гди́, йак бў́ли заду́шки, то́му йї́і ўчи́пили сы́.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Буцацького пов. від Гната Косїнського.

224. Як умерла ходила сім лїт.

То було ў селы Йа́струбичах; ко́біта йдна ўме́рла, назива́ла сы́ Па́рашка Оста́пчук; ходила по сме́рті сы́м лы́т — три ро́ки ніч ў ніч, а штири ро́ки, йак мї́сяць настава́ў. Пе́ршо́й но́чі, йак прийшла́, по́ста́вила на зна́к ме́жи сы́ном і неві́сткою мї́сочку з ло́шко́ю і так да́лы хо́дила ніч ў ніч і робі́ла збі́тки, ўсе з го́ри поскида́ла, на́віть ка́міны. Рас прийшла́ ны́би так за со́ньце́ і вона на ви́шках сидѣ́ла, а ниві́стка йак дой́ла коро́ву і говори́ла до коро́ви, то вона́ покри́ўла́ла сы́ йї. Дру́гий рас на ко́та сы́ переки́нула і сидѣ́ла пі́т ла́ўкою́, а йак та неві́стка дава́ла йї стра́ву, то вона́ на́віть не нѣ́ухала, а вона́ виганѣ́ла йї ко́цубо́йу; йак йї ви́пхала до сы́ний, то та йак сы́ стрѣ́сла, йак засьві́тила, то так, йа́гби́ сы́ ха́та займа́ла. Ў ти́м зно́ў йак ўлы́зла та ўме́рла на пї́ец ў но́чі на Рї́здво́, а там слуга́ спаў, посу́нула йму макі́тру ў голо́вах і зачы́ла скрї́цати зуба́ми. Але́ він сы́ не бо́йаў, но пере́хрестї́ў сы́ і йак даў йї від́лы по зуба́х і ўты́к на лі́шко до неві́стки, бо за́льє́к сы́. Вона́ по́тім с те́йї зло́сти поскида́ла ўсе на́чинье на зе́млю і мї́слили, шо сы́ побї́ло, а йак засьві́тили, то на́чинье сто́яло так, йак поскла́да́не до митье́. А зно́ў йїдно́го ра́зу йак ішли́сьмо спа́ти з йї́і сы́ном до сто́доби́ смерко́м, а ву́лице́ў, йак ми йшли, то́ вона́ пона́дїмно́йу заше́лесты́ла. І йак ми по́ляга́ли ў сто́доби́, аш чу́йу, шось две́рі ўтвори́ло. По́тім зачина́йи шось во́зом та́-

ра́хати, а ми ті́хо лежимо. Але да́лы, та бо воно́ льі́зе на сы́но на за-
сьі́к. Ї́ак ви́льі́зла на сы́но, то льі́зла чі́рис на́ші но́ги і так нати-
сну́ла, шо ми ра́но не мо́гли поўстава́ти; і ї́ак пересу́нула сы́ те́й
пішла до дзу́ри ў сы́ціны і ви́льі́зла на по́ле. Те́й пішли ми до те́йі
дзу́ри, а то бу́ла місьа́чна ні́ч; ди́ўљу сы́ їа, а так від ме́не де на
пї́ятна́нцыть кро́кіў сто́їт бі́ле, ї́ак пї́ец і посу́нуло сы́ просто на
цвинтар.

Зап. в липни, 1903, від Істра Остапчука, в Камінці Стр. А. Веретельник.

225. Дід і мерці.

У нас (в Снятинці) близько границі стояла хата. Мешкала в тій хаті стара вдова. Але тото місце було нечисте. Баба чысом через день в поли робит, або в хаті крутит сі, а вечером но видоїт корови та утікає з хати. Ніколи в хаті не ночувала, лиш по людьох. То раз під вечір зайшов до тої баби старий сивий дід тай просит сі на ніч. — Та чомубим вас не переночувала? — Постелила на печи, дала дідови їстоньки, тай сама, як сі стемніло, вийшла з хати в село, а діда самого лишила. Дід си мислив, жи баба пішла до стайні, тай верпе. А вна як не вертала, так не вертала. Дід вже спит на печи, аж тут збудив його скрипіт дверий тай шум в хаті. Він сі дивит — а в хаті повно умерлих, тай чим раз більше і більше їх сі злітує. В хаті такий шум, галас, що страх! Дід зачыв сі хрестити, пацір відмавляти, зліз з печи, тай став палити на серед хати. Вмерлі все до него, а він то сі молит, то розпаленими скипками на них мече. Так палив до півночи. Як когут запіяв, а вни всі з хати фурр... тай зпикли. Як прийшла баба рапо, каже дід: Не бій сі, від нипі вмерлі не будут приходити.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Стеціва зі Снятинки, В. Левинський.

226. Мерлець радить грати на льотерії.

Ўмираў рас старий хлоп і він маў дужи шмат дьтій — шось з десьтіро! Те́й ї́ак він ў́мираў, посходили сы́ усьі дьі́ти до него з мамо́у, те́й плачу́т і ни да́ють ї́нму ў́мира́ти: Ни дамо ти́бі, ба́тьку, ў́мерти, кажу́т, бо ти нам ни вістаўльи́еш жа́дного майі́тку і ми дужи бі́дні; на шо бу́ло пло́дити нас па то́й сы́віт? — А ба́тько ка́жи: Ны́ц до да́йти ми́ньї ў́мерти рас спо́кійно, а бу́дите ма́ти майі́ток. — Ну, те́й

ўмер той хлоп і шось на трету піч приходи ўмирлий і буди свойу стару: Ёставай, стара, йа ти шось скажу! — Ёстайе стара тей сьі на-сграхала, а він кажи: Нарікали дыти, шо йім майитку ни зіставив, то нех сибі постаўлят на льутерийу ті нумери, то выграйут вилику суму! — І він сказав йакі нумера майут ставити, а стара каже: Або то праўда? — А він каже: На майеш! покажиш йім то! — І він лупнуў з цылойі сили рукойу оп стіл і пішоў с хати, а на тім місци випалила сьі долонья йго.

Прийшло, поставили вони ті нумери на льутерийу і выграли вилику силу гроший і поробили сьі виликими богачами.

Зап. в липни, 1902, на Ланах, Камінецького пов. від Т. Литвина, А. Веретельник.

227. Жандарм боіть ся мерця.

Ішов шапдар д' церкві. А там пидалеко коло церкви є цвинтар. І вздрів чоловіка розгорниного в білім шматю і в шапці і на ногах капці були, такі як миртвець... І він прийшов д' нему і як звикло говорив до него і мислив, жи то чоловік, як звикло. Говорив до него, він ніц си ни відзивав; а потому взев шаблю, хтів его вдарити і пабле ему з рук упала. Він си схилив за шаблев та гірши опудив си, шоби тот на него ни сів. І втік вітак д' вартівникам і вішов з вартівниками і его вже там ни було.

Зап. 1903, у Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

228. Не можна спідницею відсувати горшки на поминки.

Ў одинй хаті померло двоійи дывок, тей спраўлялі поминки. Тей з вэчпра насходило сьі цимало льудій і говоріли собі про ўмерцьіў; али мали найнбегу бабу, шо варіла дльа тих льудій йісти. І зачьёло шось ў пйёцу з горшкá збігáти і та госпoдіньі не мала шмáти і вітсёнула горнёц надомком димки. А то не вільно ны́гди, йак сьі варіт на поминки, бра́ти за горнёц спідницею, бо чорт за́рас берé ту д́ушу до пёкла і не дасть йі́ б́ути на поминках. І йак вона ўзьёла той горнёц спідницею, то шось д́уже застoгнáло пít вiкнóм і сплeсiу́ло ў долóньі.

І йак пішли рано до короў, то була йдна корова задүшана; і на тім сьі піметило.

Зап. в липни, 1903, в Камінці Стр. від сестри Мариї, А. Веретельник.

229. Як нін перестав по смерти ходити.

Ў йіднім селы буў дүжи грішний ксьонц і йак прийшло, він ўмер, то мусыў по смёрти покүтувати; ходиў по смерти і страхаў людий і не даваў їм спокойу. Тей лүдям бідá і шо робіти? Ану, ўрадили і пішли, віткопали гріп тогу ксьондза і насипали їму там поўно маку і сказали: Ни приходи до нас, аш ноки не порахўйеш того маку! — І він більше не прийшоў, знать не міх порахувати того маку.

Зап. в липни, 1903, в Сільци Беньков., Камінецького пов. від Івана Щербаня, А. Веретельник.

230. Пін із двома серцямі.

Буў молодій пін ў йіднім селы і він маў дүжи шмат дытій; і прийшло, шо він ўмер. Тей по смерті зачыў ходіти. Йак-но прійде ніч, то зарас приходи і показуе цы дытём; дыти бойá цы, кричát, ўтыкайт, а він гóни за ними і хочи собі ўзяти йідно, бо дүже лүбійў дытій свойіх; а жінка йигó ни віди. Але рас таки мацнўў йіднў дитіну і вона зара' ўмерла і ўзьеў за собойу. Ну і попадье ў страху, шоб ни віхапаў ўсёх дытій, тей шо робіти? Спровáдила комісійу і йго віткопали і диўлы цы, а він майи дві сёрцы. І ўзьели, прибили те друге сёрце, шо жило і віт тодіше перестáў ходіти.

Зап. в липни, 1903, в Добротворі, Камінецького пов. від Івана Мудрика, А. Веретельник.

231. Як мерлець не міг півести ся через образок.

Йшоў йдин дйт, тей йго захопила ніч сирит лыса, а він сьі бо-йаў зьвірини нучувати ў лысы, тей іде, іде, аш диви цы, сьвіти цы в гайўцы. Приходи він гет, а там лжит мирлець зібраний, а коли него сьвітло горит, а ў хаты нима пыкого, тілько йна молодица. А то буў гайовий ўмер, а то йго жінка була. Тей вона кажи: Добри, дйдуньу,

шо надніє вас Памбіх, а то мирця ни мала с ким зіставити. Поситѣти тут, а йа піду ў сило за людьми. — Тей вона пішла, а дѣт той сидит і моли цѣ. А потім ўзяў тей положиў на того ўмирця сьвачений гобразок Суса Христа; тей сидит. Аш натходи' піўніч, диви цѣ дѣт, а мирлец вічиниў йдно воко, а потім други, а далѣ диви цѣ — скинуў йдну руку, другу і рухайи цѣ цѣлий — хочи ўставати; а дѣт ўльіз за пѣец, сховаў сѣ і диви цѣ, шо то буди? А ўмирлец так сѣ силуїи ўстати, так, а чогось ни можи. Тей кажи мирлец ду себи: Шоб минї ни той камінь посьвачиний на грудех, тоб йа ўстаў, а то хтось придушиў мене тим каминем і ни можу ўстати. — А то він казаў так на той гобразок, шо дѣт положиў на него. Надійшла піўніч, запіаў кугут і мирлец зноў заложив руки і затулив очі і пристаў рухати сѣ. А йаґби того гобраска буў дѣт ни положиў па него, то мирлец буў би ўстаў і буў би задушив дѣда.

Зап. в січни, 1903, в Сільци Беньковім, Камінецького пов. від Івана Новака, А. Веретельник.

232. Мерлець на гостинї.

Було два сусїди й дуже сї любїли. І так собі раз говорїли: Як ти вмреш бѣрше, то я тебѣ заклїчу на вечѣру на сьвітїй вѣчїр, а як я ўмру бѣрше, то я тебѣ заклїчу на вечѣру. І так розвїшли сї с тим. За кїлька тїжнів одѣн з них умѣр. Провѣло сї трохи, надійшоў сьвітїй вѣчир. І пішоў той на цвинтар і сказав: Сусїде любий, побратїме, абїс був ласкав тай прийшов на сьвітїй вѣчїр до мене. — А як йшов звїдтам то му сї щось сўмно зробїло. Як він вже йшов до хати такїй сумний, надїбав го ксьонц і питає: Чоловіче, чогѣ тобї так сўмно? — А той му розповів, якá річ. — А ксьонц каже: Чоловіче, а щѣс ти зробив? Та деж ти вѣрта всїх мерцїв наситїти? — А щѣж менї тепер робїтонькї? — Отѣць духовний емў відповїдає: Возьмї, налѣй мїску водї і постав на стїв, а сам вїлїсь на пїч. Як тотї бѣдут йти, а ти бис сї нїчого не обзивав. — Прийшоў сьвітїй вѣчїр. Сусїд поставив мїску водї, а сам вїлїз на пїч і сїдїт. Незадѣвго хтось йде. Він сї дївит, а ту йдут тотї, шо сусїд поспрѣшував собі. І кождий, котрий надїйде, помачає мїзельний палець у воду. А було їх цїла хмѣра. В хатї аж шум. А далї надїйшов той сусїд, шо він його запрѣшував, а той помацѣв палець у воду тай каже: Сусїде, маєш велике щїстѣ, шо ти так

зробив, бо ти був би пам'їдїне не пастарчив, то були бисмо і тебе при остатку ізїли! — І забрав сї тай пішов. І до нинї го нема.

Зап. 1902, в Ясениці Сільній, Дрогобицького пов. від Івана Багрія, Вол. Левинський.

233. Відважний Мазур.

Ї йднїм силї будуваў сьм косьцьол (так йак то ў Коропци від даўна сьм будуваў); али ўже йднїго разу наважили сьм, абї той косьцьол зрихтувати, абї сьм ўже ў нїм набожєнство вїтправило. І ўже полагодили ўсьо — сьвітло, і ўсьо, шчо тре — абї на дрўгий день була ў нїм вїтправа. Приходьит на дрўгий день, дїуйит сьм, а там ўсьо поломани, нообдїрани, цїлком гольї косьцьол. І вонї сьм на тїм дўжи здумїли, шчо такого йи, али казали зноў так спорїдїти, абї була вїтправа на дрўгий день. Йак ўсьо новє позакладали, тогдї дайўт на варту тамка два хлопї. 'Али тї хлопї ни донильнували; йак зачїло ў ночї коло 12 годїни шумїти, йак поўстала бўри, — ни могли добачити, хто шкodu робит. Приходьит рано; знов так попсовано цїлком. Вонї зноў полагодили, дайўт штїри льўда на варту. І так лагодили, давали по штїрп, по вїсьм, аш цїла громада сьм зьїбрала. Али ни могли донильнувати, бо мали такїй страх, шчо мўсьїли поўтыкати ў ночї. Томў поеходїли сьм до йднїой вилїкої корїми — йакби ў Коропци до вилїкого мўру — і зачїли сьм радїти, шчо с тим робїти. А там буў йидєн Мадзўр пїйак; вїслухаў тото і каки: Ну, сиз мї дасїє, ја'wam dorїnцї. — Зачїли сьм з нєго сьмїїати: тїлька громада ни годна донильнувати, а ти годни! — 'Али вїн на то ни ўважїў, лиш каваў, абї они ўсьо опорїдїли так, йак там бўло, абї йимў дали гарниц горїўки, бõхониц хлїба, когутá і тотў патїну, шчо ксьондз накривайи кїльїх і абї йигó пустїли до косьцьола, абї ни лишїли на дворї. Послўхали йигó. Вїн ўльїз ў казальницьу, замкнуў сьм ў нї, сидїт і чикайи 12 годїни. Тай ўсе, шчо нальїлийи си, тай каки: Na zdrawje сї Масїє. Pij, zdruf, pij. — Так пиў і закусываў до пїзна. Йак мала 12 годїна патходїти, а вїн ўсе когутá то торгайи, то скўбайи, жибї когут пїйав. Нарáz дївит сьм, а пїрит вилїким вїўтаром вїтсывайи сьм плїта і зачинайут зза лєїї виходїти ўмерлї. Насампирєд виходьит ксьондзї: молотшї, старшї, старї; за нїми льўди, а на останку такїй старїй вїковїй ксьондз, шчо такі ўже дўжи старїй, і бирўт тотó сьвітло, лõмїит, друт, шчобї нїчóго ни бўло. Йак поломїли, той старїй ксьондз льїзи на амбõну до Мадзурї; али той ўзьиў патїну і шчо ксьондз пїдльїзи,

а він патіноў по голові і ксьондз ўпадзі. Так робіў доти, доки когút ни заііаў. Тогдї кажи до того старо́го ксьондза: I cuz, psie stary, jescyś sie nie nazar? Juz dosyć pozaryłś, jescy mnie chceś żryć? Dosyć juz s ciebie beńdzie. — Їак когút заііаў, ўсі ўмирлы заііли ўтыка́ти; котріж ўтыкли до того склєну, то там падали ў трумвї — цылы, то зноў йідєн рúку сховаў, другий нóгу, трэ́тий гóлову — а той старий ксьондз ни мiг добічи, таї ўпаў такі нат сходами. І зробило сьи цы́лком тiхо. Тогдї Мадзур вiпиў рэшту горіўки і ўснуў твєрдо. Прихóдьт льўди рáно, клічут йигó, ни обзивáйи сьи. Їак заіили стўкати, коўтати, а він: Ну, cuz psie stary, juz ty! nawojowałś sie i jescie sie chceś wojować? — І ни йде. Так кричіли пáру гóдип — чи двi, чи кiлька — аж доки він сьи дóбри ни обудіў. Віттварийи двєрі, вони ўхóдьт до косьцьо́ла і кажут: Ну, шчо́ж йис допильнуваў? Їак б́уло ўсьо попс́овани, так і йи. — Вім тогдї кажи: Ну, choćcie ze mno, ja wam rokaży, co ja dopilnował. — Привóдит йix до захрєстийи і по-ка́зуий йim. Тогдї оні казáли ўмерлы вiтти позабiрати, вiвизли йix ў лiсий, на грані́цью і казáли йix там попалiти. Тотó чiсто там заму-ровáли, кóсьцьол злáгодили і прáвит сьи ў ным до нiнiшнього днiя. Аж Мадзур допильнуваў.

Зап. в сiчни, 1895, в Пужниках, Бучацького пов. від мамi.

234. *Програв заклад.*

Зiйшли сi рас парупки ў ночи до коршми теї зговорили сi за мирцiў. Аш йден кажи: А йа-п ў пiўночи пішоў би на цвинтар і при-ныс би старого христа. — Ану! заложiм сьи! крикнуў другий. — І заложили сьи ў гарниц горіўки. Теї той пішоў на цвинтар, а тi чи-кайут. Али чикайут, чикайут, али того нима. Теї тi пішли за ним на цвинтар. Дивля цi, а він лижит на йiдному гробови ниживий, а на ниму старий хрест, шо хтiў йиги принести. То кажут, шо за мирцiў ў нiц бiльши ни можна сi закладати, тiлько ў помаранчу, то тоди сi нiц ни стани, а за грошi то ўмирлец майи приступ і того, шо сi заклаў, задуши.

Зап. в червни, 1902, на Криволянцi, Камiнецького пов. від Iвана Юнака, А. Веретельник.

235. *Мерлець і вiдважна дiвчина.*

Зiйшли ся раз парубки і дiвчата Яндрея справляти. Смиют ся, жартуют, як звичайно. Аж каже йiден парубок: Так темно, невидно,

будете ся, дівчата, бояли йти до дому. — А йідна дывчина обзивает ся: О, я не бою ся, яб і на цвинтар пішла. — Але, пішлабис? — Бігме, пішлабим! — Ну добре, йди, а принеси мині знак, що ти там була, квітку, що там росте на гробі. — Добре! Пішла вона. А парубки за нею з далека поглядають, чи на правду на цвинтар піде. Пішла. Приходить до того гробу, хоче зірвати квітку, аж на гробі парубок лежить. Так вона здійняла йіму шапку тай прибігла до тих парубків і каже: А ви собі думали, що я злякаю ся, тай післалисте йідного, щоби лїг на гробі тай злякав мене, а я з нього шапку здійняла. Видите, що не бою ся. — Ми ні-жадного не посилали — кажут парубки — тай пішли до хати, аж дивлят ся, а на тій шапці віночок. — На маєш тобі. Всі дужи злякали сї. На другий день вечір приходить під йїї хату і каже: Най вона мині то винесе, що з мене взяла. — А вона бояла ся і не винесла. На другий вечір знов прийшов, знов не винесла. А на третій вечір прийшов теї каже: Най мині винесе, що з мене взяла, а ні, то всіх подушу. — Так вона каже: Винесїт, тату! — Ні, батько з мене не взяв, самас з мене взяла, сама на мене наложиш. — Ходїт, мамо, зі мною! — Нї, іди сама. — Вийшла вона, хтіла наложити на него. Він йї пригорнув до себе і щез. Вона зімліла і вже йї не дотверезили ся.

Зап. в Красносільцях, Збаразького пов. Евг. Бохенська.

236. Мерлець без шапки.

Ходив парубок до дывчини. І йшли собі з вісьїльи і він до нейї кажи, повідайи: Йакбим вмер, тобим навіть по смерти до тебе ходив, так ми зашло. — Він ф таку годину виповів і вось зара на другий день теї вмер. І вона прийшла, йіму вінок вплела, поставила на голову, поплакала, теї пішла до дому. І тоди на третю ніч дивит сьї — він стоїт під вікном. Вже ходит до нейї. А він сьї називав Івась. Потому вже ходит другий Івась до нейї.

Справйили собі вичирницї, чи Йандреїа і вона попитувала все за ним. Вебі-сти, кажи, прийшли, а мого Йівасьї нима. Е, вийду йа на двір, подивйу йа сьї за своїм Йівасьом. — Приходить на двір і за-стайи мирлого під вікном. Хап з него шапку: Та чо ни йдеш до хати? — Приносить до хати шапку — всьї сьї злыккли. Що ти принесла? — Вона кажи: Шапку з Йівасьї, чо він майи слухати по піт хату? — І ті хлопцї, жи були в хатї, зачили сьї насьмівати з него. А він стоїт бис шапки. Дивйїт сьї на шапку — з мирлого з вінком. Виходит йїх штири на двір. Взьили йїго бити буками: Ти шо, кажи, ше по смерти

ходиш до дівки? — Так бйут властиве йак по подусьцї. Вім чикайи на шапку, бо ни можи йти бис шапки. Наресьцї вони йиму виносьит шапку — хлопцї. Закладайут йиму на голову — вона сьи ни хочи тримати. Вони взяли туйу шапку назат до хати. Вжє йиго пора прийшла — траба виртати назат. Він приходит до хати сам по шапку. Мама стара кажи: Що майи бути мойї доньцї, най минї буди! — Закладайи туйу шапку на голову і ни хочи тота шапка стойати. І питайи сьи го мама: А шо ти потрибуйиш, жи ти шапка ни хочи стойати на головї? — Він повідайи: Ньїц ни хочу, но хто з мени здійшив, яй той заложит. — Дівка заложила сама шапку. І він йак сьи пуднув тогди в дверї — пішов, а дівка померла на рано.

Зап. в Будзановї, Теревовельського пов. від Каськи Книш, О. Деревянка.

237. Мерлець забирає кожанку.

Була дыўчина, лубїла сьи с парупком. І так лубїла сьи з ним, жи ни могла биз него дїхати. Тим чїсом він ўмер. Йак ўмер, вона почїла тужїти за ним так страшно, жи аж йї сьи привиджїў. Йидного разу прийїхаў він на конї і показаў йї сьи самїй. Вона сьи спўдила і питайи сьи йиго: Чо ти прийїхаў, та жи ти ўмер? — А він кажи до неїї: Йа ни ўмер, йа слўжу, йа маїу ўсьо, адї, ходї зо мноў. — А вона кажи: Йак йа с тобоў підў? Йа сьи тибє ббїу! — Ни бї сьи, ни бї сьи, сьїдай на коньї, тай поїїдим. — Йа хбцбим сьїла, то так з дому ни пїду розгорнєна; тра йакїс майїток ўзьїти. — Ызьїла пїўсєток полотнї с собоў, сьїла і поїїхала. Він зачїў йї вєсти повїшчи лыїїў, скїлыїў, гбріїў, стєпїїў, нарєштыї привбзїт йї, вона дївит сьи, а то цвїнтар. Тай до грббу бїрє і лызи, він. І клїчи йїї с собоў. А вона ўздрїла, жи бїда, тай дўмайи, йакби йиго збўти сьи. Кїжи: Нї тотб полотнб тай кїгни за собоў. — Він кїгни полотнб, а вона тимчїсом брїла тай кїкала вїтти. Йак зачїла кїкїти, ўздрїла хїту. Вона мїслила, жи кїкайи до йакбго госпбдари до хїти, а то хїта на тьїм цвїнтару бўла. Йак ўбїгла до тбїї хїти, дївит сьи, а там ўмирлїй лижїт. А то трупїрнїи бўла. Йак забїгла там, дївит сьи, а той, жи провїдиў йї, бїжїт за неў. Прибїгайи до тбїї хїти і зачїў сьи добувїти. 'Али вона здбїмїла с сєбе шкїплїж, постївила на зїмок і він ни мбжи ўтворїти. Кїжи він до ўмирлбго: Ытварїй, брїти, там йи живї душї, будємо йїсти. — Той хбчи ўставїти, а тотї тогдї бїрє с сєбї корўнку, жи мїла на шїїї, кїнула на него, тай той ўмирлїй ни мбжи ўстїти,

Так йак би го кáминим присадила. Той пи мóжи ўста́ти, а той ни мóжи ўтворіти. Тимчísом когút запíнаў і ста́ло тíхо; опирі поховáли сьн. І йак де́нь сьн зроби́ў, вона пішла до до́му тай бiльши ни пла́кала за тим, шчо з ним лубiла сьн, бо бойáла сьн.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Юрка Гавчара.

238. *Смерть через збитки.*

Йидén буў такий буйний, прийшоў з вóська, шчо нýкóли нýчó сьн ни бойáў. 'Али даўно́ бу́ла сла́бісьть дýжи вилíка, кишкá і ўпаў льос на нёго, абi йшоў вартувáти ўмирлóго до трупáрни з дрýгим сусýдом, шчо сьн дýжи ў нóчi бойáў. Ну, кáжи ходi на вáрту, свóму сусýды. — А вiн кáжи: Йак жи йá пiдú, колi йá сьн дýжи бóйу. — А то нýц ни помóжи. — Прийшли вонi до трупáрни обá на вáрту, сьвiтло горiт, ўмирлiй йак звiкли зýбраний лижит, а той, шчо сьн ни бойáў нýкóли нýчó, поси́лаў тóго по горiўку с скльiнкоў до кóршми, абi му принýс i двi коўбасi. А той кáжи: Чоловiччi, бiй сьн Бóга, ўже сидiм обá цýлú нýч, лиш абi йá ни йшоў. — А вiн кáжи: То лишiй сьн ти вóзди, а йá пiдú сам собi. — А той кáжи: Колi йá шче сьн гiрши бойу кóло ўмирлóго сидiти; бóрши пiдú по горiўку i коўбасi, нýш ту будú сидiти сам. — І ўзыў i пiшоў. А той, шчо сьн ни бойáў, лишiў сьн ў трупáрни. Ўзыў тóго ўмирлóго с кати́фэ́лька, поставиў ў кут, накрiў го сирдакóм там, де сам спаў, а сам ўзыў з ўмирлóго ўбра́ньи, ўбраў сьн й лýг на кати́фэ́лок. 'Али той принýс горiўку, шчо сьн дýжи бойáў i двi коўбасi i кáжи тóму спiт сирдака́: Устава́й! Бúдит го, а то ўмирлiй пiт сирдакóм. А той шчо лижит, дýмайи собi: Типér йá тьн настра́шу, колi ти сьн бойiш! — І пiдiосит сьн с кати́фэ́лька тай до тóго. А той коўбасi кинúў i горiўку тай на двiр ўтéкн. Зачиў той дáлы бiчи за ним, а ўмирлiй схóпнiў сьн, тай бiжит за тим, шчо йигó ўбра́ньи ўзыў. Йак злапаў ўмирлiй живóго ўже на дворi, йак сьн злапáли обá, тогдi й живий напудиў сьн. І так го тримаў, жи i той живий јiмер ў йигó рука́х, а той шчо сьн дýжи бойáў, ўтык до до́му, побúў тiждинь тай ўмер.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олексн Савкового Сеньчука.

239. *Як мерлець задусив вояка.*

То буў йидин жоньи́р дужи вiдвaжний, такий шо аш страх! Раз буў ўмер йидин капiтан i той жоўньи́р цýлу нiч сто́йаў на гоноровiй

варті коли него і ни боїаў сьі сам йїдип стойати, ў цимрі ў шпитали. А білыни жадип ни відважиў сьі піти на таку варту.

Раз ў вечер ў касарни зговорили сьі, шо віп такий відважний, а він кажи, шо йак вони хочут, то він піди ў піўночи на цвинтар і принесе і викопайи йакого буть мирця до касарні. — Тей жоўнірі кажут: Ну, добри, йак ти то зробиш, то ми зложимо сьі і дамо тобі пїадисьят риньских. — Тей він пішоў. А ті сидьят і чикайут. Нима, нима, аш чуйут, йде... Вічиньайу цьі двері, дивльи цьі, а він ўходи і нисе на пличех ўмирцьи, тей бух йіго на сирит касарні! А ті ўсьі ў ноги! Поўтыкали ўсьі вікнами на двір. А він сьіў сибі, тей сьміе цьі з них, тей кажи: Ану, боїагузи, давайти пїадисьят риньских. — А ті кажут: Бій сьі Бога, шо ти наробиў, ми мислили, шо ти жартуйиш. Возьми того мирця і занис нават. — Али він ни хочи і кажи: Ньі, йа приньіс, а ви мусити занести. — Али, чотовічи, на майиш пїадисьят риньских, а йак занисеш, то ше пїадисьят дістанеш — кажут йиму ўсьі. — Ну, коли так, то добри! — кажи він; і ўзаў того мирця на плечі тей поньіс. Поньіс, а ті чикайут і чикают, али йіго нима. Аш рано пішли на цвинтар, дивльи цьі, йама роскопана, а той жоўнір ў йамі ў трумблї, а мирлец на ниму. Мирлец задушиў йіго за те, шо гроші браў за свойо відвагу.

Зап. в маю, 1902, від брата Івана, в Камінці Стр. А. Веретельник.

240. Як відкопували похованого Жїда.

Даўно йак худоба гїнула, йїдєн нарядиў, абї Жїда на окїпнску віткопати і жидьїўску рўку абї віттьїти і абї тоў рукоў худобу курити, то ни бўди гїнути. Віткопали то́го Жїда, хотїли рўку віттинати, а той ўмирлий живого йак злапаў за рўку і тримаў так, шчо аж живий ўжер ко́ло не́го. І посходїли сьі потому льўди, дивїли сьі на то́то, страхали, шчо такий чуд стаў і поховали обо́х.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

241. Як Жиди настрашили ся мерця.

Приходьит раз до мєни Жидї, годьїт минє здо́хлого Жїда вєсти — він так йак кїнь здихайи. — І йак вісадили йіго на віз, фірман

сьїдаїи їймú па нóги. Чúйиш ти, Івáни, на шчó ти сьїдаїиш нáшому Жїдови на нóги? — 'Али їїди ту в їиндїоїї горї, а Жит сьи пїтсúнуў дúшчи пїт фїрманa, плáхта сьи роскїнула, закрутїла сьи до вóза. Кóлисо крúтит, а Жид ўстайé. А Жидї: Ёвaлт! Шчó то їи? — Вітступїли Жидї від вóза і пригльїдаїут сьи. А фїрман зобáчиў, жи Жидї поўтыкали і злýз собї с фїри і дівит сьи, шчó то їи. Жидї вáйкаїут, а вїа дівит сьи, шчó їїм бракуїи. Зачїў обгльїдáти вїз і дівит сьи на кóлисо, а плáхта заклучéа кóло кóлиса і Жид ўстайї. — А ви чó такї, Жидї, дурнї? Ви тыкаїити, самї ни знáйити, вїт чóго. Булó ўпирéд подивїти сьи, ци то пéўна рїч, ци вїн ўстайї, ци ни ўстайї. А ви ни вїдити, жи плáхта заклучéна кóло кóлиса і Жит томú ўстайї?

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Василика.

242. Як Жид провиджував ся фїрманови.

Вїз їим Жїда ўмирлóго до Потóка. Привїз їа їиго там, скаширувáли, ўзьїли го на мáри, зачїли го вéсти, áли бúло три малїх тругáри, а читвэртий вилїкий. А тогдї зачїли ў косьцьóлы дзвонїти; вони тóго сьи дúжи ўнимáїут і зачїли дúжи ўникáти. Умирлїй Жит маў бóроду пїдїїзану, зúби зашкїриў, платїна бїла; їа на тотó сьи придивїў і зачїў сьи усьмїхáти. А вони кáжут: Нú, нú, чикаїї, будé тобї. — Приїжджу до дóму, жинú кóнї на пасóвиско, дїўїу сьи, а Ёршон ўмирлїй кóло мéни стоїт чїрис цáлу нýч. Аж нарáдили минї: Дáй дьїдови грéйцар, ни будé ти сьи провиджїти. — Їа даў грéйцар і маў спокїй.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Василика.

243. Як Жиди налякали ся яблїнки.

Їа возїў ўмирлú Жидыўку до Усэтьи. І ту Жидыўку знїли з вóза і шче фїрман помагáў. Дúжи Жидї фїрманови дьїкували. Повиртáїи фїрман назад до дóму ж Жидáми, а то пїзно бúло, ни вїтко сьи бúло, ни мóжна булó їїхати. Кáжи фїрман до Жидыў: Знáйити вн шчó, Жидї? Ни мóжна їїхати, бó сьи ни вїтко. Їа пúшчу кóнї ту, най пасút сьи, а ми вїтпочїньмо. — Ни ўстїх фїрман кóнї пустїти, Жидї повасипїїли. 'Али фїрман кáжи: Жидї, Жидї, ўставáйти, бо їи нáши

Жиди́ўка! — А шчо то бўло? Квасні́цьи облупле́на! Жиді́ поўста-
ва́ли зо страху́ і ді́ўїи сьи і так пока́зуйи, йа́к би то була́ пра́ўда.
Жиді́ з вóза позлазьїли, йак зачі́ли сьи Бо́гу мо́літи, до бі́лого днѝи;
і фі́рман спаў, а вони́ йиму́ ко́пы па́сли. — Чу́йиш, чу́йиш, ра́но при-
диві́ли сьи, шчо́ ти нам зроби́ў? Ти сам спаў, а нас збуді́ў, — ти нас
здурі́ў, а то ни Жиди́ўка, а́ли йа́блынка!

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов., від Івана Васи́лика.

УІІ. ПОКУТНИКИ.

244. *Дитина покутує по смерті.*

Було двійи богáтих льудій і даў їм Пан Біг йидну́ дитїну; áли вони сьи не́йу ни доўго тьїшили, бо вонó мáло три рóки і ўмёрло. Вонї дўжи за ним тужїли, бо то буў хлопчїна. І йак вонó ўмёрло — вонї мáли дві велáких хáты — — і ў тьї йиднї ни давáло їм мéшкати мáло ни цьлїй рік. Аж рас приходит такий сьвїтовий чоловїк і прóсит сьи ў них нá-ныч. А вонї йимў кáжут так: Шчо ми би тибé пириночувáли, тьїлько мáм самїм ў тьї хáты ни дайї шчо́сь мéшкати; йак прийдé ныч, то ў ньї нїхтó ни мóжи б́ути. — 'Али той подорóжний кáжи, жи: Мóжи йа йакóсь пириночўйу, áли дáйти миньї сьвичéну сьвїчку і сьвичéной водї. — І вонї йимў дáли. І вїн пїшóў до тóйї хáти і покрóпїў мїсци сьвичéноў водóў і ту сьвичéну сьвїчку засьвїтїў; ўзьйў собї кнїшку, сьїў таї читáйи. Аш ту ватхóдит дванáцьита годїна і ў тьї хáты зачїли сьи ўсьйльáкі стўки, шум, вїтир, а нaráз зачїло шчо́сь за пїйцом дўжи пишчїти. 'Али жи вїн ньїц, тьїлько читáў. Так б́уло цьлў годїну. Йак минўла дванáцьита, тогдї ўже ни чўти тóго тлўму, тьїлько чўти дўжи плач тонéньким гóлосом. Вїн тогдї ўстáйї с тóго мїсьцэа, берé зї собóйоў сьвїчку і дївит сьи за пїйц. Там вїдит малéньку дитїну, шчо дўжи пишчїт. І питáйи сьи: Шчо́ ти ту рóбиш? — А вонó кáжи, жи: Йа так пукўтуйу тўтка ўже мáло ни цьлїй рік. — А вїн питáйи: За шчо́? — Так минé чортї мўчат кўждой нóчи, бо йа йак ссаў цїцку, таї йим ўдáриў мáму по цїцьцї, а мáма миньї ньчó ни казáла за тóйи, дьлатóго йа мáйу такий грїх. — А вїн сьи питáйи: Ци мóжна тибї звїтти вїзволити? — А вонó кáжи, жи мóжна, тьїлько жибї сьи найшла таká душá, шчóби до схїт сóнцьн нахвистувáла

пóмижи лѹди на тріцѣть службіў — і ў тріцѣгѡх цірквах жиби да́ти на слѹ́жбу бо́жу, а на ты тріцѣты жиби́ само́му бу́ти. — І він так зробіў. Шче ты́йі га́зди сна́ли, йак він ўстаў до́світа і пішоў по́мижи лѹди і помі́жи пані́, помі́жи ксьондзі́ і ты́лько зыбраў і найміў тріцѣть службіў, а на ты тріцѣты́ сам слѹ́хаў. Потóму ра́но ўстайут га́зди, дѣ́йѹт сы за подорóжним, а йгó ў хаты́ нима́. Вони́ зачы́ли шука́ти, ци́ ни ўкраў шчо тай́ ни ўты́к, а́ли жи ны́ц ни вѣ́дѣли, абі́ йім шчо́сь пропа́ло. Тóго са́мо́го днѣ́а він вирта́йи сы до них зноў на ны́ч і зачина́йи зноў йі́х пита́ти, ци́ би́ ни ночуваў шче тѹ́йу ны́ч. І йім ны́ц ни ка́жи, шчо́ то ў но́чѣ бу́ло. — А вони́ до не́го ка́жут: Йак мо́жити сна́ти, ми́ ни боро́ним. — Типѣ́р він зноў так зробіў: Скропиў́ місце́ свѣ́чѣноў водоў́, запалиў́ свѣ́чку, сы́ў і чита́йи книшку. Прихо́дит двана́цѣта годі́на і зачыў́ сы вилі́кий тлум ў хаты́ так, шчо аж він сидѣ́ти ни мі́г. 'Али́ за ний́цом цѣ́лком тѣ́хо. Та́кий буў́ тлум цѣ́лѹ годі́ну. По двана́цѣты́ годі́ны він бирѣ́ свѣ́чку, йде́ за пий́ц, дѣ́вит сы́, сиді́т та́йа диті́на ў бі́лым ўбра́на і дѹ́жи йи́мѹ за то́йи дѣ́акѹ́йи і ка́жи до не́го: Роспо́відж мо́йім родича́м, йа́кѹ йа́ ту му́ку тирпі́ў (на пий́цу! — зам. Фі́лька). І ві́т то́го часѹ́ бу́ло спо́кійно й тѣ́хо.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мамі Васи́лини.

245. Жінка по́кутниця́.

Оден чолові́к опові́дав, що́ завсѣ́гди но́вого мі́сяця вихо́дит жінка в пере́мітці́.. Вихо́дит у́брана, обу́та в жо́втих чо́ботьох, в бі́лі́ сорочці́ і мо́лит си́ пі́т церкво́в.

Зап. 1903, від Васи́ля Грі́горі́йчука, в Види́нові́, Сня́тинського пов. О. Деревя́нка.

246. Як чо́лові́к по́кутува́в за таба́ку.

Бу́ло два сусѣ́ди, о́дин дѹ́же бога́тий, а дру́гий дѹ́же бі́дний. А ўба́ па́хали таба́ку. Але то́й бога́тий ні́ко́ли не купі́в со́бі таба́ки, лиш заў́ше хо́див до бі́дно́го по таба́ку. Ў́сю таба́ку му́ виню́хував. Та́кий був́ скупі́й. За то́ як вмер, то хо́див по́ свѣ́ті́, не ма́в спо́кою. То си́н то́го

богатого пішов до ксьондза пора́дити єї, що робіти. А ксьонц так пора́див: Як він до тебе в ночі прийде, то спитай єї єго́ три ра́зи: Ве́якоє ди́ха́ніє хва́літ Го́спода Бо́га. Чо́го ду́ша́ потри́бує? Так три ра́зи. — Та́й син послу́хав. Як іно́ по пі́юночі, то вже чека́є на ба́тька. Аж ту на́дхо́дит та́кий, як за́ жите́ ходив, ті́лько ста́рий, ду́же ста́рий. Сино́ви во́ло́се дубо́м ста́ло, але єї пита́є: Ве́якоє ди́ха́ніє хва́літ Го́спода Бо́га, чо́го ду́ша́ потри́бує? — А то́й ні́ц. То́й зно́в дру́гий ра́з: Ве́якоє ди́ха́ніє хва́літ Го́спода Бо́га, чо́го ду́ша́ потри́бує? А то́й зно́в ні́ц. Аж за́ тре́тим ра́зом ка́же: Возьми́, си́ну, що́ найкра́сші во́лі, та да́й то́му бі́дному́. Я за́ єго́ таба́ку так поку́тую! Та́й зник. Він так зроби́в, а ба́тько вже не ходив.

Зап. 1902, в Ясениці, Дрогобицького пов. від Івана Баґрія, В. Левинський.

247. Як ні́н при́ходив по́ чисту́ сорочку́.

Бу́ ксьонц і ма́ў попа́длу і каза́ў до не́ї́ так: Па́мнйта́й, йа́к йа́ ўму́, то жи́бис мене́ ни ўби́рала ў́ чисту́ сорочку́, ті́лько ў́ бру́дну. — Ну і йа́к ксьонц ўме́р, те́й вона́ йго́ ўбра́ла ў́ бру́дну сорочку́. По́ сми́рти при́ходи ксьонц і про́си, жи́б вона́ пала́ йму́ чисту́ сорочку́, бо́ йго́ ни хо́чут на́ тамті́м сьві́ті́ при́йньети́. А йі́мосьць ві́тповіда́й: Йа́к ти́ хты́ў, йа́ ти́бі́ так зроби́ла, а́ типе́р чистойі́ сорочкі́ йа́ ни ма́йу́ для́ тебе́! — І ксьонц ви́рнуў́ сьи́ на́зат до́ сво́го гробу́. І зно́ў му́сьіў за́ ка́ру по́ сме́рти ше́ мшу́ пра́вити. І йа́к пра́виў, Па́н Бі́г до́ него́ ка́жи: Не́ пра́ў, йа́ то́го ни́ при́йму́, йди́ по́ чисту́ сорочку́. — І то́й ксьонц за́чьеў́ па́льми́ара про́сити: Іди́ ми́лы́ й про́си йі́мосьты́, жи́би ми́ны́ дала́ чисту́ сорочку́ і ска́жи, жи́ мене́ Бо́г ни́ хо́чи при́йньати́ ў́ бру́дній́ сорочці́ до́ се́би. — При́йшоў́ па́льми́ар до́ йі́мосьці́ й про́си, що́б дала́ сорочку́. Йі́мосьць ро́зльу́тила́сь, пі́шла, бі́лу сорочку́ ў́зьела́ і ки́нула: На́ маш! За́ниси́ і не́х ту́ ви́йенци́ до́ мене́ ни́ поси́лайи́ по́ ны́ц! — Ну, те́й па́льми́ар ту́ сорочку́ і да́ў ксье́ндзови́. Ксье́ндз по́дье́кува́ў і по́дыў́ сьи́ і бі́льши ни́ при́ходиў́.

Зап. в липни, 1902 р., на Стриганці, Камінецького пов. від В. Коваль, А. Веретельник.

248. Ме́рлець не́ да́є спо́кою́ сво́йому́ си́нови.

Ў́ йидны́м си́лы́ ко́ло́ Йа́го́льниці́ уме́р го́сно́дар ста́рий, а ли́шиў́ на́ сво́йім мі́сци́ го́спода́рем си́на сво́го жо́на́того. На́колі́ син та́та́ по-

ховаў, ни маў спокійнойі нѳчи чірис кїлька нѳдыль, аж наймаў собі с силā хлѳпїў, шчѳби з ним нучувāли, так тѳйшко тāто по смиртї докучїў му. Шчо нѳчи прїйди годїна дцўйїта, дисьїта, шчѳби час спочивāти, починайї сьї грїмїт, гўркїт на стрїху, роскидайї рўзньїми рїчїми і тѳго нїхтѳ витримати ни гѳдин буў і чужї лѳўди ни хтїли ўже йти, тѳїї мнїтрѳги тирпїти там, аж мўсьїў молодїй гѳспѳдар вїстунїти с свѳїї хāти ж жонѳў свѳойѳ і чѳльїдиў ў комїрни, лишѳ обрѳбайїў дѳнну гѳспѳдāрку на обїсьтѳў. С кѳждим чисѳм ходїў і перекѳньуваў сьї ў нѳчї, чи припāтком ни ўспокойїў сьї ўже тѳй стўкїт і грїмїт ў йїгѳ хāтї. Дѳўгий час тривāло і ўспокойāньї ни бўло. А тѳй гāздā ўсьўда скāржїў сьї, де лишѳ сьї с ким здїбаў, жи го такā нишчїслїва годїна снїткāла, шчо мāйї свуїў хāту, а ў чужї мўсит сидїти. Йїднѳго рāзу зайшѳў подорѳжний Мадзўр до кѳршми і на тѳй чис бѳў там і тѳй гѳспѳдар молодїй і говорїў о тѳм с свѳїїми знайѳмїми. Мадзўр чуў бѳсьїду тутў і кāжи до тѳго гāзді: Чѳго так цїрпїцьї тѳму? Йāбим нї цїрпїял! — А гāздā йїмў кāжи: А шчо ж бисти робїли? — Йā бим допїльнѳвал, кто то йїст і чѳго ун хце. — Назначїў му гāздā плāту при свѳїтках пїидисьїть золѳтїх дāти, йāк тѳго ўсьѳго допїльнўйї і ўспокойїт му дѳм. Мадзўр на тѳтѳ сьї згодїў і роскaзāў собі принѳсти квāрту горїўки і зварїти собі йїдла і до тѳїї хāти принѳсти і свѳїтло там дāти і сам будѳ там нучувāў. А гāздā йāк схѳчи, то нāй сьї дївїт чирїз вїкнѳ, шчо вїн бўди робїти. Принїс гāздā квāрту горїўки, гāздїньї дāла хлїб, мāсло і пирѳгїў зварїла. І занѳсли до тѳїї хāти, де старїй небїшчик нїспокїй робїў. Занѳр сьї Мадзўр ў хāтї, засьвїтїў сї ў нѳчї свѳїчку, сьїў собі кѳло столā, напїў сьї горїўки, попоїў фāйно, нарѳштї кѳло дисьїтѳїї гѳдїни зачинāйї сьї гўркїт на стрїху, а нарѳштї грїмāньї двермї сьїннїми. А Мадзўр стаў кѳло столā і вїпїў шче горїўки. Нарāс сїльнѳ грїмнуло шѳсь до сьїмїйї і нāгли двѳрї до хāти ўтворїло і стāла пѳстать чѳловїка подїбна небѳшчика, тѳго гѳспѳдарї тāта. А Мадзўр скaзāў рїськѳ до нѳго: ўшѳлькї дух пāна Бѳга хвāльї! — А тѳй вїдзївāйї сьї: І йā хвāльў, āлим тѳйшко зогрїшїў. — Мадзўр вїдзївāйї сьї: Чѳго дўша потшѳбўйї? — Кāжи: Нāй мїй син нāймѳ сѳрок службїў бѳжїх за муїў дўшу, а будў йā спокїйний і вїн будѳ мāти спокїй, бїльшї жāдного гѳлѳсу нїпрїйїмного чўти пї бўди. — Вїдзївāйї сьї Мадзўр: Зѳстаф мї знак, āбим покāзал тѳмѳу сїнѳѳвї, жїсь ти бїл. — А тѳй кāжи: Дāй рўку. — А Мадзўр кāжи: Пѳлуж на стул! — Пѳстать пѳстāвїла рўку на стѳїў і йāк рукā займїла, так стѳїў дурх вїгорїў. І обїрїўла сьї ў двѳрї і пїшлā на пїннїшний дѳнь. На дрўгий дѳнь Мадзўр опѳвїў гѳспѳдарѳвї, чѳгѳ

Йи́го та́то жида́йи, аби́ за́раз ви́поу́ниў і бу́ди спо́кій ма́ти на за́уши, шчо го́спода́р зроби́ў до дво́х де́нь; до со́рок бо́жниць розда́ў на служби́ бо́жі, а Ма́дзура́ затри́маў при со́бі на сьім де́нь. По сьімо́х дна́х ви́дыў, жи спо́кійний ў сво́йї ха́тї, запла́тиў му, шчо оби́цїи́ і спо́кійно жи́йї с сво́йю́ ро́ди́ною́ до ни́нїшного́ дна́.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Ровського.

VIII. Висільники і топельники.

249. Як позбути ся висільника.

Як дес си трафит, котрий си затегни, то его ни ховают на цвинтари мижи людьми, али на граници. І вже коло тої хати страшно вечирами. Він завши ходит вечирами і показує си як тїна. Як він си показує, зарас чоловікови дубом волос стає і чоловікови ни дає говорити — мову умкни зарас. Як котрий такого серца, шо годин его вдарити, (али на відлі), то ни буди ходити. Щоби він ни ходив, то сіют віт самого дому до цвинтари маком, шо як би зін встав, то муєнт впирет мак притати і ему кури заніют, їм він допричи до хати.

Зап. 1903, від Івана Галайди Харука, у Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

250. Дівка висільнича.

Буў їа ў Бариши, а там буў лїсвїчїй і маў доньку і та донька покрїла сьи. Їак старїй сьи довідаў, тай кажи до нїї: Ўжес си вїстройїла, али наколі будеш ма́ла, то тьн застрїльу. — І ўже ни було тїлько мїсьиць до то́го чису. Вона ў ночї вїйшла і ў га́нку повїсила сьи. Ра́но вихо́ди, а вона ўже нижива́. Ўзвїли їїї до хати, поставили на катїфєльок, то шчє сьи ў нї дитїна трїпала. Потому їак її поховали, то вона ходїла шчо днѣа і гоїдала сьи на воробѣох. То їа сам їїї нираз вїдыў, а камїньи то шчо нѣчи насадїла поўний той га́нок, а ра́но мўсыли виносіти. То так було цалий рїк.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

251. З висільнички горстка конопель.

То в ніст було. Там повісила сі одна жінка на вербі, на своїм обісцяю. Теї ту жінку вже поховали — гет, теї в якісь час — вже не знаю, як то було, чи в тиждень, чи як — спостирили так в ночі на вербі — ту жінку. І так чирез кілька ночий, теї сі дужи та родина бояла. Бояли сі в ночі встати. А то сі довідав тамтейший побирежник — дужи відважний. Той ніколи сі нічо ни бояв. І він прийшов се приконати, чи то правда є. І акурат сів собі вже так там, чикає, коли то буде. Нарас дивит сі — вона є — висят. Ну, єго так трохи страх зібрав, али він ще так ни бояв сі нічо... Теї гадає собі так: Піду я на другу ніч... Пішов на другу ніч знов, вона знов була. На третю ніч так само. Тогди він ще постановив собі прийти в день на то місци — під ту вербу. І прийшов і приконав сі, що то була горстка конопель.

Зап. О. Деревянка.

252. Велеснізські висільники.

Йіхалисмо на ныч с кіньми на Бариске, то повісільники з велеснізської гори стьгнули з Петра Гаргана чобіт і на дрігый день ми йиго найшли аж на кінцях. А раз ми йак спали, Тишкіський здоймиў верету і поставиў коло себи. То йиму так спаскўдили верету, жи мўсыї кіннути. А ў нас буў новий кінь і ўсе льубиў пасти сьи міш тими кінцями. То йиго так бўли зїїздили, шчо ми мўсїли продати, бо ссох на ныц. Вонї, тотї повісільники, йак йшли до кінцїў, то ўсе латкали, а йак виртали, то плакали. Типер ўже того нима, бо типер ховаїут по цвинтарях, а тогди бўло не йидно такє.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Ігната Косїнського.

253. Дезертир.

Буў хлоп с Хашчова ў воську ў Перемїшли, а добри не знаїу, мўже й ў Самборі, дось десь ў той час перег сьватами рїздвїянїми пушчали на вўрльоп — і з нашого села выходїли ци три — ци шчо. 'Али йа добре не знаїу, ци то він дезантируваў, ци то мўже й йиго пустили на сьвата. Дось жи він повісиў сьа (1898 р.). Повїдали так, жи брат му поїїхаў десь на фїрманку, а йиму вельїў молотїти т сьва-

тым папі. І повідали, жи йшоў шандер за ним. А він увідыў, пішоў до стаїны і сьа повісиў. І бацуж не доповіли там, ци йак, жи го по ховали на цвинтари. А потому пішли, найали цїгана з Льутович, цїган віткопаў за десьатку. І вївезли го на границьу — называт сьа на Грандишчох — і там поховали. І шчо там з ним было, то ўсьо зметали: віс, ўсьо, тылько худобу назад ўзвали. І потому хтось заскаржиў; неўно, жи то йигó родичі. І ўни тепер ходят на протокы по йиден, по два, притыгайут і так ми сьа видит, жи тогды вельіи ўсьі вітови, бы віткóпувати, а тепер не штўка, жебы на віга не падала ўсьа вина. А ўни шче пішли там на границьу дивіти сьа ў гріб і там йигó не найшли такий — йакась йигó родина мусит. Теперь повідайут, жи Жиды го віткóпали, жи хотьят тотó до шинкїў, бы йакү кістку маў с повішеника, бо де йакый шинок йи, то повідайут, жи ў куждым йи на тотó, жибы сьа так льуди вішали на горїўку, йак він сьа вішаў ци на дєрево, ци там на шчо. Дай-ми на то не хыба з нбóго, али по ўсьым сьвітї, де йакі шиньки сут, то ўсе Жиды на тотó важат. І йа не знайу, ци то будўт дайак доходїти, али йигó не было ў грóбі.

Зап. в мартї, 1899, у Мшавци, Старосамбірського пов. від Грини Олїшак Терлецького.

254. Висільник вкидає коня до студні.

Йак йа служїў другий рік при вóську, а ми стояли по кватїрах ў силї Сапіжанцї, óжи там бўла кóршма і буў ариндар, а ў нєго служїў йакїйсь старий чоловік, називали йигó Сёмком. І рас шчось йимү сьи стало, надойїў му сьвіт, ци шчо там, і ўзьиў, пішоў до стаїны і повісиў сьи. То сьи робїло ў зимі. А на висьны, йак прийшли коньї з бригадшколи і там закватирували штїри коньї. І заўши улани казали, шчо Сёмко приходит і спускайи коньї ў ночї і поўтвїруйи двєрі. 'Али жи сьи с тóго ўсьі сьмїйали. Аж йак ми прийїхали з манєбрїў, йак ўже нарокували рекрути, даў минє вахмайстир такжи там на кватїру. Йа, шче праўда, Сёмка ни видыў, али за кáждий раз видыў йим йигó збитки. Скидаў с стрїху сыно, ўтвиряў двєрі, выпускаў коньї зьї стаїны і иньши. Аж йиднóго рáзу здайи сьи, шчо хтыў трóха поїїхати на конї. А бўло то отак: Ў вєчир прийшли ми від росказу, напоїїлисмо коньї, йа здоймїў порцїйу сына і постилилисмо собї ў стаїни, бо ў хаты буў дужи морóз, бўло зїмно. А бўло нас там трох: одєн рикрўт, називаў сьи Топорóский і йа і патрульфірир Симинєц. І той рикрўт лых собї під жóлуб спáти, а йа росстїлїў на коритарї сыно, позапи-

раў: двэрі ўсё і польга́лісма ўбидва спа́ти с тим Сими́нцем. На́раз ў но́чї йа слуха́йу, шчо́сь нѣ́би сто́гни, нѣ́би кри́чїт; йа́ буджу то́го па́троль-фі́рера і слуха́йим обидва́, а то ўсе шчо́сь: Ге-е-е, ге-е-е! (сто́гне). А той Сими́нец дужи́ сьн бо́йаў і йак то́то ўчу́ў, та́й схопи́ў сьн і за́чиў ты́кати до ха́ти. А йа́ схопи́ў сьн і зя́пааў йи́го. І дѣ́вим сьн, двэ́рі ўтво́ренї. Засвѣ́тили ми лѣ́ампу, лѣ́вим сьн, нима́ йидно́го коньї́. Вихо́дим ми на дві́р — а там бу́ли двэ́рі з лі́тсьїны до стѹ́дны́, на горо́д бу́ла стѹ́дны — а він, йак ви́йшоў, то́й кінь, зѣ́ стайны́ і зро́биў собі́ та́ке вилі́ке ко́лисо йак ў нас назива́ют гро́ситѹ́р і так на-до́кола бі́гаў, а пото́му про́сто ві́т паркана́, від гостѣ́нцы, пу́стиў сьн бі́чи на стѹ́дню, на ба́рийї́р, йак ўже відѣ́хаў ра́йтшульу. І скочи́ў бис стѹ́дню, а́ли шчо́ за да́леко скочи́ў, бо шче до стѹ́дны́ бу́ло бі́льши йак три кро́ки, а слѣ́дѹ ўже ни бу́ло, — бо ту бу́ў сьных, то ви́тко бу́ло, — і йак скочи́ў на стѹ́дню і за́дними но́гами тра́фиў на са́му ды́рѹ і ўпа́ў ў во́ду. Йак ми то́то ўчу́ли, а зоба́чили, шчо́ нима́ коньї́, то ми ўже зна́ли, шчо́ то Сѣ́мко там нима́ зай́хаў. За́рас то́й па́троль-фі́рир но́біг до фі́рера, фі́рир каза́ў тру́біти а́нтрїт і по́сході́ли сьн у́лани — а ни так то жи́во, бо то бу́ло ў но́чї, двана́цїта годї́на — при́если ужї́ска і дві́ драбї́ны, зѣ́йза́ли до кѹ́ни і пу́стили ў стѹ́дню. І йидѣ́н у́лан — ниса́ў сьн Дармо́ць — польї́з до стѹ́дны́ і ўзѣ́аў коня́ шну́рами за но́ги і бис по́пирѣ́к і ми за́чили ты́гну́ти. Ві́тьгну́лисмо рі́мно с цимбрі́ноў, шну́ри сьн се́унули з нѣ́х, а кінь бо́у́ть — та́й пі́шоў наза́д ў во́ду. Польї́з жи́ зно́ў то́й у́лан дру́гий раз і по́ўйиза́ў мо́ц-нѣ́шчи і ви́кигну́лисмо аж на ве́рх. Йак йисмо йи́го пи́рикї́нули бис цимбрі́ну, а він ўпа́ў на зе́мљу йак ни́живий, а по́тым схопи́ў сьн, фі́ркниў і но́біг на горо́д. Пото́му ви́рниў сьн до ста́йны́, зайшо́ў на свѣ́й што́нд і за́чаў йї́сти со́лому. А фі́рир ка́жи: Да́й му сы́на тро́хи! — Йа́ му здо́йми́ў сы́на і да́ў йим му йї́сти, він ўхо́пиў па́ру ра́зи сы́на і ўпа́ў на со́лому. Йак ўпа́ў на со́лому, то ли́жаў шти́ри ни́ды́ли, сну́х бу́ў цѣ́лий, йак ко́лода, а по́тім, по шти́ро́х ни́ды́льо́х, за́чаў ўста́вати, но́ги му сьн по́гойї́ли, шчо́ бу́ли шкі́ру шну́рами по́сты́га́ли — і кінь сьн ви́ходи́ў. На дру́гий рі́к ходи́ў на ма́небра, а йак ни а́дох, то жи́ий шче до ни́нька.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького повіта, від брата Філька.

255. *Висі́льник на весі́лю.*

Було́ два то́вариші́ на́рупкі́, дужи́ сьн лѣ́уби́ли, чи́рис кі́лька лѣ́т. І оди́н дру́гому сказа́ў: Ти, бра́ти, йак сьн будѣ́ш жи́ни́ў, а́бїс ми́нѣ́ за-

просіу на висільї, а йак йа сьи буду жиніти перши, то йа тибé за-
прошу. І стало сьи на тым. Той ў рік одén повісиу сьи, а той другій
жиніу сьи тай йшоу просіти по силу йак звикли, припросіу ўсу фа-
мільїу своіу, тай йде попри того похованого повішиного с своім
дружоу тай пригадау си за не́го, йак дали собі слово, тай кажи: Ну,
брати, абі й ти прийшоу до мени на висільї, на коровай, ў вéчир. —
Зыйшли сьи ў вéчир на коровай луди прошені, прихóдит той пові-
шиний. Тай ўздріла ўже цыла фамільїа, пізнали го, він пізнау свого
товариша, пустіу го за сьтыу, кажи: Сыдай, брати, коліс прийшоу. —
Луди повідіуили сьи, одні сьи понапуджували... Прибуу він той
коровай за столóm, ныц аны йіу, аны пну, а луди йіли й піли. На-
решті кажи: Будь здорову, брати, бо ўже прийшла мойá годіна. І абіс
прийшоу, прошу йа тибé на мойі висільї; і то ти кау, жиби́с при-
шоу. — А він кан: Прийду. — Кан: На той день і на той, абіс буу
на тым і на тым місци, бо йа по тэби прийду штирма кіньми. — 'Али
той віт того часу сумуйи: Йак йіхати до повішильника на висільї?
Страх збирайи. Сказау він ксьондзови, жи така й така річ, йа запро-
сиу на висільї повішиного, а він минé запросіу; хóчу сьи вісповідати
і пойхати до не́го. — Вісповідау сьи і ксьондз кажи: Йди, най ть
сіла бóжи прова́дит! — Кішко йиму збирати сьи, але тра йти, при-
шоу той час. Прихóдит на тóто місци, литіт штирма кіньми по не́го;
сиу він на той повіз, литіт, тарахотіт ў повітрю — а йиму сьи зда-
вало, шчо доро́гоу. Завіз го тай кажи: Сыдай ту. — Сиу він на тóто
крісло, то такі пала́ци ди́вні. Зачіли гульати там, нима́ рату́нку. А він
ныц, так сидіт ў не́го, йак той на йигó висільу, ны йісьть, ны пий,
сидіт і дівит сьи. А тоті гульайут і очи си йакоу́сь водоу промива-
йут. А він собі проміу такжи одно́ око. Ўздріу, на такі скалы́ сидіт
висо́кі, шчо лык лычénний. Вода́ долиноу шуміт, ба́нда гудіт ўсьи-
льа́кими голосо́ами; пізнау свого товариши тим о́ком, шчо проміу —
до́ти ни знау, тай кан: Буу йисе ў мени на висільу, а чуму́ ти ны йіу,
ны пиу? — А він кан: Бо йа так ма́йу; а чуму́ ти ў мени ны йіу,
ны пиу? — Бо й йа, кан, так ма́йу до се́би. — Той кан: Ну, сыдай
на фіру, му́шу ть віда́ести там, вітким ўзыу, а то далéка доро́га. —
Кан: Будь здорову, брати. Ўжéсмо сьи розыйшли типер; ти буу ў мени,
а йа ў тэби. — Сиу на туту́ брічку, зайіхау на тóто самé місци, стау,
нима́ ны́ коний, ны́ ны́чо, лишé такій корч глойóвий, кольу́чий, жи ни
знати, йак на ны́м сидіу, а коний, ны́ ны́чо, нима́. І йак пішоу вітти,
то ўже більши ны́ко́ли оба́ ни сходили сьи.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олексі
Сеньчука.

256. Як виглядає топельник?

Як си втопит потоплавник — має право 7 літ ходити, як і повішильник. До потоплавника ни говорити, ни зачіпати, ни кедати — нічо! Він таку має натуру, що як узрит чоловіка, то си зара заригочи, як ті русалки. Він ест білий все, показує си нового місця у тім самім місци, де втоплений. Має тільки право бічи за чоловіком, як широко розливає си вода у повени.

Зап. 1903, від Івана Галайди Харука, в Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

257. Топельничка на плечах.

Одén чоловік пішоў на рібу, Йакім Захаркіў. 'Али була сьи ўтопіла йидна молодіцы, Шміґа. Вітьигли йї з водї, порóла йї комісьйа і кáпла кроў на йидного ту адийункта, Маркоўського і шчос му віт тоґди бракувало. А той Йакім йак пізної порї лапаў рібу, сталапала сьи вона ў крошни, він ўздріў, жи потоплинничка тотá і він сьи напўдиў. І вільзла му на плéчі і приньїс двóйи го́ний аж до до́му, а там шчэзла ко́ло йигó до́му. І зо два ро́ки нідьїў і поме́р. Типéр бідньї дьїти сьи лишїли, сїроти і жинá, і бідьї гірко аж до сéго часу́.

Зап. в липни, 1902, в Коронци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

258. Як хлопці втопили жінку.

Була ў нас йидна жінка, називáла сьи Марїна і лубóила хлопцы. Прийшла на йáрмарок, зайшла собі на шинк до Гérшка, віпила одну кватірку, віпила другу, натхóдьи хлопцы. Уже бирé хлопцём; та бо ўже зачїли хлопцы й йїї брати, а йїх бóло дéўйить. Вівили вони йїї с шинку́, привили йїї на Пазьукóвого Паўла подвіри, вівили на горóд і так сьи шїбали з неў, аш прийшли піт привіску цéркву. Пірид до-свїтком зобáчили вартїўники, а вони поўтыкали дáлы з неў так, йак тычньї. Прибїгли аж ў Корунéву вўлицу, ўже там свитáло на день. Вона́ була ў кожўсы і фўстцы. Так йїї кїнули ў Дпыстéр і ўтопили, бо йїм ўже сьи прийїла була. Рáно сусьїда Олéкса вїїхаў на вóду чоўно́м шукáти вéрші на вóды. Дївит сьн, лижїт йакáс шкїра. Він га-даў, жи то стéрво, дївит сьн, а то жінка. Ни пізнайї, й шчо за йидна́.

Виртаїи сьи до сво́го до́му, гово́рит до си́на: А ходи́ш, Фі́льїмони, йа́кас ба́ба ўто́плє́на. — Ниві́стка йа́к почу́ла, а йі́ї ма́ма бу́ла ду́жи ў гри-зоты́, так во́ва гада́ла си, шчо́ то йі́ї ма́ма. Бі́жіт над во́ду: Ай, ма́мо, ма́мо, та ви́ ни ма́ли шчо́ робі́ти та то́пити сьи? — Пла́чи. Та́й ви́ ми́ны́ ни сказа́ли, йа́ би́ вас бу́ла ни́ запо́могла́ тро́ха, йа́к ви́ так упа́-ли! — А на ли́це ни́ диви́т сьи. Зы́йшло́ пас три́ хло́пи, ві́тыгли́ ми́ йі́ї на бе́риг. Пообзи́ра́лисмо́ по фо́рмі, а то́ Мари́на Шми́га. А то́ ти, се́стро, аш́ ту́ забі́гла з Ду́брови́? Та́ ни́ мо́гла́с на Ду́брові́ пові́сити сьи, а́лис ту́ забі́гла то́пити сьи? — Зы́браў сьи́ Оле́кса, бі́жіт до ў́ри́ду да́ти зна́ти, шчо́ Мари́на ўто́плє́на йи́ на Пи́риві́сци ў́ Днє́стрі. Пі́слаў ві́т Миха́йла Коу́басу́, по́лиці́йяна, до́ Тру́ти Паў́ла, шчо́би за́прі́х ко́ны до во́за і шчо́бі йі́ї ўзы́ти до́ трупя́рні. Ві́сади́ли ми́ йі́ї на фі́ру, ко́си сьи́ спу́сти́ли чі́рис по́мо́стину і кі́гну́т сьи. Со́ро́чку на́ ны́ хло́пцы́ обде́рли, го́лоў лі́ткоў блі́ска́йи. Скі́нули́ йі́ї ў тру́па́рни, при́йшоў йі́ї Йа́цко́, чо́лові́к, та́й ў пі́сок: тра́с! Ти́, к..во, ни́ мо́гла́ сьи́ на Ду́брові́ пові́сити, а́ли йи́шлас аш́ то́пити сьи? — І́ шче́ го́ за то́то хоты́ли́ поты́м до́ ареш́ту ўзы́ти́, шчо́ ўда́риў по́ сми́ртї. Йа́к йі́ї по́хова́ли, йа́к ве́чиром до́ опі́ўні́чної́ годі́ни но́во́го мі́сьця́ ходи́т і заво́дит по́над во́ду, пла́чи і заво́дит за сво́йім Йа́цко́м, шчо́ йи́ ўда́риў ку́лако́м по́ пі́ску.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Буцацького пов. від Івана Кіндрата.

259. Як баба пустила сплав.

Гна́ли ми́ статки́ с Коропці́, аж йи́смо сьи́ йи́ли ў́ Снові́дцькє́́ крú́чи, злапа́лисмо́ сьи́ там на ны́ч. Ўзы́ў Ілько́ Йа́нцьї́у крú́шню і лапа́ў на крú́шню ри́бу і так то́й ри́би налови́ў, шчо́ ма́ў со́бі шчо́ до́бри за́ўда́ти на плє́чі, само́ї підú́стви. Сме́ркло́ сьи́ ўже́ до́бри, при́пли́ла ба́ба до спла́ва, спині́ла сьи́ на кі́рму, во́да кі́рмоў го́йда́йи, ба́ба по кі́рмі: Тала́п, тала́п. За́чїло́ свита́ти ў́же, побуді́ли сьи́ сплаў-ни́кі, ка́ждий за́льїз на́ свій сплаў пу́ска́ти, а ми́й бу́ў са́мий за́дний. Гна́ў йа́ то́й сплаў з Ілько́м Йа́нцевим. Кри́чіт ві́н: Іва́ни, Іва́ни, ходи́ по суда́. Бу́дем ма́ти ку́харку. — Ка́жи Іва́н до́ Ілька́: О́змі́ біду́ та дру́ль, най́ плинє́ до́ пса. — Е́т, Іва́ни, грі́х. Ві́тыгнџ́и́м на бе́риг. — Ни́ тџ́и́-ны́м на бе́риг, бо́ воро́ни рози́йдџ́и́т. Пу́сти́ йи́ на во́ду та́й йи́ ри́бакі́ злапа́йут. — Пу́стиў ві́н йи́ на во́ду, плинє́м ми́ с ста́тками, с спла́вами і́ плинє́ ба́ба за на́ми. Ли́ши́ла сьи́ во́на з за́ду, а му́ попли́ли на́ пе́рид. Ни́ зна́йу́ йа́, ци́ йі́ї йи́иў́ хто ў́ то́й ча́с, ци́ во́на да́льї́ попли́ла́,

Ім'їли ми сїи на нїч, приходим ва бєрїг, придиўльаїи сїи минїї баба, шчо їи на сплавї. Стивїўї Ількó Івана за рўку: Уставаїї, Івана, уставай, бо твоїа баба на сплавї. — Кажї Іван потихо: Цїхо, хло', їа ўпирєд вїджу, таї нїчóго ни кажу. — Нїц баба ни рóбит, вїлазьїи на бєрїг, бирє сїи до канатá, до шварї, до гартўльци, шчїпáїи швару с палїа, залїзла ў вóду, гартўлиц ў рўки і друльїи снлаў на вóду задóм. Вїдрўлила зад на вóду і сплаў обиртаїи сїи. Говóрит Іван до Ількá: Ілку, шчо будєм рóбїти? — Кажї Ілько: Нїц ни рóбїм, лиш лїзьмо на сплаў і кричїм: Пускаїти, хлопцї, бо ўже день. А вони ни бóдут знáти, шчо стáло сїи, таї пўстїт, таї будєм рáзом ў компáнїїи. — Вїтзїваїут сїи хлопцї; Пускаїти, брáтї, бо ўже Іван Чўба поплїў. — Їак хлопцї сплавї пустїли, так баба плїлá з нáми, пóки когўт ни запїїаў: Знáйиш, дурнїї варїáти, було минє цвáїкоў вїт сплавá ни друльїти, буў бис спокїїно ночуваў! — Зачїло свїтáти, зачїла ў Ількá і Івана душї ўступáти, бо ўже сїи баба ўступїла.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

260. Як приходив топляник.

Ми сидїли двї нас ў хатї з вуїанкоїу і варилисьмо сїбї вичеру. Їа чикала на своїу маму, а вуїанка чикала на свого сїпа. Приходи дєсь година годинаньцáта, приходи хтось і пукаїи до двирїй. Їак то запукало, а вуїанка сїи сховала на запїецок, їа викидала кашу з горшка і їа сїи дужи злєкла. І їак пиристаў пукати ї питайу сїи: Вуїанко, чого ви сїи сховали? — А вона кажи: Тихо будь!... — Їа сїи питайу: Ідыть сьуди, та чого сїи бóїте? — Вуїанка вилїзла зі запїецка і ўже зі страху вечерї ни їїла. Та кажи: Ходи до мени, пїдимо спати. — Али ни задоўго знов: Пук, пук, до двирїй, отворїть там! Али ми сїи знов позлєкали і сидїли цїхо. Али знов кличе: Отворїть, ни бїйти сїи, то їа! А то була мама моїа, тей кажи: Малисьти ту го-сьти. — А ми сїи питаїмо, їакого? — А буў твїй чоловік — ка-жуть до вуїавки. — А вуїанка питаїи: А їак ти знáйиш? — Бо їа їїго здибала на Їївковїй горї, їак повертаў назат. — А ти їак знáїеш, шо то вїн? питаїи вуїанка. — Пїзналам їїго по убраньї; і зїїшоў на праву сторону з дороги і засвїстаў сїбї, і хтїлам їїго запитати шо, али вїн подїїў сїи. — Тоди ми сїи пириконали, шо топлїаники ходьет, бо вїн буў ўтопиў сїи, називаў сїи Питро.

Зап. в липни, 1902, на Стриганцї, Камїнецького пов. від В. Коваль, А. Веретельник.

261. Лошак — топельник.

Рас на вёсну прійшли ма́ма пізно з па́ньского і десь бу́ла оди-на́нцьцата го́дина, йак пішли з ста́ршим бра́том до Бу́га полока́ти пи-льушкі. Поло́шчат, али шось зачы́ло гуля́ти по воды́ і брат побачи́ў тей ка́же: Диві́ цы, ма́мо, шось таке стра́нне гуля́йе. — А ма́ма, шоб не страха́ти йго, кажут: То ны́ц, то ві́тер так. — Але то, шорас ближче підбіга́йе по воды́, а брат хо́че ўты́ка́ти, так сы́ бойі́т, а ма́ма не пу-ска́йут; аж виска́куйе на бе́ріг лошачок. Скочи́ў — сы́ди-ту́ди і бо́ўть ў во́ду і ста́ло ти́хо. І за́раз за три ниды́ли той брат ўто́піў сы́ на то́му місци, а то то́пльани́к йіму показува́ў сы́.

Зап. в липни, 1903, в Камінці Стр. від Харка Гаївки, А. Веретельник.

262. Топельник у постати дитини.

Рас ў лы́ты дуже ў до́свѣта йа пішла́ до Бу́га пра́ти, там ко́ли гоко́писка. Йа-но прихóджу гет, скы́нула шма́тє з се́бе, ди́ўлю́ сы́, а з воді́ ко́ли ме́не віскочи́ў го́лий хло́пчик, та́кийшо ма́йи ро́чок. Ві-скочи́ў, стрі́наў сы́, пітскочи́ў і засьмі́яў сы́ — гі-гі-гі! — А йа ка́-жу: Сы́ват-сы́ват-сы́ват Ма́ты́нко Бо́жа — тей перехресті́ла ту дити́ну, а воно́ бо́ўть ў во́ду! і так зави́рува́ло, йа́гби де́сьи́ть хло́піў, тей по́тім сы́ сти́шило і ны́ц не бу́ло. А на ті́м місци за́рас бе́рег ви́валиў сы́, зробі́ло сы́ ба́гно, така прі́рва і то йе до ны́нѣшного днѣ́ і ны́чим то́го за́гатити не мо́жут. А то бу́ў то́пльани́к і він хты́ў сы́ побави́ти трóхи на піску́ і погрі́ти сы́ до со́ньцѣ. А він ў де́нь не ви́ди' ны́ц, тілько́ ў но́чи; але йак йа перехресті́ла йго, то він хрестá за́ра' по-чу́йе і ўты́ка́йе.

Зип. в липни, 1903, від Тацьки Олексевич, у Камінці Стр. А. Веретельник.

263. Як топельник хотів затягнути парубка до Буга.

Па́рубок йден бу́ў заси́дыў сы́ ў ды́ўчини́ дуже пізно ў но́чи, а він ма́ў йти ко́ли Бу́га, де сы́ дуже шма́т льуды́й пото́піло. Ў ті́м місци за́ўше шось сы́ пока́зувало і стра́хало і туды́ ны́хто́ пізно не хо-ди́ў, бо сы́ ўсы́ бойáли. Тей заси́дыў сы́ той па́рубок і стра́шно бу́ло йму йти, але він сы́ сти́даў то ви́йавити ды́ўчини́ і пішо́ў. Прихо́ди'

на те місце, а переходи́ йго шось — нї хлоп, нї ба́ба, те́й нїц не ка́же, бере йго за ру́ку і тьє́гни до Бúга. Той сї не да́йє, а то тьй́гни так мо́цно, шо страх. Але він сьї не да́йє, шо сїли ма́йє, аш зі́прїу, аш во́чи йму вилазьє́т па ве́рха. А то тьє́гне і нїц не ка́же, тї́лько тьє́гне і тьє́гне; а він, та́гже нїц не ка́же. Али зла́пау сї він йако́сь зуба́ми за плы́т і тї́сне, шо мо́же, бо тут ў́же блі́сько Бух і ви́р; і аш зу́би трі́шчыє́т йпму́, а він не да́йє цы́. Аш він сї спа́мньєта́у і зачы́ёу ў́ ду́сы мо́літи сьї. І йа́к-но зачы́у мо́літи сьї, то зара́ то йго пу́стило і він ў́пау́ бис па́мньєтн і лежа́у до ра́нє і аш то́ди спа́мньєта́у сьї. А то бу́у то́пльани́к і він хты́у за́тьєгну́ти то́го па́рупка до во́ди і хты́у ў́топи́ти.

Зап. в липни, 1903, від Петра Остапчука, в Камінці Стр. А. Веретельник.

264. Як топельник змочив хлопа.

Я йшов одного разу з ліса. Віз-сми прuki — такий тарас. І вчїпив си з заду на прuki потоплавник. І покїм я взєв, та так став, та спустив си на штильвагу і так води хльопнув на него — водов рас і другий рас. — Тай потому назад собі сїв на фіру, а той потоплавник як мене зачєв льопати, обльопав мене чєсто, шо на минї ни було сорочки сухої. І потому як приїхав до двора і віприг конї, шов до дому і мене кішня напала — пси — лай. І такого минї страху дали, жи ашим був мокрий, шє гірши, як віт того потоплавника.

Зап. 1903, від Миколи Харука, в Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

ІХ. О П И Р І.

265. *Як батько втонив синя отирчука.*

Быў ійдэн такій парібок, жи ўзяў на другім сельі жону. 'Али жона зайшла ў тьаж і прийшоў той час ўже злыгати і пішла си аж до матери на друге село. 'Али й він прийшоў за неў, той ййі гáзда. І ўрòдила сьа дьітіна, а ўни бы́ли вопірі, рóдичі тóйі невісты. І пытáйут сьа: Ци вопірь сьа ўродиў? — Котресь там повідат: Ныт. — А ўни гадали, жи тот гáзда йі спит, а він слúхаў ўсьо. Уни на тым пожурили, жи ни вопірь і си бёсыдуйут, шчóбы робіти, жибы́ він быў вопірь, тот хлопець малый, котрый сьа ўродиў. І старый отець йі мóвит: Кобі знáти, дё бы тра́фиў тако́го, жебы́ лыг спáти і жебы́ сьа не кстиў, тогды́ йакбы́ с тако́го чоловiка ўзяў кырвё і помастиў тоту́ дьітіну, бы́ла бы вопірь. — А тотá невіста мóвит: Наш вотець — свёкор ййі — усё лыгат спáти і не кстит сьа. — Ўни повідáйут: Тóбы йти, ўзяти́ з ньóго кырвё; áли він ўмре до заўтра! — А тот сын його чуйи, жи утёць ўмре, áли не оголóшат сьа нич. І так котресь вiттам полёгiло і принёсlo кырвё і помасти́ли дьітіну, приўйазáли снур йадвабный від сытыны́ до сытыны́, дьітіна перелы́зла тым сну́ром і йуш ты́шат сьа: Уже будё вопірь. — 'Али той зьать рáно ўстаў, йде домiў, ци праўда тотó. Прийшоў домiў, утёць ўмерлыйй. Поховаў вiтця́ краснó — він знайи, шчó сьа зробiло — і ўпрiаг во́лы ў вiз і ййде на друге село́ по жiнку. То йуш сьа провело́ доўшый час. Прий́хаў там, там сьа мóже погости́ли трóхы: Сыдáй, жiнко, на вiз, берí дьiтiну, пойдемо́ до дóму! — Йiдут вiттам і він наўмысно зайiхаў ў таку вóду вели́ку, аж вiс сплыў, а він шче ймиў за кóлесо, перевернуў, уто-

піла сьа жінка і утопіў сьа тот вопéрек малéнький. І думат си так: Немá мого вітцá, н́ай і вас обойі́х не б́уде!

Зап. в марті, 1899, у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліщака Терлецького.

266. Як умерла жінка утира.

Базьбó Геврі́к з на́шого передмі́сті навіть по смерті́ ході́в до сво́ї жінки. Че́рес ці́ле лі́то ході́в. Ё́се в но́чі по двана́йцятій та лі́гав з жінков спати. Тото лю́де ви́діли. А потóму жінка по́пала в те́жу. Ніхто ї́ ра́ди не мі́х да́ти. Два ро́ки ході́ла в те́жи. Аж по́їхала до Льво́ва, так ї́ лю́ди на́ра́дили на опе́рацію. Та́й там ї́ був ко́нець. Опе́рува́ли, а вна та́кі вмерла.

Зап. в сі́чни, 1903, в Дрого́бичи, від Кучи́ндика, В. Левинсь́кий.

267. Як опи́рі ловили га́здиню.

То раз йи́днá хоты́ла, аби ма́ла молоко́, га́здинь. І пі́шла на йу́ри до ки́рні́ці води́ го́ла бра́ти. Ї́ак сьи опи́рі ру́шили за не́ў, й́ак за́чили б́ічи за не́ў, хоты́ли, аби́ ве́зла й́їх, та́й вона́ й́ак при́йшла до до́му, то ві́т то́гди глу́ха.

Зап. в липни, 1902, в Коро́пци, Бу́чацького пов. від О́лекси Савко́вого Сеньчу́ка.

268. Опи́рі св́ічка́ми.

То́му петь лі́т ци́ б́ільше, за́били грабл́іма в Млі́нках Весéлого. Я раз з Миха́йлови́м ви́йшов з кі́ньми на ні́ч. Ко́ні-смо спу́тали та́й пу-сті́ли, а са́мі на ко́пи́цю с́іна ви́лізли та́й си байке́ гово́римо. Ді́вимо с́і, а там з бори́сла́вського тра́кту зближа́є с́і св́і́тло до нас. Чи́м бли́зше до нас, то все то́го св́і́тла б́ільше і б́ільше. Ми ді́вимо с́і — а вже то́то св́і́тло й́де. А то чи́м раз б́ільше св́і́чок та лі́хтарéнь. Та́й всьо то́то обсе́ло Весéлову ха́ту. Як ви́йшли з ха́ти, то бу́ло тих св́і́чок мо́же ті́се́чі. А то опи́рі бу́ли.

Зап. в сі́чни, 1903, в Дрого́бичи, від Кучи́ндика, В. Левинсь́кий.

269. *Опир у виді пса.*

А йидён оповідаў мині, йак він йшоў з міста до дому, тай десь так ў половині дорóги, дівит сьн, литіт білий пес, тай гуц йимў на плéчі і кажи: Нисі! -- Той хочи скіннути, áли ни мóже. Задиривіў цылій, нисé, сапайи, лёдвн дíхайи, бо то бідá тышка. І так нисé го аж до дому. Гада́йи він собі: Кобі йа тибé заньіс до хáти! — 'Али той лишé на сынны́ двéрі, а пес гуц з нéго. Ухóдит він до хáти, застра́шний, змўчиний, жінка пита́йи сьн, шчо йимў, а він моўчйт. Аш ту за хвільу кажи той пес спіт вікна: А ти, сўчий сінну, зпáйиш, йак сьн заходіти! Тай пішоў. А він, той госпóдар, йак би буў шчо сказаў жы́нцы, то той пес буў би йнго гет поты́ў, бо то буў опір.

Зап. в липни, 1902, в Пужпиках, Бучацького пов. від Мих. Косіньського.

270. *Як опирі жерли ся по собачому.*

По нешпори в ниды́лу, йак то возьит снопи лўди — пойіхав хлопц по снопи. Вобирнув кільки рази. Йіхав зо снопамн до дому. І дивит сьн — на конéц села пси сьн коло кьирни́цы дужи кусайут. І він кажи до дывчини: Чикай, — йа йіх зара розборопю! Взев і кинув вила мижи них. Тоди тійі пси йаг тійі вила вхопили, йаг зачили кусати... Тей хлоп пойіхав. Прийіжджийн до дому, стали конь коло воріт. Вона кажи до него: Вставай, Йівасьу, іди, фтвори ворота.

Будит йнго, а він аны руш... Здіймили го с фіри, а він вже ни живий. А тому хлопциви йазик посы́кло на дрібні кавальчики. А то, жиби був тих псів ни чіпав, тоби був на сьвітї жив. То були вопирі.

Зап. 1902, від Яндруха Сте́ця, в Будзанові, Теробовельського пов. О. Деревянка.

271. *Собака — опир.*

У йіднім селі дўже ўмира́ли лўде на сла́бісьць і йак ста́ли так дўже мёртн, то лўде зі страху на ніч ўты́кали до лы́са, бо ў ночи найбільше ўмира́ли, а на день приходіли назáт. Але йднóго дня прихóди йдна госпóдіньа до свóго дому, дівн цы, а на подушкáх лежйт чóрний, тéпый псёско. Ба́ба гльáнула на него, тей ны́ц йму не рóби, тілько свóйé рóби: росчинáйи хлйб і печé. Спеклá йден пítпáлок, на-

мастила сáлом і положи́ла то́му псо́ви. Пес зйі́ў, вона́ пода́ла йму дру́гий і він зпо́ў зйі́ў, вона́ положи́ла трéтій, але того зйі́ў полови́ну. Те́й господа́нба та вийшла чо́гось на двір — прихо́ди, а пса ўже нема́. І віт то́го днѣ́а перестáла сла́бісьць і лью́де перестáли мёрти і бѣ́льше не мерли. Те́й десь ми́нуў рік по ті́м і та господа́нба з чолові́ком по́йхали на йáрмарок. Прийшлó, ў йі́днóму шинькú приступáйи до пих якійсь господа́р те́й нита́є: А памньта́йте ви, йáк то́му рік лежа́ў у вас на подушка́х чо́рний пес, а ви годува́ли йго пльáцками? — Та памньетаю́ — ка́же господа́нба. — Ну, а цьі́ц вам з те́йі по́ри з ха́ти не браку́є? — Або йá зна́йу? — ка́же господа́нба. А той пока́зує но́жа с коло́ткою і ка́жи: Ану, пізна́вайте того но́жа! — Та, то наш, ка́же господа́нба, але з ві́тки він ў вас ўзы́ў сѣ́? — А той господа́р ка́же: То зна́йте, той чо́рний пес, шо тоді́ лежа́ў у вас, то бу́ў — йá. Йá йе гопі́р ўро́джаний пі́т тако́йу планéтойу, шо йáк на мѣ́нє на́йде, то йá мушу́ іти. Тоді́, йáк прийшо́ў йá до вас, то йá бу́ў дуже́ голо́дний — три до́бі ньі́ц не йі́ў і йáг би ви не бу́ли да́ли менѣ́ йі́сти, то цьі́лє село́ бу́лоб ві́мерло, не бу́лоб сѣ́ зіста́ло а́нѣ́ йі́дно́йі ду́ші. А на ту памньі́тку ўзье́ў йá собі́ ў вас того но́жа. — А ті́, йáк то почу́ли, ху́тко ві́несли сѣ́ з того шинькú, бо дужі́ сѣ́ нальє́кали то́го гопі́ра.

Зап. в липни, 1903, в Камінці Стр. від Петра Остапчука, А. Веретельник.

272. Як отир ссав кров із молодят.

Шов на цвинтар чоловік. І здибайи коло Будзанівської башти — йде мирлец — вопир. І той вопир кажи до него:

— Ти шчо за йиден?

— То шчо ти! — кажи.

— А ти шчо за йиден?

— То шчо ти. —

— Ти де йдеш?

— Там де ти... А де ти?

— Там де ти.

— Ну, ка́же, пі́дем воба.

Ідут вони воба і прийшли до йі́дно́йі ха́ти. Али там було дво́йи молодѣ́ит. Прийшов вопир до жі́нки. Взя́в, виймив ццкку і ка́жи до того чолові́ка: Сси кров. А сам до йі́ чолові́ка і ссе кров ш чолові́ка. Али так ссут довго. Вже той вопир виссав ш чолові́ка — прийшов і ка́жи:

— Ов, ти щось помало ссеш. Шче кров йи.

Покоторгав і кажи: Шче жива.

— Е, вогори. Знаєш, молода багато крови майи.

І зачив вопир сам ссати. І виссали кров і тогди знов покоторгав, кажи: Вже нима.

Потому кажи: Ходи, підеш зо мнов.

І прийшли на цвинтар. І той чоловік дивит сь, гріп фтворений. А той вопир кажи до того чоловіка: Бири, льєсь. А той чоловік кажи до того вопира: Льєсь ти фпирет, бо йа шче ни знайу куда!

І той вопир польєсь. Теї зарас когут запїяв, теї сьі гріп запав — запер, а чоловік сьі лишив на верха. А той вопир сьі відзивайи в гробі, кажи: Еї жиби йа був знав, жи ти такий пташок!

Чоловік сьі настрашив і фтык до дому і воповів, шо то вопир с тих молодьит кров повиссав.

Тоди ксьонц вітправив пабожельство. Пішли на цвинтар, добули го, витыгнули го на верха і казав сукирами посычи на дрібні кавальчики. І тоди взяли — закопали назат, забили кілочок восиковий в голову і вже вїинци ни виходив.

Зап. 1902, від Яндруха Стеція, в Будзанові, Теробовельського пов. О. Дервянка.

273. Опир у Підгайцях.

Буў йа ў сестрі ў Підгайцях. А там ў сусьбіді умер парубок такий, котрий маў до двацьцять лят і заслаб — до тїжньи ўмер. А там така установа, шо кладут на лаўку пїт сьтыпї. Пїдушичку рїбїи пїд гїлови з гїблївїок і так на лаўцы на гїлы лїжїт. 'Али пїпри тотї ішчї прїсьї до тїго кїла, шчїбї прїйшлї, бо самї ни прїхїдїи. Так вїн ўмер, прїйшлї йїгї мїма до мїго швїгїра прїсїтї, шчїбї ў вїчїр прїйшїў до кїла. І прї тїм мїнї попросїла і йа тїкжї прїйшїў. Сїдїли ми так зо штїри гїдїни. Тїму парунковї рїки сьї розїрвїали, шо булї зїязанї. Льїди понапїджували сьї, алї шче так кїжут: То здорїў хлоп, то йїгї прїдїт, то томї сьї рїки розїрвїали. Возїмїт, тїй зїїжїт зноў! — І так йїгї мїма зїїзїла дїругїй рас. Так за пїїть мїнут зноў сьї розїрвїали. Так тїго бїло з дїсьїть рїзи. Тогдї льїди страхї набрїали і поўтыкаїли до дїму, тїлькї сьї лїшїла мїма і сїстрї. Йак йїгї поховїали, то вїн тїкї тїго вїчїри прїйшїў до дїму, то ўжї йїгї самї мїма оповїдала і бїльшї йїгї льїди на дорїзї здїбїали, йак йїшоў. Так ходїў вїн двї нїдїли і усе йїх прїпрїджував шчо нїчї.

Старá пішла до ксьондза, зачала тотó ксьиндзу оповідати. А ксьондз кажи: Чикай до заўтрі, підём с процесіюў на цвинтар, віткопайим і сьи подівим. — І так зробіти. Йак го віткопали, а він лижит ў трүн-ві ў долину піском. Тогдi ксьондз кажи: Дайти осікового кола, забійў йа йимў ў голову. Більши він ходіти ни бўди, бо то йи справидливий опір. Він би буў за сьим лыт льўди потинаў. — Йак му забіли, більше ўже ни ходіў і нхитó го ни видіў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

274. *Захланний опир.*

Йиден газда тримаў наймита вісьим лыт, а того наймита відобрали до войска і він при войску служіў других вісьим лыт. А ў вісьим лыт повирнуў той жомньир з войска. І на той чис той газда ўмер і йго нарідили на катафальок. А той газда буў опір. Йак прийшла опіўнич, то він спустиў йидну погу, жи хтыў злазити. А жи льўди гадали, жи вона му сьи сама ссўнула і поправили назад. Другим разом спустиў рўку і ногу і зачійў ўставати. А тоті льўди ўздріўши, шчо він злазит с катафелька, поўтыкали с хати. На остатку і жінка з дытьми ўтыкла. А опір ўстаў тай польис піт постыль, добуў гроші з збанком: папірові банкноти, то зложіў ў подушку, на котрі лижіў, мїжи зыльи, абі йїх дали йимў с подушкоў до грóбу. А срібло і мідь — ўзыў збанок ў рўки, пішоў до комóри, ви́порпаў піт поро́гом йаму і там йїх заховаў і назад запóрпаў і заклиў: Котрі рўки запóрпували, абі тоті распóрпували. — А жомньир ўвійшоў до хати, йак добри напіў сьи горіўки, ўзыў йигó ў рўки свої, ві́порпаў тоті гроші — він сьи дивіў бис вікно — і кажи: Котрі рўки запóрпували, тоті й ві́порпуйут. Забраў тоті гроші з збанком і тоті з подушки і заховаў ў иньшим місци. Йак кўри запіяли, то назад льўди вирну́ли до хати і той наймит, шчо ў не́го служіў, казаў здо́ймити з за́вєсиў двєрі і глу́хим кінцём го вінисти, йак повєрни опір с цвинтару, абі ни трафіў до кльамки, і абі пи ўвійшоў до хати. І потóму той наймит ожиніў сьи з газдиніў, ви́добуў гроші і шче бiльшим буў господа́рим, йак йигó газда пірит тим.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

275. *Як опиреви відтинали голову.*

Тотó так: Быў йиден вопырь і йак ўмер і ходіў так, жи льудий мно́го ўмира́ло і худóбы гiнуло ў па́шим сєльї. А то ни знайу, ци то

было за ксьіндза Минчакевича, ци шче за Димйанобуського. Уже льудьом сьа тотó наўкучило і быў такый ў селы вiт, не знайу котрый, бо йа шче тогдi сьа не ўрoдiў і пiшоў ў Тiху по Гусакá і привiў. Гусак вiйшоў опiўночи на цвiнтарь і почаў так ножiцьямн стрiчи, стрiчи і прiйшоў на йiгó грiб, мовит: Оты, áли нема́ го, порóжный, пiшоў десь, далéко на Вeньграх йи. — То ни спас, знайiте. I забáвиў сьа пiў годiны, вiйшоў зноў — йи. Но, мовит, йуж вiн не пiдe вiтты. Ньай бóде до заўтра. — Дрýгий день зыйшла сьа громада ўсьа вiткóпувати, а ксьиндз пiслаў ў Лы́мну по гайдúкы. Прiйшли гайдúкы, почали льудий бiти, бо ксьиндз повiдат, йа опырiа не ховаў, тó не мóже быти праўда. I с кiлькox льудий гайдúкы звiязáли мóтузом. I вiн вiткопаў го, той Гусак, і вiн си лежiт, бодáй сьа не снiў дóбрым льудьом і скопаў си полотно аж ў долину, на нóгы, шчо ним ўкрытый, а сам си лежiт і так пóпiд рúку дiвит сьа на льудий, такый червóный! А Гусак узбáў роскáль і вiтбáў гóлову. I повiдаў: Хаплýт, льуди, тóйi кирвi, мастыт сьа, то дльа тóго, жи такóго чоловiка ўже бы сьа дрýгий опырь не имiў, котрый помастыт сьа тоў кроўiноў! — I ўзбáў пацýачку такú, шчо свиньá ўс...а і зложiў му ў зúбы і гóлову му положиў мeжи нóгы. А йакáсь бáба з гóры, свóйи йiгó была — тай мóвит: Нипраўда, вiн ни опырь быў. — А той Гусак йино́ сьа на ньу подивiў і потбáў йи тáкий живú і на дрýгий день ўмeрла. А йiгó прикыдали і бiльше не ходiў.

Зап. в мартi, 1899, у Мшанци, Старосамбiрського пов. вiд Гриця Олiщака Терлецького.

276. Дiвчина і два опирi.

Пiшла йидна дiўчипа ў лысi заблудiла. Так далéко зайшла ўже, шчо ни знала, кудá вiйти. Зайшла она́ до однóй хатчiнки; она́ ни знала, шчо там йи ў тi хатчiннi. А ўже мýсiла там почувáти, бо шчо мáла робiти, коли ни знала кудá звiтти ў ночi вiйти? А ў тi хатчiннi нiкóго ни бóло, тiльки сам ўмирлeц. Она́ ўвiйшла, ўкльиклá і мовит пáцыр, бó сьи дýжи нáтто бойáла. С страхú мáло ни ўмeрла. Прихóдит дрýгий ўмирлeц тимчiсом пiд вiкнó і кáжи до тóго ў хáты: Ўстань, Йузeфiй! — Той сьи ныц ни вiтзвáйи. Кáжи йимú дрýгий рас, сáмош так. Кáжи трeтий рас: Йузeфiй, ўстань! — А тотá дiўчипка кáжи: Лызь, лызь, Йузeфiй, з Бóгим і дýхим сьвiйинтим. — А той кáжи так тóму на дворi: Йá би ўстаў, йáк би минь нóги ни бóли зийзаны сирими ниткáми. — Той спiт вiкнá, йáк ўчуў такe, тай повiйáў

сьи кудись, а той ў хаті лижиў далы, до раньи. І дыўчина сидыла ў хаті аж до раньи. Їак сьи розвідныло, вона ўстала і пішла і ни потыли її опирі, бо ўже її так Пан Біг допоміг.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Буцацького пов. від Тетяни Мельниченко.

277 *Як наречений умер і хотів узяти до гробу свою суджену.*

Буў з дўже далёка йден жомньір і він сьі буў дўжи зальубіў ў йидну дыўчину і вона йигó тагжи дўже польубіла. Прийшло, віслужиў він своїй лытá, тей кáже до дыўчипи: Знайеш, мойá кохáна, йа пойдú до дóму, там сьі приготúйу і прийíду по тéбе і поберéмо сьі. Але ти мены́ мýсиш присягну́ги, шо бóдеш чекáти на мéне, шоб не знати кільки! — Дóбре — кáже дыўчина, — але ти мены́ тагжи присягнй, шо ны́ди з гинчойу сьі не гоженйш! — Вонй ўзьбелі і присягнúли йдно другому. Тей він пойíхаў. Миnúў мýсыць, миnúў другий, миnúло пйў рóку, ба й рік і два і штíри а жомньар не прихóди'... А дыўчина чекáйе і не хóче вихóдити зáмуж за ны́кого. І вона мýсли сибí: Шчо сьі моглó стáти, шо мйй мýлий не прихóди'? Мýсыў прйсьагу зломáти... Тей ўсьй йй так кáжут: Дурнá дыўко, шо ти чекáйеш на йакóгось гультайá — він ўже даўновíчно мýсыў гожинйти сьі! — Тей прихóди' на пйáтий рік, йго не́ма і вонá заручíла сьі з другим пáрунком і за мйсьиць мáло бóти вйсьлье. Али зáрас на другу нйч по зарúчинах, сидит та дыўчйна і придé, аш ўхóди' до хáти той жомньір, а такий смутний, шо страх. Увйшоў, тей сьй на лáви на прóтиў дыўчйни і нйц не кáже, áны́ слова, тйлько лйви нй́и на нý. Їак сьі надивйў, тей кáже: А чимý-ж ти, мойá кохáна, не привитáйе сьі зо мнóйу? Ти идéш ўже за другого, прáўда? — А дыўчина кáже: А тиж де буў так доўго, ти ше не ожениў сьі? — Йа ше сьі ни гоженйў і нй́ди сьі з другойу не гоженý, але не мйг йа прийтй до тéбе, аш почúў, шо ти хóчеш прйсьагу зломйти. — А дыўчина кáже: А йа мýслила, шо ти ўже гоженйў сьі, шо не прихóдиш. Може ти, мйлий, голóдний, мóже пйти хóчеш? — Ны́, йа нйц не хóчу, тйлько тéбé — кáже він. А він за те не хтйў ййсти, бо він ўже буў ўмерлéц. Зáра', йак пйшоў до дóму, то зáра' ўмер і за те не прихóдиў.

Тей посидыў він трóхи тей кáже: Ну, мойá мйла, збирáй сьі, пйдеш зо мнóў, до мéне! — А вонá кáже: Дóбре, зará', скáжу кóны заложйти, шоб ўзьéти с собóйу свойú скрйньу з рйчамн. — Ны́ — кáже жомньір — не трéба мены́ твéйй скрйньй і рйчйў, там ў мéне ўсе бóдеш

мати, ходьім так. — Але мала вона великий звій дуже файного полотна ў своїй скрині і її жаль було дуже йиго і вона ўзяла той звій під полў і пішли. А ніч така, не видна сьї, шо страх! Йдут вони, а диви цьї вона, аж вони не йдут по землі, але по повітру. Обертайє цьї він до неїї тей кажи: Слухай мїла, шо ти несеш з собою такого тьашкого, шо так тьашко йти нам? — Та нїц! — каже вона. А він зноў питає: А чи не майєш ти хрестика на собі? Йак майєш, то скинь. — Скинула вона свого хрестика і зара' зачали хучше йти. Ідут, идут, тей нарэшты прихóдьят на цвинтар, тей він иде на него. А то куди? — питає вона йго. — Він каже: Нїц, не питай, но ходї, тут хата моя! — Тей вона зарас пізнала, шо він ўмирлєц, нальакала сьї дужи, але муси йти, бо сьї бойїт, шоб не задушиў. Привїў її нат свій грїб, тей каже: Ну, лизь гет, то моя хата! — А вона каже: Нї, лизь ти перше. — Тей він польєс, а вона кїнула їму кїнець звойу полотна і сама ўтыкає. Ўтыкає і розвиває звій так, шоб далы могла ўтычі, а він тьагни полотно і тьагни до грóбу. Ўже кавáлок за цвинтаром не стало полотна і вона ўцєки, шо сїли. А йак ўмирлий ўтыгнўў ўсе полотно, а види', шо її нема, вїскочиў з грóбу, тей за неїу так гони, шо страх! Він гони, а вона ўтыкаїи. Диви цьї вона, а свїти цьї ў йакїсь хаты; ўлытаїи гет, а там нема нїкого, а на сирєдїни лежїт ўмерлєц і коло него свїтло свїти цьї, Ну, мїзлї' вона, аш тут менї кїнец. — Аш тут ўбїгає ўмерлий жомньїр, а когут: Ку-ку-рі-ку! А нех ти будеш прокльáтий! — крікнуў жомньїр і шчез і зараз шчез той мерлєц, шо лежаў, а вона диви цьї, а вона серед польа. І йак зачєла йти до дому, то йшла пїўтора рóку, так далєко заньєс її ўмерлєц за пїў нóчі.

Зап. в липни, 1903, в Камініцї Стр. від Харка Гаївки, А. Веретельник.

278. Як почтар боров ся з отирем.

Давних часів, йак то пошти ни було, так йак типер, поїхав йндем чоловік на кони с поштов. Али так поїхав кїлька миль і зблудив. (А то було в зимі, в завирухи). Йїздит, йїздит по польу і ни годин фтрафити до дороги. Али дивит сьї: Так дужи далеко свїтло сьї свїтит — так йасно, али далеко. Дужи далеко. Йїди він до тойї хати. Вже Богу дьїкуйи, жи зобачив свїтло. Вже сьї тїшит.

Прийїздит він до тойї хати. Припньїв коньї до двирїй. Входит до хати, — лижит мирлєц на катафельку. Тей він змовив пацьїр, став — дивит сьї — нима нїкого ф хаты. Дивит сьї фсьуда на пїиц —

нима. — Сидит... сидит... сидит — ніхто ни приходить і нікого нима. Пішов він, коньї завів до стайні, дав коневі сїна. І приходить знов до хати. Сїв, знов сидит — нікого нима. Думає собі, шчо би він міх здибати собі їисти, бо хочи їисти сильно.

Пішов до комори зо сьвічков, дивит сї — ф коморі стоїт солопина, горівка. Взяв він си пас солопини, напив сї горівки досить. Приходить до хати, сїдає і їїсьць. Зїв — пішов, знов си взяв і приносить до хати — знов їїсьць. Али той мирлец вогорит до него. Кажі : А шчо ти, братьї, так в мойїй господарцї господаруєш ?

Кажі : Їїхавим с поштов тей-им зблудив !

Мирлец спускає їїдну ногу і руку і фєтає — кажі до того чоловіка : Можи би ми сї воба, братьї, побороли ?

А той чоловік кажі : Но, їак тра, то тра.

І злїс мирлец с катафєлька і борут сї вобидва.

Али борут сї, борут так, жи аш кров кавалками литит с того і с того. Так той чоловік вповідав. Кажі : Дивїу сї їа, жи він вже такий подрапанїй, али і їа подрапанїй, кажі, фєст, змучинїй, жи вже от от — буде по минї. Вжем сї змучив добри. Али такой сї, кажі, ни даїу. Такой сї пну. Али їакось Бох дав — когут запїїав, а він фпав — а то вопир.

Той чоловік взяв, вмив сї тоди і знов сїв. (А він такош був ни самовитїй). Потому пішов до комори, взяв си знов горівки, випив. Приходить до хати, взяв макогін в руки, сїв си коло мирцї і їїсьць. Їїсьць і тому мирцеві все, шчо рас фкусит, то му в зуби макогоном дасьць.

Пішов знов до стайні, дав коневі сїна і чикає до самого днї, докї хто ни прїїди. Їде їакась жінка на подвірї. Кажі тота жінка : А ви шчо ту, татусьї, робити ?

Він кажі : Ночувавим ў вас.

— Аї, а ви сї ни боїали ?

— Аї, кажі, їа лєдво, кажі, пириночував. Дивїт сї, кажі, їакий їа побитїй.

Вповів він всьої їнтерес. І раненько взяла того чоловіка і пішла до ксьондза, бо ксьонц її ни хтїв вірити, жи її чоловік вопир. І того днї ксьонц казав го поховати і забили восиковий кілочок ў голову і вже був спокїй.

Зап. 1902, від Яндруха Стецїя, в Будзановї, Терєбовельського пов. О. Деревянка.

279. *Князь опирів.*

Буў йидён на́ймит. І найміў сьи ў газді тако́го, шчо він злим войуваў. Тай ка́жи на́ймтови: Підеш на той і на той пляц ў ночі, там будé одеп принц, абіс сьи з ним поїдинкуваў. — Ві́йхаў ў ночі, зачіў сьи з ним поїдинкува́ти, ни даў му коньї — бо той маў ўзьїти. — По́йїхаў дру́гоїї но́чи, ни даў сьи скпі́ти, ни даў коньї. А той буў та́кий принц від опирі́ў. А він ка́жи: Ну, йак ти шче трéтоїї но́чи ми́нї сьи пи даш, то ти будеш ста́рший, йак твїй газда́. — А той ка́жи: Або йа чо́ би сьи даў? — По́йїхаў трéтоїї но́чи, ни даў сьи. — Ка́жи: Но, йа тибé зьзы́м, му́шу ты зьзы́сти. — Ка́жи: Ньи. І зачіў сьи зноў поїдинкува́ти. Той на́ймит буў та́кжи нисамові́тий і ўлыз ў коньї. А той напустиў звірі па коньї, аби йигó зьзы́ли. Роздérли звірі коньї, а той с коньї тай вірлóm зробіў сьи, полéтыў ў гору́. Той сьи са́мош зробіў вірлóm, за ним ў погóнью ў пові́тьу. А на́ймит зробіў сьи б́укитом і ўпаў йидні́и молоді́ци па подóлок. Тотá скрі́ла го. Прильї́тайи принц, пи мóжи го дыста́ти. А він зробіў сьи прóсом, а прóсо зьзы́ў когúт. А він потóму ві́йшов с когута́ прóсом назáт, тай пирикї́нуў сьи на хло́па. Принц гадаў, шчо він шче прóсом, пирикї́нуў сьи на когута, а на́ймит йигó б́уком, забіў і забраў йигó скáрби і газді́, а сам очі́стиў сьи чириз віру тай ньічо́ му сьи ни ста́ло. І газдúйи шче нї́ны. Та́кий пан пат панáми!

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олексі Сеньчука.

280. *Дівчина-рожа і опир.*

Ходїли хло́пцы на вичирні́цы. Кілько́ йїх там б́уло, то ни зна́йу, пїять чи шієсть пар і ко́жди ма́ло па́ру, а йидна́ панна пи ма́ла. Йде вона́ до до́му, приході́т коло́ свóйїх ворі́т і так собі ў дýсї мї́слит: Ай́ Бóжи, Бóжи! Ка́жди ма́йи па́ру, а йа бідна́ сама́. 'Али ко́би сьи ў́же нагодї́ў і йакї́й ўмирлї́й, то́бим го ў́же лубї́ла. — На дру́гий вéчир йде вона́ з вичирні́ць, дівит сьи, йде йакі́сь за неў чо́ловік і ка́жи до не́ї: Слу́хай но, Га́нью, йа бу́ду до те́бе ходї́ти. — А вона́ ка́жи до не́го: То до́бри. Ходы́т до ме́ни, áли тьї́лько справидлї́ви. — Так хóдит він йидён вéчир, до́сить кї́лькана́йцы́т вéчирїў так ходї́ў. Али вона́ сьи йигó пита́йи, ві́тки він йи. — А він ка́жи до не́ї: А то́бі на́ шчо? — Вона́ ка́жи до не́го: Бо йа хóчу зна́ти. — То́бі ни трéба, на шчо́ то́бі зна́ти, до́сить жи ма́йиш па́рунка. Йак йис ві́рікла сло́во,

так го майиш. — 'Али досить, жи йїї то́то ниспокойїло. Она́ хты́ла зна́ти, ві́тки він похóдит. Йидно́го ра́зу, йак йшли з вичирні́ць, она́ ўзы́ла, приўйиза́ла му до мизы́льного па́льцяи нї́тку з вирите́на і хты́ла сьи пирико́нати, де він пі́де. І йде за ним, а він йде прóсто на цвинта́р. Прийшо́ў на цвинта́р і добу́ў ўми́рлого і зачы́ў йи́го йї́сти. А она́ йак то́то зоба́чила і ўзы́ла і ўты́кла від не́го. Дóсить на дру́гий ве́чир прийшло́, она́ йде до до́му, а він зно́ў прихóдит і ка́жи до не́йї: Кажі́, шчо́с віды́ла. — Она́ ка́жи: Йа ны́ц ни віды́ла. — Кажі́, бо ти ма́ма ўмре. Кажі́, бо ти та́то ўмре. — Она́ ка́жи: Йа ны́ц ни віды́ла. — Кажі́, бо ти се́стри й бра́ты поўмира́йут. — Най ўмира́йут, йа ны́ц ни віды́ла. — Кажі́, бо ти ца́ла фа́мільї́на вї́мри. — Дóсить йак поўми́ра́ла йї ца́ла фа́мільї́на, а він ка́жи до не́йї: Кажі́, бо сама́ ўмреш. — А она́ ка́жи: Най ўмира́йу, йа ны́ц ни віды́ла. — Йак ўмре́ла, похóва́ли йї і дóсить, она́ ли́жит. 'Али на ны́ така́ рúжи вї́росла, жи так па́хла, жи хто нады́йшо́ў доро́гоў, то аж ни мо́жна бу́ло слúхати. 'Али нады́йхаў йиде́н пан, йак ўчу́ў той за́пах і ка́жи до фі́рманна, жиби́ стаў. Фі́рман стаў, а він ка́жи до не́го: Іди́ сьи подиві́, шчо́ то так па́хни. — А він пішо́ў і дівит сьи: Прóшу па́на то рúжи. — Ві́копай йї́ї і дай сьу́да на візо́к. — Ві́копаў він туту́ рúжу, ўзы́ў той пан зі собо́ў, приві́з йї до до́му, каза́ў йї поса́дити ў вазо́нку і поста́виў ў сво́йім поко́йу на ві́кно. Дóсить, жи то́та рúжи так па́хни, жи аж йимú мї́ло слúхати. Маў він льо́кайа і той льо́кай шчо́ ра́ньи йимú до лу́шка му́сьї ў прино́сити ка́ву, пізьны́шши во́ду з мидни́циў і рушні́к. Йак при́нес ка́ву, пан ўста́йї пі́ти, дівит сьи, ка́ва натпи́та і бу́лка надлу́плина. При́ныс йимú во́ду, вода́ збі́та*) ў мидни́ци і рушні́к мо́крый, жи сьи хтось ўтира́ў. 'Али він шчо́ робі́ти, ка́жи до то́го льо́кайа: Шчо́ ти ми́ны ўсе прино́сиш ка́ву натпи́ту і вода́ ў мидни́ци ни́чїста і рушні́к мо́крый? — А він сьи скузу́йи, жи він ны́чо́го ни вї́нин. — 'Али пан йимú ни дайї ві́ри. А він ка́жи: Прóшу па́на сьи пирико́нати. — Дóсить він йидно́го ра́зу при́ныс, пан сьи дівит, поў́на ша́льї́нка і бу́лка так йак ма́йи бу́ти, во́ду при́ныс, чи́ста, рушні́к сухі́й. Пан сьи здумі́ў, шчо́ то тако́го йи. 'Али мї́слит собі́ ў дýсы так: На́йно йак ми́ны при́нес шче раз ка́ву, йа сьи му́шу пирико́нати, хтó йї́ї пїи. Накрі́ў сьи з голово́ў і дівит сьи спі́д коўдри, парас с то́йї рúжі́ робит сьи па́нна. Ві́скочила с то́го вазо́нка, алї́ така́ фа́йна, жи він аш си пи́ зна́йи, шчо́ робити. Чи́кайи шче, бу́ў дóсить тирпї́йчий, хты́ў сьи пирико́нати, шчо́ да́лї́ бу́ди. Йак при́ныс во́ду з мидни́циў той льо́кай, а она́ зно́ў скóчила до вазо́нка і зно́ў сьи зроби́ла рúжи. Нако́лі вї́йшоў с поко́йу льо́кай, то́та

*) Мутна.

зноў віскочила з вазонка і зачіла сьм ўмыва́ти, ўтира́ти ў рушнік і чы́сати сьм. А той пан йак зобачыў, жи она́ така́ ф́айна, йак віскочыў спід коўдри, злапаў іі ў по́ловины, ка́жи до не́йі: Йа́ ўже даўно́ на те́би чика́йу. — І до́піро бире́ з пеў і же́нит сьм. Йа́к сьм ожини́ў, до́сить жи́ли оні́ шчо́сь пй́ить чи ші́сьть лы́т. І бу́ло дво́йи ды́тій. Йидно́го ра́зу він ійі́і про́сит: Мойа́ коха́на, йі́дь зо мпоў, обйі́дим мойі́ по́ли. — Она́ ка́жи до не́го: Мій коха́ний, шчо́би йа то́бі сказа́ла? Зна́йиш, йа так ни ма́йу хіньцы́ йі́хати, бо йак йа с тобо́ў по́йіду, то бу́де ни до́бри. — 'Али він йак зачыў ійі́і нудити, до́сить, жи она́ на то́то зы́зво́лила. Ўйі́хали мо́жи трóйи гін ў по́ли від йидно́йі гра́нйцы, она́ сьм обглы́да́йи і ка́жи до не́го: Ві́диш, йа то́бі до́бри каза́ла, жи́бі йа ни йі́хала, бо, ка́жи, ўже аш типе́р мойа́ сме́рть. — А той опі́р литі́т за нй́ми. Йак йі́х ды́гпаў і ка́жи до не́йі: Кажі́, шчо́с ві́ды́ла! Кажі́, шчо́с ві́ды́ла, бо́ ти ды́ти поўми́ра́йут. — А она́ ка́жи: Най ўми́ра́йут, йа ны́ц ни ві́ды́ла. — Поўми́ра́ли ды́ти: Кажі́, шчо́с ві́ды́ла, бо́ ти чоло́вік ў́мре. — А чоло́вік сьм ві́тзива́йи: Та кажі́, шчо́с ві́ды́ла. Бо сьм злы́к, жи́бі він ни ў́мер. — Она́ тогді́ за́чина́йи розпо́віда́ти ві́т почи́ткў, йак він ході́ў до не́йі на вичи́рні́цы і йак при́йшоў на цвинта́р, йак добу́ў ўми́рло́го, зачыў і́исти; до́сить, йак вона́ зачы́ла то́то розпо́віда́ти, ца́лком с то́го опи́ра зачы́ло сьм се́увати то́то, шчо́ він буў за́кля́тий. Йа́к сьм ца́лком з не́го се́у́нуло то ў́сьо паску́тство, тогді́ він ійі́і поды́куваў і спо́кійно собі́ ві́дйі́шоў. І то́та ца́ла фа́мйі́а на дру́гий де́нь ў́сьа ожы́ла.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Брон. Яжицького.

281. Опир, цїсар і циган.

Буў йиде́н та́кий вли́кий лы́с, а ў ты́м лы́сы буў та́кий па́лат, ў ты́м па́ла́ты ме́шкаў опі́р та́кий, котры́й лы́ди потина́ў. І той цар, шчо́ нале́жиў до то́го лы́са, шчо́ то йи́го бу́ло, він йи́го хты́ў за́бі́ти і на жа́дин спо́сыб ни мі́г, бо йак пі́слаў во́йско, то́ му ў́сьо поты́ў. Роспи́саў він по кра́йў, хто́би сьм та́кий тра́фиў, шчо́би то́го опи́ра ў́биў, ви́лику би надгоро́ду ды́стаў. Ни бу́ло тако́го чоло́віка ны́гдэ. Аш тра́фиў сьм та́кий цы́ган. При́йшоў до цара́ тай ка́жи: Йа йи́го ў́биу. — А він ка́жи: До́бри. Йак ти йи́го ў́бийиш, дай́у то́бі піў сво́го майі́тку. — А цы́ган ка́жи: До́бри. — І забраў сьм цы́ган і пішоў. 'Али йде биз лы́с, дй́вит сьм, пасе́ сьм коні́на. Та́к сьм цы́ган ў́кішиў, шчо́ бу́де йі́хаў, бо йи́мў сьм то́ рі́тко зда́рийи. При́йшоў до то́йі коні́ни і сы́да́йи.

Тай кажи до коніни: Йак будеш добра дльа мени, то йа буду тобі добрий. — І йди далі. Аш ту прийіхаў до тако́го вили́кого ровá тай стаў, тай кажи до коніни: Йак пириско́чиш той рі́ў, то твої́ ко́сти по-хова́йу; йак ни пириско́чиш, то ты́ за́раз облупі́у. — Кобі́ла сьн зміри́ла тай з йидпо́го бе́рига до дру́гого ўби́ла сьн. Він ўзы́ў, шкі́ру з не́йі здо́ймйў, ўбраў сьн ў шкі́ру воўно́ў до сириді́ни і йде, і сьйў на ме́жу, а на не́го таке́ мух насы́дало, йак то звы́кльі до стёрва. А він шчо махне́ тай сто мух забйі́. Тай так собі́ дума́йи: Шчо́ би с то́го відума́ти? Тра́ба написа́ти на ка́ртцы, шчо́ йа та́кий си́льпйй, шчо́ раз махну́, то сто му́жа ўбйу. — І ўзы́ў і так написаў. Прибйі́ собі́ на чолó і йде до то́го лы́са. Прихо́дит до то́го до́му, де опі́р ме́шкаў, сьйда́йи си́ під ды́м і сидй́т. Опі́р вихо́дит йи́го потина́ти, потина́йи, потина́йи тай ка́жи до сво́го льо́кайа: Йди, возьмй́ то́го тру́па тай кй́ниш го там до тих тру́піў. — Льокай́ вййшоў, почаў йи́го бра́ти, а він до не́го: Вур-ку-ку! та́ким ди́ўним го́лосом. — А то́й сьн напу́дйіў і прихо́дит тай ка́жи: Він шче́ ни поты́тий. — Опі́р вййшоў дру́гий раз і зноў го потина́ў, а́ли ни поты́ў так, йак пе́ршим ра́зом. Так бу́ло три ра́зи. А то то́му ни міг поты́ти, шчо́ він маў на со́бі с коні́ни шкі́ру, бо опі́р ни пі́тне жа́дно́йі худо́бйи, бо ни ма́йи до худо́бйи жа́дно́йі мо́ци. Тоді́ про́сит го опі́р до ха́ти, кладе́ горі́ўку і сир, хлы́б, са́ме то́то, шчо́ цы́ган льу́бит. Та́к сьн цы́ган обжири́бйў, шчо́ залéдво дй́хайи. А опі́р ка́жи до не́го: Ану́, заложі́м сьн, хто бй́льши зьзы́сть? — А цы́ган ўже́ ни го́дин а́ны кусничка́ зьзы́сти, а́ли шче́ мо́вит: Ну, гайд! — І так сьн заложі́ли. Ка́жи опі́р жы́ньцы ва́рйти галушкы́. Наварй́ла она́ дві ма́кйтри, кладе́ пе́рид них, зачина́йут йй́сти. Опі́р так йй́сьть, йак шчо́сь нисамо́вйти. А цы́ган ни го́дин. 'Али ўзы́ў собі́ спо́сьйб: Шчо́ галу́шку возьме́, тай за шкі́ру ўпха́йи; і так ййў́ з опиро́м до кй́ньця́. Тогды́ опі́р ка́жи до не́го: Типе́р поборі́м сьн. — Цы́ган ка́жи: Та до́бри. Йак зроби́ш таку́ шту́ку, йак йа, то будём сьн боро́ти. — Йаку́? мо́вит опі́р. — Шчо́би с те́би галушкы́ вй́литы́ли. -- Ну, та йак? Пока́жй ўпирéд, йак с те́би буду́т. — Цы́ган ни доўго́ мй́слиў, вййми́ў ны́ш с кишéны, шкі́ру роспоро́ў, а галушкы́ вй́литы́ли. — Ка́жи: Зробй́ж ми́ны́ так. -- Той ўзы́ў тай но́жем бух! тай опира́ зарі́заў. 'Али опі́р шче́ сйна́ маў, шчо́ буў та́кжи опиро́м. Тогды́ йи́го снй про́сит, шчо́би цы́ган ў не́го ночуваў. Цы́ган ка́жи: Та до́бри. -- Дали́ цы́ганови́ покй́й осй́бний, а той покй́й буў на зра́ду дльа цы́гана, бо там ў су́фітб́й була́ ды́ра і чй́рис туту́ ды́ру кидáли та́коў жылы́зноў до́ўбнйў і так на лы́шку забивáли, хто спаў. Цы́ган прихо́дит до покóйу, дй́вит сьн, там чоло́вйк ниживй́й ў кужу́сьй ли́жйт. Він ўзы́ў то́го чоло́вйка, поста́внў на лы́шко, а сам під лы́шко. Тогды́ спй́т. 'Али ту ў но́чй на-

раз тоў доўбниў бух! того чоловіка ў голову нпживого і так другий рас. Так три рази. Тогдї сьи успокойло, цїган вилазьийп спїт лїшка, биспечни лыгаїи на лїшко і спит собі до раньи. Прихóдит до нёго рано олир тай кажи: Шчо тобї сьи снїло? — Шчо минї сьи снїло? Шчо ми сьи три мўхи під пьєс ус...о. — А він тогдї дївцт сьи, тай обачнї тутў картку на чолї тай гадаїи си: Дóбри він кажи, бо він шчо махнє, то сто мўжа ўбїи. То йпмў тих три доўбнї пьцц ни значит. Ходї — кажи — до хати, та сьи ногосгнмó, дáм ти коньї тай собі поїдиш та ни будєш пїшки йшоў. -- А він так на зрáту, бо той кїнь буў вїшчўн, шчо він тáкжи льўди забивáў. Пїшóў цїган, погостїли сьи, той му даў коньá, цїган ўзьáў, сьїў і зачáў йїхати. А той кїнь йак сьи розлєтїў так, шчо мáло того цїгана ни ўбїў. 'Али булá при дорóзї фїгўра, а він хан! за тутў фїгўру, хтїў сьи стрїмати, а тотá фїгўра вїрвала сьи з зимлї і він ўзьиў ў рўки так, йак малїй хрєстик і литїт йак вїхир. А ў того йигó цьїсара була з другїм цьїсаром вóйна. І ўже чужий цьїсар йигó замагáў, шчóби буў завоювáў го. Йак цїган надлєтїў с тоў фїгўроў, а тотї ўздрили тай кáжут: Гóсподь Бог литїт! Кидáймо сьи ўсї до водї. — І так ўсї поскакáли до водї. А цїган с того коньї с тоў фїгўроў ўпаў, áли ни зáбїў сьи, а кїнь полєтїў. Тогдї цьїсар до нёго кажи: Шчó ти хочиш за тотó? — А він сьи вїтзивáи: Та пїў твóго майїтку, так йак йис ми обїцáў. — Цьїсар кажи: Ходї, тай си озьмєш. — Йак би то тїлькó бўли самї грóшї, то би буў цїган ўзьиў, áли зємльу пимá йак забирáти. А цїган на зємльу ни лáкомий, тїлькó на грóшї, тай кажи до цьїсари: Ни хóчу твóго майїтку; дай минї позволєнньє такє, шчо на котрого Жїда мўха ўсьїди, шчóби йа собі зáбїў. — Цьїсар кажи: Та шче лїпши. — І вїписаў му такў кáрту, шчó го нїхтó ни сьмїи чїпáти, йак він на Жидови мўху зáбїи. -- Цїган собі вїстругáў такий макогін і на той макогін прибїў тутў кáрту. Тай кажи до цьїсари: Будь здоровў, пáни, а за рїк йа прїйду, будєм сьи рахувáти, хтó бїльши майїтку мáи. — І пїшóў цїган. Пїшóў вїз до вилїкого мїста, де вилїкї панї Жидї, йак то ў лїтї, мўха ни пирибираїи, на кóго сьїдаїи. А цїган тїлькó заглїдаїи. Йак на вилїкого пáна Жїда сьїди, а він зайдє тай макогóном гєн! Тай Жїда зáбїи. Жидї сьи позлытáют, хотьї йигó бїти, шче й до кримїналу ўзьїти, цїган покажи пїсьмó тай нїхтó го ни чїпáи. І так він цїлїй рїк биў, шчо ўже Жидї ни могли вїгримати. Йиднóго рáзу Жидї зьїйшли сьи, зачїли рáдити, шчо тóму цїганови булўт рáту склáдáти шчо мїсьаццї, ни знáйу ўже, по кїлькó. 'Али дóсєть шчо склáдáти і тóму цїганови давáли. Йак ўже цїган набрáў грóший дóсєть, шчо вїп йакїй лáкомий на грóшї, а ўжє бїльши ни хтїў. Пїшóў до цьїсари

сьи рахувати. Приходить до цысари, тай кажи: Рахуймо сьи типёр, хто бильши майи. — Цысар кажи: Зачикай трóха. Ни так бóрзо, йак ти хóчиш. Йа мушу написати по ўсьix кáсах, кiлько йа грóший майу, а тогдi будём сьи рахувати. — Ўзьиў, написаў, прийшоў йимў рахунок, кiлько грóший майи, тогдi зачинайут сьи рахувати. То шче цiган маў грéйцар бiльши.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

Х. ВОВКУЛАКИ.

282. *Вовкулак.*

Буў на силі йідин парубок і він буў воўкулак; він буў чоловіком, а прирминьив сьі ў воўка. І прийшоў йнго час і він сьі гожиниў, жінка ньіц ни знала, жи він йест тим. Пішли вони сьіно громадити. Він сьі йі питаїи: Слухай, жінко, а шоби ти зробила, йак би до тебе воўк прийшов? — А вона кажи: Билябим граблями! — На другий день поїхали вони по сьіно, теї йнго ўже мало нападати то. Теї наклали сьіна на фіру, вона стойала на фірі, а він йі подавав. Йак йнго напало, теї він пішов ў лыс. Диви цьі вона, литит воўк до нейі з лыса, а чоловіка нима. Той воўк так сьі до нейі дире, а вона так йнго граблями бїе, вилками граблями! Так сьі довго дер до нейі, аш падійшоў час, жи він пазад маў сьі ў чоловіка прикьидати, теї политьіў назад до лыса. Диви цьі, йде йі чоловік, такьий подрапаный, такий скроваўлений з лыса, кажи: А бїй сьі Бога, а тибі шо такого, а мене мало воўк озьде ни зїїў. — А він кажи: Ай, шо ти мины зробила, та то йа буў, ў таку годину прирминіў сьі, ти меєе так покалычила... — Теї вона сьі дужи перестрашила. Приїхали до дому, вона зарас ўтыкла від него.

Зал. в липни, 1902, від Варки Коваль, на Стриганці, Камінецького пов. А. Веретельник.

283. *Вовкулакова жінка.*

Одна жінка мала чоловіка вовкуна (вовкулаку). Він все ходив кудас ночами — али ї байдужи, вна нічо ни знала... Раз поїхали вони

обоє за сїном в поли. То було акуратно в полудни. Як вже наклали сїна на віз, тогди кажи чоловік до жінки: Ти сиди тут, зачікай на мене, а я зараз прийду. — Він відбіг так як на добрий раз буком кинути, приримів си в вовкуна і просто біжит до фіри тай зачїв си д нї драпати на фіру. Вна дужи си напудила і зачїила го стручувати вилами. Али він учіпив си її за запаску... Вна відривала, відривала їму з зубів запаску, али ни могла. Тогди роспиризала си, а він упав з запасков на землю, та на зимли зачїв розривати зубами. І знов побіг — вітак пирикинув си на чоловіка і приходит так, як Біг приказав до жінкі. А вона до него: А ти де так барив си? Таки, кажи, мине мало вовк ни здзів — диви си, гет запаску підер! — Він анї мур, мур... Вна си якос придивила, як він си сміяв -- а в пего поза зубами кавалочкі запаскі — бо він як пирикинув си за вовкуна тай рвав запаску, то єму повбивало си поза зуби... Тогди вона пізнала, що то він був їм вовком і ни хотїла з ним сидїти.

Зап. 1893, від Семена Петрюка, в Орельци, Снятинського пов. В. Равлюк.

284. Як жінка розбила голову чоловікови-вовкулакови.

Буў ту йидєн чоловік тай маў ўже жінку, али жи він рас чоловік, а раз воўк. А жінка й ни знайи. Пирикїни сьи ў воўка, побіжїт до лыса, побігайи по лысы, приходит до дому і ўже чоловік. Аж раз виїшли сьіно громадити і він трόхи погромадїў, тай десь пішóў. А жінка громадит далы, дивїт сьи, біжїт воўк тай прόсто до нєйї. Тотá сьи папудила, тай зі страхї тóго воўка граблїма по голові, тай воўк побіг назад до лыса, а вона сьи лишила. Аж дивит сьи, йде йїї чоловік, тай чось майи кроў на голові. А вона кáжи до нєго: Тай ти десь пішóў, а ту воўк надлєтѣйў, йá сьи ледви обборонїла. — А він тогдї кáжи до нєйї, жи то ни воўк; то, кáжи, йа приходїў. — А вона кáжи: Деш ти, йак йа йнгó бїла по голові граблїма. — А він кáжи: Дивї сьи на мойў гóлову, йак ти минї граблїма покалїчила. Йа, кáжи, воўколаб, йá бим тобї буў нїчó ни казáў. Йак мїй чне такїй прїйди, то йа сьи мўшу пирикїнути ў воўка і побігати по лысы, а потóму виртáйу сьи до дому. — І віт тодї жінка нїкóли йимў нїчó ни казáла і з воўколабом спокїйно жїла.

Зап. в липпи, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мамі.

285. *Біда з вовкулаком.*

Жив чоловік з жінков жито на полю і питаєи сьи жінки: Шчо ти би робила, йаґби вовк прийшов до тебе?

А вона кажи: Боронила бим сьи серпом.

А він кажи до неїі: Деб сьи вовк серпа бойав?

Жнут... жнут...! Пішов чоловік до лїса. Сидит... сидит в лїсї... дивит сьи жінка — литит вовк. Прилитїв до неїі, тай хочи йї зїсти. Тогди вона йїго серпом по голові. Він до неїі — вона знов серпом. Зачила кричити, позбігали сьи лїуди, тай вовка відігнали.

Тей знов нима — нима... дивит сьи — іде йї чоловік з лїса. Дивит сьи жінка — такий чось чоловік покровавлиний... кров тиче... Питала йїго: Шчо то такийи йи?

А він кажи: Нїц!

А вона потому сьи дивит... доміркувала сьи, де вона йїго вда-рила, дивит сьи, шчо всї знаки, шчо вона в него трафіла йи, і мусїв сьи признати, шчо то він був.

Зап. 1902, від Василя Стецїя, в Будзанові, Тербовельського пов. О. Деревянка.

XI. Відьми і чарівниці.

286. Як пізнаєть ся чарівницю?

Йак можна чаріўни́цю пізна́ти? Йак сьи на ви́ліки пу́щиньи ро́бит пиро́гі, пе́рший собі́ пирі́г назна́чити, на́й сьи зва́ріт. Йак сьи зва́ріт, поста́вити го́ на бо́удур на́й засхне́ і то́го днѣа за́чити собі́ осі́ковий столе́ц робі́ти. І так чі́риз ви́лікий пі́ст шчо днѣа хо́ць раз ко́ло не́го ко́ўтнути, шчо́би го́ на ви́лікдинѣ за́кінчи́ти. На ви́лікдень ра́но на слѹ́жбу бо́жу ў́звити то́й столе́ц і так схова́ти, шчо́би го́ нѣхто́ ни ві́дыў. І при́йти до свѣто́її бо́жницьі, ста́ти собі́ на то́й столе́ц, а пи́ріг ў́ писо́к. Буде́ ві́дыў ў́сі чирі́ўни́цы. Ка́жда чарі́ўни́цы буде́ ма́ти скопе́ц і цѣді́лко на голо́ві.

Зап. в липпи, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

287. Три відьми на фі́гури.

Іду́ с Коростѣ́тина від лы́сничого, ді́ўљу сьи, три ба́бі ла́зьи по фі́гури до горі́ нога́ми, а ў́ доли́ну голово́ў. І сиді́т дво́йи ды́тїй такї́х, по два ро́ки мо́жи ма́йут, або по три. Ко́ло фі́гури поза́бѣванѣ палѣ́ і ў́ўѣ́занѣ два шнѹ́ри на о́хрест. Бе́ру́т вони́ йѣдну́ дитї́ну і во́дьи по тих шнѹ́рах. Бе́ру́т дру́гу дитї́ну, зноў́ по шнѹ́рах во́дьи. Йак ў́же пе́ре́лизут ў́сі три — го́лы — йак во́зьмут сьи бі́ти ў́сі три, ви́бѣут сьи, ви́бѣут і тогді́ таньцѹ́йут. А ко́ло ме́ни бу́ў пес льѣ́тавий, шчо ми па́ны да́ла, абі́ йа з ним ході́ў по лы́си. Ка́жу йа до пса: Тра́фіш! Бі́єрж го́! — А то́й помуркотѹ́й та́й бе́з овѣ́с та́й до до́му. Ко́ли́ він

пішоў, тогді йа пішоў на граніцьу від Задарова. Приходжу — маўйем гвер на собі — беру гвер тай вістрілиў йем до горі. Тогді коростьє-тиньська пішла граніцеў, лаваріўська без овес побігла, а задаріўська до мене летит общес. Прилытайе до мене, а йа ййі лан за руку, тай злапаў. Кажу: Ти шчо за йедна? Діўйу сьи, а то Йіваниха, вітова жінка. Прівіў йа йі до хати до своїй, голу, вона тримайе шматє ў руках, а жінка йак скричйла! Допіро вона мині кажи: Пан Косьїнський! пустьіт мене! — Йа кажу: Йа мушу вас до паны завести! — Мены паны ныц не зробит, бо йа не учена, йа родовіта. Тільки мені зробит, шчо мій чоловік вітом не будє. — 'Але жінка зачйла мене просіти, сваріти, тай йа йі пустиў, тай так вона ўбрала сьи тай пішла до дому.

Зап. в червни, 1902 р., в Пужниках, Бучацького пов. від Ігната Косїнського.

288. *Сварка відьми з відьмою.*

Бўла друга ў Задарові відьма, учена. Мала дыўку й хлопцы. Той хлопци пішоў ў сусьцькі кукурўдзи, ўломаў кукурўдзи, а йего сусьід злапаў. І привіў того хлопцы до віта, а віт даў йему пйеть різок за тотó. А тотá йак спровадила на него град на другйй день, кукурўдзи вибило гет до чйста. А вітиха йак спровадила на нейй жиби, то так стойало за високо, йак засуў ў сьтыні. То вона сьи позатикала і позапирала та три добі с хати не вййшла. Аж йа йшоў до паны, подивіў сьи на тóто і росповіў пани. Паны прийшла, подивйла сьи і написала до Монастіриск до сеньдзього і до ксьєндза, аби прийіхали на комісьйу, подивити сьи. Прийіхаў сеньдзьа і прийіхаў ксьєндз манастирєцкйй. Зййшло сьи тогді дві сєлы льудйй, Красьййіў і Задаріў — то не байка, то праўда, справедливе — стойа, цалком не можут дати ради, кáждин сьи бойіт. Аж буў ў паны Нймец, штельмах, тóму сказáli, а він ўзьиў той натыгач, шчо сьи натыгайе обручі на бóчку, приходит, йде до тих жибиў — а ту ўсьа комісьйа на него кричйт: Шчо ти, чоловіче, робиш, видиш жи то смерть твойá! — А він кажи: Йá сьи тóйй смєрти не бóйу, тра бабу поратувати. — Ўзьиў жибу, шчо стойала ко́ло са́мого засува, ў рошчйн тай пєсє. Йде ўперєд, а жиби за ним ўсьи аж до Лйпи (до водй); а та ўсьа комісьйа за ними. Йак він ту жибу ўкйнуў ў вóду, так тй ўсьи жиби пішли за неў ў вóду. Допіро тєпєр тотá вітиха спровадила на ййй дыўку пси, тільки йй опскóчут і обйшчут йй подóти, по пóйас, а жáдин нй гаўкне і то бўло дóти, дóки вона йй не перєпросйла, дали йй пси лóки.

Зап. в червни, 1902 р., в Пужниках, Бучацького пов. від 72-лїтнього Ігната Косїнського.

289. *Пані відьмою.*

Перед світим Юром вийшла їдпá пánї на тóлоку. А то було ў ночі, ў піўночі. Тотá пánї, вона мéшкає там, де Їди́ло, а вона́ ма́є пéрець. А вона́ була́ чаріўни́ці. Там ўзéла вона́, підскóчила три рáзи і зачíла сьвeстáти. Як вже підскóчила трéтий раз — переки́нула сї ў сýку. Потóму ўзéла і зачíла лiтáти по тóлоцi на Берéзинi з ё́нчими чаріўни́цiма, а сву́е убрáне лиши́ла кóло їднóї топóлi, кóло гостiньцi. Ё́нчi чаріўни́ці так i ўбрáне повалéли, жи мýсiла си пóтiм ё́нче купiти. А ў двана́йцiтi годiнi за́пiяў когýт. Всi чаріўни́ці ўзéли ё́нчу пóстать i полетiли до дóму. Так сáмо ўзéла й та чаріўни́ці. Вона́ ўзéла, сiла на паркáн ў Стасiни i зачíла гóўкати. А пси Стасiни ўзéли й сóбi. А Стасiна, той, жи поiхаў до Брадзiлiї, ўзеў, вийшоў ў гáцях i ўзеў i за рýку i завiў до хáти. А рáно ўзéла вóна i ўтiкла до дóму.

Зап. у цвiтнi, 1902 р., Никола Козловський.

290. *Братова — відьма.*

Моя́ ё́днá братовá була́ бiдна, а дрýга богáта. Тотá богáта, — чо́го буду ўкривáти — була́ чарiвни́цi. А братáничи ўсе сi сварили. Нiкóли не мáли с собо́ю спокóю. То раз чирiвни́цi ўмёрла дитiна. Ўна злéла мeтiль з дитiни до флeшкi, а на свeтiгiй вeчiр цiлком гóла вийшла на двер тaй пообливáла тим мeтiльом обiйстe та хáтy своeї братовóї. Від тóго чьисý нiчó ў хáтi не моглó сi утримати, áнi кýрка, áнi корóва, áнi конiна, áнi нiц. Що кúпит, тaй то здóхне. Братовá зийшла на бiдý. За то, як ўмирáла, то стрáшно копáла. Бiчим гóлосом реви́ла, нiхто до неї не мiх приступити, а óчи iї так понабiгáли, як гýсiчi ё́йцi.

А що ўна була́ чирiвни́цi, то кажут так: На вели́гдень з процeсийов нiкóли чирiвни́цi не обiйдe наўкóло церкви. А я раз ўмiсне глядiла за неў, чи пiдe разом з процeсийов наўкóло церкви... Та́й не обiйшла́.

Зап. в груднi, 1902 р., в Дрогобичи, від Олени Мосяк, Вол. Левинський.

291. *Непотрiбний чин iз відьмою.*

До мóго вуйка приходiла вiдьма вiдбирáти молоко́ вiд корóви. Мiй вуйко буў отвáртий, хтýй iї напeўни ймiти. Хтос го на́радиў, абi

ўзыў сьлўбны пиретинь на сьлўбний очкўр на два кіньцы, заўйиза́ти. Ўзыў бо́рону, сьіў за бо́рону. Д́ивит сьи, йде б́лий та́кий хорт і стаў ко́ло хлыва́, за́чйў сьи огльида́ти. Той ўзыў то́тй пиретинь, ќнуў х́ртowi на ш́йу, зроб́ила сьи ко́б́та, ў́ласна сосы́да йиго́, кума́. І в́н за́рас з неў́ чин той роб́йў, жи́ нипотр́ебний і до́ти й́и мордува́ў, до́ки ни призна́ла сьи, шчо́ она́ йи́мў шкóду роб́ила. Роб́ила му шкóду на коро́вах і на йи́го май́тку на ѓрунты́, на зб́жу. І ка́жи: Чика́й, ќми, ў́же типе́р ни буде́ш ма́ти жа́дно́й х́би, по́ки буде́ш жи́ти.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Васи́лика.

292. Як ж́нка відчарувала корову.

Прийшла йидна ж́нка, йак то на віночки на́воротнику назбирати. Назбирала того ваворотнику (а то шче було до́св́та, до сх́т сонь́цы), а то́та ж́нка виды́ла, шо́ вона збирала той наворотник, ни сь́мила й́и ны́ц казати.

Тей вона́ десь за дв́и го́динь і́де корови до́йти; б́ре корову за ци́цки, а с ци́цок ни й́де молоко́, і́но кров. Но те́й вже зара́ позна́ла, шчо́ то вона́ й́и вже корову збавила, али б́ре — ра́дит сьи л́удий, шо́ би робити. Л́уди й́и ра́дыт — ка́жут: І́дыт п́д й́ий корову, на́бирі́т того́, на ч́м й́ий ко́рова ли́жит і п́тку́рі́т сво́ю корову і́ зара́ вам сьи мо́локо по́верни. Али і́дыт до́св́та, аб́и вас н́хто ни виды́в на́вит на доро́зы. Бо́ но вас х́то во́бачит, то́ корові́ ны́ц ни по́можи.

Али вона́ ф́стала до́св́та, і́де, зди́байи й́и й́акись на доро́зы, те́й вона́ сьи вже ви́рнула до́ дому. До́йі́т корову́, та́ко́й кров тиче. Ф́стала дру́гий рас до́св́та — зно́в й́и зди́бав — зно́в вона́ сьи ви́рнула. Ста́ла зно́в до́св́та — і́де, вже й́и н́хто ни зди́бав. При́йшла до́ то́й са́мо́й ча́рви́ни́цй, шо́ й́и мо́локо ви́ди́брала. Ли́жит ко́рова. Та́ корову́ зі́гна́ла, на́брала то́го сь́мі́тьи в за́паску при́несла до́ дому, взы́ла во́гньу в ми́ску, по́сипала сь́мі́тьи на во́гонь, п́тку́рила ко́рову і́ до́йі́т ко́рову — вже́ ни й́де кров, і́но вже́ й́де мо́локо. То́гди ка́жи: Го́споди, сла́ва то́бі, шо́ в́жем сво́ю пра́цью ви́ди́брала!

Зап. 1902, в Будзанові, Теревовельського пов. від Ганни Фе́лі́цько́й, О. Деревя́нка.

293. Як Га́зда відверта́в ча́ри від коров.

Робило у мене дв́и чыльи́дини ко́ло я́чменю. Я́ здо́ів ш́ість коро́ў, зі́гріў ў́ кі́тлі. На то́й ч́ис при́йшли во́ни д' хат́и харчу́вати, та́й пови́-

діля ну бербеницу, шьо я маў ў ню сипати молоко зігріте. Вийшли вони до роботи, а я зсипаў молоко ў бербеницу. Це дієло си до обід. До полудня молоко в бербеници зшинтіло так, шо я си спудиў. Висипаў я це молоко дес, а на полудне прийшли они полуднувати тай я заприсиў одну, здоїла три корові она, а я сам здоїў три. Сцїдиў я то молоко, зігріў, зсипаў ў бербеницу, тай передше випариў судину, тай до вечера зпоў вигнало молоко з бербениці. Ў вечері я зноў висипаў дес молоко свиням, бо гідко було й дивити си на него. Випариў зноў бербеницу, тай вже не просиў ні ў хату, ні до помочи доїти, але набраў води ў коноўку, виніс з корити, ніс і не обзираў си, приніс до хати, поклаў на дошку, ни на землю, тай начир води мискоў раз з коноўки тай на відлеў усипаў ў миску кажучи: ни деветь; другою лижкою начер зноў з коноўки і на відлеў висипаў ў миску кажучи: ни вісім. — Так девятьма лижками деветь раз на відлеў відсипаў кажучи: ни деветь, ни вісім, ні сїм, ні шіст, ні пїить, ні чотири, ні три, ні два, ні один. Потім у ту миску метаў девять раз вуглє (грань) і відгашуваў кажучи, пі деветь, пі вісім, пі сїм, пі шість, пі пїить, пі штири, пі три, пі два, пі один. Тою водою побризкаў на відлеў корови, а вуглє васипаў ў воротах і почерес це вуглє перегнаў корови. — Тай відтак здоїў корови, зігріў молоко, зцїдиў, зсипаў ў ту саму бербеницу, тай молоко вже зсіло си, йик ўсе ладно. Так я відверпуў чьри від короў і направиў. — Але тельи таки минуло сьи зараз ў вєчері; доки я попоїў, теле ссало; я повечєраў, вихожу, а теле вже готове лежит. — Так ўсе па тельити си зійшло. А то котрась з тих робітниць певно таке ўробила. Але з того чьису я вже ніколи такого ни пицїў.

Зап. 1902, в Головах, Косівського пов. Л. Гарматій.

294. *Господар і чарівниця.*

В котрімось то селї злапав господар чирівницю на сьвєта. Вна прийшла до стайні, коровам молоко відбирала. Господар вийшов до стайні, а вона цілком гола, як на сьвіт пустїла мати. Він ї злапав, перевязав та тримав. А вона зацїла сї просїти. Дала му десїть риньських, а той пустив ї та дав покі.

Зап. в сїчни, 1903 р., в Дрогобичи, від Кучиндиха, В. Левинський.

295. Зловлена відьма.

Буў Іва́н ко́ло во́льіў ска́рбб́ових, ко́ло ві́пасб́ових, з Миха́йлом Ма́рша́ем. То́й Миха́йло ка́жи: За́ўтра Ё́ўри, хо́ді, Іва́ни, до ме́ни, бу́дём почува́ти. — Прихо́дит Іва́н до не́го, нава́рила жі́нка пиро́гіў, сы́да́йут о́ба, пови́чэри́ли: Хо́ды́м типе́р до хлы́ва спа́ти. — Ўв́ійшли во́ні до хлы́ва, посьи́да́ли за две́рі, насьі́паў ві́н про́са, йа́к зв́ікли на Ё́ўра, аби ві́дьма то́то ві́збирала; йа́к ві́збيرا́йи, то й́і то́гді во́льно мо́локо ві́добра́ти ві́т коро́ви. Лы́г Іва́н та́й спит, а Шти́фа́н заку́ріў си́ та́й сид́іт. Д́ивит сы́и Шти́фа́н, й́де кі́тка. Зла́паў й́іі́ до ру́к, про́сит сы́и ў не́го: Шти́фа́ни, пу́сти ми́не і пи́ ка́жи ны́ко́му, шчо схóчиш, то бу́дэш ма́ти. — Ны́ц й́а ў те́би ни́ хо́чу, ты́лько хо́чу, аб́ім зна́ў, шчо ти́ й́и за о́дн́а. — Й́а сы́и то́бі ни́ призна́йу, бо ти́ по́фали́ш сы́и льу́дим, шчо ти́ ми́не й́ми́ў, шчо й́а й́и ві́дьма. — О́й ни́ ска́жу, ты́лько й́а хо́чу, шчо́бі ти́ ны́ко́лі ни́ бу́ла ў ме́ни. — Й́а ў те́би бі́льши ни́ бу́ду, і хо́тьби́с ни́ ма́ў ві́т коро́ви ли́ше фі́ст, то мо́лока́ бу́дэш ма́ти, кі́лько схóчиш. При́зна́ла сы́и во́на й́иму́, шчо во́на за о́дн́а, Ё́усти́на Гу́цман і ві́н й́і́і пу́стиў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Буцацького пов. від Івана Кіндрата.

296. Відьмі залежить на тайні.

Пришла відьма до воріт. Так чоловік поклав борону на ворота. Вона собі ворота вітворила і вийшла. Війшла до стайні — зарас зачала корови будити. Збудила корови — зачала доїти. Він лиш тим курієм з дзвона з ясел закенуў та й мив так. Увів ї до хати. — Вона си просила так, казала, шоп пустити, то буде чоловікови молоко ріками тиче, лиш шоп пікому ни уповідав. А він добри ї вібив, тримав до полудне, теї тогди пустив.

Зап. 1903 р., від Параски Андріяшук, у Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

297. Відьма в постати суки.

То йиде́н госпо́дар тут ў Пу́жниках, Хашче́ўский, ма́ў шчо́сь три коро́ви. 'Али́ він на Ё́ўри ра́но ўста́ў і ўзьи́ў сокі́ру і йшо́ў собі́ ци́ до лы́са, ци́ дро́ў ўруба́ти. Д́ивит сы́и, а з й́и́го ста́йны́ ви́біга́йи су́ка.

Той тогді туту сокіру за неў кинуў тай скалы́чыў її но́гу, тай собі пішоў, а с́ука поскакала ў сіло́. Прихо́дит до х́ати пото́му, тай ка́жи до жі́нки, жи з на́шої ста́йниі йа́кась ви́бігла с́ука, а́ли йа йак кинуў за неў сокіроў і роскіў йим її но́гу. — А жі́нка ка́жи: Хто зна́йи, шчо то за с́ука? Чо́ вона́ ма́ла йти до ста́йниі, йак ста́йниі за́пирта. — Пару де́нь слуха́йут, а то йіх сусы́да, Карпі́ньска, скалы́чина д́ужи на ру́ку. По тым вони́ д́ййшли́, шчо то ни бу́ла с́ука, ты́лько то́та сусы́да, котра́ сьи доў́ший чис на ру́ку го́йіла.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мамі.

298. З собаки відьма.

То буў такий хлоп і раз рано ўстаў він і йде по-над воду і зобачиў, шо ходи йакийсь пес; а то ше було перед сходом сонцьи і він зачыў кричѣти: Гутю! гутю! і йак маў йакогось костура ў руцѣ і кинуў за тим собако́у. Собака скочила ў воду, те́й переплила на дру́гий бік, те́й зробила сѣ ко́біта з не́йі те́й кажи: О́вва, і шось ми зробиў? Те́й забрала сѣ і пішла, і то була відьма.

Зап. в жовтні, 1903, від Б. Адамовича, в Камінці Стр. А. Веретельник.

299. Відьма в постати свині.

Шли мама, дивѣит сѣ, біжит йакась свинѣа. Перебігла коло них те́й прибігла до то́йі сосѣди, де вони йшли. Те́й то́та свинѣа хты́ла хлопцѣі покусати на подвіру. Хлопцѣі скричили: А цѣу, а цѣу! Те́й в́лапали туту свинѣу, привели до сѣні́й і ка́жут: Будем різати свинѣу! Ка́жи хлопи́ц до хлопцѣі: Йди за коритом. — Принесли корито, бирут, роспальѣу́т ф пѣицу, грѣ́у́т вокрі́п. Ўтворили хату. Вокро́пи скі́пайут і та свинѣа вже так тихе́нько сидит. А шче фпирет, закі́м мали палити, то врі́зали кавалок вуха. Ё, пішла свинѣа за двері. Дивѣ́ут сѣ — сто́йіт жі́нка. Так вони зобачили жі́нку, здивували сѣ, шчо жі́нка биз вуха. Пішли, шука́у́т свинѣі — нима. А та жі́нка просит, шчо́би йіі випустити. І вони подивили сѣ, шчо́ за йидна, посѣ́мі́йали сѣ і випустили йіі. По́тому туйу жі́нку називали: „Ча́рівни́цѣі“, „Свинѣа биз вуха“.

Зап. 1902 р., від Яндруха Сте́ціа, в Будзанові, Теробовельського пов. О. Деревянка.

300. Підкована відьма.

То ў йиднымі силы ў дворі служыў пастўх ко́ло короў і він ко́ло тих коро́віў заўжди ходіў і нучуваў там. 'Али на Йўри дівит сьи, прихóдит ко́біла до ста́йны мѝжи коро́ви. Той тогдѝ ўзьиў ко́білу за грѝву, прикидаѝи но́гу биз нью і сьѝдаѝи (вітчи́иў но́гу таѝ так прики́нуў — зам. Фѝлька), йѝди прóсто нѝйоў до ска́рбóвoгo кова́льи, ў но́чѝ і клі́чи йи́гó: Йѝва́ни, Йѝва́ни, ўстава́й. Пан ка́заў, абѝс ту ко́білу оку́ваў на ра́но. — А він ка́жи до не́го: Привидѝс ра́но, таѝ йа ти оку́йў. — А той ка́жи: Ку́й за́раз на ўсьи штѝри но́ги, па́нови ко́нчи тра́ба. — Той ўстаў, розьѝгрѝў вoгóнь, ўзьиў пѝткóви і попри́биваў до ўсьи штѝро́х ны́г. Той привіў ко́білу ко́ло ста́йны таѝ пу́стѝў. Дѝвит сьи, а ко́біла йде ў си́лó. Той тогдѝ вирнуў сьи, но́чўи до днѝи. Ра́но прихóдит до до́му на обѝд, поглы́даѝи сьи, йи́гó сусѝ́ди де́сь ни ві́дно. Прихóдит він по́то́му на вѝче́ру, то са́мош так. 'Али дру́гий де́нь йа́к при́йшоў на обѝд, пішоў до сусѝ́ди чо́сь там жи́чити. Прихóдит до ха́ти, а сусѝ́д лиш сам сидѝт ў ха́ты. А він тогдѝ питаѝи сьи: Кў́ми, а ку́ма де? — А вoна́ с пѝ́чѝ ві́тзѝваѝи сьи: Аѝ, кў́мочку, таѝ ви ни знаѝ́ите де? — А він тогдѝ дѝвит сьи на той пѝ́ч таѝ ка́жи до не́ѝ: Ві́ткиж йа мо́жу зна́ти, де́ ви? — А чу́муж, йа́к йѝсте ми́не то́ѝи но́чи ку́вали? — Ба, ка́жи, то йа вас? Йа ни вас, йа ко́білу. — Аѝ, ка́жи, де ко́білу, ди́-ві́т сьи на ру́ки, йа́к ви ми́ны попри́ковували? Бу́тьте, ка́жи, та́кі до́брі, роску́йти ми́не, най йа ни сѝ́джу на пѝ́чѝ. — Та́ж йа, ка́жи, ни кова́ль, абѝм вас роску́ваў. — Йа́ сьи прики́ну ў ко́білу, а ви ми́не ви́дѝт до кова́ля до то́го са́могo і абѝ ми́не роску́ваў. Шчо́ схóчите, то йа вам за то́ѝи ві́нагoрóджу. — І роску́ваў йѝ кова́ль і вoна́ по́то́му го́йїла сьи доў́гий ча́с.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Буцацького пов. від мамі.

301. Відьма кобилою.

В однім місьті жив кравець та́кий хло́пський. А май́стровá бу́ла чѝрѝвни́цѝ. Рас чѝлѝдник ви́бира́в сѝ на се́лó на робо́ту від то́го кра́вцѝа. А май́стровá зна́ла о ті́м. Таѝ що́ вна зрoбі́ла? Як в́же чѝлѝдник бу́в за мѝ́стом таѝ так ві́пало, що́ се́ред пѝ́вночи йшов доро́гов че́рез лі́с. З oднoгo бо́ку лі́с і з дру́гoгo бо́ку лі́с. Як при́йшов на ро́здoро́же, ди́-вит сѝ, а се́ред доро́ги сто́їт ко́біла. Він сѝ настра́шив, бо не зна́в що́ то за бі́да. 'Але́ пере́хрестѝв сѝ таѝ йде́ далѝ. В́же бли́зько ко́біли, а ко́біла до ньóгo таѝ не пу́ска́є. Він що́ ро́бі́ти, в́же му́ в́сьo е́днó,

віскочив на кобїлу, тай їде з нею в село. 'Але бо то кобїла не хоче їхати. Він бичовцєм кобїлу по хребті тай поїхав. Входить до села тай прѣсто до ковалѣ. Будит ковалѣ: Вставай, кїлько хочеш, то дам ти, підкуй ми кобїлу. А она була не підкута. Підкув коваль кобїлу. А чиледник підкуту кобїлу пустив. На другий день майстрова стогне. Дивит сї, а майстровá на руках і ногах має прибіті підковї.

Зап. в сїчни, 1903 р., в Дрогобичи, від Ів. Бориславського, В. Левинський.

302. *Відьма ситом.*

Чарівниці відбирають коровам молоко, чирис тойи траба корову піткувати. Вона часом прикини сьї ф сито так, жиби її нїхто ни пізнав. А йак хто возьме то сито до хати і буде тримати три дни при кобици, то воно зробит сьї бабов і дасьць тому, шчо він схочи, жиби їно її пустив.

Зап. в Будзанові, О. Дервянка.

303. *Як роздобути багато молока?*

Быў иїдѣн Нымець і пішоў ў нымецькый край, ў Нымещину, і зайшоў до Нымця на ныч. 'Али тотó было пѣред Йїрїом. І была там старá Нымчїха. І він спаў, а ўна си простерла на зѣмљу хустку і шчось над неў ворожила; мовила: С куждої хышки по лышцы! — 'Али десь пішла, може то дивіти сьї по звїздах, а тот Нымець сьа схопїў, тай тойї хустки кусень ўдѣр собі і лыг зноў. Ўже ўвїшла, тай не ўважала на тотó, жи він ўдѣр. І він сьа вернў домїў, ўзяў тотў, кусень, хустку, простѣр собі десь там на зѣмљу і мовит: С куждої хышки по мысцы! — Йак зайшла сметана йїхати, найїхала поўну хату; і то не же' было де потóкмити ў хыжи, алы лопáтами выгортáли на двір з хыш. І днесь ў нас сут шчѣ такї, ў Нымцыў, жи знайут тотó, жи шчѣ тїлькó молоко майут, йак вóду.

Зап. в мартї, 1899, у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїшакá Терлецького.

304. *Як чоловік довѣ терлицю.*

Буў чоловік і жінка. І йак вона пішла до мїста, розказала йимў, шчобї надойїў молоко. А він вїтповїў: Звїтки надойу, йак нимá корови?

— А вона йимú кáжи: Коби нóги та рóги, а молоко́ будé. І казáла йимú, абí дойіу́ тёрлицьу; най вíтьагни кілók з мечка і спростуйи за́місьть дьйíок, та най дойіт. — Йак зачина́у дойіти і казáу: Дьйí сьи, молоко́. А йак покида́у, то ма́у казáти: Застановí сьи, молоко́. — А він забóу, шчо вона́ йимú росказáла і ни зна́у застановíти, то молоко́ набíгло до вéчира, зáким вона́ прийшлá, піу́ сынíий, жи ни булó де стáти. Йак сьи сусьíди довідали, то ўсьí сьи позбігáли і віт тóго чисéу знáли, жи вона́ відьма, жи віт ўсьíх корóу молоко́ вітбирáла і до свóйí стьигáла.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

305. Молоко в обрутєнцї.

Раз вíгнав у нас (в Нагуєвичах) господар на Юрє свóї кóні. Дй-вит сї, а на толоцї чирівніцї с кіпцём тай цїдилцём збирáє росу́ тай все: Мій хосén, мій хосén! — Хлоп взев тай відпúтав кóні, взев обрикíнкé тай зацév волочí по траві. Прийшóв до хáти, повісив обрикíнкé на стíну, а з них молоко́ течé. Що то він тóго молоко́ назбірав то страх! А лóдьом всім показував на пóказ.

Зап. в сїчни, 1903 р., в Дрогобичи, від Лялюка з Нагуєвич, В. Левинський.

306. Як Жид зробив збитка відьмам.

Раз повихóдили чирівніцї на тóлоку на Юрє тай збирают росу́. Як натрафéї на корóвчий сьлíd, то все цїдильцём та скопцем ма́хають тай говорят: Косén, косén... Так йíдна була на íднім кінци толоки, а друга чирівніцї на другім. Тай чути все по тóлоцї: Косén, косén. А вийшов Жид з корчми тай під корчóм на толоцї став паскúдити. Як увíдів чирівніцю тай як почув „косén, косén“ тай собі: Та возьми сьи і мій косén! А сам забрав сї до корчми. Здйбуют сї обі чирівніцї тай еднá дрóгій кáже: Та моє, кáже, молоко́ такé смердéче, що не можна сї нахилíти, то певне ти мені таке зробíла. Тай сї зачíли обі сварíти. А тотó вíнен був Жид.

Зап. в сїчни, 1903 р., в Дрогобичи, від Івана Боориславського, В. Лёвинський.

307. Як наймит викивав відьму.

Була йидна чарівниця, тай вже їй фетидно було самі йти пожиток збирати, бо їй льуди вже знали, та вже кричили за нею. Али вона попросила наймита свого, аби наймит пішов, та йїї пожиток збирав до йїї корови. Наймит кажи: Добри, господини, — йа піду — скажіт минї, йак вогорити — йак шиптати? — Вона йїго збудила досьвіта, до схїт соньци, дала му кóсу в руки, теї кажи: Йди там на туїу лонку теї вóзьмиш кóсу в руки, теї все жибис казав — шо шарнеш косов, теї скажиш: Семисїл по сьїм пожитків до нашої корови. — А наймит кажи: Добри, добри! Йа так скажу! — То все, жибис так казав по три рази.

Али наймит ни дурний. Шо потьгнни косов теї кажи: Сёмисїл по сьїм псїв до нашої корови... і так казав три рази. Приходить до дому, поставив кóсу на кілок. А шчо, кажи господиньї, казавис так, йак йа казала? — Айа!... Йдїт минї даїти йїсти, бо йа вже йїсти хочу! — Ше наймит ни повобїдав — лятьїт пси, йак скаженї — просто до корови. Корову розжерли, розїрвали. Господиньї стала теї кажи: А то шо сьї стало? А тиш, кажи, йак казав? — Та так, господини, йакїсти ми казали — казалисти ми: Семисїл по сьїм псїв до нашої корови; йа так казав. — Йа тобї казала: Семисїл по сьїм пожитків до нашої корови. — Йа був спїичий — йа ни чув — йа ни зрозумїв добри.

Зап. 1902, в Будзановї, Теробовельського пов. від Ганни Фелїцької, О. Деревянка.

308. Як парубок їздив за відьмою.

То йїдин парубок служиў ў йїдної богатойї ўдовї, шо була відьмойу. Рас ў ночи ни мїг він заснути і дизн цї, а та ўдова ўстала, пішла до припїчка, ўзьала там йакойїсь масти, підмастила сьї і фїу: сьїла на коцьубу теї поїїхала ў окомин. Теї той парубок ўстаў, вишукаў ту масьць, підмастиў сьї, ўзьеў лопату, сьїў і сибї поїїхаў ў окомин. Вийїхаў на двір, теї йїди ў повітру, аш приїїхаў за село на границьї. Диви цї, а там поўно аш чорно тих відьмїў. А та йїго кажи до него: А ти чоґо приїїхаў тут? — А він ньїц. Теї вона посадила йїго на терлицьїу теї він не хотьичи зачаў казати: Ди-ди, диди! Диди-диди! — Теї поїїхаў на терлицї аш до дому. Приїїздит, а тут пєс

вискакуйи з за плота і ўкусиў йнго і він заслап с того і лижаў шось три місьицы і потім та баба ни хтыла йнго більши ўзяти на службу.

Зап. в червни, 1902, від Бартка Адамовича, в Камінці Струмиловій, А. Веретельник.

309. *Пострілена відьма.*

Нибішка Гулька з Браташіў, то таки була відьмойу і чаріўницийу. Раз мойі тато пішли зі стрільбойу на попову і заблудили в Теробільских лозах і блудили і блудили, аш нарешты вийшли на поле і дивльи цы, стойіт білий пес. А вони крикнули: „а тю-га!“ і стрілили до нейі долом зайачим шротом, бо сподывали сьі, шо то не простий пес. На другий день пішли вони до Гульки, аш приходьит, дивльи цы, а Гулька на пйецу лижит. А дочка йі кае, шо мама ўпали і руку збили. Шось за тиждинь пішли до салагуба, дали му пйатку і він сказаў, шо він дубоваў з Гульчинойі руки шріг. І тогди знали тато, шо Гулька праўдива відьма.

Зап. в липни, 1902, в Сільци Беньк., Камінецького пов. від Михалка Горобця, А. Веретельник.

310. *Як нарубок спалив відьму.*

Ў йидныйм сильі було дві відьми: йидна ма́ла сйна, а дру́га ни ма́ла дытій. Просіла вона то́йі ста́ршойі, шчобі йі пусти́ла сйна ў службу. А він йак стаў служіти і дужи підупаў на сйлы і пожоўк на тварі. А відьма пізнаўши по свому сйнови, бо вона сама на тьі дорозы, жи так чарувала і зачіла питати: Шчо тобі тако́го? — А він вітпо́відаў, шчо йимў до́бри. Вона йимў дайі ста́тком йісти і піти. — А ма́ма вітповіла: Шчо с тих до́біткіў? Она на то́бі йі́здит по границьох; сама сьи обирта́йи ў козака́, а тибé ў коньі. — Зробіла сьвічку з умирли́х з лóйу, шчобі йі пі́пналиў, йак бу́де сьи шихува́ти на ным йіхати (то пе́ўно, жи то бу́ло на сьвито́го Юро́го). А йак сьи злаго́дила до обйі́зду границь, то він йі тоў сьі́чкоў спалиў, шчо на ра́но ни зна́ли, шчо́ сьи з неў ста́ло.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

311. Відьма, призвана чарами.

Господар селянин тримаў собі корову. Али ў йидным чась нагли молоко сьм зыпеувало, а ў рэшты і коро́ва ни хты́ла го дава́ти ўже, котра́ до тих час мно́го і фа́йного мо́лока дава́ла. Дума́йи він, шчо с тим робі́ти, шчо при коро́ві ны́кого ни злапа́ў і нагли зыпеувала сьм. До́відаў сьм він о йидны́х воро́шцы, котра́ зга́дувала, шчо ко́му сьм зле де ста́ло і ўда́ў сьм до не́йі. Опові́ў брак коро́ви сво́йі, а вона́ му на то́то вітпо́віла: Тво́я коро́ва зі́псована від йидно́й чирі́ўніцы, а́ли йа тибé по́учу, шчо ма́йиш зроби́ти. Возьмі́ кúсинь по́лотна́ сы́рого і де́ўйить шпильо́к і ра́но аби жінка ў горны́ти ва́рила, а ти а́бс сьм скри́ў на оби́сьть і а́бс пильнува́ў чирі́ўніцы, бо ко́лі́ будé кипі́ти по́лотно́ йі шпилька́ми, то вона́ му́сит прий́ти на тво́йи оби́сьть і ко́нечни шчо́сь му́сит узы́ти. Отжи́ж то́й господа́р то́йі ўсьо учині́ў. Нако́лі ки́іли шпилькі́ с по́лотно́м, прибі́гла чирі́ўніцы і спі́т шо́пи ви́тыгала́ скру́тиль со́ломи, шчо бу́ла за́ткана ды́ра від за́віву сы́ньігу. А господа́р скри́ў сьм ў сто́дольі́ сьм цы́пом і читува́ў на тў́йу чирі́ўні́цу. Нако́лі спі́т шо́пи скру́тиль со́ломи ты́гну́ла, ві́хопи́ў сьм господа́р с сто́дольі́ і чирі́ўні́цу цы́пом почи́тува́ў так, шчо аж ўпа́ла. І ўзьв́ў, кінну́ў йі́ ў во́ду і ка́жи: До́ти будéш мо́кнути, до́ки ми́ны сьм мо́локо́ ни ве́рни. — При́рі́кла́ му чирі́ўні́цы ў во́ды, шчо мо́локо́ прийде́ на ме́сци і бі́льши шко́дити ны́ц ни бу́ди йи́го коро́ві, ли́ше аби ви́пусти́ў йі́ з во́ди. Ви́пусти́ў господа́р йі́і і коро́ва мо́локо́ наза́д дава́ла, йак і передо́м.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

312. Відьми позгонювані до хати.

Як йа бу́ў ў То́ўстоба́бах ў кова́льї і робі́лисмо ў кú́зьни, при́й́хаў хло́п с Кіньч́ик з робо́тоў. Йак скінчи́лисмо робо́ту, при́ны́с то́й господа́р мого́річ; сы́ли ми ў ха́ты і за́чили пй́ти то́й мого́річ, а май́строва́ дай́и за́куску і ска́ржит сьм, жи хтос́ь попе́сува́ў йі́і коро́ву і ни́ма мо́лока. Пі́рит часо́м коро́ва сьм до́йала́ дў́жи кра́сно, а типé́р тру́дно до не́йі присту́пйти. Йак то́й господа́р то́йі ві́слуха́ў, приобі́цьі́ў йі́ ў ты́ хви́ли ўсьі́ чирі́ўні́цы склі́кати до йі́йі ўла́сно́й ха́ти. І ка́заў ми́ны при́не́сти с кú́зьни до́лото. Йак йа при́ны́с до́лото до ха́ти, ўзьн́ў він йи́го від ме́ни, оби́йшо́ў з ним три́ ра́зи надо́кола ко́лі́ски, ў котрі́ ли́жала ма́ленька дит́іна. Шчо він шипта́ў, то то́го ни зна́йу, бо шипта́ў

потіхо і застроміў долотó ў коліску дитини ў нóги і тогдi сьіў далы до могоричу. Зачинайм пiти далы, шче ни ўстиг ма́йстир нальля́ти одну́ порци́ю, йак прихóдит одна́ ба́ба і пита́йи сьа, на́ шчо то́то до- лотó він там ўстро́міў; ка́жи, шчо вона́ йиму́ ны́ц ни вінпа і най він йийі ни вислаўля́йи по́між льу́ди. Шче вона́ ни скінчы́ла сво́ю бэ́сиду, йак зачы́ли сходи́ти сьа бiльши і зачы́ли проси́ти, абi він йіх пу́стиў І зноў ка́жут, шчо: Ми то́бі ны́ц ни вінни, ни чіпа́й жи нас і ни ви- слаўля́й нас, шчо ми йист за йидны́, абi льу́ди по́тым нас ни чирні́ли. А він йім на то вітпо́віў, жи до́ти йіх ни пу́стит, до́ки ни посхо́дывт сьи ўсьі, кiлько йіх йи ту́тка ў сым си́лы і ни приоби́цьйит, шчо бiльши то́му ковальо́ви шко́дити ни бу́дут. Йак посходи́ли сьи ўже ўсьі і зачы́ли йигó сiльнó проси́ти і оби́цьйили, жи бiльши шко́ди жа́дно́й ни понисé с коро́воў, тiлько жиби́ він йіх пу́стиў. Він тогдi вийми́ў долотó с коліски і ўсьі з ви́лікоў подья́коў поросходи́ли сьи до до́му.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від брата Гілярка.

313. Що дієть ся з відьмами на другім світі.

Зна́ли сьи йидны́ сваті́ чiриз дру́ги си́ло: йидны́ бу́лі ў йидным си́лы, а дру́гі ў дру́гим. Йидна́ сва́ха ма́ла си́на, а дру́га доньку́. І йак прийшла́ на пра́зник до то́йі, шчо ма́ла доньку́ і ўздрі́ла ў то́йі ба́гато на́білу: молока́, сiра, ма́сла і ка́зала сво́му си́нови, шчоби́ сва́таў то́йі відьми доньку́, шчоби́ й ў нас бу́ло тiлькó на́білу, йак там. А йак сьи ды́ўка відда́ла на дру́ги си́ло, та йак ни бу́ло на́білу до́ти, так і по́тому. А тэшчи нагна́ла йі до сво́йі ма́ми, шчоби́ йі паўчы́ла, абi й ў нейі́ бу́ло тiлькó на́білу, шчо ў йийі́ ма́мн. А йийі́ ма́ма ўзы́ла ба́гато сiра і ма́сла і закли́кала доньку́ і сво́ю сва́ху, дончину́ тэшчу і кiнула на стаў сир і ма́сло. Йак сьи злёты́ли ўсьі горо́бцы і йашчiрки́, й риба, шчо тiлькó бу́ло ў водо́й і на водо́й, і то ўсьо́ розрива́ли сир і ма́сло. А відьма ка́жи: Ни ла́кімти сьи на ча́риўни́цтво, бо так на тамтíм сьвíты буду́т ва́ші ду́ші розрива́ти.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

314. Гуцул відьмак.

Ішоў Гу́цул раз до Бра́гиши́ва до йакóйіс воро́шки, жи му зле ў до́ма ў споко́йну. Зди́баў сьи з ним йиде́н чоло́вік і казаў йиму́: Вирни́

сьи, бо йїї́ ўже нїма́, бо вна́ ўмєрла ў тїм рóку самїм. Ожи він рoсповїда́ў тóму чoлoвїкoви, й́ак сьи завирну́ў до дóму, шчo ма́ў ў дóма за нїспокї́й, бо тoй чoлoвїк пїта́ў сьи й́їгó: Шчó тї так, чoлoвїчї, хóдїш пo тїх вoрoшкáх? — А він кáжї до нєгo: Й́а ўжe так трї рóкї хóджу. Такє ма́йу нїшчїсьтї́ ў дóма, шчo нї мóжу ў дóма б́ути. І ма́йїтнїй й́їм, шчóбїм шчe дрýгoгo запoмїг, а й́їднaк прo тe муш́у запoмагáти вoрoжбїтї́ тaй вoрoшкї́ тїм ма́йїткoм, шчo мї мїй брaт да́ў. Мїй брaт бу́ў д́ужe вїлїкїм плaнєтнїкoм і зна́ў нáвїть, кoлї ўмрe. І казáў до мєнї: Брáтї! Й́ак мї зрóбїш тy вóльу, шчo й́а тoбї кáжу, тo б́удеш ма́ў цáлїй мїй ма́йєтoк, зoстáвїт сьи тoбї, бo й́а б́уду тóгo і тóгo днї́й ўмїрáтї. — Чуму́ й́а тoбї, брáтї, бїм нї зрoбї́ў? Скажї́ж мєнї́, шчo? — Й́а тoбї скáжу. Й́ак й́а ўмру, тo ў т́ї хвїлї засьвїтїш трї́йцї і мїнє oпцїркльў́їш нaдoкóлa тoў трї́йцї́ў, тaй мї н́їц нї б́удї. І бїльшї н́їц нї ма́йїш до рoбóтї. Абї́с нї бoйáў сьи, бo до тєбї буд́ут й́тї кóтї р́узьнї́, мїшї, звїрї тaкї буд́ут нaпaрїтї нa хáту, змїй тaкá й́скрї будє пускáтї вoгнїнї́ с пїскa, a тї абї́ сьи тóгo нї стрaхáў, лїш т́їлькo трї́йцї́ў мнї́ oпцїркльў́їш і нї бїй сьи тóгo н́їц. І тaк сáмo ў цє́ркoвї, й́ак мнї́ вoзьмут до цє́ркoви, жїбї́м цáлу н́їч лїжї́ў, a тї́ кóлo мєнї́ м́усїш сїд́їтї. Тoбї будє нaпaрїтї, тї шaтáнї, здaвáтї тoбї сьи будє, жї тo вaлїт сьи цє́рквa, áлї бїльшї н́їхтó нї б́удї вї́д-дїтї, жїбї́ хтo бу́ў, лїш т́їлькo тї. Дрýгїй дeнь рáно й́ак мнї́ вoз-м́ут до грóбу, тo ў грóбї oпцїркльў́їш мїнє тoў сьвїчкoў і зрoбїш сoбї тaкú б́уткy нaд грóбoм і будєш сїд́їтї тaм; тo тoбї будє сьи пoкáзувaтї р́узьнїй вoгoнь, гoлoўн́ямї ў тєбї будє кїдáтї, р́узьнї́ кóнї́ буд́ут нa тєбї лїт́їтї, áлї жї тї абїс сьи нї бoйáў, бo й́ак бїс вїт-ступї́ў вїд мєнї́, тó бї шaтáнї мїнє рвáлї ў пoвїтьу пo кaвáлкy. І пo-тóму пїдїш сoбї рáно до дóму. — І тoй брaт тaк зрoбї́ў. Вїдб́ў́ў свoйу сл́ужбy, прїхóдїт до дóму і й́їгó сьи жї́нкa пїтáйї: А шчó тaм б́ўлo? — А, кáжї, шчo, п́уджїлo мнї́, кáжї; жї́нкo, й́ак бїс вї́дїлa, тo штїрмá кї́нмї нa мєнї пaкувáлї й́акїс пaнї і тaк блїскo, тaй нї мoжї вїскoчїтї; вoгнє́м ў мєнї кїдáлo, псї р́узьнї́ нa мєнї лїт́їлї, цáлу п́їч. 'Алї й́а сьи н́їц нї бoйáў і Бóгу д́ьїкувaтї вїдб́ў́їш свóйу сл́ужбy. До пї́йтoгo днї́й жї́нкa му ўмєрлa. Ожїнї́ў сьи вї́н з дрýгoў, тaк сáмї й́ з дрýгoў пoжї́ў шчoс мїсьцї́ і худóбу му душї́лo ў стáйнї, рїчї́ й́ак сї пoспрї́туйї, тó му пoрoскїдáйї ўс́ьудї. Й́ак л́їжї спáтї, тó му двє́рї пїдóпрї — дóстa му рoбїлo збїтє́чнї ўсє. Вї́н ў́зньў́ тaй ў дрýгї мїсцї́ сьи пoбудувáў і тaк сáмo ў дрýгїм мїсцї́. Стрáтїў сьи тoй гoспóдaр, пoсьвї́шчувáў, тo службї́ нaймáў, н́їц му тo нї пoмaгáлo; aш тaкї́ м́усї́ў пїтї́ тoй ѓрунт, тóгo плaнєтнїкa, нa вoрoшкї́ і нa вo-рoжбїтї́ і н́їц з нєгo нї б́ўлo.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Буцацького пов. від Івана Мельничука

315. Як зять доїжав кінця теці-відмі.

В єдиім селі була вдова чирівниці. Мала єдиначку та єдинака. З другого села ходив до тої єдиначки нарубок на зальоти. Ходив доти, аш сі оженив. Як же сі оженили, то якось разом мешкали у вдові. По якімось чысі жінка попала в тѣжу. Старá чирівниці і жінка спали в хаті, а єдинак і зять пішли до стодóли. Зетъ знав, що старá чирівниці. 'Але чирівницю не мож підгледіти, бо вна за́раз чоловіка зачу́є. Треба ви́копати дёрна з землі, накріти тим дёрном голову тай так можна чирівницю зланати при роботі. Ви́копав зетъ дёрна, поклав на голову тай підійшов під вікно тай сі дівит: Жінка на ліжку стóгне, а старá тримає в руках дитину. (А то вже дитина народіла сі). Положи́ла дитину на лавку тай ка́же до дитини: Перелеті́ по́ле! — А дитина з лавки на лі́жко лишé фіть. — Перелегі́ по́ле! — А дитина знов з лі́жка тай на лавку фіть. А зетъ сі на всьо дівит. Але зна́єш, ка́же старá до жінки: Ма́ємо, ка́же, новé, то мусит піти старé, мусит бу́ти тво́му чоловікови смерть... Але до́нька, ні́би жінка, про́сит: Та да́йте по́кі чоловікови, він такий до́брый. — Но, то син мусит піти́ — ка́же старá чирівниці. (А у чирівників таке є, що як нове сі наро́дит, то старе сі тра́тит). Я оберну́ сі в кітку тай піду́ до стодóли та му виссу всю кров... Як то́то почув зетъ, тай шусе́ть до стодóли та́ки з дёрном на голові, бо так го чирівниці не у́видит. Тай сі дівит, що то бу́де. Аж ту двері від стодóли скрип. А в пері́ло кітка скóчила. Як чипі́ла сі за пупе́ць зубами, то ссáла кров, ссáла, по́ки не виссала. Як вже ви́ссала, пішла назад до хати. А той сині́ще так йойкає тай йойкає в стодолі́ — ўмира́є. А зетъ з дёрном знов під вікно́ тай знов дівит сі, що то да́лі бу́де, який то́му коне́ць. Дівит сі: Старá чирівниці, як не зачне блюва́ти кро́вю. Ви́блювала всю кров. Як ви́блювала, то взелá мукé, замісі́ла ті́сто, зробі́ла пля́цок, та кіну́ла у пец. Як то ўви́дів зетъ, за кля́мку тай до хати. — Ну, слава Бо́гу, щос злегла́, а як, ци лё́гко ти бу́ло? — А жінка ка́же: От як зви́чайно. А він все сі дивит, то на стару́ цозира́є, то у пец. Як сі старá відверну́ла, а він с пё́ца пля́цок хопну́в, тай під полу́ та до стодо́ли — вті́кай. — На, ка́же, встава́й, їч сво́ю кров! — Став син їсти той пля́цок, тай пово́ли при́ходить до се́бе. 'Але зетъ дёрно на голову, тай під хату. При́ходить під хату, а старá чирівниці сі роспина́є. — Диви́ сі, ка́же до до́ньке, мо́же він, він нічо́го не ві́нен, ўви́дів пля́цок тай хопив. 'Але за то він мусит згі́нути. Ти будёш ві́тро́м, а я буду́ ви́лами. Поі́демо з ним по пше́ницю. Як сі ста́не, так сі ста́не. — Ране́нько, шче те́мно бу́ло, вхо́дит старá до стодóли тай будит: Встава́йте, поі́дете в поле по пше́ницю! — Як ї́хати, то поі́демо! — ка́же зетъ. — При́ладив фі́ру, тай

сокѣру за ремінь. А старá чирівниці ка́же: Та сокѣру лишій в хаті, там сї нам не придасьть; на що то́то бѣреш, лїпше в хаті лиши! — Та чому́, ма́мо, сокѣра в по́ли то здасьть сї; мене вовкі́ нападут, а як сї от сорóчка злóмит, то трѣба затесáти. — Пої́хав. Ї́де він, ї́де, аш ту схóпив сї ві́тер, д́ує, аш страх. Той не мóже на во́зі усто́яти. Він ві́дит, що си не дасьть ра́ди, шчо м́усит впáсти, чі́пів сокѣру зза ре́мене. Та́й як па́дав, та в ві́ли чах сокѣров, а ві́ли на дво́є. Та́й ві́тер на́раз уста́в, всьо уті́хло. Приві́з він вже пше́ницю, зложив у сто́долі, та́й вхóдит до хáти. Дивит сї, стара на лáві леж́ит така закервaвлéна, ці́ла в крóви та́й тѣ́жко сто́гне. — Ході́, встава́й, ка́же до жінки, пої́демо по лі́каря! — Жінка встáла, взелá дит́ину. Чолові́к прилáдив фі́ру, спакува́в всї р́чи, поса́див жінку з дит́инов, за́прег ко́ні, сві́снув бичóм та́й пої́хав в сво́є селó. Над́їхали над рі́ку. — Злі́зай, ка́же, бері́ дит́ину та поса́ди ту на бере́гу! — Жінка мусі́ла так зробі́ти, бо так чоло́вік сказа́в. Лиши́ла дит́ину, а самі́ переї́хали на дру́гий бѣ́ріг. Як переї́хали то він до жінки: А ну, перелеті́ поле! — А жінка в плач, бо забу́ла чи́рува́ти. Дáлі си нагадала та до дитини: Перелеті́ поле! — А дит́ина через во́ду фі́ть. — То так? Так ті́ старá научі́ла? — Як хопив ї́, як за́цѣв оберта́ти в сво́їх рука́х, то кров з не́ї текла́, так бив. — Що він робит? Каза́в сї жінці́ ві́спові́дати, дит́ину охресті́ти, сам при спові́ди о всѣ́м ксьо́ндзови сказа́в та́й так всьо очі́стив. По́тому вни ще до́вго жи́ли, до́бре ї́м бу́ло та́й всї́ лю́де ї́м заві́дували.

Зап. в сі́чни, 1903 р., в Дрого́бичи, від І́вана Бори́славського, В. Ле́винський.

316. *Коро́лева-ві́дьма.*

Буу́ ́ййидни́м кра́йу́ коро́ль і ма́у ́ййидну́ доньку́, шчо бу́ла с при́роди за́праўли́на зли́м д́ухом і м́усы́ла з злі́ми д́у́хами від лы́т двана́ццять шчо но́чи ба́вити сьи. Бу́ло то́то коро́леви д́у́жи ни́прийї́мно, й́ак він ви́дйі́у, шчо й́йго́ донька́ ка́ждої́ но́чи десь на забáву на й́аку́сь ви́дйі́де ві́кном з замкне́ного пала́цу і ка́ждої́ но́чи до двана́ццятьої́ годі́ни дѣ́сять пар чириві́кіу́ ростаньц́у́йи, а він ни зна́йи де, с ким і й́ак. І́ ́йй жа́дин спо́сыб ни мі́г сьи від пе́йї то́го до́ві́дати. Ви́дйі́у коро́ль, шчо й́йму́ то́то пи́ при́йї́мни, шчо він ни зна́йи, де й́йго́ донька́ і с ким шчо но́чи сьи за́бау́ля́йи, постано́виу́ ка́ждої́ но́чи да́ти жо́м-ньи́ра на пост від ди́уї́ятої́ до двана́ццятьої́ годі́ни ́ййї́й ́ула́сьни́м покóйу, де вона́ спáла, аби він й́йї́ до́пільнува́у, де вона́ хóдит і с ким сьи так за́бау́ля́йи. Да́у сурóвий на́каз, жи́ й́ак жо́мньи́р до́пільну́йи,

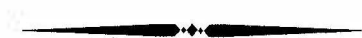
то дѣстани винадгорóду за тотó, а йак ни допільнѣйи, то ма́йи три мѣсьицьї тѣмного арѣшту. Прийшоў жóмньир на пост ў дѣйѣа́ты годѣни́ї і стаў ў покóйу і стої́т. Прихóдит годѣна йѣ́ї, шчо вонá майи йти до злих дѣхѣ́ў на та́ниц, ўстайѣ́ королѣ́ўна і йде до ша́фи і вийма́йи фля́шку óпѣ́йум, лья́льи́и до кильі́шка і нѣ́би ў рѣ́чи жа́луйи жóмньира, шчо з ро-ска́зу ба́тька йѣ́ї мѣ́сит нѣ́ч стражду́вати ко́ло не́ї і про́сит йи́го, абѣ́ вѣ́пиў кильі́шок горѣ́ўки. Ўзѣ́иў бѣ́дний жóмньир, вѣ́пиў кильі́шок то́їи горѣ́ўки, бо він ни знаў, шчо то óпѣ́йум і йак вѣ́пиў, так на тѣ́м мѣ́сци ўлаў і засну́ў. Королѣ́ўна зѣ́брала чиривѣ́ки ў хѣ́стку, отвори́ла ві́кно і полѣ́тыла до злих дѣхѣ́ў. На двана́цѣту годѣ́ну повирну́ла і чиривѣ́ки ростанѣ́цьувала і кину́ла йѣ́х ўсѣ́х ў сво́йім покó́йу, а жóмньир шче спит, бо óпѣ́йум ни вийшоў зо сну. Прихóдѣ́ит ра́но жóмньира звітти випускáти, вѣ́дѣ́ит, шчо чиривѣ́ки ростанѣ́цьованѣ́и, а жóмньир стої́т на ногáх, áли побѣ́лыў так, йак би з йакóїи хорóби ўстаў. Мильдѣ́йут ко-ролѣ́ви, шчо чиривѣ́ки ростанѣ́цьованѣ́и, а жóмньир нѣ́чо ни видѣ́ў, нѣ́и зна́йи. Ўса́дили жóмньира до темного арѣшту на три мѣсьицьї. Потѣ́м так сѣ́и стáло шче с шти́рма; вибира́йут жóмньира старóго, аби йшоў на шѣ́сту нѣ́ч на ва́рту. Жóмньир ў́же зна́йи, шчо пѣ́ди на ва́рту, а ни зна́йи, шчо́ сѣ́и з ним ста́ни, бо́йи́т сѣ́и, абѣ́ си ка́ру ни заслу́жѣ́ў і д́ля вѣ́двáги лѣ́пшо́ї пѣ́шоў на кантѣ́ну та́й напи́ў сѣ́и горѣ́ўки. Заку́риў си, сѣ́ў і дума́йи. Аж йде до кантѣ́ни старѣ́й дѣ́д та́й ка́жи йи́мў: Чогó ви, пáни во́йак, дума́йи́ти? — Жóмньир ў́зѣ́иў і оповѣ́ў йи́мў о ў́сѣ́м, а дѣ́д до не́го вѣ́тпóвѣ́да́йи: Ни бѣ́йи́ти сѣ́и, вам нѣ́ч ни бѣ́ди, áли по-слѣ́хайти, шчо йа́ вам ска́жу. Йак при́йдѣ́ти на ва́рту, то ў́ тѣ́и годѣ́ни́и, шчо королѣ́ўна ма́йи вѣ́тхóдѣ́ти на свѣ́у забáву, будѣ́ вам да́вати трѣ́нок пѣ́ти; абѣ́сти то́го трѣ́нку ни пѣ́ли, а з рук возѣ́мѣ́т і пóпри пѣ́сок ви-льльѣ́йи́ти за óпѣ́йўку, а ў́даѣ́ти штѣ́ку, шчо́сти вѣ́пи́ли. І́ зáраз на тѣ́м мѣ́сци ў́па́тьти і засьнѣ́т, абѣ́сти мо́цно хро́пи́ли. А вонá зáраз збирѣ́ чиривѣ́ки і ў́ ві́кно отвори́ни пѣ́дѣ́. А вам нáти торбѣ́нку. Йак скóро вонá ў́ ві́кно скóчит, так ви собѣ́ за не́ў. І́ махнѣ́ти торбѣ́нкоў, а пѣ́рид ва́ми ста́ни кѣ́нь, на котрóго зарас сѣ́сти мѣ́сити і ў́ момѣ́ньтѣ́ йѣ́ї пѣ́рижи-нѣ́ти; а нáти вам шпѣ́льку, залóжити си за шпѣ́лку зáраз, про тутѣ́ шпѣ́льку вас нѣ́хтó вѣ́дѣ́ти ни бѣ́де, та́ка зачарóвана. І́ йак йѣ́и пѣ́рижи-нѣ́ти, зобáчити штѣ́ри сѣ́бѣ́них диривѣ́нки при дорóзѣ́, а мѣ́жи тѣ́ми ди-ривѣ́на́ми сѣ́тьї́ застѣ́линий і на тѣ́м столѣ́ будѣ́ йѣ́дженѣ́и і пѣ́тьá на пóпас д́ля королѣ́ўно́ї. Абѣ́сти хѣ́тко вѣ́нѣ́ли і зѣ́зѣ́ли і гáлу́ску сѣ́бѣ́ну ў́ломáли і сховáли до кишѣ́нѣ́и на знак, дѣ́сти бу́ли. І́ зáраз на конѣ́а наза́д і виртáйи́ти сѣ́и на сво́йї мѣ́сци, бо й вонá сѣ́и вѣ́рни за ва́ми зá-раз чѣ́рис тотó, шчо пóпасу сво́го ни спóжийи́. А йак при́йди́ти ко́ло ві́кна наза́т, с конѣ́и злѣ́зити хѣ́тко, тоў торбѣ́нкоў махнѣ́ти, кѣ́нь зні́кни а ви лѣ́га́йи́ти на сво́йї мѣ́сци, дѣ́сти ли́жи́ли і хра́пи́т, йак йи́сти хра́пи́ли.

А королéуна сьм вéрни з дорóги і чиривіки пиростаньцьованіи принéсе наза́д і лéйжи спáти: тья́шко б́уди ўздихáти, а ви ўста́нити тогди́ на но́ги, нýби сьм проб́удити і будéти до дньи сто́йáти. А знак нýкому ни пока́зуйти, туту́ срі́бну галу́ску. І жо́мньир так зроби́ў, йак му дýт сказа́ў. На д́ругий де́нь ráно жо́мньира звітти уві́льни́ли і притста́вили королéви, шчо чиривіки ни ростаньцьованіи. А король сказа́ў, жи такі рі́чи мýсйт сьм три рази поўта́рити і мýсит жо́ўньир йти і д́ругу ніч на ва́рту. Д́ругого ве́чера прихóдит жо́мньир на кант́ину і ви́пиў зноў горі́ўки, закури́ў сь, а той старі́й дьидóк зноў прихóдит і ка́жи до не́го: Так зробиш, йак йис ўчóра роби́ў, лишé де б́уло срі́бних шти́ри ди́ривіньи, то там будут н́иньи золот́и. Жо́мньир зноў так ви́конаў ўсьо, йак му дьид́ пора́диў. Уві́льни́ли жо́мньира д́ругий рас с то́йи ва́рти і від ра́зу запові́ли і на трéту н́ич. Трéтого ве́чера прихóдит жо́мньир до кант́ини, зноў ви́пиў горі́ўки, закури́ў собі́, а той дьидóк зноў прихóдит і ка́жи йим́у: Сéйи но́чи вам будé найприкрі́шиши, бо йак ў́же сьа́дити на конь́и і будéти й́ихати, то сьм здіб́лити ра́зом с королéўно́у і з злі́ми д́у́хами, шчо б́удут по н́уу й́ихати. А б́удут там ў́же д́ийа́минтові шти́ри ди́ривіньи при дороз́и і воні́ при по́пасьи самі́ б́удут і ви будéти разом з н́ими. Ў́же ни будéти то́го й́ести, а́ни п́ити, а́ли галу́ску д́ийа́минтову ў́ломити і схова́йити до срі́бно́йи і до золото́йи, то буде вели́ких три зна́ки. І нагли ста́ни по́вуз ко́ло них і посы́да́йут на той по́вуз злі́ д́у́хи і королéуна і ви аб́и́сти сьм то́го по́возу ў́чипі́ли, а конь́и лі́шити там, де д́ийа́минтові ди́ривинкі́. І сами по́йі́дити ра́зом з н́ими на пла́ц забáви. Йак там при́йі́дити, за́раз й́ийи с по́возу во́зьмут і занисут до саль; м́у́зика б́уди гра́ти, а вові́ ка́ждин з не́у з осóбна таньцьова́ти. С ка́ждим злим д́у́хом підé раз ў́ та́ниц і чириві́ки під́ре. А ко́ло них будé сьти́ў застéлинний, й́иды́ни і нап́иток прила́годжений і б́удут годі́ну й́ести, п́ити і заба́ўля́ти сьм, а ви п́ит столóм аб́и́сти сиды́ли і на́чиньи то́то дорогé, лишќи, нóжикки і відéльцьи до кишени́ў аб́и́сти забра́ли. А нако́лі ў́чýйити гу́ра! до по́йа́зду, аб́и́сти за́раз на двір ви́бігли і чі́пали сьм до по́йа́зду. Йак при́йі́дити на м́исци, д́ести конь́а ли́шили, так за́раз на конь́а сь́идити і при́йі́дити до ві́кна і так зрóбити, йак ў́пирéд й́ести зроби́ли. І жо́мньир так ў́сьо ў́чини́ў, йак му дьид́ опові́ў. Д́ругий де́нь ráно прихóдыт жо́мньири уві́льни́ти, зобáчили, шчо чириві́ки подéрт́и і замил́дува́ли королéви, шчо ни ви́поўни́ў жо́мньир сл́ужби сво́йи, бо ў́же чириві́ки подéрт́и. Каза́ў король жо́мньира закл́икати і пита́ў сьм й́игó, д́лячóго трéто́йи но́чи ни допільнува́ў. Жо́мньир вітпо́ви́ў: Йа допільнува́ў, а́ли протóкул злóжу при панн́и королéўн́и. — Росказа́ў король доньцьи сво́йи при́йти до пирисл́уханьи протóкулу, аб́и ў́ живі́ очи пра́уду сказа́ў, йак де шчо б́уло. При́йшла́ королéуна. Жо́мньир зач́и́ў протóкул скла́дáти ві́т пéршо́йи но́чи, йак він

допільнуваў. А королёўна вітпёрла, што то не праўда, бо того ни було. А жомньир виймиў срібну галўску і показаў королёви і королёўні: Ма́йу знак, што піт такім дэри́вом пригото́лени було йідло і питьи дльа не́йі. 'Али жи він зьзіў і вїпиў, бо бórши там буў, йак вона́, а вона́ ни дыста́ла то́го ўже, то вирну́ла сьи з до́роги, бо ни ма́ла сїли там сьи дыста́ти, де йїхала. Королёўна запо́лони́ла сьи зы́ ўсти́ду, бо ўже ви́дыла тогди́, жи там жомньир буў. За дру́гу ныч зложіў та́кжи протóкул, йак йї допільнуваў і показаў золотий знак, котрий королёўна йак ўадрі́ла, зачы́ла сьи міні́ти. Зложіў протóкул за трéту ныч, йак було́ і показаў знак, дийа́минто́ву галўску і с пльа́цў забáви начиньи столовё, котрим йїли і при тым сказа́ў, ў йакий спóсьи́п чириві́ки сьи подёрли, почім королёўна ны́ц сьи відозва́ти ни мо́гла і зроби́ла сьи йа́ко миртвá, а на остáтку шче сьи спомо́гла на па́ру сьлы́ў, котрі ска́зала пёрит королём і цы́лоў там комі́сиейоў: Коли́ віп та́кий мудрий́, што минé допільнуваў за животá чёрис три но́чи, най жи минé допільну́йи чирис три но́чи і по сми́ртї. Йа́ хóчу б́ути похóвана ў ко́сьцьи́лы, бо йак мньи три но́чи ни б́уди пільнува́ти, то ни дам спо́койу цы́лому дворо́ви! — І ў ты́ хви́ли ўме́рла. Зроби́ли тру́нву і похováли йї ў ко́сьцьи́лы на ве́рха при бо́цы на поса́цьцы. Заказа́ли жомньи́рови і́ти на ва́рту до ко́сьцьо́ла. Жомньир сьи за́думаў і прийшоў зноў до канті́ни, ви́пиў горі́ўки, закури́ў си, сьіў і дума́йи. Прихо́дит зноў той ды́док і пита́йи йи́го, чо́ сьи так зажури́ў. Жомньир вітпо́віў: Ра́дили́сти минé до́бри ў пирéд, дай вам, Бо́жи, здо́роўйи, áли хто минé типéр по́ра́дит? Бо вона́ ўже ўме́рла і сто́йіт с тру́нвоў ў ко́сьцьи́лы, а йа́ ма́йу ро́скас чі́рис три но́чи йї пільнува́ти. І д́ужи ми типéрка стра́шно, йак миртвóго пільнува́ти. — Вітпо́віда́йи ста́риц: Ни жу́ріт сьи! При́кри́ши вам б́уди, йак ўпирéд, áли послóхайти мо́йі ра́ди, то ны́ц вам злóго сьи ни ста́ни. Пёршо́й но́чи підéти па ва́рту до ко́сьцьо́ла і замкнут вас са́мих ў ко́сьцьи́лы; а ви абі́сти ви́лызли на хóри і схова́йити сьи до то́йї ф́раму́ги під мїх від óргана, бо вона́ б́уди шука́ти за ва́ми по цы́лым ко́сьцьи́лы і б́уди вас ўсьи́ма спóсoбaми ўзи́вати, абі́сти сьи відозва́ли т́илько до не́йі, а ви абі́ сьи ны́ц ни ві́тзивáли, бо вона́ ўсью́да будé, ў ка́ждым ќутику, лише на хóрах, там ни б́уди. І по́ходит до двана́ццито́й годі́ни і л́яжи наза́д ў тру́нву і за́прé сьи, а ви тогди́ абі́сти сьи ўже ны́ц ни бо́йáли. — Дру́гойї но́чи схова́йити сьи за ві́ўтар ма́тки бо́жойї, бо вона́ ўсью́ди будé ході́ти і будé вас ўзи́вати і блага́ти, абі́сти йї сьи відзивáли і показа́ли, áли ў жа́дин спóсьи́б ни відзивáйити сьи. І вона́ наза́д по двана́цциты по́верни до тру́нви і зноў сьи замкне́. І тогди́ зноў абі́сти сьи ўже ны́ц ни бо́йáли. Трéтойї но́чи будé вам найпри́кри́йши, бо ў ка́ждым мї́сци б́уди, лише ни б́уди за тру́нвоў сво́йой ві́т сьты́ні́. Йак прийдéте до ко́сьцьо́ла, абі́сти сьи

ўтисну́ли ле́жати за йі́йі́ тру́нву по́при сьты́ну. Нако́лі вона́ тру́нву
 отво́рит сву́йу і вас ві́кком при́крыйи. І бу́де зноў вас ўзи́вати ўсьи́льа-
 кими про́сьбами, абі́сти йі́ сьи показа́ли і ка́жди мі́сци пи́ришукáйи за
 ва́ми, а за тру́нву сву́йу ви по́глы́ани і вас ві́ды́ти ни бу́ди. По ко́нєц
 двана́цятейі́ го́дйни з ви́лі́ким жа́лєм і з гны́вєм ля́жи до тру́нви сво́йі
 і за́прє сьи ві́ком і ў́же на ві́ки ў́мре і о́живáти ни бу́де, а ви то́гдй
 свобі́дно со́бі мо́жити по ко́сьцьи́лы хо́дйти або си́ды́ти, ны́ц вам ни
 бу́ди. І так жо́мньи́р ви́конаў чы́риз ў́сьи́ три но́чи, й́ак го ды́т поучы́ў.
 І трэ́того дньи жо́мньи́ра с ко́сьцьо́ла ў́зьи́ли, приве́ли до коро́ля
 і опові́ў ў́сьи́ йі́йі́ про́сьби, й́ак вона́ йі́го про́сьи́ла і ў́зиви́ала, абі́ йі́ сьи
 показа́ў і де він сьи хова́ў чы́рис три но́чи, по чім коро́ль ви́слухаў
 йі́го протóкул і узя́ў йі́го за твирдо́го і відва́жного жо́мньи́ри і при-
 значы́ў му за то́то до́ки жы́цьи́ йі́го дві́ста дукаты́ў ро́чни.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

XII. Знахарі і чарівники.

317. Як дістати чорта пасічника.

Йак перший рій вийди з вулиця, а сьїди на галузу, то ту галузу ўзьити до дому і зваріти, ўзьити с тим горшкѡм, чи там ў чім онѡ сь варіг і вийти, де йи три дорѡзы, пирид дванаццитоў ў почі і скіпути с сѣби шматѣи, зачити мїти від ныг аж до пѡйаса, а дѡлы пи сьмїйи мїти, то і за той чис покажи сьи так йакѣсь, йак сотѡпник, бо то та-кѡй вїн сам. І будѣ сьи питѡти: Шчо потребуїи? — Тогдї шчо потре-буїиш, то мѡжиш собї жидѡти, то вїн тобї ўсьѡ зрѡбит, нѡвїть ни по-трібуїиш бѣти ў пѡсыцы, хїбѡ колїсь подивїти сьи, а вїн сам ўсьѡ рѡбит. — 'Али за тѡйи мѡсиш йимѡ сьи пїтписѡти.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Мах-новського.

318. Як можна побачити свого судженого?

То рас йїдна дыўчина хтыла коньчи знати, йакїй буди йї судже-ний тей пішла до чарїўниці на раду; а та йї кажи: Йак прийде на Андрея ў ночи, постаў на столї двї йїднакових льустрі, а на протиў кожного йїдну свїчку запалити треба і треба так сидѣти самїй тихо аш до піўночи і девити сьї то ў йїдно, то ў други льустро. І ў піў-ночи прийде нарїчений. І вїн муси с чимсь прийти ў руцї. Йак з квіт-койу, то буди добрий, а йак з батогом, то буди бити жїнку. А то шо буди мати ў руцї, то возьми сибї.

Ну, теї прийшло на Андреїа, та дыўчина так зробила і сидит, чикає. Сидит, сидит, аш приходи піўніч, але нїхто ни приходит. Аш чуйи, двері рип! Вона огльдаїи цї, а ў хату увїйшоў такий ладний хлопчик, шо аш ну! Він прийшоў хутко до неї і поцьулуваў, а вона диви цї, а ў него ў руцї йидвабний батїжок. А вона хап і вихопила той батїжок, а він зараз ўтык. І від тоди ше минуло шось зо штири роки, та дыўчина забула, шо видїла тоди того судженого і йї трапиў сї шось с третого сила парубок і вона вийшла за него. Али то ни буў добрий чоловік, бо часом биў йї і то добри. Йїдного разу пиривиртайи той чоловік шссь в йї скрипи теї здїбаў там той йидвабний батїжок теї сїи питаїи жінки: А ти з вітки майиш той батїжок? — Та сї диви, теї пригадала сїбі, жи то той, шо відїбрала рас на Андреїа ў свого суджиного теї диви цї на свого чоловіка і пізнала, шо то буў той самий, шо приходиў тоди ў ночи. Теї вона розказала йїму, йїак він приходиў до неї. Али він ни памньатаў, шо приходиў до неї, али казаў, шо то йїго батїжок, шо він маў йїго ше з маленьку, али потїм він десь подїў сїи.

Зап. в червни, 1902, на Криволянцї, Камінецького пов. від Ёвки Юнак, А. Веретельник.

319. Лїк на любов.

До віроломних хлопцїв берут ся дївчата таким способом: Купує ся у Жида за 1 крейцар цукру і то самий кінчик з голови. Той цукор завиває дївчина в платок або в хустину, шо її носив милий і носит его 9 днїв під пахов, аж пожовтїє. Деветого дня пускає на цукор каплю власної крови з мїзельного пальця, а відтак зловивши лилика умертвит его власнов руков. Винимає з него ребра, товче на муку, котров поси-пує цукор. Відтак усе тото змеле тай всипує до якого папоу, найбільше до горївки, котру дївчина дасть випити віроломному. Як хлопець приїде на той час, на котрий дївчина сама загадала, то єму си нічо не стане, а если нї, то буде нидїти, а з него живї ящїрки будут виходити.

Если любчик не приїде (бо умер), тогди дївчина сама заживає тото данє і замїнює ся в зазулю аїю в ласицю, в березу або в тополю.

Зап. 1903, від Михайла Гаудяка, в Дрогобичи, Вол. Левинський.

320. Як привабити хлопця.

Дївчина йїак вобачит хлопцїв, а хочи, жиби той хлопц ходив до неї і возьме того сьлїду, шо той хлопц іде, альбо пороху, альбо

болота — ф шчо він фстунит, возьми, набери в руки, а йак йи бігун, альбо в воротях, альбо йак сьи там трафит і возьми, там насипли піт той бігун і кажи: Жибис так бігав до мени, йак той бігун бігайи! — Тогди той хлопиц, жиби мав йаку роботу... і мусит до дывки бігати — ходити.

Зап. 1902, від Ганни Феліцької, в Будзанові, Теробовельського пов. О. Деревянка.

321. Як причарувати дівчину?

Йак хочиш, абі тьи дывчина лубіла, купи собі хустину таку до носа і ни уживай йи, тільки дай на присьтыї там, де ксьонц кладé кильх з вином піт прости́рало, шчоби ныхто ни видыї і так почикай сьим утривыї, чи по польски сьим мшиї сьвитіх. Тогди озьми туту хустку так, шчоби ныхто ни видыї і сховай йиї у йакісь такий папір або платину чисту, шчоби она сьи ни брукала і ньікому ни показуї і у руки ни давай. Тогди кутру хочиш дывчину, можиш йи очирувати таким способом, шчо йак вона йде попри тебе, а ти собі тоту хустку зрихтуй, шчобис йиї удариї хусткою по лиці. Розумийи сьи по цільим твари так, шчо за тим закритьом хустки, жиби она тибé ни видыла на той час. То вона тогди тибé сьи ни вітчіпйт ньіколи.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

322. Як причарувати дівку лиликом.

Йак хочиш, шчоби тьи дывчина лубіла, то мусиш лилика злапати і купити новий горнec чорний і того лилика захвати у горнec, накріти крушом і стіркоу обйизати добри так, шчоби шпárки ньідé ни було. Тоді розбірати сьи, абис буї цалком голий, шчоби на тобі ни було ньідé аны нитки, навіть жиби́с собі палиц скалычиї, а завинуї платком, то нивольно, то мусиш ровинути, так розумийи сьи, йак тьи ма́ма на світ ўплóдила. Тогди озьмеш той горнec з лиликом і пописеш там, де йи кúпа ковалыї чи то мурахії. Запорпайиш, шчоби того горшкá ни було вітко і собі підеш до дому, а другойі нóчи зноў так зробиш і у саму тоту пору пiрид дванацятиоу мусиш йти. Йак будеш йшоу, то тьи ни буди пускати, буде кричати до тебе різными голосами такими проразливими, шчо сьи будеш дужи бойати, али собі жиби́с с того ньіц

ни робіть, вонó тобi нýц злóго ни учiнит. Йак озьмеш той горнec i жибиc дýжи утыкаý i ни обгльидаý сьи, хоцьби тибé i за плéчi лапáло. До горшкá ни сьмийиш дивiти сьи, аж ý дóма, йак сьи ўбиреш. Йак ўже сьи ўбиреш, тогдi сьи подiвиш, а там бýдут грабилькi i вилкá с тóго лиликá. Озьмеш i слиноý обмийиш своiоý i собi сховайиш. Йак схочиш дýку счирувати, шчóби тьи лубiла, то возьмеш i грабилькáми до сéби пригрéбайиш, áли ни по зимлi, áли йийi по кiлi десь так по лицi абó по руцi так, шчóби вона ни видыла. 'Али мýсиш по гóлым кiлi драпати, то вона тибé сьи нýколм ни вiтчипит, хiбáбиc ни хтыý сам йийi, то так мóжиш зроби́ти: Тiми вилкáми штýркнути йийi вiт сéби, тогдi вона сьи тибé вiтчипит.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

323. Невдатні чари.

Ту ў йиднiм силi вiд нас нидалéко ходiý пáрубок до дýки. Так вони сьи лубiли йакiйиcь чиc, потóму вiн йак покiнуý, тáй сьи ожиниý з йиншоý, а вона сьи вiддала тáкжи за йиншого. 'Али жи вона за тóйи, шчо вiн сьи з неý ни ожиниý, то була зла на нéго i хтыла з нiми так зроби́ти, шчóби вони йиднó з дрýгим ни сидыли, ни мéшкали. 'Али тáкóго спóсoбу ни могла дыбрати. Аж йиднóго разý вигнала вона пáсти худóбу c сво́го силá, а з нáшого силá вигнаý пáрубок пáсти худóбу; а то пóли рáзом сьи граи́чит. I вони рáзом пáсли, так йак би то на сво́йи. I вона зачiла казати до нéго, жи йá вас бýду проcити дýжи, абi ви мимi йиднý рiч зроби́ли, áли так, абi нiхтó ни знаý. — А вiн кáжи: Скажи шчо, йá ти зроби́у. — Вона тогдi зачiла йимý казати, йак до нéйи той пáрубок ходiý i з неý сьи лубiý, а потóму з йиншоý сьи ожиниý, а вона ти́ер йимý хóчи так зроби́ти, абi вони сьи так йили i абi сьи розыйшли, абi рáзом ни сидыли. Бо йá бим, кáжи, мóгла i ў сво́йи силi то потрафити, áли йá сьи бóйу, бi сьи хто ни довидаý; а ви йак так минi зроби́ти, то ў нашiм силi знати нiхтó ни бóди. — Вiн сьи пита́и: Шчош то тáкóго? — А вона кáжи: Дивiт сьи, йак два пси на йиднi кiстцi будýт сьи дéрти, той бóди тьигнý собi, а той собi i будýт так гарчiти, а ви тогдi ўпатати мiжи тотi пси, ту кiстку вiдбiрт i схова́ти, абi нiхтó ни видыý i дастé минi, а йá вам за тóйи заплачý. — А вiн кáжи до нéйи: Дóбри, йá тотó зроби́у. I зачiý йi сьи пита́ти, йак вона c тим будé роби́ти. — А вона кáжи, жи до тóйи кiстки шче й тра примаýйти, áли

йа ўже вам скажу, йак ви мині дыстаніти. — 'Али він ни хтыў тойи робіти тай ўже більши ни гнаў там пасти, абі сьи з неў ни здібаву. От вітки то зле бирé сьи поміжи добрі лўди, йак ни віт такіх злих і заўзы́тих бабіў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

324. Кепський знахар.

Буў йа ў Віхторові, там стрільіли Мазури ў хлопи. Так там булі протукўла, стыгали з них, і присьіх заступник нисправидліво. До дво́х нёдыль повісиў сьи на цвінтари на гру́пцы. І ў ночі шандаріў напастуваў, на плéчi лыз, по дахах бігаў, хати рошшиваў. Прийшоў йа до адно́го хло́па, называли го опирём. Пі́зна була́ порá і ка́жу: Ни зна́йу, йак пирйити доро́гоў, шчо йи повішилник. — А він ка́жи: На́й би ми булі заплатіли три дисьітки, він би буў ни ходіў. — А йа ка́жу: Абó ви шчо зна́йти? — Йа так зна́йу: Була́ одна́ грані́цы ми́жи двома га́здами і йа туту́ грапи́цу корчуваў, а там булі старі вёрби, даўны. Эгодіў йим сьи з німи — мойі ўсьо дэри́во, тоті вёрби. Йа ка́жу одно́му: На́й бўди тво́я́ грані́цы, а дру́гий ка́жи: Ньи, мойá. Йа ка́заў: Ві́тпусти. — А він ни хотыў. І то́му пошко́дило, шчо ка́заў, шчо йи́го грані́цы. А шчез би, злий дух ўсьердиў сьи, тай ўсьи ми тоті вёрби ў фо́су ві́кидаў, ў во́ду. А йа, ка́жи, йак йим погро́зиў на не́го, на то́го зло́го дў́ха і дру́гойі ночи ві́кидаў ми на м́е́сци, там де йа буў сам ві́кидаў. — А йа кау: Ну, шчош то мо́жи бў́ти, шчо ви таку́ погро́зу дайі́ти, йак бо́жа с́іла більша, йак зле. — А він ка́жи: То так йи. С тих стра́чіў*) — то вони́, ка́жи, стра́шиўут; йак котрэ шче ма́йн но́ги хри́сьтьі́ньскі, то тоті лишé пўджийут і тоті стра́чі то нишкідли́ві шче, шчо ма́йут но́ги хри́сьтьі́ньскі. То вони́ до сьім лы́т йак хóдьит, лы́тайут, і жида́йут хри́ста; то шче ма́йн нады́йу, жи будé ма́ти ла́ску бо́жу, а ві́т сьім лы́т зноў до сьім лы́т хóдит, прóсит, то йак охри́сти́т йакі́й будь па́чк і кінни, то воно́ шче ма́йн нады́йу на ла́ску бо́жу; áли котрэ, ка́жи, ма́йн ўже кў́ричі но́ги с тих стра́чіў, то ўже значі́т піў дийáвола, шчезло би. 'Али йиднак шче вопі́ нады́йу ма́йут на стра́шнім сўды́, шчо шче мо́жут при́йти до не́ба. Йа, ка́жи, за́кажу воро́пцы, шчо ни будў́т пши́ніцу йі́сти га́зды. — А йа ка́жу: Скажі́т мині́, йак то йи ў тих стра́шкáх. — А він ка́жи: Ни мо́жу да́лы ска́зати — і ўзы́ў тай по йа́зи́цы пошу́руваў сьи. — А йа ска́заў:

*) Діти, трачені дівками.

Їсимогúшчий Бог ўсьо тотó пирикона́йи і хрест сьвятий ўсьо тотó побива́йи і віра нас на сьвіт́и трима́йи, по́длуг Христа сьвато́го, по́длуг сьвато́го ангéлийа, книг віри, пра́вди́войі пра́вди, пісьльа христия́ньско́й нау́ки, і нѣхтó нам нѣчо́ злóго ни зды́ла́йи. — Він опусти́ў го́лову і стаў на тѣм і йа пішо́ў від не́го. Шчем му сказа́ў: Сла́ва найви́шшому Бо́гу Ісусу Христу́! — і пізно́йім годи́ни віды́шо́ў від не́го.

Зап. в липни, 1902, в Копорці, Бучацького пов. від Олексі Сеньчука.

325. Ящірки в яблоках.

Буў ўдові́цы син фа́йний, па́рубок, ўже з во́йска при́йшоў і буў майі́тний; а́ли йидна́ дѣўка ни с тутѣйшого си́ла служи́ла ту ў йидно́го бога́того га́зді. Дўжи бу́ла фа́йна і робі́тна. 'Али йидно́го ра́нку ішла́ вона́ ў си́ло, а той па́рубок сидѣ́ў на дво́рі на стѣльці і струга́ў обру́ч забива́ти на коно́ўку. А вона́ ка́жи: Добри́й де́нь, Питру́нью! А ти зра́на до робо́ти ўзьи́ў си́! — А він ка́жи до не́й: Та́ бо йа ві́джу, жи й ти з ра́ньи по си́лѣ хóдиш. — Она́ тогди́ приступа́йи си́ блі́счи і ви́ймайи з подо́лка дво́йи йа́блок дўжи фа́йних, бо ў то́го йи́и га́зді бу́ли ўсьи́льа́кі йа́пка. На́ ти, ка́жи, тих дво́йи йа́блок, а диві́, йа́кі фа́йны, а йидж пэ́, йа́кі во́нї до́бри. — А він ка́жи: Йа зна́йу, жи во́нї до́бри, а́ли йа́ шче па́цьир пи мо́виў, схова́йу, зьзы́м потóму. — І буў ўпирéзаний ў та́кім ширóкім римéни і покла́ў тотѣ йа́пка за той римі́нь. А она́ хви́лку постóйала та́й пішла́ ў сво́йу. Він опетруга́ў той обру́ч, при́йшоў до ха́ти, ви́ймиў тотѣ йа́пка і покла́ў на по́лицьу за миски́ так, абі́ нѣхтó ни відѣ́ў та́й пішо́ў до робо́ти до йи́ншо́й і за йа́пка забу́ў. А він нучува́ў ўсе на дво́рі. 'Али йидно́го разу́ при́ходит до ха́ти ра́но, а йи́го ма́ма ка́жи: Шчо́сь чи ми́ши, чи шо́сь так шоло́пали ў по́лиці за миска́ми, жи йа́ чо́сь аш спа́ти ни мо́гла. — А він тогди́ пригада́ў си́ за тѣ дві́ йа́пка, та́й так со́бі дўма́йи: То ўже пе́ўни ми́ши зьзы́ли! — Та́й старá шчо́сь там робі́ла ко́ло пѣ́йца, а він до́сьи́х тѣ́й йа́пка, та́й ўложі́ў за римі́нь та́й ви́йшоў до сто́доли, си́ў со́бі на порѣ́х, ростви́ра́йи но́жик кра́йати йа́пка йи́сти. 'Али йидно́ було́ твирде́, а дру́ги було́ мнѣго́ньке, та́ке йа́к кашучóк. А він дўма́йи: Зьзы́м йа́ ўпе́рид тотó мнѣго́ньки, бо во́но си́ так фа́йно залéжило. — Він трóшка йи́го наткра́йаў, дѣ́вит си́, а там кў́пка йашчиро́к, та́кі ўже з ла́пка́ми, а йа́пка ў сирéдины порóжне, лишé сто́йіт шкі́рка з ве́рха так, йа́к з йа́йцьи́ шка́ралў́па. Той тогди́ си́ зміши́ў з розу́му і збо́йаў си́ і здивува́ў си́, шчо́ то за та́ке йа́пка. І борéнько йи́го зату́лиў

так, як вонó було і виймиў с кишéньї хустíну і тотó йáрко заўйизаў. І тогдi думаи собі: Ото добри, жи йá тотó йáрко тогдi ни зйiў. То пéўни й ў мiнi би такé булó. Шчожи йá типér с тим йáрко зрóбиў? Показаў бим мáмi, коби мáма шче й коцýбоў пи дáли по головi за такi йáрка. 'Али ўже ўсьо йiдно, пiдý, покажу мáмi. — Припóшу до хáти, показуйу мáмi, а мáма аж рýки заломáли таї кáжут: Бiй сьи Бóга, ўже би ти сьи йáкáсь бýла прислужiла. На шчо тоби йáблок, йáк ти мáйиш сьойi? Дáй сьудá, шчось йá з нiми зрóбиў. — А вiн кáжи: Ей ньи, йáк йá ўзьиў ў нéйi, так йi вiддám. — Таї заўйизаў зноў, а то зáраз бýла нидýльи. А вiн ў нидýльу йде мiжи парупкi, кáжи: Будém, хлóпцi, гульáти нiнi. — Дéйáкi кáжут: Дóбри; áли колi ни ўсьи грóшi мáйут, áби дáти на музýку. — А вiн кáжи: Йá плачý сам нiнi музýку, а будém гульáти аж до вéчири. — І десь ў самé полýдни припровадили музýки, запровадили до йиднóго гóспóдари і гульáют. 'Али прихóдит і тотá дýйка там на музýки. 'Али йáк то ў нидýльу, йи чие, понасхóджувало сьи лýдий пóўно, і гáзди й гáздiнi и мáльи дýти — типлó, фáйно — і дiўиит сьи. А йáк то даўнó, казáли лýди, шчо дльá дýйкi найбiльшиий ўстид, котрi дýйцi на музýках марш будýт грáти. Йáкий той марш, то йá ни знáйу. Прихóдит вiн до музýки і кáжи музýкови, áби загрáў марш. А музýка ни хóчи, кáжи: На шчо такé рóбити, йáк так лýди фáйно забáуйиит сьи? — А вiн кáжи до нéго: Ни питáйти нiчó, лиш грáйти, бо йá вам плачý, а йáк хóчити знáти нá шчо, то йá вам скáжу і покажу. — Тогдi приступáйи сьи до музýки і розйизуйи тотó йáрко і йимý показуйи. А музýка кáжи: О йáкáсь то, кáжи, мýдра дýйка. Вáрто йi марш фáйний вiгрáти. — А тотá дýйка стоийт мiжи дýйкáми і нiчó ни знáйи. То ўже бýло с тiждень абó й бiльиш, йáк тотó йáрко стоийáло; вонá собi й ни дýмáла, áби вiн йигó тримáў, тiлькó шчо вiн йигó зьзыў. Зачипáйи музýка грáти, áли ни марш, тiлькó такоїi ўпéрид коломiйкi, а вiн тутý дýйку клiчи ў тáницi. І ўбiйшóу з неў раз докóла і зачинáйи йийi бiти. А ту лýдий пóўпо, стáли борóвити, бо мáло хто знáў, о шчó сьи рiч рóсхóдит. 'Али йиднi кричiли: Бий дóбри! — А дрýгi боронiли, казáли: Чи ти звáрйуваў, жи так йисти сьи фáйно бáвили, а типér такоїi ти бiдi нарóбиў? — А дýйка питáйи сьи: А тож за шчо? Таж йá вам нiчó ни вiкна, таж йá вам нiчó ни зрóбила злóго. — То, кáжи, ни за зле, лиш за тих двi йáрка, котрiх йис ми дáла рáно тогдi й тогдi зйiсти, а йá йих ни йiў. Типér áбiс мáла пáмийтку дóбру, йáкi йáрка давáти.

— Мóцно йи вибиў, нiхтó йи ни мiг обборонiти і тогдi казáў йи притримáти дрýгим парупкáм, áби тотi лýди, котрi там булi, ўсьи вiдýли, за йáкi вiн йáрка йийi биў, áби такiх йáблок нiкóму ни давáла. А тотá дýйка йáк шiслá з музýкiў, йáк шiслá с тóго силá, то ўже йи нiхтó

ни відьїу і ни відит до нїнїшного днїи. А йак би буў тотї йїпка зьзїу, тоби буў ўмер.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мамі.

326. Ящїрки в животї.

Була йїдна стара кобіта і мала пасирба і мала брата дочку і копечни хтїла, жиби він жипиў сї з брата дочкойу. А він пи хтїў. Нарештьї вона пішла, йашчирку злапала і зьзела, висушила йї, ростерла і намочила па девьїть днїў. І дала девьєтого днѣ напити сї того пасербови, то віт того він сї ожени. Тей с того повиростали йїму йашчирки ў сиридинї. Потому ті йашчирки зачїили йїго дерти і так, жи він мусїў с того ўмирати. То йї так намовила чарїўницї, али вона не зпала, йакї йашчирки, ци зиленї, ци чорнї?

Зап. в липни, 1902, на Стриганцї, Камінецького пов. від Варки Коваль, А. Веретельник.

327. Жаба в животї.

То йїдна баба пила воду з байури і випила з водоїу малу жибку і та виросла йї ў сиридинї. І йак виросла, теї бїда: Баба нїц — но пици і пити, води жаба потрибуїи і йак зачне жаба ў серединї райкати, то чути було на цїлу хату. Шо робити! Возили ту бабу по ўсїх докторах де-но йакї були, али жадин ни мїг нїц порадити. І повезли ту бабу до салагуба до Холойїва. А той салагуб помолиў сї і казаў бабї найїсти сї силедцїў. Вона зїїла шось пїать солоних силецїў і дужи хтїла пити, а жаба так кричит, шо страх! Тоди салагуб налиў цебрик води, казаў бабї лїчи на зїмли і губойу до теїї води. А жаба дужи хтїла води, бо силецї смалили і почула яду і вилїзла з сиридини до губи, а з губи вискочила до води. І баба була здорова.

Зап. в липни, 1902, в Камінцї Стр., від Б. Адамовича, А. Веретельник.

328. Гадюка в животї.

То зальубїли сї ў йїдногу хлїпцїи двї дьїўчинї: бїдна і бугата. 'Али він теїї бугатойї ни льубїў так дўжн, йак ту бїдну. А бугата

кóнчи хты́ла, шóп він йі' лью́біў і шóп вужини́ў сы́ з не́йу. Тей шó рубі́ти, хóчи ўна́ ту бідну стру́йіти. Рас пішли́ вони́ собі́ на гурóт за чимісь, тей та́ буга́га злі́бала манэ́сіньку гадьу́чку і ўзье́ла йі́ тей ўса́дила ў шчипі́рчко цибу́лі і ка́жи: Ану́, ци́ ті путра́фим лі́кнути те шчипі́рчко? — Оў-ва! о-то́ вили́ка штúка! — І ўна́ ўзье́ла і лі́кнула те шчипі́рчы, тей ны́ц. Тей шось так за місьи́ць, ци́ за два, чу́йи та́ бідна ды́ўчина, шу шось смóрчи йі́ ў живу́ты. Тей шу рас гі́рши і гі́рши і вона́ ны́ц ўже́ йі́сти ни мо́жи, а́ны ны́ц і слаба́; тей ста́ла ху́днути і рубі́ти сы́ нына́шчо. Тей ма́ма йі́ ду лыка́ріў, гет ўсьу́ди з не́йу, а йі́ ны́ц ни помага́йи — шу рас, ту гі́рши. Ну, до́ньу, му́сиш зна́ть ўмира́ти... — ка́жи ма́ма. Бу то, зна́йти, та гадьу́ка рузроста́ла сы́ ў ны́'. Али тра́фіў сы́ ше йден лы́ка́р, ту бу́ў такі́й сибі́ прóстий хлоп. Ка́жи він: Шó мині́ дасьтэ́, ту ві́лычу ше ту ды́ўчину? — А той хло́пиц ка́жи: Дам тибі́, чулу́вічи, шо сам схóчиш! — Тей той хлоп ў́зваў ту ды́ўчину і пішо́ў з не́йу ду лы́са. І вуді́ў, вуді́ў йі́ так до́ўгу пу лы́сы, аш сы́ вона́ дужі́ зму́чила і туді́ він пу́лужіў йі́ на йагі́дник і вона́ засну́ла, а він ў́звеў і схова́ў сы́ за со́сну і діві́ цы. Аш тут ви́лазі́т з не́йі гадьу́ка, ті́лку го́лову ві́ставила тей сы́ сху́вала і зно́ў, шу пукáжи го́лову, ту сы́ схува́йи назат. А вона́ так сы́ розгляда́ла, ци́ нима́ кугó. Тей ни б́уло ны́ко́гу і гадьу́ка ві́лызла цы́ла с не́йі і пу́лызла сибі́ пу йагі́днику́. А той ху́тку скóчиў ду не́йі і збуді́ў ды́ўчину і ху́тко ўты́клі. А гадьу́ку хтось настра́хаў і вона́ ўты́клá на те́ місци, з ві́тки ві́лызла і шука́йи, шука́йи, али нима́ і вона́ десь ўты́клá. А то вона́ ў лы́сі пучу́ла йагі́дник і лы́с і ві́лызла. І та ды́ўчина виду́жала і той хло́пиц ожини́ў сы́ такі́ з не́йу. А бугáчка з жалю́ сы́ пуві́сила.

Зап. в лю́тім, 1903, в Камі́нці Стр. від Петра́ Лехню́ка, А. Веретельни́к.

329. На місце баранів — град.

Бы́ло ў неды́льу. Вый́шли лью́де с це́ркви і пішли́ до ко́ршмы. Там бы́ў ві́т і рйáдні. Надыйшо́ў йакы́сь панóк і запыта́ў сы́, котрэ́ ві́т. І мо́вит ві́тови: Ци́ позволите́ мені́ гна́ти че́рес село́ бара́ны? — А ві́т йимú́ позволі́ў. 'Али́ дру́гий сы́ йакы́сь га́зда найшо́ў, шчо́ не позва́ляў. А ві́т йимú́ ка́жи: Йа́ йи́ ста́рший, мене́ слуха́ти! — Госпо́дарь ка́жи: Коли́ ты ста́рший, то йа́ не боро́ньу. — І тот панóк пішо́ў с ко́ршмы, а тот господа́рь вы́йшоў за ним і так му́ мо́виў: Памньета́й, жебы́с гна́ў доро́гоў, жебы́ ми й йиде́н бара́н не скóчиў за фо́су. Кóло

вітовойі хаты ма́йніш рут! — І тот пішоў. Їак грады ўсе́нали са́моу доро́гоу, а з вітовойі хаты стріху сде́рло і го́ла зыста́ла. Тогды́ йак віт ўві́дыў, шчо́ то тако́го йи і то́го при́няў до грома́ды.

Зап. в ма́ртї, 1899, у Мшанци, Старосамбі́рського пов. від Олеса́ндра Пара́ска.

330. Як чоловік відвернув від себе град.

Ўродила ба́ба два хлопці́: Їидно́го перексти́ла, дру́гого закопа́ла. І тот домашній ви́ріс, пої́хаў ў лы́с по дры́за. Набра́ў си дры́ та́ких дрі́бних і сьа бойа́ў лыспі́чного, бы́ го не загра́биў. І диві́т сьа, а ту йде лы́сничый. А то бы́ў йи́го брат, тот, шчо́ ма́ти го закопа́ла. І при́йшоў д не́му, тот сьа дуже́ настра́шиў, а той мо́вит: Не бі́ сьа, то́то скі́дай з во́за, а ході́, йа то́бі дам сухы́х дроў! — І пови́ў го да́лы від во́за. Приві́ў го пад висо́ку скалу́ таку́ і йи́му мо́вит: Диві́ сьа ў нону́ скалу, шчо́ но́нды сьа ро́бит! — А він мо́вит: Но́нды йа́кісь ци чорты́, ци шчо́, то́учут лы́д. — То, мо́вит, сут чорты́, ўни на тво́йи село́ то́то рихту́ют. Днесь ў́ полудне́ весь хлы́б зы́бйи, а́ли тьві́й не ру́шит, бо йа йи́ тьві́й брат, йа ме́джи ть́ми чорта́ми йи най́старший, воні́ мене́ ў́си слуха́ют. Мо́вит: Ходи́ д во́зови! — Приві́ў го д во́зови, мо́вит: Йди ў́ по́тык, паруба́й си та́ких пру́тикіў, шчо́ за рік ви́росли. — Тот пішоў і на́рубаву́ си, кі́лько по ми́г не́сти і сьа спита́ў, шчо́ с тым ро́бити. А тот йи́му так мо́виў: Їак при́йі́деш до́міў, быс во́лы не ў́прига́ў, хыба́ бі́жі чим ско́рше на по́ле, де йи́ тво́йа ныва́ і со́бі спилі́ нао́кола ть́ми пру́тиками. — Тот при́йі́хаву́ до́міў, не выпри́гаў во́лы і пішоў. Уте́ць йи́му ка́жи: Де йдеш? — А той мо́вит: Йа́ сьа за́раз ве́рпу. — І він так зроби́ў на по́ли, йак йи́му брат ка́заў. При́йшло ў́ полудне́, за́чалó сьа хма́рити, ста́ли гукы́ і гро́мы, за́чаў грат па́дати та́кий гру́бый, йак го́рцы і зби́ў на боло́то весь хлы́б, а йи́го зыста́ў сьа. Льу́де сьа ў́си дивува́ли, чо́му йи́го хлы́б зыста́ў і та́к со́бі ў́ра́дили, шчо́ він та́ке зроби́ў. І йи́го ў́суді́ли на ка́ру. А він мо́вит: Коли́ вы мене́ су́дите, то ходы́т зо́мпоў ў́ лы́с, йа вам пока́жу то́го, шчо́ то́то зроби́ў. — Ў́пи́ йо́му ни ві́рили і ни хоты́ли йти́, а да́лы й пішли́. Вы́йшли ў́ лы́с, а па́на то́го нема́. І ўни на ньо́го на́рі́кали, шчо́ йи́х та́к зду́риў. Пішли́ да́лы, а пан то́й йи. І тот мо́вит: Диві́т сьа, во́ньи тот пан. — І тот пан при́йшоў д ньо́му і сьа йи́го запыта́ў: Котрі́ на те́бе на́йгі́рше на́рі́кали? — А той ві́тпові́ў: Ві́т

і два рядні. — Зараз тот віта згладиў і двох рядних і тогды му другі льуди ўвірили, шчо то не він.

Зап. в марті, 1899, у Мшанци, Старосамбірського пов. від Олександра Парашака.

331. Фірман — знахар.

Ў йидного пана буў баль виликий. Зйіхало сьи багато паныў і багато фірманыў було ў тым дворі. Зйішли сьи до своіі назначенойі станцийі, йак звикли, понанивали сьи і оден пирид другим зачйў сьи фаліти. Той кан: Ў мого пана лыпші коньі, другий кажи ў мого пана лыпші коньі. Розговор пирйшоў такой чирис тоті ўсьи фірманн, али два сьи спиречило. Йиден кажи: Йа борши пойіду, другий: Йа. — Чомў? — Мойі лыпші коньі, йа борши пойіду. — А той кажи: Йа зробиў, шчо ни пойідиш. — А той, шчо майи коньі найлыпші, кажи: Ти миньі ни зробиш так, шчоби йа ни пойіхаў. — А другий віповідайи: Будём видьити; йа старший фірман йак ти. — Сказаў пан тому, шчо маў лыпші коньі — зайзди́ти по него перид пала́ци, вийшоў, сьйў на брічку, фірман кіньми рушийи, а коньі ни можут сьи з мисьцьи поступіти. А той фірмам кажи сам до себн: Чикай! — а пан тото слухайи — будеш сьи кайати, шчо ти казаў, жи йа ни нойіду. — Маў сокіру ў повозы, виймиў ту сокіру і повіттинаў від зимлы слыди́ попри но́ги коньом своіім, а той пан дивит сьи на туту роботу. Йак тоті коньі рўшили, йак зачйли литы́ти, а с того фірмана, шчо му так зробиў, йак сьи пустила ротом кроў і носом, доти пліла кроў с того фірмана, аш допоки ни зайіхаў до свого́ дому. Йак дома стаў пирит покойями, пан злыз тай аш тогди́ стала с тамтого́ фірмана кроў йти. Потым той фірман зблыд, шчо кроў з него злётыла і буў слабйй чирис килька лыт і сказаў, шчо нима́ ны́коли злим войувати, тра чыриз дурны́ мисли аш типёр ўмирати, ни зачпати пы́кого, бо ни знати ко́го, по пры́казу бо́жому тра жы́ти, па злы́ мисли ны́коли ни трэ́ба сьи спуска́ти. Віспо́відаў сьи й ўмер.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

332. Стрілець-знахар.

Були два стрільці. Пішли собі в полонині на кози. Один стрілив до цапа, а цап ўпаў. Прийшоў він до цапа, цап лежить, а коло него

вже криви закіпіло, сплило за бохонець хліба. Набиў вин пушку, берет цапа за ногу, а цап на ўтеки. Тот тогди пишоў, де два потоки сходьит си, на россоши. Там росла вільха. Він маў страх, шо то шос ему так пороблено. Узьбиў вин, вивертіў дирку в вільсеі і пішоў шукати гнилої колоди. З гнилої колоди витыг сук (шо ўже обіпріў) і ту дирку виверчену ў вільсеі заткаў тай сказаў: Аби цему так очи застало, йнк я ту дирку суком заткаў. — Пішоў вин собі д хакі, тай вичуў, шо то йнго товариш осьліп. Розизнаў вин, йнк то си стало, тай ўповіў му. Тогди цес перепросиў го, а вин лишоў, выбраў сук з дирки, а той провидіў.

Йн погані стрільці, шо ни дбают за душу.

Зап. 1902, від Дмитра Шекирика, 65-літнього дїда, в Головах, Косівського пов. Л. Гарматій.

333. Ланка на зьвірі.

Один чоловік йшоў ў Баню з бриндзеў, та циганка запросила го хліба и дала му за корж хліба вішку (віха — пензлик), а йнк нею помастит сїтку (зелїзну ланку на зьвірину), то шо схочи, те там си зловит, впадет. Війшоў вин видтиў д' хаті, тай поклаў сїтку, помастиў тоў вішкоў, тай ўсе си зловило шос, ніколи пусто ни клаў. — Падала зьвір, яку си загадаў. — Але раз поклаў вин ўперід хати, на задвирю, знати, шо тото си дїе, шо так зьвір паде? — Дивит си кріз викно, а то приходить лисица (загадаў на лисицу); шо покладе одну лабку, тай видберет; паппет си класти другу лабку, видберет тай слози втерает, плачет, бо видит, шо смерть видюща, а то і женет таки мусом в сїтку. Тай напослі лисиця мусїла покласти в сїтку лабку і зловила си. Вин те видіў кріз викно, вийшоў, віпустиў лисицю, тай видтак другим разом видніс вішку циганці тай каже: На собі! — А циганка питає: Може то пусте, я тобі дам ліпшу! — Не хочу ні сеї, не давай ні ліпшої! — Пишоў собі і не браў, бо не хотіў, шоби на него плакала зьвір. — Це вішка не певна, вона ему служила тут, а душа стрільця вислугувала си там чьортови.

Зап. в серпни, 1902 р., в Головах, Косівського пов. від Мих. За-ленського, Л. Гарматій.

334. Майстер майстрови икодить.

Буў йиден майстир. 'Али той майстир згодіў сьн файний домок класти за тїсїчу рїнских, припильнуаў і зробіў, лишє би ўже латати.

Приходить другий майстер, тай до не́го: Слава Йесу Христу́. — На віки віком. — Котрий то майстер домок сей клау? — Йа. — Отос ми майстер. Йа лыпшый майстер, йак ти. — Тай побу́у з ним, ни потрахтува́у то́го майстра подоро́жного, алы ни да́у му на доро́гу. Тай той пішо́у від не́го биз нычо́го. 'Али так відыйшо́у від не́го, мо́жи була з мільи, надыйшла хма́рка нивилічка, вітер зачы́у віяти, а с то́й хма́рки го́лубиц бухну́у на той буди́нок, роскида́у му чісто до фунда́менту віхиром. Той ста́у, шчо робіти? Чика́й, коли́ш ти такий мудрий, буду́ й йа ни дурний. — Прихристи́у сы, зговорі́у па́нцyr, зробі́у хрест сокіро́у на дере́ві, прилыта́и наза́т той го́лубиц. Шчо́с зробі́у? Чуму́ мине́ ни пу́стиш, шчо йа ўже ни йду віт те́би? — 'Али бо литі́т та́ки той майстер сам, шчо́ му причини́в сы злим спосо́бом. Ге́й, ка́жи, пусти́, бо мине́ пиче́ ў сириди́ны. — А той йак заты́у ў хрест, тай та́кі лиші́у сокіру на місци. — Мине́ пиче́, ни мо́жу вітримати, шчо́ ти зробі́у мині́? — Зложі́ дере́во на місци, то підеш собі́. — Йак му зложи́у, той сокіру ві́йми́у, а той ўзьи́у тай пішо́у.

Зан. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

335. Як млинські колеса обертали ся проти води.

Йиден йшо́у вандро́уний чильи́дник і повирну́у до млина́. А той ме́льник йиго́ ни потрахтува́у, ни да́у му нычо́ на доро́гу. Той ме́льник дивит сы́, а колеса́ проты́у води́ йдут; і поволі́ йдут, лише́ тала́пайи так, гі коли́ за напасе́ть. Той біга́йи, заста́йи́и, де, проты́у води́ йдут. Ўдри́у ме́льник, шчо ни жерт, сы́у на конь́и, припросі́у то́го чильи́дника, да́у му трахта́минт на три до́бі і да́у му пийтку на доро́гу і пішо́у собі́ той чильи́дник.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

336. Спинений млин.

Шукав ме́льник за службо́в і прийшов до йидного млина і просив, жи́би му шчо ме́льник дав. А ме́льник ка́жи: Е, шче чо ни було? Йа ни маю шчо роздавати. — Тогди́ тому ме́льникови сы́ жаль зробив, шо він такому бідному нычо́ ни дав; взяв тай пішов, тай двері́ за собов запер і забив долото́ ф порозы́ в горі́, та відійшов так киль́ца кро-

ків, теї зараз млин став. Прибігають люди до мельника до хати: Йдїт, бо чогось став камінь! — Поправив мельник всьо, али ни хочи йти... ані руш. Тоди він нагадав си, жи в него був мельник — певно йиму збитки зробив. Здибав того мельника, зачив йиго дужи просити, тоди йиму дубилът дав; а той прийшов, то долотце виймив і той млин зара зачив молоти.

Зап. 1902, від Яндруха Стеція, в Будзанові, Теробовельського пов. О. Деревянка.

337. Зачарований млинський камінь.

То ў йиднїм силї буў мельник, али буў йакїйсь скупїй. А другїй мельник, такїй сьвітотїй, йшоў і повирнуў до неґо. І мїслиў собі, шчо він йиго чїмось потрактїй, дасьть му шчо на дороґу, али той йиму ни даў нїчό, шче йакось там зї злоў волиў йиго вітпраўїйї віт себи. А той кажі до неґо: Піду йа шче до твόго млинá подивїти си. — Прийшоў до млинá, порозгльїдаў си ўсьуда і пішоў на підок — а маў палицьу зі собойоў — і прийшоў коло кошá, ўзьнї тўйу палицьу і штуркнуў нїйу ў камінь, ў тўйу дырү, де си мели збїжи, ў лүчку, йак вони називають. Тогдї злїс с пїткá і кажі до тόго мельника: Будь здорόў, ни задόўго ми си будим вїдїти! — Таї пішоў собі. Вїдїйшоў трόхи від млинá дáлы, аш ту камінь с пїткá кóтит си по схóдах і прόсто ў двері і на тўйу дороґу, кудá він пішоў, і той камінь за ним. 'Али той мельник зачїў йиго стрїмувати, та ўсьо за дáрмо, бо він тóйї силї ни маў. Камінь кóтит си, а мельник йде за каміньом. Аж доганїйи тόго с пїў мїлї далёко, тόго мельника, шчо вийшоў від неґо. І зачинайи йиго просїти, шчобї він так зробиў, абї той камінь ўже ни йшоў дáлы. І кажі йиму, жи: Шчо схóчиш, тó ти дам, тїлькó абї го завирнуў до млинá. — А той тогдї той камінь зноў ў тўйу дырү палицьу штуркнуў, а камінь стаў на дороґзї й меле. Він тогдї кажі до неґо: Жибиє знаў на другїй раз, йак гóсьтьа приймáти! — Тогдї той го завирнуў до себи і камінь вирнуў си на мїсце і даў йиму йїсти (кваснóго молока с кулешоў — зам. Фїлька) і пáру грейцарїў на дороґу і по дóброму го вітправиў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами Васи́лини.

338. Мельники знахарї.

Подорóжнї мельники, то найбільшї чирівникї. Раз зайшов такїй мельник до млинá та прóсит сї робóти у ньόго. Але той не дав му

жадної роботи, ще добре поганьбив. Пішов подорожний з млина, а за ним віхопив сі камінь млинський, та летіт, летіт. Так летів той камінь с півтора милі. 'Але мельник той в млині зпав таїже щось. Віхопив сі с фіров тай женé по камінь. Як подорожний его увідів, станув, а камінь загряз в землю тай меле, меле, аж сі в землю запав.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Івана Бориславського, В. Левинський.

339. Мельник чарівник.

Йидного разу погнйівав сьї пан з мельником і вітправив. Мельник пішов собі в дорогу. Тогди собі помислив, жи: Йа панови збитка зробиу! — І шчось таке сказаў, йидно слово і вирвало камінь зо млина і литит за тим мельником. Так кілька миль мельник пішов і воно прилетіло за тим мельником. Забив в камінь палицю і так лишив і пішов собі. То пан всьуди питає, ци хто ни здибав. Ни могли сьї довідати де. От то такі мельники чарівники.

Зап. 1002, від Яндруха Стеція, в Будзанові, Теробовельського пов. О. Деревянка.

340. Суперечка двоєх мельників.

То раз ішли з войска фірир і гемайний. А той фірир був мельником. Ідут вони, йдут — але вже не стало їм грошиї, не мали за що купити собі їсти. Йдут вони коло млина, тай той фірир каже: Вступім до сего мельника! Приходять вони тай кажут, шо ми вертаємо з войска, не маємо ніц і просили, щоби їх перипочував. — Але той мельник каже: Я таких галганів шмат видів — і нагнав їх. — Тії пішли. Як шмат дороги відойшли, каже той фірир: Чикай, я ему таке зроблю, шо він не будé молоти. — І в той час каміня в млинї позлітало з веретен і так крутило сі, але не мололо... Мельник як се уздрів, каже: Ви мудрі, а я щи мудріший; тай післав оден камінь, щоби їх забив. — Той оглядає сі — а камінь котит сі за ними — так жене... А тот фірир кажи до свого товариша: А маєш ти білу хустку? — Маю. — То дай мені, а сам утікай гет на бік, аби тебе кавалки не забили — бо мене не сьміют. — Він взяв, ростелив, о так! о! хустку на серед дороги тай тримає за оба кінці. Надбіг камінь так сильно! Але як ударив о хустку, то розепнав сі на кавалкі. Вони пішли далі. Той мельник міркує собі, шо вже час, аби камінь вернув; чыкає, чыкає — нема.

Він сідає на коня та біжить, дивит сї, на дорозі тільки кавалочки... А вони собі пішли до села, зайшли до коршми тай сїли їсти. Той приходить, просит їх до себе тай питає, як він то зробив, що камінь розтріскав сї. — А той питає, як він зробив, що камінь біг, щоби їх забити? Тай оден другому не хотїв вповісти. Вони там пересидїли зо два тижнї, може бїльше, я не знаю -- тай пішли.

Зап. 1896, в Радехові, Камінецького пов. від І. Демського, В. Равлюк.

341. Як мельник прогнав воду зі ставу.

Або раз ішли два вандровні: мельник і швец. Але їм так випало, що жаден не мав ані грейцара. Йдуть вони, йдуть — приходять над став, а там млин. Вони йдуть до мельника, тай просять, щоби їх переночував. Але він їх не хотїв приймати. Тогди вони пішли над став, а мельник каже до шевця: Дай мені свого сцїзорика! — Він тогди взяв, тим сцїзориком розкроїв собі мізерний палец, а кров капнула в став, тогди вода зачала сї так бурити, та все ставати до гори як камениця, тай так повалила гет, а став зробив сї сухий. -- Ну, і млин став... Мельник встає — дивит сї, на колесах ані краплї води, а став сухий. Він тогди сїв на фіру, наздїгнав тих вандровних, тай зачав їх просити, щоби сї до него вернули. Вернули сї, а той щось там зробив, тай вода помалу зачала збирати сї і до вечера знов був повний став.

Зап. 1896, в Радехові, Камінецького пов. від І. Демського, В. Равлюк.

342. Мельник, що орудував шурами.

Мельники то знають і шурами комендеровати. То мій батько розказували, що такі на свої очі бачили... То був в Лопатині мельник — дятко мого батька. Але він раз приходить до млина, дивит сї, а то таких шурів, що страх, аж сї їдять. Він каже: Мудрий ти, тай я не дурний. — А то з сусїдного млина ему наслав. Він тогди взяв чверть пшениці, вийшов перед млин, закликав шурів, а вони пішли — і став, тай наоколо себе розсипав ту пшеницю. Ну! а то чверть було що розспати! А сам став у серединї. Щурі зачїлили їсти тото — а їх було кількасот — то такий писк, що страх, — за мінутку вже нїц не було. Він

тогда — мав таку паличку — махнув в ту сторону, де вони мають іти — а щурі так оден через другого, як зачбили пищати тай пішли.

Зап. 1896, в Радехові, Камінецького пов. від І. Демського, В. Равлюк.

343. Вода в хаті.

Мій дятько був у войску, а з ним був оден Гуцул — я не знаю де тоті Гуцули. Але той Гуцул з моїм дятьком разом спали на квартири. Раз у неділю каже той Гуцул до дятька: Маєш ти гроші? — Ні — не маю ані їрейцара. — Тай я не маю — (бо що то у войску, дістане тих пять їрейцарів та кінець, звітки вони могли мати гроші). Але той Гуцул каже: Ходім, каже, напемо сі і наїмо сі, ще пас будут просити, аби ми собі пішли. — Пішли вони до шиньку, казали собі дати горівкі і закускі, випили по кілька, аж нараз в хаті зробила сі вода, тай все вище, вище! — Жиди отак! підоймали сі і жидівка, всі — а вода вже по пахи. А вони тогда — ніби що мали робити в воді, тай пішли, а зараз вода десь сі поділа.

Зап. 1896, в Радехові, Камінецького пов., від І. Демського В. Равлюк.

344. Чарівник і вода.

А буў такий чаріўник, шо йак хлопці хтіли подивити сьї, йака дівка йаку майи, то заплатили йїму могорич, і йак ішла дьїўка ў поли, то він на сухім поли пустиў тумана і дьїўкам здавало сьї, шо то вода і вони загольували сьї аж по-за пойас і так йшли, а парубкьї дивили сьї, кілька хтіли, а там води ни було, тільки сухе поле.

Зап. в жовтни, 1902, від Б. Адамовича, в Камінці Стр., А. Веретельник.

345. Гуцул насилає дощ.

Або раз мала бути парада. Дядько мій каже: Ти підеш? — до того Гуцула. — А той: Ні! ніхто не піде! Ну! казали вирокувати. Лишень стали до їлїду і старші також; — як зачав дощ парити, то так прав, шо піхто не міг стояти. Старші кажут: Утікайти всі до ка-

сарень. — Відойшли старші кілька кроків, а там сухо, вертают сі на то місце, де стояли, тай там сухо. — А се що? — Дивували сі, дивували сі, тай не знали, що то таке було, але вже казали йти до касарні, то вже пропало! Тай не було паради. А то Гуцул зробив таке!

Зап. 1896, в Радехові, Камінецького пов., від І. Демського, В. Равлюк.

346. За дармо гроші.

Пішов мій дядько раз з тим Гуцулом до шиньку, також не мали грошей. Також наїли сі, напили сі — треба платити, а то нема й грейцара. Тогди Гуцул щось прошептав, а то до хати почали вужі і ящірки влизати сі — такого того шмат! так перевертає сі! А Жиди в івавт тай до того Гуцула: Панї вояк, ци би ви то не витналі? — Добре, але дай петку. — Нате вам петку, лиш викидайти то... Він взяв петку, щось прошептав, тай то пішло собі гет!...

Зап. 1896, в Радехові, Камінецького пов., від І. Демського, В. Равлюк.

347. Як Гуцул тримав у лїсі стражників.

Йиден Гуцул носіу тьутьун мішком з Веньґріу, а своїм льудим продавау. Робіу тим гіндиль і файно жиу собі. А другий Гуцул, сусіда, мау на него за зле і замельдувау фінанцам, шчо він носит тьутьун з Веньґріу і розпродуйи нашим льудим, Гуцулам. Ходіт панови зо мноу — кажи — йа вам покажу, кудá він майн ўхід чїриз нольнину і там йигó ймети. — Пішли фінанци з ним, він завіу па ту стешку, кудá пириходит с тьутьуном той другий, там була така колода, шчо добри було на ньу сїсти тим фінанцам і сидїи фінанци, чикайут на того Гуцула, йак він будé нести, абї йигó ймити, від раньи до сполудньи. А той так сьи тїшиу Гуцул, шчо йїх там поставіу, і думайи собі: Будеш маїти зарóбок, шче й хату стрáтиш. — Йакурáт з Веньґріу той Гуцул нисé мішок тьутьуну. Зобáчиу фінанциу тай кажи: Йа віджу, панови, шчо ви на мени чикайити; нису тьутьунец, панови! — А фінанци кажут: Ну, а типер йак будé? — Га, панови, йакос буди ўже типер з нами. — Одén фінанц схóпиу сьи с тойї колоди і хотіу го ўдарити: Ни пискуй! кажи. — А той Гуцул кажи: О, пани, ни бий. — І ни допустила сьи рука до того Гуцула. Ўже ни мóжи фінанц

ударити. — Кажі: Сьїдаїти, панови, на колóду типér, най зложу про-
токул. — Сьїли фїнанци на колóду, а той мішóк тьутьуну на плéчі
тай поньїс. Тотї фїванци с колóди рушіти сьї, ўставати, ни мош. Одén
до дрúгого кáжи: Се шчо такé? — А той Гўцул кáжи: Сидьїт, пáни,
сидьїт, йа собї підú с тьутьунóм, де йа маїу місци з ним. — Тотї
ўставати — пи мош. Сидьї вонї аж до вéчира, та бо й пыла ныч, та
бо дрúгий день сидьї. Той дрúгий день йде зноў по тьутьун пóпри них,
тамтóй ўже роспрóдаў. Фїнанци пїзнáли го і прóсьи: Бїй сьї Бóга,
чоловїчи, пустї нас, нычó ни будéм казáти тобї. — А той Гўцул кáжи:
Сидї, сидї, тобї дóбри там бóди. — Нисé він зноў з Вéньгрїў тьу-
туну мішóк; роспрóдаў той тьутьун, а онї сидьї бідны, ни мош ўстáти.
Кáжут: Тра загїбати, ўже вїтко, шчо ни жерт. — Йде зноў пóпри них.
Кáжут: Пустї, чоловїчи. — Він кáи: Ньї. — Та бо йде трéтий раз
по тьутьун на Вéньгри, йде зноў пóпри них тай кáи: Панóви, ўже
трéтий мішóк тьутьуну нисú. — Зачїли вонї йигó просїги: Бїй сьї
Богá, ўважїй на дúшу, ўважїй на нас. Заричéм сьї, шчо ни скáжим
слóва пыкóму, шчо ти нóсиш тьутьун. Присьїгаїм пїрит тобóу, шчо
ныкóли ни будéм ти нычóго казáти, лиш ти нас пустї. — А він кáжи:
Йдьїт, панї, йдьїт, ўже чис, ўжéсти мóжи схотьїли трóхи йїсти. 'Али
памньїтáйти собї! А бїльши вам нычóго ни кáжу дáлы, шчо ви зо мноў
говорїли тўтчка. — Йак прїйшлї тотї лївїзори до тóго силá тай шче
набїли тóго Гўцула, шчо спраўїйї на тóго, шчо носїў тьутьун.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олексї Сав-
кового Сеньчука.

348. Давні і теперїшні чарївники.

Давнїйше чирівникї бїльше знáти, як тепér — казав менї це тáто
небїшчик. Бувáло, кóсят косарї траву, а такї Бойкї з гїр, то богáто
знают. Тай кáже одén до дрúгого: Дивнї сї, лїхо чоловїка несé! Він
взев нóжика, зачéв ним обертáти в горї пóнад головóв, зачéв шось шїп-
тати, аж впав хлоп на зéмлю. — Косар сї вже питáє: Ци не до жїнки?
— А ви звїдки? — питáє хлоп. Так мї щось печé, що не мóжу дї-
хати. Тай пїшов в своé селó.

Зап. 1903; в Дрогобичи, від Ів. Бориславського, В. Левинський.

349. Чарівник-вїшалъник.

То буў ў Деревльїнах такий хлоп, шо називаў сї Солодкий і буў
чирїўник. Раз мали йигó за шось повїсити ў Золочовї; повїсили, дивльїн

цы, а то висп сніпок, а Солодкого нима! За ним, а він у́ дома. Злапали йго і вирізали йому шось с під литки і він у́же більши ни міг чарувати.

Зап. в жовтні, 1902, в Камінці Струм. від Б. Адамовича, А. Веретельник.

350. Як хлоп розбогатів через фармазонів.

Тотó йи нїби праўла. Жийи у́ Ваньовічох*) зёмняк. І він маў такі конї, жи возиў панї, де потрібувати, він за того жиў. І так йиден пан приишоў д нїому у́ ночі, бо ўже знаў, жи він буде йїхати, де трєба. Тий мовит му: Може бы ты зо мноў пойїхаў до Йильво́ва на тоту́ і на тоту́ годїну? — Він ралит сьа ж жїнкоў: Тьашко зайїхати. — А вона́ мовит: Дай до́бре ко́ньом зєрна, тай пойїдеш. — І він даў ко́ньом зєрна до́бре, тай на тоту́ годїну прииїхаў аж до Йильво́ва, на котру́ пан хотиў. І вїмесло йиму́ шчось, йакїсь панї та́кже, скрїньу грошей, ци чо́го і положи́ли на віз. 'Али він ни знайи, шчо тотó йи. Знайи, жи пап нїшоў до того́ до́му — но, він ни знаў, шчо пан за йиден. Іде за́того пан д нїому на віз, такий бїлий, шчо полотно́. І сиў на фіру, тай ўїо! — Ну, ни йина́че, хыба́ він сьа записаў до фармави́нїу, тай ги шчось скайїаў сьа, мо́же спомїануў за Бо́га, тай ўмер на во́зї. І тот йїдь, йїдь, прииїхаў де́сь там до йакобїсь госпóды, де панї зайїздыат ўсе, у́ Самборі, а там му сестра́ служїла. Тóт сьа на віз поди́нїу, пан не жиїи, ўмер. І він повиў сестрі, йакá робóга, а вона́ мовит: Тїхо, йїть піт трупарїу, та́й го зверзь, тай го найдут, похováють тай йуж. — Він так зробїў, а сам зайїхаў домїу, до вози́нїу і тотá скрїньа стої́ала цїлий рік, на во́зї, не рушаў йї. За рік розбиў тоту́ скрїньу, а оно́ гроші ўсьо. А то ни йина́че, хыба́ тот пан до фармази́нїу сьа записаў, али йиму́ Бох судиў тоты гроші і днєско́ва шче майи. Він тїлько маў, жи полумецьком сорокї́цы зїчиў.

Зап. в мартї, 1899 р., у Мшаниц, Старосамбірського пов. від Гриця Оліщака Терлецького.

351. Як слуп давав молока.

То йа бу́ла у́ цьóтки у́ Ковалїу́цы і там приходиў сусїдний хло́пиц до нас ўсе. Він маў сїм-вїсьм ро́кїу. Бува́ло, ми сїи пита́йи,

*) Самбірського пов.

що йиго тато рóбит? — А він кáжи: Татúньо типér прийшли, при-
несли молоко с стáйни. — А ми кáжим: Чомú мамúньи ни дойá корóву,
áли татúньо? — А він кáжи: Бо татúньо бiльши молока принесут.
Татúньо йак сьидут кóло слúпа, то унесут зó два скiнцы, а мамúньи
ни мóжут тотó дойáти, тiльки складáють сир тай мáсло.

Зап. в липни, 1902, в Іужниках, Бучацького пов. від мами.

352. З чого жив знахор?

Йшоў йдин чоловік чирне лыс і йго ўкуси́ла гади́на так, що аш
йму нога спухла йак колода і ни міг далі́ йти, те́й лы́х на рові́ і ли-
жаў. Лижит так, лижит, аш натходи йден чоловік, шо ўліў лы́чити
і вітмоўляти від гадин. Те́й пита́йе цы́ йго: Шчо́ тибі́ хибуйи, шо тут
лижиш і шо так нога спухла? — Гадьука так ўкуси́ла мене, кажи то́й
йиму, і знать йа згину с того. Али йа́гби хто ше виратуваў мене, то
даўбим йиму сотку! — Ну, добри, йа тебе вирату́ю. — І він, то́й
лы́кар, свиснуў сьiм раз і зачаў шось шиптати, аш тут зарас злы́зло
сьi с цы́лого лы́са поўно гадьук, а йдна прилы́зла на самiм остатку,
а то була та, шо ўкуси́ла того чолові́ка. Те́й тоди то́й лы́кар виломиў
з бирези прутика, те́й стаў шось до не́йi говорити, до те́йi гадьуки
і вакляў йi, шоб ны́кого ны́гди ни ўкуси́ла, наві́ть, шоб йi биў. І мах-
нуў прутом на ўсьi сторони сьвiта і пошептаў шось і всьi гадини зноў
поровлазили сьi по ўсьiх сторонах лы́са. Потiм відмовиў шчось до ноги
і нога стухла і чоловік ўстаў, даў тому знахорови сто ринських і пішоў.
А то́й знахор мешкаў ў тiм лы́сi і наси́лаў гадьук на льудий, а потiм
йшоў йiх лы́чити і так сибі́ заробляў і жиў фáйно без гризоти.

Зап. в грудни, 1902 р., в Сiльци Беньк., Камiнецького пов. від
Тимка Цригули, А. Веретельник.

353. Римар, що орудував гадѣм.

Буў ў йидным силы́ рiмар блiсько Гусьáтвна, шчо крадѣним спó-
собом дыста́ваў сьi до Рóсийi чiрне гранíццу. І ўдава́та сьi му штúка
нирáс суда і звітти обирну́ти, шчо́ го страж гранíчна ни ви́ыла.
А йидно́го рáзу повиртаў з Рóсийi і ни мiг сьi покрадѣмо́ ма сей бiк
дыста́ти, бо страж гранíчна пiльню слúжбу свуйú виконьувала. І зобá-
чили козаки́ з дáлику, шчо рiмар хóчи сьi чiриз гранíццу крадѣним
спóсобом дыста́ти і постановíли собi йиго́ дыста́ти. І злапáли го-

І хтіли йиго ўзяти до арешту, а рїмар зачїў сьи просїти і кажи: Панї! Даруйти минї той раз; йа ни йи жадни шпїиґ, алїм йи зарїбний чоловік. Пусьтїт минє той раз, а йа вам покажу пташка. — Відовали сьи козакї: Покажїж нам того пташка! — А він здоймаў шапку з голови і нагли йим сказаў подивити сьи на нєго. Козакї глянули швітко до шїпки, абї zobачити пташка, а гадина ш шїпки засвистала і вікрутила сьи йиднїму й другому до очїй, а козакї сьи пострашили і кажут: Ідї, чорт тибє бирї с твоїм пташкїм. — Рїмар дїстаў сьи на сей бїк і прихїдит до дому, а жїнка йиго плачи, шчо сусїднї хлопцї йїй сьи ни бойали, йапка і грушкї ў садї обїрвали, а йак вона йїх хтіла с садў вигнати, то шче кидали ў нью йапками і грушкани, шчо мусїла утїчї сама від них іс своґо садў. — А рїмар кажи: Ни бї сьи, нє, тотї грушкї будўт дїбри заплаченї. — Ўспокойла сьи жїнка і говорили собї о йїнших рїчах, йак звїкли чоловік іж жїнкоў рїнт сьи. А на другий день у тих сусїдїй, шчо йїх хлопцї грушкї і йапка рїмарови обїрвали, поїавїло сьи на рїно по мнїго гадїй ў хатах. Ўсїда було: і на лаўцї і на зимлї і на столах, шчо йак сьи попробуджували рїно, то сьи ўсї попиристрашували і ни бїло кудї с хати вїйти. Аж йидєн гадї і другий, сїсїди тотї, змушенї булї вікна повіддаўльувати — бо кїло дверїй найбїльши було — і такїм спїсїбом на двїр повїходїли. Радїт сьи обї сусїди нат своїм нишчасьтїом, шчо йїх спїткало ў йїх хатах, шчо с тим робїти. І по чистї заглидаїут ў вікна, а гадїй йак пїўно лижїло, так і лижит ўсїди. Йидєн з них чуў за рїмара, шчо він знаїи до гадїй і пригадаў собї і кажи до того другого гадї: Йа чуў, жи рїмар знаїи шчїсє від гадїй. Ходїм до нєго, будєм го просїти, мїжи би нам ў тїм шчо порадїу. — Прихїдїт до рїмари до хати: Слава Йсїсу Христї! — сказаїи. — Рїмар вїтпівїу: На віки вікїу — і привїтаў йїх і просїу, абї си сїдали. 'Али вони кажут до рїмара: Ни мїжим, сусїдо, сїдати, бо на нас сїїї нїчи нишчасьтїи спїло. — Рїмар пїтаїи: Йакє нишчасьтїи? — Говорїт, сусїдо, на рїно ў мєни і ў сїсїда поїавїло сьи пїўно гадїй ў хатах і ни знаїим, звїки тотї сьи ўзїло і шчо с тим робїти, бо ми аж вікна повїдїрїли, шчїсємо на двїр с хатїй повїходїли вікнами, бо кїло двїрїй найбїльши бїло, шчо трїдно було сьи до двїрїй дїстїти, бо то вилїке і баґато і страшнє гадїй. А йа чуў від льудїй, шчо ви знаїити шчїсє до того трїха і сказаў йим сусїдї і прїйшлисємо обї до вас, абїсти булї такї дїбрі нам хатї поопчїшчувати вїт того. — Рїмар вїтпівїу: Праўда, йакє то гадїй страшнє, жи аж йисти поўтїкали вікнами від нєго; то вїтко, шчо вїші хлопцї такжи так, йак тотї гадїй страшнїй, шчо ми обїрвали грушкї і йапка ў мїйїм садї і шче мусїла жїнка від них утїкати так, йак ви від гадїй. — Ўстїдно

сьи тѣм обѣм гáздам зробило і повиходили на двір. Склікали своїй хлѣпцы і зачили їх сьи випитувати, чи вони тотѣ зробили, шчо римар сказаў. І мусьят типѣр сказа́ти праўду, бо йак ни скажут, то гадьѣ ни ўступит сьи с хати -- вони ўже видѣли, жи ни жерт. Хлѣпцы признали, жи праўда; тогди пішли обá гáзди зноў до рíмара і зачили йигѣ просити, аби йим сказаў, шчо си за шкоду жидáйи, а вони йимў постаўляят зараз, лишѣ най гадьѣ с хатыў сьи поўступáйи, бо і по грѣші до хатыў ни мáли йак пítи чириз гадьѣ. — А рíмар йим сказаў: Дастѣ минѣ сто сорокíўцыў за мо́йу шкоду, хоць вона тѣлько ни вáрта, áли то шкода і штроф мусит б́ути рáзом поплачѣна, бо íнакши гадьѣ сьи с хати вам ни ўступит. — Гáзди тогди просьят, аби упирѣд гадьѣ сьи ўступило, бо ни мáйут йак грѣший ўзьйти, а рíмар кажи: Їды́т, ўже гадьѣ нима ў ва́ших хатах, áли йак грѣші ни принисѣте зáраз, або рíч мо́йу шче коли на́рушити, ви або ва́ші ды́ти, то ў кáждым разѣ будѣти мати поўно гадьѣ, бо йа вам нашлѣу. — І зáраз гáзди пішли до своїйх хатыў, гадьѣ ни застáли, ўзьйли по 50 сорокíўцыў і зложили рíмарови за шкоду і за штроф, йак рíмар собі зажидáў. Віт то́го часу́ áнѣ то-ты́ гáзди, áнѣ йіх ды́ти нѣгди рíмара ни на́рушили і поважáли йигѣ за дѣбѣрого чолов́ика, бо ў житѣу йигѣ на нѣго сьи нѣхтѣ ни поскаржиў.

Зап. в липни, 1902, в Пужняках, Вучацького пов. від О. Розовського.

354. Гадрѣки на сплаві.

Йшли ми сплавѣм з Гáличи: йа і Гриць Цапѣк. Пригна́ли ми той сплаў на Букíўну під ладúнок на дрива. Ладувáли вони ў пийтницю і субѣту, ни скінчили ўсѣ сплаві, а ў нидѣльу забра́ли сьи і пішли ўсѣ до дѣму, тѣлько нас сьи лишѣло три на шѣсть сплавіў. Наклáли ми собі огѣнь, посѣдáли ми і пичѣм барабѣльу. Слѣхайи Гриць, шчѣс свѣшчи. Б́удит він Івáна: Івáни, Івáни, ти ч́уйиш, йак шчѣс свѣшчи? — Ой нѣи, йа ни ч́уйу. — Ходíж но судá. — Помалѣнько закрáлисмо сьи до корчи́ і дѣвим сьи, а гадьѣ ў корчи́ свѣшчи; ни багáто йіх б́уло, до пийдисѣть. 'Али йак йа тотѣ побáчиў і дáльшѣ ў гору ўтыка́йу. Гриць Цапѣк ни багáто мислѣў, злапаў туту найстáршу гáдину ў р́уку і тримáйи та́й кричít: Івáни, Івáни, а ходíи но судá! -- Ой, йа там ни піду, бо там гадьѣ йи. — Ни б́и сьи, ўже лишѣ однá. — Схѣджу йа на до-ли́ну, а він ўзьйў липовий паті́к, з ліпи ўломáў, кору опстругáў, ўзьйў, пустíў йи́йи на зѣмльу і на ш́ййу волѣ́чками пристолѣчиў. А той липовий патичѣ́к, шчо він опстругáў, тримáйи ў рука́х, та́й кажи: Ходí, Івáни,

судá, йа йїї зáраз зуби повібирайу, вона ни ўкусит. — Потыгнуў він йїї тим ліповим патиком по зубáх, а зўби ў патик позалазйли, тай сьи лишйли, бо мнйкий буў. Ўзыў він тогдй туту гáдну до рук і пустйў собй за пáзуху до гóлого тйла. Йа йак сьи тóго нальйк, так від нёго ўтыкайу і мйсьльу собй: Кобй йа дыстаў сьи до Корóпцы, то йа с тобóў ни хóчу мáти нйчóго, бо йа сьи тибé бóйу. Ни хóчу с тобóў нй обйдати, нй вичерйти. — Тйлькó йа так погадаў, шчо ни хóчу нй обйдати, нй вичерйти, так Цапóк ўже зпайн. — Ой дурнйй ти, Івáни, на кáждым пóступй ти йїї мáйиш, йак йа схóчу. Де сьи пóступйш, там вона будé. — Нйц йа собй с тóго ни рóбйу, áли сьйдайу на човén і тйкайу до дóму. Йа бйжў дорóгоў ўже, а гадйй на пйрйд мény. Йа пйрискóчу однў, а там дрўга. Пйрискóчу дрўгу, а там трéта. Здыбайу тотй свойй кумпанйсты, шчо пйшлй до дóму. — Ой вирнй сьи, Івáни, будём пускáти сплавй. — Йа вёрпу сьи, áли с Цапкóм ни бóду, бо йа сьи йнго бóйу. — Вйрнў йа сьи до сплавйў назад с свóййми кумпанйстйми, замйньйў йа сьи за сплаў, пйшóў до нёго дрўгйй пйрйднйк, а йа пйшóў з ййнчйм. Ййдем ми сплавáми аж до Нйжнйва, áли ў мóййм сплавй гадйй, йак дроў лйжйт, шчо йа ни мóжу нйгдé стáти на йáлицу. Прóшу йа йнго: Грйцьу, Грйцьу, шчо ти зó мноў рóбйш? Шчо йа тобй вйннй? — Хóдй на свйй сплаў назад, ни бóдыш йй вйдыти. Пйшóў йа до нёго на сплаў назад, ўзыў пйў лытри горйўкй, обйдва ми сьи пйрпйросйли і вйт тогдй йа йїї ни вйдыў на свойй очй й до нйнька. А то ўже дóўгйй час.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

355. Пан над гадюками.

Буў Федь Новйцкйй у нас і знаў до гадйй і лйубйў крáсти. Він нйгдé ни йшоў, лйшé пообзыраў ў кóго йн збйжи, ўзыў гйлэгку, двй і пйшóў до дóму і сйдыў, дóкй ни зьзыў. Пйрйшóў раз до Дутчйкá Мйкйты і той злапáў йнго ў комóрй. Злапáли йнго і шчоc там трóшки ўкарáли такй ў комóрй, а він на нёго — ни мйг му нйчó зрóбйти, наслáў пóўну комóру гадйй, шчо нймá де глы ўпáсти, так лйжйт по ўсй комóрй і по мйхах. Вййшла старá мáма за мукóў дóсвйта рáно, дйвйт сьи, шчо ў комóрй нймá де глы ўпáсти, так сьи нальйкла, шчо лéдвй до хáти ўлызла. Побйг Мйкйта до Фёды, прóсит йнго: Йды, ў мény мáйиш шчо тйжнйй фасўпок чйрыз два мйсьнйцй по пйў кóрцьи, лйш збйрй сй тотó с комóрй. — Говорйт Федь до Мйкйты: Тйпёр ти мепй зпáйиш.

йак у коморі страх майиш? — Йа ни жиртуйу, Фёдью, майиш від мени по пій кірцьи збіжи шчо тижньи чирис два місяци, йди лиш, возьми собі. — Заклікаў Федь Віцька Гриниковаго, шчоби буў за світка, шчо забирайи гадьї і майи за то бра́ти збіжи. Віцько йім присьвітчиў обом на обі рўки, ўтвориў Микіта свойу комору: Забирайи сьи, панни, вітци, бо йа ўже йду до вас! кажи Федь. — Забрали сьи вони с комори, йак би йїх мітлоў заміў. Кажи Федь до Микіти: Відиш, йак тоїї обіцьянки ни буди, йак ти ни даш того минї, шчо обіцьяйиш, то шче йїх ў свойї коморі дубильтово майиш. — І так Микіта сьи того застрашиў, шчо відаў ўсе Федини, йак обіцьяў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Буцацького пов. від Івана Кіндрата.

356. Лікар від гадючої їди.

Ў нас буў такій одін Штифан. 'Али ўкусїла гадина Тимка Салыника. Прибігла Тимкова жінка до Івана Кіндрата, а ў него були конї: Запрїгай, бра́ти, конї, йїдь, бо мого чоловіка гадина ўкусїла у Вадові у Міхала. — Запрїг Іван конї, йїди до тоїї Вадови по него, бо йиму спўзла ногá так, йак кївницьи. Ўфатиў йа йигó на фіру, привізийи йигó до Штифавá Стрільцьи, пириночуваў він там, даў він йиму йакїхос бириїў (намалу) напїти сьи і він на другий день сплас. Прихóдит він до дому, скáржит сьи, шчо йигó вўдит тотá йїдь. Післаў він жінку до того Штифавá, даў Штифан йакóйїс водї, він сьи напїў і стало йиму здоровїши по тїм. Йак він пішоў шче третий раз до Штефанá, Штефан сидїў на лаві: Слава Йсу Христу! — Слава на віки. А йак сьи майиш, Тїмку? Лékше тобі на ногу? — Вітпóвїдайи Тимкó: Лékши, дьїкувати Бóгу. — Дївит сьи Тимкó, на вікнї скльїнка стоїт в горї́укоў. Полапáў Штифан скльїнку до рук: Відиш, Тїмку, вона тибé ўкусїла, а вона тут йи ў скльїнцї. — Стоїт вона ў скльїнцї, а він пий туту горї́уку. На й тобі, Тїмку. — Ни хóчу. Вона минé ўкусїла, то йа спух, а йак би вїпиў, то бим сьи й потрїскаў. Бўдьти адорóви, Штифани, бо йа ўже йду до дому. — Йак ни хоч пїти, то йди здорóў. — Заплатїў Тимкó Штифанóви за той цїлий труд йидву корóну і вітпáвиў сьи від него і пішоў до дому тай адорóў й до нїнька.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Буцацького пов. від Івана Кіндрата.

357. *Насилач гадюк.*

Буў індэн чоловік, Базилько, ту ў Коропці. 'Али йак буў він шче хлопаком, то буў ў горах на службі ў індного госпóдари. Той йигó госпóдар наймiў до худóби, абi худóбу пас. Даў иимú йiсти i кá-жи до нéго: Гонi пáсти i шчобiс ни лых спáти, абi худóба ни зрo-бiла де шкóди i шчобi тóбi шчо злóго ни стáло сьи де. — 'Али йак то хлóпиц мáйи, вiгнаў худóбу пáсти, попоиў він дóбри i буў би сьи борóў, али ни бóло с ким. I ўзьиў, положиў сьи спáти. Бо йáк би гo-лóдний, тó би буў ни спаў. 'Али тóму гáзьдi булó дóбри вiдно на тóйи пасóвиско, шчо хлóпиц спит; áли то бóло ни кiлько раз, йак він льи-гáў спáти, йак займé худóбу. I йигó госпóдар за кўждий раз напoминаў, шчобi ни льигáў спáти. I він гáздi слўхаў, йак гáздá гoвориў, áли йак вiгнаў на пасóвиско, то йиднáко сьи клаў спáти. То бóло так зo пiить нипóслухiў, жи він ни послўхаў i той гáздá ўзьиў, наслáў на нéго гá-дьi, шчо нао́кола нéго до кiлька мéтриў так стрáшэнно поналазьи́ло, шчо нáвiть би глу ни бóло де кiнути на зéмљу; а на грúди три такiх вилiких иимú вилiзло, шчо мáли с по два мéтри заўдоўшкi, а мóже шче й доўшi. 'Али той хлопчiсько спит тáкi. Гáздá прихóдит ни с потирплi-ньи аш там на пасóвиско тáй лéкко до нéго кáжи: Хлóпчи, а худóба де? — 'Али він ўже сьи й сам пробóджуваў, бо чуў, шчо шчeс на ным лижiт студéни; тáй сьи ў тi хвiли зьiрваў на вóги i дўжи сьи спoлошиў буў i почáў кричiти. 'Али гáздá иимú кáжи: Цить, ни кричi, ни бi сьи, вонi тóбi ньчó ни скáжут, колi йа йи тут кóло тéби. А йаш тóбi ни казáў, жиби ти ни льигáў спáти? Йáк би йа так буў ни надiй-шóў, то вонi бóли би тибé зайiли, а так ни бi сьи, вонi ти ньiц ни скáжут. Тiльки памньитáй, жиби́с бiльши ни льигáў спáти ньiколи. — I той хлóпиц служиў кiлька льiт ў тóго гáздi i той йигó гáздá так сáми наўчiў, шчо він так знаў насплáти дрúгим гáдьi, йак гáздá на нéго. Повирнуў сьи він вiттам з горiў ўже пáрупком до Коропци и ожиниў сьи i шчe тáм сьи с сусьiдом посварiли, ци там за кўрку, ци за мéжу, то o тым так дóбри ни знайу. 'Али кáжи він до свóго сусьi-ди: Почикай, йа тибé наўчú! — 'Али той иимú сусьит кáжи: Огó, та шчо ми зрóбимш? Так иим тьи сьи напóдиў. Так достóт, йак кiт сáла. — Ну, почикай, йак сьи ни напóдиў, будéм вiдьити. — 'Али вiбiгáйи жiнка тóго сусьиди: Хóдиж нo, чоловічи, судá бóрши! — Та чó? Мóн тьи ни фатáйи. Шчо тáкóго? — 'Али хóди, тáкi живéнько, бо тáкá гá-дина вилчéзна ў хáтьи, коби шче дитiну ни зайiла. — Той гáздá по-кинуў сьи сварiти i бiжит до хáти чим скóрши. Роствориў хáту, а шчe кiльканáцьтi гáдьи ўже кóло дитiни ў колiсьцьи, позади́рáli гóлови i свишчi так, йак на пишчiўки. А гáздá кáжи: А, Гóсподи милосéрний,

а се шчош такого? — 'Али дивит сьн, а дитина сьн бавит і лапайи то гадьї руками. І гавда хтыў дитїну ўхватїти, коли гадьї до него. Обзирайи він сьн — а дитїны ныц ни кажут — з заду сьбн, а ту на поровї так йак би дроў метрових накідаў і ўже лызут до хати страх страшєнный: попїд лавї, ў пїч, ў горшкї. Йакос він помижи тотό гадьї вїскочиў на двір і до свόго сусьїди: Бїй сьн Бόга, чоловічи, даруй ми сей раз, ныгди йа тибє ни зачїпйу, поки будў жїти. — А той сусьїд, жи наслāў на него: Та тиш казаў, жи сьн пи бойїш минє! А прāўда, йа ни йшоў до тєби ны до хати, ны биў йим ты і самїнс ўтык. — 'Али він тóму сусьїды ни кажи: ти, йак ў свāрцї бўло мїжи нїми, хоть той буў молотшии від него, āлиж йигό ляминтўйи і прєсит: Ходыт, татўныцьу мойї, бо минї гадьї дитїну звыїст! — Ни бї сьн, вїтпovidайи той, жи наслāў, вони ни йи такі дурнї, йак ти, шчобї вони шчо казāли дитїны. 'Али ти до хати ни зāраз ўвїйдєш, шчобї ти знаў, когό зачїпати. — 'Али той, шчо ў него ў хаты гадьї, так прєсит йигό і присьїгу скмадайи пїрид ним, шчо ўже бїльши ныкóли а ныгди зачїпати йигό ни бўди, шче й свόїй дыти закааувати будў, шчобї тобї ныц ни казāли. — Ну, то ходїж, дўрнью, до хати, повїдайи той, шчо наслāў гадьї. Ўже ти сей рас подаруйу, тай йїх вїддальў вїт тєби. — Йдут вони до хати, āли той гавда бойт сьн йти навїть до сынїй. 'Али той другий: Ходї зо мноїу, ни бї сьн! І ўхóдит до хати тай до них: Анў, Гануськї, забирайи сьн, вїткисти сьн ўзьйли! — І ў тї хвїли гадьї сьн вїбрало чїсто с хати, шчо й слыдў навїть ни бўло. Той зāраз гавда пїслāў жїнку по дытру горїўки і пирипросїў тóго, понапївали сьн дóбри і той гавда кажи: Ўже ты бїльши ныгди і ныгди зачїпати ни бўду. 'Али той, жи гадьї наслāў, ўже си дóбри пїтнїў, тай кажи: Вїдиш, дўрнью, абїс знаў, шчо свиньā значїт. — А вовї йак сьн сварїли, то той тóму казаў: ти свиньā.

Но тым їтарєсї ў тїждєнь, ци там цāру нєдыль, пїшóў він з одпїм свόїм сусьїдом на гўби. 'Али той сусьїд ни знаў за него, жи він знаў примóву до гадьї, бо він тóму казаў, жиби ныц ныкóму ни казаў, шчо наслāў му буў до хати. І той йигό сусьїд знаў, котрє гадьї ни йадовїти, жи ни кусайи і лапāў гāдину і кажи до тóго, шчо знаў примóву: А ходїж но, кажи, судā. Йа шчос ймиў! — А він кажи: Та шчо такого? — Ходї та будєш вїдыти. — І приходит той, шчо знаў примóву, тай кажи: Анў, шчос ймиў? — А він ўзьйў, ростворїў пāзуху, бо кїнуў буў ў пāзуху: Та дивї сьн шчо, гāдинум ймиў. — 'Али той кажи йимў: Тєньгус гāдину ймиў. Тāжи то йāшчїрка. — 'Али тамтóй вїтьгāйи рукóу з за пāзухи так йак би коўбасў дейакў тай кажи: 'Та дивї сьн, тāжи гāдина. — Ёй, шчо такā гāдина. Почкай но, йак йа зāраз йїх склїчу, ци озмєш йї ў рўки! — І свїснуў на палиц, а ту

страшенно так їх наддівало того гадьї, йак би нивиличкоу рікоу дроу накідау с кільканацять матер. І кажи той, жи свишчі, до того другого: Постилий но ти сирдак на зємлю! — Той постилиу, а той кажи: Гануська, ходи но ти судя. — А ту насампиред така чирвона, шчо аш з неї іскри йшли, йак сьї пирисунула чирис той сирдак, тай сьї лиш роздылиу на двоїи. Той йиго кумпанїстий йак скочиу ў зад, йак крикнуу, а той йиму кажи: Ни бі сьї ныц, вони тобі ничо ни скажут. — І витыгнуу руку тай кажи: Ходи, Гануську, судя. Тотя йиму по руды ў пазуху, а с пазухи чириз рукау ў другу руку. Побавиу йї трюха і пусиу на зємлю і шчос там до них сказау і забрало сьї гадьї від них. І кажи до свого товариши: А шчо, ўзяиу бис ў руку гадину? — А той витповідаи йиму на тойи: Та йак би йа ўзяиу ў руку, йак то сирдак роздвойиу сьї на двоїи, йак вона прилызла і так би вона минї і руку могла роздвойити. — І назбирали губ тай пішли до дому. 'Али тамтой пішоу так ў місто до церкви і зачиу там другим росповідати, шчо він мау з ним там ў лысы. 'Али там йиден кажи: Ей, дурний ти, шчо то ти віриш, шчо він до того знаиш? — 'Али натходит і той, шчо анау до гадьї на той чис, йак вони собі розмаульили. І тамтой третий уповідаи до того, жи до гадьї знаиш: Шчо, ти знаиш до гадьї? — А той витповідаи: Абб тобі на шчо? Йак знаиу, то собі. — О ти страх знаиш. — Скро хоч, то будеш йїх мати, так йак мряки. Йа ти йїх напрауиу, али потому ни буду віганыти, будеш сам. — Ни бі сьї, ныи, кажи той, йа си сам йїх віжину. По теби ни піду. — Кажи той, шчо знау примову там до своїїх сусыдыу, жи стойали коло него: Ну, будети світками на тойи? І пішоу від них. — Приходит той до дому третий, а ту гадьї по подвіру, ў коморі, ў стодолы, ў хаты, ў пичи, ба навіть і на пичи, шчо нигде на йиго обісьту ни було місцыи такого, абї ни було гадьїи. Той сьї злык і біз дху біжит до того, шчо му насляу гадьї. І припрошийи йиго і кажи: Йа тьлько так на спас сказау, шчо ви ничого ни знайти. — А той йиму кажи: Ти ни знаиш, шчо с спасу і прауда буваиш? 'Али ти занадто мудрий, йди собі сам віганий. — Ей, ходыт, бійти сьї Бюга, просьтыт минї сей раз. Уже йа-білыи ни буду ны с кого сьї кипкувати. — Ну, відиш дурню, кажи той, пантруй свого нюса, ни чужого прюса. — А той йиму кажи: Уже нигди приныгди до нького сьї ни обизву, лиш ходыт. — Е, ба, говори мудрагелику, трюбаш тпер минї добри заплатити за тойи, шчо йа тобі йїх вит теби віджину. — Та колиж йа ни маиу грюший коло себи. — Шчо мине то опходит? Йди упиред привиси, потому йа віжину йїх. — А багатож вам принести? — Десят ринских йак даш, то добри, а ныи, то йинакши ни буди. — Ей, кажи той, та за багато мюжи буде. — Ныи ни за багато; йа ў теби ни бирю за тойи, шчо йа йїх

віганьайу, а́ли за то́йи, шчо ти д́ужи му́дрий. — Той х́оты́ ни х́оты́ біга́й. І ни добіга́у до до́му. Ў ко́гос там позичи́у дисьітку і лайи́ то́му і ка́жи: Ходы́т йак найбо́рши, бо шче на́вты́ ныхто́ ў до́ма а́ны обіда́у, а́ны худба́ ни йла́. — Йди собі́ здоро́у до до́му, йа ни ма́у чо тудá йти. — Та йа́к то ни ма́йити чо йти, та абі́ети повіганьйли. — Або́ш ти собі́ д́ума́йиш, шчо йа йі́х бу́ду бу́ком віганьа́ти? Йа йі́х бу́ком ни заганьа́у, а́ли чим загна́у йим, тим і віжипу. — Та коби́ йа шче зно́у по вас пи біг! — Ни бі сы́, ны́, ни бу́диш ў́же бі́чи, хіба́ бис шче коли́ мине́ за́чипи́у. — Ны́йди йа ў́же ни за́чипи́у вас, на́вты́ і мойі́ ды́ти. Бу́тьти здорóві. — Йди здорóу. — Прихо́дит до до́му і ў́же чі́сто ў́ не́го ўсы́да, на́вты́ і фоста́ сы́ с га́дини ни лиші́ло. То ві́так по тьі́м інти́рэсы́ ныхто́ го ў́же ни за́чипа́у, шчо ў́ ко́го за́пра́виу, ко́ж- дий йи́му ни відмо́виу, а́ли да́у, аби́ лиш з ним бі́ди ни ма́у ны́йа́кой?

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Буцацького пов. від Данила Гнатюка.

358. Як знахар насилав на людий стеклих псів.

То ў Кривім*) йе такый знахар, шо ўмійи віт стиклини льудий лы́чити. Він йак хочи собі́ заробити, то насилаи́ ў села ўстеклих пси́ў і вони кусайут льудий і ті льуди йідут до него, він йі́х лы́чи і вони му́ссят добри платити і він майи́ с чо́го жити.

Йидного разу бу́у він вислав ў йідне сило стеклого пса і він шо во ўлиты́у ў сило і трапи́у на йдного хлопа, шо бу́у мисливий і ма́у стрі́лбу. Він йшоу́ с хлопцем ў поли, а той стеклий пес покусау́ йго, того хлопця́, а той мисливий зарас застрі́лиу́ йго, те́й пові́з хлопця́ до того лы́кара до Кривого, а той ў́же знау́, шо він заби́у йиму пса. Али пы́ц, ўзы́у того хлопця́ с собою́ до друго́й хати лы́чити, те́й вийшоу́ до sweй ко́мори по лы́к, али чу́йи хлопця́, а він говори до ко́гось: За те, шо він застрі́лиу́ мины́ йдного пса, біга́й ти зарас ў́ йи́го сило і поки він тут, покусай йи́го жінку, йи́го корови і ше з десы́тиро льудий. — Те́й потім ка́жи хлопця́ то батькови́, йак ў́же йі́хали до до́му. А батько йак то почу́у, стау́ гнати коні́ гальоп і ў́же туй-туй бу́у би нагна́у йа́когось пса, али пес скочи́у до лы́са. Прийі́адит він в sweй село, а ў́же покусана йи́го жінка, йи́го худоба і десы́тиро льудий, ў́ селы́, а той пес побі́х ў́же на другі́ села.

Зап. в грудни, 1902, в Сі́льци Беньк., Камі́нецького пов. від Тимка Кри́тули, А. Веретельник.

*) Село в Камі́нецькому пов.

359. Чоловік, що орудував звів'ятами.

Йидного разу пасе чоловік коньї в ночи. Палит сьї вогник — слухайи, такий пїскїт... Шчурї, мишї таґ ідут, машируйт. Тай той скрикнув — тото всео стало. Тей приходит до того чоловіка командант*) від мишів. Прийшов: Добрий вечір! — А той чоловік вітповів, сьїв си, кажи: А ви шо так провадити? Кажи: Їа проваджу всеу туйу звів'яину: Мишї, шчурї, хомньики... всео. Пириганьїу в другий край!

Посидїв, посидїв... найїв сьї бараболь віт того чоловіка. Тогди фстав, свиснув і тото всео пігнав напирит себи.

Зап. 1902, від Яндруха Стеція, в Будзанові, Теробовельського пов. О. Дервянка.

360. Як циганка відворожила дукати і коралї.

Булі дьїкї ў одньїм силї такі гóжі, шчоби сьї віддавали, лишé там молотцьї ни мάλї. 'Али надїхали цїґани сьвітóві, ўздрїли, шчо на них йи дукати на шїїї, дорогі коралї і так дáлы, тай йидна цїґанка змóвила сьї с цїґаном, кажи: Ту йи стаў, а на тих дьїкáх дорогі рїчи, а ти йди, зайдї ў лозїну, вони поскидаїут с себи дукáти, коралї, а йа йїх застаўїу купáти сьї і говорїти: Прийдї, прийдї з вирбинї! А ти абї вітповідаў з а лóзїў: Прийдў, прийдў ў осинї. Тай забиреш тóтo і ўтычеш, а вони най сьї купáйт. — А цїґан кажи: Дóбри, то будеш мáти шчо йїсти. — Сказáла цїґанка тим дьїкам купáти сьї, і вони купáйт сьї. І дьїкї клїчут: Прийдї, прийдї з вирбинї! — і ригóчут сьї: ха, ха, ха, йак то дьїкї звїчай мáйт, а той вітповідаїи: Прийдў, прийдў ў осинї. — Пофторáли так кїлька рас, а цїґан тимчїсом до дукáтїў сьї присўнуў, забраў дукáти й коралї тай крїз лозїну посўнуў. Ўтык аж на дисьїти силó. Дьїкї клїчут дáлы, йак йїх цїґанка наўчїла, ўже нима кумў вітповіда́ти. Здумїли сьї вони, вїйшли на бérїг, дїўїит сьї, нима áнї дукáтїў, áнї коралїў. Зачїли плакати, áли ўже пропáло. Мáли сьї вони шчо висилїти, йак зачїли татї й мамї бїти. А йак той цїґан звїў тих дьївóк, так нас звóдїт з вїбóрами панї.

Зап. в липни, 1902, в Коронци, Бучацького пов. від Олексї Савкового Сеньчука.

*) Такий чоловік, шо пириганьїи миши з йидного крайу до другого і вони йиго розумїют. Зам. опов.

361. Від ворожбита до пона.

Мій дядо йїхаў с слабóў дитїноў до зилá, до бóга і йїхаў на Брáтишїў. І обмáна го сьи учіпїла, водїла го по дóльу. Прийїдит він там до тóго парїяá і прийїхаў там на йїгó обїсєтьї, він вїхóдит с хáти таї кáжи до нєго: А водїло тьи, дьїдьу? — Ай водїдо, пáни. — Давáй дитїну до хáти. — Палїт ў хáтьї, бирé корїто і дитїну кладé до корїта. Дитїна сьи кидáйи. — Ой вїдиш, дьїдьу, ўже сьи бойт бїдá, ўже хочи тьїкáти. Бирї дитїну до Зарванїцьї, бо йá рáди ни дам, пай вóду осьвітїт, тодї бїдá ўтычé від нєго. — Пойїхаў дядо до Зарванїцьї, а там буў ксьонц такий, жи сухї-днї опровáджуваў; осьвітїў вóду і тáйя дитїна до нїнька жийї.

Зап. в липпи, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Василика.

362. Як хлїб стогнав.

То колись були добрі лїкарї, типер нема таких ани рўш! Дужи добри знаў лїчити льудей старий нибїшчик Плита, батько того, що типер лїчит. Ви знайти йїго, він ўже старий, аш згорбатыў; а ше йїго батько буў. Тато мойї небїшчик розказували: Ей, каут, добрий то лїкар раз буў! Рас, каут тато, на самї зиленї сьвата йдуть вони раненько до церкви загумінками з Браташів*), аш чуїуть, там коло паньского рова десь на лозовими корчами стогни шось так, йак слабїй чоловік. Слухайуть вони, слухайуть, а то стогни і стогни і вони підїїшли до тих корчїў, аш дивлять сї, а ў ровї сидит старий Плита, а чирис ріў лижит палка, а на нї виси гадьука писком до долу, а с писка канайе жоўта йїдь на кавалок хлїба, що лежаў ў ровї. І шо та йїдь капне, то хлїб сї піднїсе і застогни, йак слабїй чоловік; а Плита сидит, диви цї ва то і шось зашептуїе. Каут, шо він с того хлїба робїў йакїсь лїки від гадьуки.

Зап. 1902, на Браташах, Камінецького пов. від Івана Браташа, А. Веретельник.

363. Лікарка від стеклини.

Ше була ў нас дужи добра лїкарка, Маланка називала сї. Йї знали дужи з далека і до слабих кликали йї навіть панї і грабїови.

*) Браташі — прїєлок Сїльця Бенькового.

Раз ў дворі ў нашого пана ўстык сьі буў дужа дарагі пса. Пан дужа жалуваў йго і справядіў аш двух дохторіў, шоб вилічили йму того пса. Али дохторі подивили сьі тілько з далека ва того пса, а він буў на лавыцзуху і сидыў коли буди. Али казаў пан зарас прикликати Малавку. Прийшла вона, а дохторі стойат і дивлят сьі, шо с того буди. А Маланка приступила з голема рукамі до стеклого пса, сьіла коли него і наставила жменьу на піцу, шо тикла йму з писка, тей каи до дохторіў: Видити, пани дохторі, шо з вашого дохторства? Ану зробіт так, йак проста баба! — І вона ўзьала ту піцу і стала йісти йі і потім вилічила того пса і за те дохторі заплатили йі на три місьацы до гарешту.

Зап. 1903, на Браташах, Камінецького пов. від Івана Браташа.
А. Веретельник.

364. *Хлопський лік.*

Ту десь ў йідшому силі йден пан дьідич, йак позьіхаў сьібі, ўтвориў фест губу і так теньго позьіхнуў, шо ни міх ўже назат стулити губи. Йму скочила та кістка, шо щчека, з місьцзы, ну і пыц, пан ни можи стулити губи, так і стойіт, так йагби він позьіхаў. Тей біда, паш ни можи губи стулити. Шо рубити, паньі зарас до міста пу дохтора, привови, він подивиў сьі, покрутиў головоу, тей ныц ни міх зрубити, забраў сьі і пуйіхаў. Тей папы пувезла пана гет по ўсьіх слаўних дохторах, али аны йден ныц ни міг зрубити, шоп пан ни пузьіхаў. А то деш, і майи губу ўтворишу, і пузьіхайи і пузьіхайи (тут оповідач сьмієть ся). Али ту' ў Таданьах буў йден хлоп-льікар, він знаў льічити, тей йак сьі довідаў за того пана, шо пузьіхайи, пішоў гет і кажи: Йа пиринрашьейу красенько, але, йак паньі позволєт, то йа напраўльу пана, і ўни пиристанут пузьіхати. — Али чловйечку, дам тьи, шо схочиш, напраў пана! — кажи паньі ду хлопа. Тей хлоп казаў панови сьісти, тей йак сьі замахне, йак гопне пана пйастуком ў йідну щеку! тей пан кламц! і зачинила сьі йму губа. Тей пан кажи: Ну, слава тибі Божи, на майиш чоловйчи сотку, і памньнтай, абись ныкому ни казаў, йакісь вилічиў мене. — Хлоп ўзьаў сотку, тей пішоў, а то, шо ни казаў йму пап росказувати, тут, бо папови було ўстид і убраза гонору, шо такий хлоп-ср..а ўдарив пана ў морду!

Зап. 1903, в Сільци Беньковім, Камінецького пов. від Петра Бухтая, А. Веретельник.

365. Славний хлопський доктор.

Даўно ўже буў ў йидному силы дужы слаўный лыкар. Нін сы ішў лыкарувати сам зі себи і так знаў добри вылічити с каждойі хороби, шо ше лыпши, йак праўдивий дохтор. І йиго знали ў цыліій околици ўсе лўди і усе дохторі.

Йидного разу до двора ў тім силы, шо буў то лыкар, до пана зйіхало сы кількох учених дохторіў з міста на йакыйсь балъ і запросили до себи вони і того хлопского дохтора, шо буў сам зі себи. Йідьат вони, забаўльейу цы і ріжно штудируйут і хочут насъмхати сы с того хлопского дохтора, али він сы ни даў аны руш! Шо вони загадайт, то він так відгадайт, шо ті аш дивуйут цы! А на решты кажут. вони йиму, шоб він показаў йаку вилику штуку. А він кажи: Йа пйетиро лўдий стройу бие трутизни на смерть і зноў приви́ду йіх до здороўльа! Добре! — кажут, — роби, подивимо сы! — Тей він казаў наварити тлустой баранини, нагудувати нейу пйеть хлопіў і зарае потім казаў напйити сы йім зимнойі води. Йак сы напйили, тей так зарае і повикидались .нижіві! Тоди дохторі наробили крику, шо він стройіў лўдий, а він кажи: Йа йіх зара' приверну до житъа. — Али дохторі ни дали і казали того хлопского лыкари замкнути до гарешту і ті пйать хлопіў ни ожило, бо дохторі ни дали йіх йиму ратувати.

Ну, сидыў той лыкар шось з місьиць ў гарешты, а потім засудили йиго на смерть за те, шо він стройіў пйетеро лўдий.

Али пйрит смертийу пйаитут йиго, чо́го він ше собі жичи, то ўсе йиму вільно. А він кажи: Ныц ни хочу, тілько пзвождьти мины пжити хоть три дни ў мому дому з жінкойу і з дыточкамы натышити сы.

Тей йиму пзволили. Али чуйут, на третий день йак мали йиго ўже вшати, шо він стройіў сы і ўмер. Ну тей йиго поховали. Йак йиго поховали, тей тейі ночі пішла жінка і викопала йиго тей завезла десь до чужого міста і він там ожйў. А то було так: Він сы стройіў такым лыкарством, шо сам сибі зробйў на три добі, а потім зноў маў ожити і ожйў. Такий то добрый дохтор буў!

Зап. 1903, від Івана Юнака, на Криволянці, Камінецького пов. А. Веретельник.

366. Ворожка лїчить золою.

Була ў нас слаба́ Жидыўка. Прийшоў сын, жиби йа йіхаў з мамоў до вїла, али она ўже там йїадила кільканацятъ раз до то́йі паны до

Братшівка, до ворόшки. Ты пани сь наўкучило, шчо вона так доўго йїдла, золила шматъи і набрала ўласной золи ў свою ўласну масницю, аби йї дати, аби сьи мастыла тым. Фірман стаў на порόзъи й сьмийи сьи. А вона до фірмана: Ни мџу сьи витчпїти Жидыўки, дайу ўласну свою масницю золи, аби мнџи витчпїла сьи. І траснула ў долџны і сьмийала сьи, шчо ва дўрно грџи бирџ.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов., від Івана Василика.

367. Як ворожка лџчила бабу і фірмана.

Наймиў минџ йидџн хлоп йїхати в йигџ жїнкоў до ворόшки. Прийхаў йа до тоїи ворόшки: Давайти бабу до хати. — Ми бабу зньили до хати, баба стџгни, а ворόшка бирџ, палїт ў пийцу, кидайи камїньи до пийца і сьїна бирџ до горшкџ, наливайи водї, пристаўльийи до пџчи. Кладџ бабу на столџц до ванни і бирџ той горнџц, льльџ до ванни. Обїкрила бабу верџтоў і кидайи камїньи, мџло баба сьи ни ўдушїла. Посїлайи наймичку до мїста, аби купїла два пџклатки і за грџцар табџки. Принџсла дьїчї тџтџ до хати, вїсїпала табџку до вџзи і бий йайцџ до водї. Дайи бабї пїти. Баба тџтџ вїпила, а вона пхайи йї ў пїсок пџльцџ, аби баба бльувџла. Чїм жи баба мџйи бльувџти, йак вона нїчџ ни йїла, лиш тџтџ, шчо вїпила? 'Али молодїй фірман сидїт і кўрит собї дзїгџри. А вона прихџдит с тоў вџзоў і покџзуйи тџму фірманџви: Вїдиш, тџ даньї вїдџльувџла; булџ би ўже баба умџрла. — Али фірман до нџїи сьмийи сьи. — Чџ ви сьи сьмийџти? пїтайи сьи ворόшка. — Ой, йа сьи сьмийу, чим вона мџйи бльувџти? Шчо вїпила, тим бльуйџ. — Е, вїтпџвїдайи пџнџ, дџйити спџкїй. — Хлоп йї заплатїў два рїньскї, вїнїсли на фіру бабу, тай конџц. 'Али та ворόшка вїйшла й стџла на порїг. Кџжи йї фірман: Пџнџ, бувайи здџровї. — Вџнџ ймїла фірмана за два пџльцџ і мўргайи: Хџдїт до хати. Ўвїйшџў фірман до хати, а пџнџ до кўфра, вїкигџйи бџньку злїванџй горїўки, бирџ фльџшку до рук, обїймайи фірмана фльџшкоў і бџнькоў і цильўйи. — Йа би шче й вџм далџ рџду — кџжи. 'Али нџнї сьи ўже ўмаўййи, булџ би тџ дџбџра рџда, булїбїсџмо сьи пїривџзїли, алї ухџдит хлоп: Хџдїм, будџм йїхати, бо баба слабџ. А вона пїи до фірмана горїўку на вїтхїднїм і запџрашїйи, аби фірман прїйшџў ў сџрїду, вона йїмў дасџть рџду, а вїн йї. А той фірман нїбожїсько сьи постарїў тай до нїнџи ни хџдїў до ворόшки.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Василика.

368. *Ворожит обманює молоде подружжє.*

Йиден жомньир буў при воську доўго, чирив дванаццїгь лїт. І дома ни знаў він ниц ворожити, а йак пішоў до воська, наўчіў сьн такіх плістї плитивїц, шо ўзналі го за ворожита. І так оповїдаў він ўсылїакі сторїї жїнкам, вонї платїли йїмў і удавала сьн йїмў штўка. А де кудá ни ўдала сьн йїмў штўка, йїмїли го, набїли і фертїк. 'Али пішоў він аж на Дилївў. Прийшоў на Дилївў, а там двойи молодїх пїбрáли сьн і ўже сварї сьн обойи. А він йшоў попїт хáту, зачуў, шчо вонї сьн сварўт, тай увїйшоў до хáти. Слáва Йсу Христў! — А тотї вїтпovїдайт: На вїки вїком. — Кáжи: Ви молодїки сьн пїбрáли, то ни дóбри йи. Йа вам поворóжу так, шчо вам бóди дўжи дóбри жити, бо ви дўжи помérжїни. Кáжи: Дáйти минї пїйтку, то йа вам поворóжу дўжи крáсно. — А вонї сн пошинтáли тай кáжут: Мáйїм пїйтку, дай-мо тóму ворожитóви, аби нам лишé дóбри жїти. Далї йїмў пїйтку, а він кáи: Дáйти рўку, йиднó й дрўги! Подивїў він сьн і муркотїт там йїм шчоc над рукóў йиднóму й дрўгому, пїйтку сховáў до кишéни, тай наконéц кáжи: Ви шче носáх ни досїдїли за столóм, йак йисти сьн побирáли. Йак хóчити, абїсти досїдїли посáх, то нїкóли ни будéти сьн сварїти. — А вонї обойи кáжут: Хóчим, пáнї. — Кáжи він: Сьїдáйти за сьтїў обойи. — Сьїли вовї обойи за сьтїў, він нальльїў ў мїску водї, даў нїўкварту ў рўки молодї тай кáжи: Ви затрїмайт сьн ў хáтї, а йа пїдў на двїр, та шче вам вїнкї порóбїу. — Ўзяў там йакóгoc бурїну, мїтлицьї, ци кропїви, ци йакóїc там дурнїцї, тай ўзянїў, ўкрутїў вїнкї йїм так, йак то перевéсло заўїйзувати колóпнї, поставїў йїм на гóлову йиднóму й дрўгому, на нéго заложїў шче йакўc дрантїву кўчму, а йї даў йакїc рушнїк дрантївий чóрний на шїйу, тай кáжи: Вїтáйти типér минé. Тай залаткаў:

Бирвїн бирвїнком вїйи,

Аш типér вам сьн дóбри дьїйи.

Тай кáжи:

Типér минé вїтáйти,

Минї водї подáйти.

Тай за то вїтаньї даў молодї однóго гельїра с тóїї пїйтки, а він, йак молодїй чоловїк завїтаў йїгó, тай даў дрўгого гельїра й йїмў. Тай кáжи: Ви типér сидьїт обойи і досїджуйти посáх, а йа йду пóза хáту примоўїйти, абї вам сьн дóбри поводїло. — Йак тутў пїйтку ўхóпнїў, тай ў нóги, а вонї сидьїт за столóм. Ўпалиў ўже ни далéко Долїни, а вонї сидьї за столóм. Сидьї, сидьї, а він ўже шукаїи собї йїнчогó. Поробїў з них макогóнїў тай лишїў. А вонї шéпчут до сéби: Дóки ми будéм сидьїти так? — 'Али бїжит сусьїда до них, чогóc му булó трáба. Тай: Слáва Йсу Христў. — А тьї зза столá: На вїки вї-

кóм. — Той сьн відиву̇ на них тай ка́жи: А ви шчо робити? — Вони сьн заўстидáли, хóтьи ни хóтьи, зачѝли роскáзувати тóму чоловікови: А дурнѝ ви, ка́жи, та ви йако́гос дўрнѝ послўхали? Опам̃ьитáйти си! Аж нарештѝ зачѝу сварѝти: Поскида́й то з голови. — Аш прибѝг дес другѝй, трѝтѝй, зачѝли сьмѝйáти сьн. А дáлисти му шчо? — Пѝйтку. — А то з вас, та ви далѝ сьн отумáнити йако́мус мантьи́кови? Тай тотѝ шчос три чужѝ с тим ґаздóм обá за ним. Йак го здогопѝли, пѝйтку відобрáли, а йнѝгó так пабѝли, шчо му трóха рѝбра ни поломѝли.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олексі Савкового Сеньчука.

369. Чи можна вірити ворожбитам?

На Будзинѝй прийшла́ раз ба́ба йа́кас сьвітова́ тай прийшла́ до хáти до фáйного ґаздѝ, áли ґаздѝ пимá ў хáтьи, лишѝ ґаздѝнѝи. А вона хотѝла фáйно звѝсти і мўсѝла своѝу фѝльзофѝю ўповѝсти. Тай ка́жи: ґаздѝнѝко, мóжи ў вас йи молоко́ абó смѝтáна, абѝсти ми дáли звѝсти, бом така́ слабá, шчо о! — А вона кáп: Бабўньу, ко́ли йа ни ма́йу дати так шчо. — Дáйти ми, ґаздѝни, смѝтáни, нѝц вам сьн злóго ни стáни. А йа такѝ звáйу, шчо ви будѝти мáти опóти, по шѝйу. — Йак сьн ґаздѝнѝи роз'охотѝла, йак сьн звинўла по горшкáх, ўже йи ба́бѝ шчо йѝсти, кѝдько хóчи. Найшла́ ба́ба пшинѝшнѝ пампушки, так ба́ба жѝйѝ, шчо о! Йак попойѝла дóбри ба́ба, а ґаздѝнѝи ка́жи: Ну, бабўньу, кажѝт, ко́ли зпáйтии шчос такѝ до коро́ў, та йа би вам шчос і грóший дáла. — А ба́ба ка́жи: Дáйти ми пѝйтку, тай йа вам ўсьо зрóбѝу. — ґаздѝнѝи сьн пошолóпала, найшла́ пѝйтку, тай далá ба́бѝ; ба́ба ўзѝла пѝйтку тай ка́жи: ґаздѝни! Вáшу смѝтáну й молоко́ другá йѝст; наскѝдайти собѝ смѝтáни і абѝсти ў вѝчир колотѝли і абѝсти сьвѝти́ли. А до вас прѝйди тотá, шчо вáшу смѝтáну йѝст і молоко́ і бўди зазирáти ў вѝкнó. — Тотá ґаздѝнѝи так чикáйи до вѝчира. А ба́ба пѝшла́ дáльи. Ходѝла вона по хатáх, ходѝла, дѝвѝт сьн, ґаздá тѝньгѝй, áли запри́гайи на подвѝру тай поѝйхаў ў пóли. А тотá ба́ба до то́йї ґаздѝнѝи до хáти тákжи. Застáла самў ґаздѝнѝу дóма: Слава́ Йсу Христу, ґаздѝнѝко. — Нá вѝки вѝкóм. Тай шчос ба́ба па́цѝир муркотѝт, помуркотѝла, тай ка́жи: Ма́йити шчо, ґаздѝнѝко, дáти минѝйѝ йѝсти? Такáм слабá, мóжи би ми сти дáли смѝтáни. — Ко́ли, бáнко, нимá так шчо. Коро́ву ма́йу, áли молока́ нимá так. — А ба́ба ка́жи: ґаздѝнѝко, ко́бѝсти звáли і минѝйѝ дáли, тó бѝсти опóти мáли. — Йак ту ґаздѝнѝу заохóтила тим словом, ґаздѝнѝи йак сьн звѝла по горнѝйтах, натарашчѝла тѝ ба́бѝ тákóйї сми-

г'яни, шч'оби два хл'опи ни зъзыло. Дала бабі ф'айний пухкач, питльований хл'іб житний, так баба туту сMITану визе л'ішкоу, так й'іст, аш с'ы тp'іс'е, а н'іби слаба, стара. Йак си попойла, лиш кв'окайи з н'ейі. Ну, бабунько, та скаж'іт мен'і, шчо ви так'е з'найти до кор'оу? — Ай, йа д'ужи з'на'ю. — Каж'іт, каж'іт, йа вам заплачу. — Та йа вам скажу, йа би ни сказа'ла? Дай вам, Б'ожи, вдор'оу'и, ви ўсе буд'ети ма'ти оп'оти (по ш'ийу). Дайти ми п'й'тку, та'й вам ўс'ьо зр'об'ю. Ви д'урно тирп'іте. Ви йды'т до то'йі й до то'йі г'азд'и'ньі, вона ва'ши ма'сло буд'е колот'іти ў в'ечир! — Та'й та г'азд'и'ньі так с'ы заох'отила, чика'йи до в'ечира, аб'і п'шла до то'йі. А й тот'а соб'і д'обра г'азд'и'ньі й тот'а. 'Али баба к'інула ту мирз'у м'іжи них. Тот'а йде до то'йі х'ати, пp'их'одит п'ід в'ікно, а та колот'ит ма'сло. А тот'а п'ід в'ікном ка'жи: То ти, к...о, мойі ма'сло колот'иш? — А тот'а с'ы в'ірвала с коп'істкоу та'й до н'ейі: А то ти, в'ід'мо, мойі молоко й'іш? — Йак зач'іли лат'ати й'идна дp'угу на подв'іру, йак ўз'ыли с'ы об'і за вол'ос'ьи, ф'айно й'іш повил'о с'ы. А наp'ешт'ы ка'жи й'идна: А ти зв'ітки з'на'йиш, шчо йа тоб'і молоко в'ідобp'ала? — А тот'а ка'жи: Бо мин'і баба каз'ала. — Та'й мин'і баба каз'ала. — Ст'али вони на т'ым та'й д'ума'ют. Ўже ни б'іут с'ы. Ўже в'ика'ют си зноу. Та ви, к'умо, в'ібач'ийти, та йа д'ала п'й'тку за то, шчо ми каз'ала, шчо ви мойі ма'сло колот'ити. — Та'й ви, к'умо, в'ібач'ийти, бо вона й мин'і каз'ала; та йа та'кжи д'ала п'й'тку. Об'і йак с'ы розp'ушили, йак с'ы на бабу за'й'ушили, шука'ют за бабоу, о'го й м'ісци п'о-н'ьі заст'іло. Шука'ют во'и'і, ўже й г'азди й'и, ўже й вони булі посварили с'ы, шчо ж'інка ж'інку п'с'очила, а тип'ер ни з'на'ют, шчо каз'ати. А баба дис'ы'тку ўз'ыла, най'іла с'ы, нап'іла, д'обp'их г'азд'и'нь зp'о'уму п'озво'дила, та'й пов'і'нала с'ы. Аб'і-с'ти г'азди і г'азд'и'ньі з'нали, аб'іс'ти с'ы ў в'іp'і тp'им'али, на ж'адн'і п'ли-т'и'и'цьі ни ўва'жали, то ни в'ийд'ити, так йак тамт'і.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Вучацького пов. від Олексі Сав-
кового Сеньчука.

370. По ворожках із жінкою.

Була моя жінка х'ора. 'Али ту, йак ў на'шим ст'ан'ьі бува'йи, й'ид'ен до д'охтора p'адит, а дp'угий до вop'ошки п'х'айи. Али ни сл'ухау йа н'і-к'ого і по'й'хау до д'охтори до Тоу'мачи. Ж'інка б'ула би з до'му ни по-й'іхала, йак би б'ула з'нала, жи до д'охтори, али йа здуp'иу, жи до вop-ошки. С т'ишк'оу б'ід'оу с'киг йа й'ийі з в'оза та'й за'ких до д'охтора, а вона с'ы тилепа'йи так, йак би п'ід н'ьж йшла. Д'охтор й'ийі огл'януу, нап'ис'ау p'ип'епту і п'ішоу йа до ап'іки ўз'ыти, шчо б'уло на т'і p'ип'еп-

ті написаво. Прийшоў їа до до́му і зажива́ла жі́нка порошки 9 де́нь і бу́ло їй ле́кши. А до́хтыр кажа́ў так: Аби́ по тым пи́ застуди́ти сьи, тьи́шко ни робі́ти і дити́ну відлучи́ти. Жи́нка, йак звикли́ ко́ло ха́ти, пали́ла ў пичі́, розы́гріла сьи зноў, пішла́ на дві́р і застуди́ла сьи, шче гірши́ йак пі́рит тим. Тай ка́жи до ме́ни: Їа то́бі кажа́ла, йі́дь зо мно́ў до воро́шки, а ти по́йіхаў до до́хтори, тай за дурно́ три коро́ныс даў. — Ци́ть, жі́нко, по́йідим шче до воро́шки. До́хтыр то́бі до́бри буў по́ради́ў, а́ли ни хты́лас сьи ши́нува́ти. А воро́шка хіба́ грóшим по́радит, а́ли ни то́бі. — А́ли жі́нка ка́жи: А́й страх, до́хтыр сьи розу́мі́йи. Воро́шка лы́пши зна́йи. — Запρί́г їа ко́ны, йа́зда до воро́шки до Тоўма́чи. У́вйішоў їа до ха́ти, сказа́ў пома́йбі́г, чолові́к йі́йи, Гри́ць, ві́тпові́ў на ві́ки ві́ком. А шчо́ш там ска́жити? — Та шчо́, біда́, слаба́ ми жі́нка. А мо́жи то їа ни ту тра́фиў? — Та чо́му ны́, ту́тка, ка́жи Гри́ць. Та вона́ шчо́ зна́йи, вона́ хіба́ на́пі́ти сьи те́ньго зна́йи. А ци́ бу́ли ви ў́же де по воро́шках? — Та ны́, пи́ буў йим, ві́тповіда́йу їа йиму́. А чо́ж ви сьи ми́не пита́йи? — Бо їа, ка́жи, та́кі ни буў йим ны́гдэ́, ци́ то кужда́ так зна́йи пи́ти, йак мо́йа? А то йи́го дру́га жі́нка. — Ка́жу йиму́: А де́ж вони́? — Пішла́ ў мі́сто. — Маў́ він ды́ўку: Га́нбу, бо́жі но за ма́моў! — А нам ка́жи сы́дати. То їа буў, жі́нка і стрі́й. — Ды́куйи́м красно́. — А́ли ка́жу їа до стрі́йи: Ви бу́тьти ту ж жі́нкоў, йак при́йдут во́пи до до́му, то най́ шчо́ ро́бйи, а їа ко́ны займ́у до води́. — Нави́рнуў їа кіньми́ до води́, ў са́ных йі́ду, тай сьи зди́ба́йу ко́ло косьцьо́ла с тоў́ бо́жйицй. І ка́жи вона́: Сла́ва Йе́у Хри́сту́. А мо́жи ви по ме́ни? — А́йа, по вас. — Бир́у їа бо́жйцу на са́ни, ў́же й ко́ны ни напува́йу, тьи́гну пі́т ха́ту, гі нишчи́сьтьи йакэ́с. Зла́зьйи́йи вона́ пі́т ха́тоў тай пово́лочы́ла сьи до ха́ти; а ў́же була́ ны́ўро́ку. У́ходжу їа за пеў́ до ха́ти, а вона́ ми́не ни пита́йи за слабу́ на́пиред, а́ли за шпа́гаты́ўку. А їа ві́тповіда́йу: Їа ни знаў́, ци́ ви ў́жива́йи, ци́ ны́; йак бим буў знаў́, буў бим пры́ныс. — Дай́й вона́ йидну́ фльи́шку на горі́ўку, а дру́гу на пі́во, бо Гринь́ пиў пі́во. У́зйиў їа лы́тру горі́ўки, за 14 гра́йцарі́ў пі́ва, бу́ло́к, осиле́тцы́ў, бо то буў пі́ст, тай бо́жйи́цы ни хты́ла йі́сти солони́ни. Прихо́джу їа с тими́ тру́нками з апті́ки про́пина́цйинойі, тай дума́йу, шчо́ вона́ ў́же жі́нку ви́дохтору́вала, тай по́підвечи́куйи́м тай будём йі́хати до до́му. Ба, вона́ на́віть до жі́нки сьи ни диві́ла, йі́йи на́віть ни при́ голо́ві. Вона́ рас по́при рас спо́гляджа́ла сьи ў́ ві́кно́, ци́ їа дльа́ не́йи́ лйі́кі ни нису́. У́ходжу їа до ха́ти, вона́ за́раз до скльи́нки, ві́пила йиде́н, пйи́ дру́гий, табо́ й тре́тий, і читве́ртий. Так йисмо́ пі́ли, аж до́кисмо́ ў́ шкльи́нцы́ шчо́с ма́ло ли́шили. Йак си́ до́бри пі́тпи́ла, бире́ сьи то́гди́ до воро́жынйи. Йди́ но ў́нисй, чоло́вичи, дроў́, тра́ зы́льи ва́рити. Ти́ бн йі́ў і пиў́, лиш ко́біс ны́чо́ ни робі́ў. — У́хо́дит чоло́вік з дро́ва́ми, а за ним йі́йи́ брат, шче

йакіс там другий ййго товаріш і третій. Добрій вечір! сказаў ййі брат. — Дай Божи здоробїи, йак сьи майиш, братчику! — вітпівдаїи божїцїи. Даўно ми сьи відыли. Аби мине чоловік ўбиў, ті би сьи до мени ни подивїў. — 'Али брат шчо майи сїдати на лаву, насампиред зачинаїи шваґрови робїти справу ў ййго хатї: Ей, куми Гріццу, шчо ти собі думайиш? Шчо ти майиш свуйу жінку, а мойу сестру бїти? — А деш йа йї биў? — Е, відай сьи ўстїдаїиш, шчо йи чужї лїди! — вітпівдаїи воробка. Ни бїўїи! — А деж йа тїбе биў? Йак би йа тїбе биў, то би бїли синьцї. — Ей, куми Гріццу, бо ти так ни бїиш, абї бїли синьцї! кажи брат. На шчош ти йї запхаў пїт посьтїль тай дьўхаў польном попїд ребра? Ти си думайиш, шчо то на чужїм силї, тай ми ни бїдим знати? Нам лїди доказуйут. Ти нїц, сестро, лиш збираї сьи і йа тїбе забирў чїсто до сєби. — 'Али кажи Гріць: Бирї си, йа ти шче й заўдам, кобїс си ўзьиў бїду с хати! — 'Али Іван зачїў рїлїти зубами до Гріцци. А Гріць кажи: Ти чо хоч, пїаньуго, ту ў мойї хатї? Шчо, мोजи бис сьи биў? Маў він доньку Ганьу і сїна нїдалеко жонатого тай кажи: Вїжі но по Пїтра, йа му зарас ту вїмирийу. — Али Іван до Гріцци. А воробка: Е, ти собі думаў, шчо будеш сьи на до мноў збиткуваў тай за мноў нїхто ни постани? — А Гріць тогдї до нїї: Ти шельмо, сьака та така, йа ти зараз дам. І туй туй зачїли сьи ўже чїпати до бїйки. 'Али ми оба с стрїйом порозганїли йїх тай вони осыли тїхо троха. Зачинаїут сьи чистувати горїўкоў тоў, шчо сьи лишїла, а мине божїцїи посилаїи по другу. Пїшоў йа, принїс ўже лиш пїў лїтри горїўки і двї гальби пїва і робїу просьбу, а мойа бїдна жінка лиш стогни. А йа також аж тримчў, бо й конї ни хтїт ўже стоїати, бо вїт трєтої по полїднью до дїсьїгої ў нїч тай ўже ни стало йїм оброку. Конї сьи нїждаїут на дворї, а йа ў хатї. Допїли вони тїйу горїўку, складаїут сьи ўже й на трєту самї. 'Али йа йї прошу: Робїт но ўже шчо жїнцї, бо нам далєко до дому, а шче до того й за Днїстром. — Е, говори ти своїї, нїби то с колына вїлупити? То мїсит зилó три рази скипїти дóбри. — А тотó зилó ўже мोजи з дєсїть раз пїрикипїло. І тимчисом донька наднєсла ўже трєту горїўку. Прóшу йа ййї: Бирїт сьи, мамуаньу, до жїнки, та коруйи йї. — Ей, говори но ти своїї. Йа слабїх майу по кільканацїтиро дєнни, а з братом йак йим була, то будє ўже кілька мїсьицїў, та най сьи хоть горїўки пїлїу — пїлїи би йї пїаўкї! Допїла си шче бїльши горїўки тай йа кажу жїнцї: Ходї но судá на пїлац, нїбóго. Узьїла мойу жінку, розвїбрала до гóлого тїла, при ўсїх, і ўзьїла йї, спкрїла вїрєтоў, пїдопхала стрїхови зилó с дїбричїм пїд ньу і кїдаїи камїни тай пїривáруйи жінку минї. 'Али жїнка кажи: Ни кїдаїти такє багáто камїни, бо йа ни можу стоїати ўже, така мóцна

пара. — Ни бі сьи ньи, достойиш. То с тебе слабість так виходит! Ї бирє ў міску воді і ростопіла цынў тай сипли тотό ў воду над головоў. Гей, ци ни напўдила ти сьи? кажи жіньцы. — Та, а йа знайў? — Та йак то ни знайиш, йак йис сьи напўдила? А можи чоловік коли па тебе крикнуў? Бо йа йіх, тих чоловікіў, знайў. Йа ўже се трєтого майў, абі йіх дьітькі вібрани. — 'Али ййі чоловік сидіт зо мноў тай кажи: То, чоловічи, вольў бим буў ў воду скочити, нйж йим маў сьи в неў жиніти. Пєрша була йак жінка, а се ўже ни знати аш шчо. — Тай зачинайи вона ўже по трєтий раз олово сипати, вігнгла тотό оливо в воді: Айа, напўдилас сьи. Дала сьи жіньцы напїти тоїі води на ўсы штіри чисти з міски, обльїла йі голову, чолó, плечі, рўки, нóги тоў водóў і такє шчось шєпчи, йак старій рабін. Тай ўзьїла мойў жінку, вісадила на піч голу, а сама до стола до крòплїў. 'Али прошу йа ййі: Та ўже зробіт кóло жінки, шчо маїити, а вітак сьи почистўйим. — Е, говори ти своїі, йа сьи ўже змўчила. — Кїнула ў себи йидєн так, йак ў бизóднью тай льїзи на піч жінку мйїцкати (мастити). Йак зачїла мйїцкати, а жінка так стóгни, шчо най Бог борóнит, мало з неїі душї ни вільїзла. Бо ў нас йак сьи сварї тай кажут: Бодай тьи бабї мастїли! А то хто сьи ўпади ў ворóшчинї рўки, то так, йак даўно зза наншчини під атамáнскі бўки. Тай злзыйи вона с пєчи: Чикай, йа шче зробльу примóву над водóў, дам ти такого зьїльи, абис ў дóма даваў пїти. — Нальїла зноў воді ў міску, накідала йакóгос росхїднику і пошиптала шчос там тай нальїла минї ў скльїнку тай кажи: На, сховай сисє дóбри, бо такого ў антицы ни дьїстаў бис і за 10 ринских. Бирє вона сьи стрйїови ворóжити, жінцьї пад головоў. 'Али стрйїна була ў дóма. А вони, ворошкї, кажут, абі знак приносїти. Тай зноў такє самє над водóў наворóжила йак минї, нальїла ў фльїшку тай кажи, абі до трох разыў тотό повіпївали, бо йак ньи, то ни помóжи. Цнтайў сьи йа ййі: Кілько вам сьи налєжит за ваши корóванї? — А так, кобї ни багáто, кобї й ни мáло, тра два рїнскі дáти. — Йа багáто ни мїслиў, віких бабї, на, кобїм тьи сьи йак найбóрши вітчинїў. А ў стрйїа тьїлько дєўйить шўсток, бо ў мєни за тоїи бїльши, жи мойў варїла й мйїцкала. Тай ми попрашчили сьи тай пойїхали до дóму. Прийїхаў йа до дóму, цїлком мойа жінка здорова ўже віт тоїі ворóшкє. Йак льїглá спáти, то ни моглá потóму ўстáти. 'Али поприходїли ййї сєстри, тєти: А шчо, йак? Лєкши, ци ньи? — Айа, лєкши, бо пїшлó бїльши йак пйїть рїнских, тай лєкши ў римєни. — Ей, то булó до неїі ни йїхати, бо вона віт такого ни знайи, тьїлько від золотникїў. Йїдь до Ныжнїва, там йи такий дьїл, Струк, то той віт страхў так знайи, страх. — Али йа каў: Йдыт ви, дурнї бабї. Ўже йа відьїў ўчєра, йак знайи. — Ей, та вона знайи, али віт йишчогó. — Дббри знайи, айа, бо віпила

сама можи з шитру; вона дужи добри знайи. Їа уже більши до ворожок ни поїду; йак хочи, най йіди зо мноу до дохтори. — Аїа, та шчо дохтыр до того знайи? — Їа такі ни поїду до ворошки. — 'Али кажи тэта: Та' бо він дбайи за неў? Узьйу за неў файний кавалок польи, тай рада, коби ўмерла й нипька, та би си ўзьйу йинчу. — Та шчо ви ў мени хочити, та чо йа поїду до того Ньїжнива? Тажи вона там була ўже ў двоох ворожок! — Е, тоті так ни зпайт, той дьд лыпши знайи від них. — Узьйу йа, заприх копы, йіду.

Прийіхау йа до того дыда, ўвйу жінку до хати, сказау помайбіг, він вітпіву. — Ци ни порадили би ви шчо мойі жіньці, дьдуньу? кажу. — Та чуму ны, пораджу. Тільки аби ви нькому ни казали, де ви були, бо йа ўже сидіу кілька раз ў арешты. — Ни бійти сьи, дьдуньу, йа ньїди, припїди ни скажу, коби лиш тільки допомгло. — Пеўни помози по мойі руцы. — І казау він конь загнати за хату, аби пыхто ни відьй і ўвйшоу до хати, розложиу с трісочок вогник, поста-виу оливо, аби сьи топїло, а ў мїску нальйу води і наклау на ўсї штири чїсти ножикіу ў воду і ўзьйу йакус там книжичку тай молит сьи пат тоу водоу. Помолиу він сьи с квадранс, бирє туту воду жїнь-цы з мїскоу над голову йидпоу рукоу і кажи хлопциви, аби подау йинму оливо. І другоу рукоу швітко вільйу ў воду, а оно брїзнуло і моцпо трїсло ў воды. І вітьгайи тогдї тото оливо з води тай кажи до мени: Йак бисти були шче пару день ни прийїхали, тай було би по жїньцы! Вона дужи тишкий дьстала страх. — 'Али кажу йа: Дьдуньу, ци будє йї лєкши, ци ны? — До дванацїть день биспєчни будє лєкши, али тра шче раз до мени прийті з неў. — Ей, кажу, та йа прийїду, лиш коби полєкшїло! — Їа майу ў Бога надїйу, жи вона пішки прийдє. — По тым шче зробїу другий рас так оливо над голо-воу тай третий рас так само тай кажи до жінки: Праўда, шчо вам так йак би сьи шчєс пхало ў горло такє гї палиц? — Аїа, кажи жін-ка. — Ну, то дьїкувати Бóгу, шчо вас Пан Біг надньїс судя до мени, бо ўжє бисти були й пи жїли. Али дївит сьи він ў туйу книжичку: Та бо ви ўже були шче дес ў двоох, ци троох. — 'Али йа кажу: Ньи тількиом ў дохтори буу. — А жінка пофатила тай кажи: А йа ни була ўже ту ў жидьїки йидної і ў Потόцы? Тажим йїздила вістрїнскоу фіроу с слабoу йидноу. — Е, вони ньчoго ни знайут до сєго, тоті, кажи дьд. — 'Али була шче зо мноу йидна кобїта, тай таїа кажи: Мoжи бисти миньї шче шчо допомгї, бо минє шчєс нудит? — Ей, чи-кай, най ўжє сї докінчу, пєрші. І ўзьйу хрест і книжичку ту до рук, зачїу шиптати над головоу, потoму над грудьми, дoсїть сь ўсїх шти-рoх бoкїу кoло жінки. Тільки йа зачуу йигo шєнтапы, шчо казау: Йди си на лысї та на пўшчі. І по ть хвїли ўжє скінчїу кoло мойї жінки

і пішоў на двір. А йа туйу книжичку ўзяў до рук і дўмаў собі. Можн йа сьн паўчу ворóжити з не́йі? 'Али там ни б́уло ў т́ы кв́ижичц́і лиш очина́ш, за молитви, і помилуй м́яа Бóжи і віруйу і так д́алы до кінь-ц́ьй. І поворóжиў шче шчос т́ы др́угі молоді́ци, а́ли йа ўже ни віды́ў, бо йа пішоў ла́годити віз, й́їзати до до́му. Даў йа то́му ды́дови 30 грéйцаріў, ќілько зажидáў, при́їжджійу на м́істо і кáжу до то́йі моло-д́и́ц́ы: Коб́и ти пита́ла, мо́жи ту шче дейа́ка й́и? Бо др́угий де́нь зноў гоні́ла би ми́не й́їйі фамі́льйаа до се́йі. І найшла вона́ й́аќус там Жиды́ў-ку, шчо кидáла кáрти. Ну, ходы́м шче й́ до то́йі, най ўже раз відб́уду так, й́ак ва́рту на силы́. А ти й́ди, пита́й шче де й́акóйі, кáжу молоді́ци, мо́жи шче де й́акá й́и, та най й́їх ўже ч́істо об́ид́у тут, аб́ім зноў шче ни й́їхаў де др́угий аб́о трéтий де́нь.

Ўходжу йа до то́йі Жиды́ўки: Дзв́нь до́брий, пáны! — Дай Бóжи здорóўйі! Прóшу сы́дати, го́сьты. — Вігпóвідáйу й́а: Шчо с такіх го́стий, шчо слаб́і. — Вон́і ў мéни, Бóгу ды́кувати, шчо д́ньи такі. Шчо ми́ны здорóвий го́сьть? Прй́їде, попо́йїет та́й підé. А й́ак прй́їди го́сьть слаб́é, то шче й́ до хáти грóші принисé. — Ну, кол́і то так, то та́кі принис́. Кажі́т но ви нам шчо. — Бирé вона́ кáрти до рук, зачи-на́йи м́ишйти. 'Али йа й́ї кáжу: То шчо, будéм сьн вóза грáти? — Ньи, то йа так; йа с то́го з́арас п́знай́у, й́аќу хто слаб́ісьть ма́йи, й́аќу хо-рóбу. — Ба, кáжу йа до не́йі: Та бо йа віды́ў, й́ак ў нас грáйут ў т́ы кáрти, то й́идéм пр́играй́é, др́угий віграй́é. А так й́ак ви грáйити, то відно, шчо ви ўсе віграй́їте. — Пита́йи сьн вона́ ми́не: Мо́жи то ва́ши ж́інки? — Ей́ ньи, то мойá сусы́да. — А чом́уш той гóспóдар ни прй́їхаў, шчо й́игó ж́інки? — Він шчос ма́йи там ў до́ма робóту, ды́ти і шче до то́го він ни кóнчи за неў д́ба́йи. Ты́лькó грóші даст, та́й ка-жи: Й́їгъ собі с ким хоч, бо йа ни ма́йу й́ак. Грóші ўже дай́. — Зна́йити шчо, вонó сьн шчос нап́удило; хоть пес, хоть чолов́ік. — А пи-та́йу йа сьн: Та кол́і? — Хоть ў де́нь, хоть ў ноч́і. — То мо́жи б́ути, бо він та́кий крикл́ивий, й́їйі чолов́ік, і шче пес й́и ў сусы́цтв́і... — Ну, ну, кáжи, чолов́ік напуд́ило сьн ў ноч́і, а пес над вéчир. В́и сьн дес видáўно віддáли ты́лькó? Ды́ти ўже ма́йити, ньи? — Йа моўч́іў; кол́і зна́йиш, то каж́. 'Али ж́івка пóфати́ла: Та трóйи ўже ма́йу. Двóйи ды́ўч́іт і хлóпц́ьи. — Ну, відити, клі́чи вона́ ми́не до се́бя до тих карт; з й́иднóго бóку два да́ми кóло ж́інки, а з др́угóго хлóпц́и. Та́й клі́чи ми́не до др́угóйі стáнц́ыйі: Ч́уйити, вонó ни й́и биспéчнйи. Аб́істи сказа́ли й́їйі чолов́ік, бо йа ўсе кáрти ќїну, і ўсе чóрны, то вонó ўмре. І ска́жати й́їйі чолов́ік, шчоб́и вонó сьн стирéгло, бо йа та́кі віджу так і там пока́зуйи ми́ны, жи вонó сухóти ма́йи, а то заразл́ива р́іч д́ужн. — А й́ак він ма́йи сьн стирéчи? — А вона́ каж́: Аб́и с тоў лишкóў ни й́їло, шчо вонó. с тоў квáрта, аб́и ян п́їло, нáв́іть, аб́и на то́й л́ушко

ни льгало, де вона спит. Навіть і дитини абі там ни було коло неї.
 — А шчо ж йїї йн такого? — Вонó, знайти, такий страх дїстало
 і йїї так нудит! — І йде зо мноў ўже до дрўгої стальцїї назад.
 Праўда, жи ви ни мóжити йїсти? — Та ни мóжу, вїтпвідайи жінка
 слабїм гóлосом. — Вонó минї так показуйи, йак би йа ў вáші кишкї
 була ў сирилїні. — А слабїй кўждий, котрїй йн, ни мóжи йїсти, бо
 йак би йимў ильаўдувало, то би ни буў слабїй. — Кáжу йа до неї:
 Йакі йїї рóдичі, жінки, аби сказала. — Мáма такий чорнобрїва, нивї-
 лїчкий, а тáто мáйн такий чпрвóний вус. 'Али тáто трóшка злóсьнї,
 а мáма нї. — Пірит тим чисом мамá йїї умérла ўже бóла штіри рóки,
 а тáто дванацѣть! — кáжу йа до неї. — Ну, ну, дóбри, вopó минї
 так показуйи, бо йн чóрний, али йа вам шче ни доказáла, вонї такї
 булї. — І ватхóдит на той чис тáйа дрўга молодїцї, шчо зо мноў
 приїхала. Питáйу йа сьи: А шчо, нимá ўже бїльши? — Та нимá. —
 Слáва Бóгу, шчо нимá, бó бим ту сидїў до нóчи. 'Али минї там йпднї
 казáли, аби йти до милосérних паньнїў до кльаштóру, то вонї шчос
 дадўт вїт тóйї слáбости. — А йа кáжу: То пїдѣти ви самї, йа ўже ни
 пїду. — 'Али тáйа молодїцї кáжи до неї: Кáжїт но ви минї шчо.
 — І, вам Богу дѣкувати, шче ни трѣба казáти. Ви здорóві. — Али
 вїтпвідайи молодїцї: Минѣ шчос гóловá болїт і нудит і то ўсе с по-
 луднї. — 'Али дївит сьи Жидїўка на зпїгарок таї кáжи: Зпáйти шчо,
 ўже дванацѣта годїна дохóдит до полуднї, то ўже минї так дóбри
 ни показуйи, тїлькó з раньї до одинацѣтої. — Ну, та шчо, кáжу йа,
 та шче лиш пїў до дванацѣтої, та ўже кáжїт. — 'Али моїá Жидїўка
 пообзїрала ўже той інтернє, жи йїї сьи ни видѣ з нáми і чїрис тóйи
 ни хтїла ўже тї казáти. 'Али Жидїўка хóчи й ни похóчуи, таї ро-
 скидáйи кáрти: Возмїт но ви, здоймїт! кáжи молодїцї. Вїдити, сьа
 спїдна кáрта, шчо ви здоймили, то се ви йн самї. А се вáши чоловїк,
 кóло вас стоїт і знайти шчо? Кїшко ви страх сьи напудили. Минї
 ўже типѣр показуйи. Йа собї пїрит тим думала, шчо вам нїц ни бра-
 куїи, áли тут показуйи. Йакїй той кáрта стрїпатїй! — А то була ди-
 ўїйтка. — І то дївїт сьи, вонó ў ногáх. Ви йак спáли, то шчос на
 пичї згўркало, дўжи мóцно. — Кáжи молодїцї: Та то рас кóти лá-
 зили таї аж горнї здрўлили і йа сьи була так настрáшила, шчо аш
 сьи чоловїка ймїла. — Ну, то нїц. Йа вам дам такий водá, абїсти
 йвгó пїли цїлїй тїждинь по кильїшку шчо днї нáтшчи і шче абїсти
 пїшли до ворóшку, шчо ўмїи óливо зливáти; і абї сьи ни задáўнило,
 сїми днїми, бó по тїм вaж жáднї дохтóри рáдн ни дадўт. І так бу-
 дѣти ўмирáти, йак той жінка. — Та кáжїт шче шчо, кáжи молодїцї.
 — Ой, колї ўже дванацѣта годїна дохóдит. Знайїте шчо? Ви шчос
 такѣ, нїби сьи будувáли, нїби шчос пирисувáли, нїби шчос купувáли,

ныби продавали, али шчос робили докончи. — А молодіцѣи кажи: Ми купили ў ийдного господари город, жи пішоў до Босьнійї. — Ну, ну, вїдити, так вонó стойїт ту; звайнти, йак би ви були прийшли пїрит полудним, то йа би вам була чїсто розказала, али типер вонó минї ўже так ни показуйи. — Ну, а шче мóжи шчо там. — Ту шче йи, али ни мож дóбри так... Ту минї показуйи: Ваш чоловік вас льубїи, Бóгу дякувати, али дес тїльки йак сѣи напїўт, то льубїит вас так штуркнўти, ни ўдарити, али штуркнўти. — Айа, дéколи йак з окáзьїи прийдé, кажи молодіцѣи. І звайнти шчо? Маїнти трóйи дьїти, файнї хлопчики три. — 'Али йа ў сьмїх і тайа молодіцѣи, тай мойа жінка, хоть слабá, али сьмїйї сѣи, бо ўже йї шчо? Бо ў тóйї молодіцѣи ни бóло нїкого ў той час, лиш вонá тай чоловік. Навіть і слугї ни бóло. Тай кажи молодіцѣи: Ў мéни дьїтий нима. — Ну, то шче будéти мáти. А мóжисти мáли ўже? — Нѣи, ни мáлам шче. — А даўнó ви ўже пїбрали сѣи? — Ужé дéўйить лїт. — Ну, вїдити, то шче будўт дьїти. 'Али йак бисти рáно були прийшли до мéни, йá би вам була ўсё докладно вїказала, йак бóло і йак бóди. Тай ми сѣи посьмїйáли трóха, дáли Жидьїўцї по 20 грéйцарїў... 'Али кажи Жидьїўка до мéни: Звayнти шчо? Минї тáкі ўсё сѣи вїдит, шчо ви тóйї жінки чоловік. А вонá минé по тьїм пїзнала, шчо молодіцѣи самá давáла грóші, а за жінку йа пятїў. 'Тай ми ў двéрі: Бувайти здорóві. 'Али Жидьїўка кажи до мéни: Чикаїти, шчос йа вам маїу, газдўнью, шче сказáти. Вáши жінки ни вїйди. Ви йи ни журлїві і ни журїт сѣи тáкі. Ви будéти мáти так о на óсьїнь дрўга. А то бóло ў сáпаньї. І абїсти сѣи стирéгли, абїсти від пéйї нѣц нѣи йїли, нѣи пїли. — Ну, будь здорóў, старá, сказаў йа по дрўгий раз, тай дякуйи ти за наўку. І йа пішоў до кóний, а вонї шче обї с тоў молодїцїў пішли до кльаштóру.

Прийшли там, сказáли шчо, дáли йїм милосérнї паниї йакїхос цукóркїў і приходѣи вонї до мéни: А шчо майити? питаїу сѣи. — Та от дáли нам тáких пїгўлкїў вїт тóйї слáбости. І казáли, жи йак бóди лéкши, то абї шче прїйтї, вонї шче дадўт. 'Али йá сѣи подивїў, а то бóли цукóрки ў тьїм пудéлку. Тай звьїў йа шчос пáру тїх цукóркїў. Дўмайу собї? Мóжи й йа будў теньгїшчий. Йак то слáбїм помагáйи, то й минї помóжи. Скуштуваў йа, а то тáкі солóткї і тáкі малéнькї, плїскóватї, крўгльї, шчо ў склéпї мóжна ўзьїти за грéйцар сто. Посїдáли ми і поїхаў йа до дóму.

Прийжджїйу до дóму, бїрў йа сѣи до свóйїх лїкїў, жінку лїчїти, шчо минї йїдén чоловік оповїдаў. Принїс йим за 4 грáйцари пїва, загрїў йим, збїў двї йайцї, прїмїшіў і даїу жїньцї пїти, так шчо мош тéпли. Жінка скуштувáла, тай ни хóчи. Кажи: Сисé ви дóбри, до чóго минї тáкі лїки? То ототї пїгўлки дóбри від милосérнїх пап-

ныў. — 'Али пий; йа стаў над неў: Мўсиш віпити. І постиліў йа йі: Лыгай спати. І прикріў йа йі з головоў, абі сьи спотїла, бо вона була дьїстала запальнїнь пльуц; була сьи зыгрїла і напіла сьи водї, то минї дõхтыр казаў, шчо ньчõ ни помõжи, лиш тẽпли шчо пїти і потїти сьи, і абї обгрївати. — А вона минї кажи: Ти хоч мине задушїти, шчо так мнї ўкриваїиш? — Уже минї ўсьо йїднõ; йак сьи задушиш, то тьи ни буду бїльши возїти по тих богах і грõшї за дурно давати. — Поўставали ми рано, пїтаїу йа сьи: А шчо? Йак тобї? — Та ўже трõха лѣкши. — Ну вїдиш, то вїт тõго пїва. — Айа, то минї вїт тõго дїда лѣкши. — Ну, вїд дїда, ци ни вїд дїда, буду йа дальї свойї дьїлõ робїти. І зноў так йїдєн вѣчир робїў йим і друкїй, шчõс кїльканацїть раз. І зачїло йї сьи трõшка лѣкши робїти ўже, али вона ни хõчи пїти ўже. Кажи: Се нї до чõго. То минї такї вїт тих нїжнїўских помагаїи. А ти мине лиш дурно мучиш. — Ну, то йак так, то лїчї сьи сама, йа тьи ни буду. — А тота вода, шчо Жидїўка дала, шче стоїала, бо йа йї ни даваў і вїд дїда йакїс корїнцї. Зачїла мойа жїнка пїти тї лїкї, зачїло йї зноў затїгати чим раз душчи. Аж зноў носходїли сьи йїї сестри тай тетї, тай кажут: А шчо, ни лѣкши? — Та булõ йї трõха лѣкши зразу шчõс пãру день, а типѣр ўже зноў гїрши. — Ну, то бирї шче раз де йїдь. — Йа ўже бїльши нїгдє ни пойдї, йак хõчи, то най йде зо мноў до нашõго дõхтори, вїн йї звїзїтируйи, йак помõжи, дõбри, а йак нїи, най ўмираїи. Бо йа йак шче озмї йїздити по тих ворошкãх, то вони ни так ў мени озмїт кõнї, али шче й сорõчку скїгнут з мени, шчõ сьи лїшу гõлий. — Ну, ну, то йди шче до дõхтори з неў, кажут вони. — Пїшõў йа до дõхтори.

Звїзїтируваў йї дõхтор і такõж ни мїг йї збадати дõбри, шчо йїї йи, пѣуни чїрис тõйи, шчо йїї бабї позапãрували, бо йак тоўмацкїй дõхтыр мїг згадати, шчо йїї йи, то й сей повїнин. А вїн минї казаў, шчо то така слãбїсьть, жи ани крõплїў нїмã такїх, ани пїгукїў, аби йїї позбўти сьи. Тьїлько йї тра опирувати і то мўсїт робїти вилїкї дохтõри. — Прихõджу йа до дõму, тра сьи ўже й собї стирѣчи, бо абї йа шче пõпри нью ни ўмираў. Ни йїў йа ўже ани стõїї мїски, шчо жїнка, ани лїшкоў тоў, хõг би йак і найчїстїйши вїмита була. 'Али жїнка сьи додивїла і зачинаїи плакати: Ти ўже сьи мине цураїиш, кажи минї, ти ўже за мпоў ни дбаїиш, ти ўже думайиш за йїнчу. І зачїла плакати: Дьїти-ж мойї, дьїти, пропãлисти, йак йа ўмру. І минї слõзи такõж пїшли ў очѣх ў той час. Узвїў йа сьи, зьїбраў чим скõрши і пїшõў йим сьи пїтати свõго лїкарї, шчо то за слãбїсьть, бо минї нїжнїўскї божїцї казаали, шчо то йи сухõти, то йа сьи стирїх чїрис то. Прийшõў йа до дõхтори і кажу: Слава Йесу Христї. — Вїтповїў: Нã вїки Бõгу слава. Сьїдаїти си. І шчõш там чувати, шчо скажати,

лѣкши жінці, чи нѣ? — Та де лѣкши, чим раз гірши. Кобі ви мипі сказали, шчо то йи за слабѣсть ў нѣйі. — То йі пыц ни йи такѣго, то йіі кѣшка опухла і па тѣй ради нима с крѣплѣў, алі йіі би робити опирацѣйу, алі ў вилѣких дохторѣў. 'Али вона мѣжи про тѣй жити, тѣлько ни доўго, піў року найдалѣ. Най нѣц пи робит і ўсе най маснѣго шчо звѣст. — Та де вона гѣдна робити? Вона й ходити ни гѣдна. І ўвѣў йим, пішѣў. Вѣходжу йа від дохтори на мѣсто, а то буў вѣторок, а ў нас той день йармарок. І здѣбайи сѣи зѣ мноў тѣта жѣнѣча. Дѣ ти ходіў? питайи сѣи минѣ? — Ходіў йим до дохтори. — Ей, ти до дохтори, ни знати чѣго. Ти йїль з неў шче до Кѣлиниц, за Тоўмач, там йи така ворѣшка, шчо так знайи, шчо хѣба би мала ўмерти, аби пи вѣйшла. У нас йидна бѣла така слаба, шчо ўже ўмирала, тай вона дала раду йіі. — Ей, йа бѣрши пойдѣ до дохтори до тоўмацѣго. — Балакайим ни тѣйи, попрѣступали шче бѣльши бабѣ, а йидна мойа кума: Ей, шчо до дохтори; йити, кѣми, до тѣй, шчо тѣта кажут. Вона так знайи, шчо страх. А дѣкотра баба кажи: Йидѣ до Дѣўгого. Так йїх бѣло зо двѣцѣть і кѣжда найшла минѣ по ворѣщѣ. Али йа кажу: Йа до них бѣльши ни пойдѣ, до дохтори, йак схѣчи, то пойдѣ. Знайти ви шчо, кажу йа йим. Майу шче йиднѣго конѣ і корѣву; йа корѣву продѣм і вам дам сто рѣнских, алі найдыт такѣ ворѣшку, абѣ йі вѣлѣчила. 'Али грѣші аш тогдѣ, йак будѣ жѣнка здѣрова. — Знайиш шчо, сѣнку, кажи тѣта і глѣдит минѣ по лицѣ рукѣў. Послѣхай минѣ, пойдѣ шче з неў до Кѣлиниц, ўже бѣльше нѣде ни пойдѣши вѣтак. — Та йа би пойдѣаў з дѣсѣть раз, ни раз, кобѣ лиш помогѣло. 'Али то шѣода за дѣрно грѣші давѣти. — А йакѣс там на бѣцѣ шѣпчи: О, чоловѣкови страх ў голові жѣнка. Йак сѣсѣй ўмре, тѣ си возьмѣ сѣвижу. — А йа тѣй йак ўчуў тай кажу: Ну, то ўже пойдѣ, алі абѣ ви прийдѣли до мѣни, то йа з вами пойдѣ ўраз. — Та колѣ? — Аш ў чѣтѣр, бѣрши нѣи. — У чѣтѣр рѣно прийдѣла тѣта до мѣни, запрѣг йа кѣны і пойдѣаў.

Прийдѣли ми кѣло йиднѣй кѣршми і кажи тѣта: Возѣми но ти хоть з лѣтру горѣўки до тѣй ворѣшки, бо йіі йак ни привѣзѣ, то вона сѣи гнѣвайи. — Ей, кажу йа, йа сѣи вирѣйу і колѣ вона хѣчи горѣўки, то вона нѣчѣ ни знайи. — Та ўже йидѣ, кѣда сѣи пѣстиў. — Увѣў йа горѣўки, шчем ўвѣў ў рѣзникѣ фѣнт солѣниі, прийдѣжйим ми до тѣй ворѣшки, а там йи шѣос кѣлькацѣть фѣр, шчо попрѣвозѣли такѣж слабѣх. Кажи тѣта до мѣни: Злѣсѣм ўтрафѣли, тѣ би йіі дѣжн просѣти, абѣ нас доўго ни тримала. — Ей, шчо прошинѣи. Йа йі дѣбри заплачѣ, тай... — Ей, шчо с плѣти, вона хѣчи шче й прошинѣи. — Уходѣм ми до хѣти: Слава Йѣсуу Хрѣстѣу. — Дрѣгѣ вѣтѣвили: На вѣки вѣком, а вона минѣ кажи, ворѣшка: Е, вѣлай ти сѣи хоч ўже жѣнитѣи.

— Ей, та де живіти, жінка ми слаба. І кланьїйу йа сьї до неїї і цїльуу ў рўку, аїли с йакїм сєрцїм шчїрим, нїчо йак бим сьї ни брїдїу, то бим зубамї пиритьїу, шчобї йї відлєтыла. 'Али йа йїднako лише дьїму зробїу, нїчо йа йїїї поцїльуваў, то тьїлько сьї вўса дотуїли рукї, а гўби то шче буїї с пїўтора цальї від рукї, бо ў мєни вўса вилїкї і на той чїс шче буїї побўринї, жим ни пригладїу йїх. Тай кажу йа до неїї: Мобїбїстї шчос мбїї жїньцї поворбїжїлї? — А вона сьї на мєни ўзлбстїла: Йа ни йї жадна ворбшка, йа льїкарка. — Стаў йа тай думайу: Шкодa мбїїх вўсьїу, шчом прїтульуваў до рукї. А йак бим буў шче і губамї поцїльуваў, то буў бим позaўчїрашнїу стрaву вїблїуваў. Тай пїшбў йа на двїр і зaрaз пооптїраў вўса і даўїм кбнїом йїстї. І сьїу йїм, закурїў собї дзїгар на вбзы тай думайу собї про тїу льїкарку. 'Али тєта вїхбдїт: Хбдї по, кажї, до хaтї, ўнїсї горїўку та почїстїуїм йїїї! Увїйшбў йа до хaтї, постaвїу горїўку на сьтїу, солонїну і хлїб такбж, а тєта кажї: Пїї по горїўку до неїї. — А йа кажу: Та йак, йак вона бaбу вбндє шурўїн. А то бaбїско такa тєнїга, йак кбїла лїжїт, цaлком гблa, горїлїц, а йа дїуїу сьї на тїу роббту, а ту пбўна хaтa лїудїї, мбжї нас бўло с пїїтнaцїїтїро, тай собї думайу: Тобї ни тра, абї бaба мастїла, aїли тїбє тра, абї дббрїї дьїд вїмастїу, тб бїс брїкалa, йак кбїла. Тай тєта дьўхaїї мїнє, абї йа пїў горїўку до тбїї ворбшкї, а йа кажу: Пїїїтї вї. А йа ни хбтыў і такї ни пїў, бо до неїї хтo пїї, то ў рўку цьїльўїї. А йа собї думайу: Колї тї мїнє, тєтo, судa спрoвaдїла, то цьїльўїї тї. І поцїльувачa старa. Вїгмє. Тай тєта папїла сьї горїўкї, нальїлїла ворбшцї, даїї йї і цмок ў рўку. А мїнї сїїна пїшлa обoмa ббкaмї рбтом, шчом мaло ни блїунуў, шчo вона рўкї мaлa закбчєнї по самї лїкты і мнїїла сьї ў тї бaбї, так йак жїнкї кблo вaлькїу, йак хaту вaлькўїут. 'Али тaїа слaбa с пбстїлїї кажї: Еї, ббршї пїїтї, та мїнє ўжє домaшчуйтї. — Е, почкаї, зaрaз, кажї ворбшка, най йа шчє вїпїу дрўгїї. Вїпїла йїдєн, дрўгїм закусїла, а йїстї ньїц ни хбчї. А бaба тaїа лїжїт горїлїц, чїстo гблa, тьїлько обї рўкї поклaлa на ту нўжду. Бїрє сьї тoтa ворбшка до тбїї далї до роббтї і зaчїнaїї промбву на пбстїлї. Шурўїї рукaмї по цїцкaх тай кажї: Отут мїнє помацaтї. Пїшлa нїшчї рукaмї до ньїг, тай зноў пошурбвуйї і зноў прїмбўлїїї: На горї помацaтї, а тут мїнє пошургaтї. А йа на той чїс пїў горїўку, кїнуў кїлїшок тай ўтїк йїм с хaтї, бб мї бўлб стїднo, бо там кблo тбїї слaббїї лїжїлa шчє дрўгa хбрa на лўшку, а йїдєн хлoп на зaпїчку горїлїц, а дрўгїї на лaвї, а рєштa сїдїлa і стoїлa. 'Али вїхбдїт тєта зноў до неїї тай кажу: Прoсбїт йїїї, най шчo рббїт, а мбжї ўжє шчo рббїлa жїньцї? Най лїш доўгб ни прїмбўїїїї. Йдїт вї до хaтї, а йа їду до кўзьнї, до сїна тбїї ворбшкї, мбжї мїнї бї кбнїї

пігуваў, бо ми йіхали гостінцем, тай си рогі пооббивали, шчо були босы. Тай кажи тэта: 'Али дай шче на горіўку. — Абó ўже тóйі нима́, шчо була на столы? А там бу́ло пірит тим піўтора фля́шки, йак йа надыйшоў і свуйўм поклаў фля́шку. — Та де, ўже нима́. — А деш? — Та віпили, бо вона́ рас по́при рас пий. За́кім йидного слабóго обрóбит, то з дэсыть кильішкіў віпий. — То дóбра з не́йі ворóшка, йак вона́ по кілько пий. То йак би шче й такій ворожб́ит, а запёрти йіх до лóху, то вони би тэньго ворожили. Бо йа видыў, шчо вона́ дўжи дóбри зна́йи і шче до тóго ф́айну примóву ма́йи. Даў йа тэты 70 ѓра́йцаріў тай кажу: Най йак найбóрши рóбит, аб́исмо йіхали. Вона́ так зна́йи вóрожити, йак ў мóго сусы́ди йи на об́и óчи сьлы́на і на нóгу крив́а ко́біла, зниц́рку роб́ити. Тай ўв́ийшоў йа до кўзьпы тай дўмайу. 'Али ў ты хв́или причёсли горіўку тай зноў клічи минé тэта. Ход́и до х́ати. — Йа ни п́иду. Йа шче дам з па дв́и лы́грі, а сам пи хóчу п́йти. — 'Али ход́и, бо вона́ ка́жи на тэ́би, шчо то йаќис ну́риц. — Йа ни йи ж́адний п́уриц, йа такій сам́ий, йак і дрў́гі, прóстий чолов́ик, т́илько йа сьи ни мóжу свóйіми оч́има див́ити на й́йі ту робóту, а вух́ами слўхати тот́у примóву. — 'Али ход́и, то на́ша б́ід́а, ти мўсиш тирп́ити, бо йак й́йі ў п́идлад ни йти, то вона́ дóбри ли зрóбит. — Бóрши бим п́ишоў п́ид зёмльу, йак до не́йі до х́ати. Тай ни хóчу йти, а́ли мўшу. Бо й́а би ни сто́йаў, аб́и нона́ й ны́ц ни роб́ила ж́іньцы́, бо виджу, шчо ны́чó ни зна́йи, тай ўзьиў бим ж́інку на ф́іру і по́й́хаў бим, а́ли пот́ым би дрў́гі каз́али, шчо буў ўже ў ворóшки і ни хтыў чиќати і по́й́хаў до дóму, аб́и ж́інка ўмёрла, аб́и ворóшка ни лы́чила, аб́и маў бóрши дрў́гу. Йду йа до х́ати, т́илько йа ч́ирис порі́г, а ў ты х́аты так дўшно, бо вона́ ф́урт пали́г, так йак ў ла́зни. Тай бирé кильішок до рук, вóрошка, тай п́ий до мени горіўку тай ка́жи: Ге, ни б́удниш сьи шче жин́ити, н́и. Й́а виджу, шчо ти хоч дўжи дрў́гойі ж́інки, а́ли тра́ба шче ко́ло сё́йі. Тай ў лы́ві ру́ц́ы трим́а́йи кильішок, а правóу руко́ў бирé сьи за грў́ди: Отўт минé, пом́а́цай м́йи! А потóму руку ми́жи нóги: Отўт минé, вішурга́й м́і. — Стаў йа так, йак ў ко́вальих (мурашках). На́й би публь́ика шчо хот́ыла говор́ила, та най би хот́ь сьв́иты́ образ́и с х́ати пов́ино́сила. Нап́иў йа сьи тóйі горіўки, ци хóчу ни хóчу, нис́у до гў́би так, йак йакў тр́йку тай йим трóха покўшиў, тай бирў тай кладў. А вона́ ка́жи: Е́й, то йаќис шль́ахтич вили́кий, шчо він ни хóчи п́йти. — Та йак йа будў п́йти по́ўний, йак йа трóха ўзьиў і то віпл́унуў, а йак би по́ўний віпиў, то бим го ві́ригаў, та́ би каз́али, шчо то йаќис такóйі свин́ьчóйі натўри, шчо т́илько набраў, шчо аж наза́д вирта́ў. А йа тóго д́ни, ўже сóнци бу́ло п́ит полў́дним, м́іг бим буў сьи за́причашч́ити, йак бим буў дай́гар ни куріў. Тай ві́таив́а́йу йа сьи до не́йі: Бў́т́ьти такі дóбрі. Пит́ришко, та роб́ит шчо мо́йі ж́іньцы́, бо мин́ы би

йїхати до до́му, ни ма́йу часу́. — Ге, ба, ни ма́йши ги часу́, ги хоч, коби́ вона́ бо́рши загиба́ла, та абіс жини́ў сьи, а́ли ни ўмре. — Їа йїи́ за обра́зи, а вона́ за гарбу́зи. Піп у́ дзвін, а ды́тько ў кле́пало. Тай по ты́ розмо́ві бирé вона́ ў мїску водї, льльи́ і му́йу жінку ко́ло стола́ кладé: Сыда́й си, нибо́го, та най буду́ тоби́ ўже шчо́с робі́ти! І за́чила о́ливо зливáти. І за́чила шчо́с там бала́кати, шчо́ то бу́ло. 'Али йа́ пішо́ў с ха́ти до ку́зьни, абїм ко́ны піткува́ў. Ты́лько кова́ль зля́годиў шті́ри піткóви, тай післа́ў ми́нэ, абї йа́ ко́ны віложи́ў в во́за і приві́ў ко́ло ку́зьни. Прихо́джу йа́ ко́ло во́за, за́чїў ко́ны віпрі́гати, а тэ́та ви́ходит с ха́ти тай ка́жи: Запрі́гай, бо будéм йїхати до до́му. — Та чуму́? — Тэ́та ты́лько відмо́вила: Ўже бїльши ны́гдé ни бу́диш йїхати. — Та шчо́, йак, скажї́т, та пай йа́ зна́йу. А вона́ йїи́ ни на́рила, а́ны мастї́ла? пита́йу сьи тэ́ти. — Ньи, ньи́ц ни робї́ла, ты́лько о́ливо зыльльї́ла тай ми́ны потї́хо сказа́ла так, абї жінка ни чу́ла, шчо́ шко́да шчо́ робї́ги, бо вона́ с то́го ни ві́йди, коби́ хоть до до́му живу́ завéсти, абї де на доро́зы ни ўме́рла. — Ўже йа́ й ко́ны ни кува́ў, запрї́х до во́за і ўїо́ до до́му. 'Али мо́йа жінка сьї́ла на ві́з і ни мо́жи сиды́ти, надé. Йа́к би йї́ тэ́та ни трима́ла, то́ би і піў ми́ну́ти ни сто́йала. 'Али тэ́та трима́ла йидно́ў руко́ў за плéчі, а дру́гоў за гру́ди. А вона́ го́лову так спу́сти́ла, йа́к би ў́же в не́йі та́кі дух ви́ходи́ў. Йа́ сьи си́уди́ў ў́же сам і ўві́риў йим, шчо́ вона́ зна́йи, то́та воро́шка. Прийї́хаў йа́ до То́ўмачи́ до мї́ста, ви́ныс йа́ жи́ньцы скльї́нку пї́ва і жінка трóха ві́пила і йа́ за́рас по́йїхаў. Зробї́ла сьи ги́ чирствї́шча. А ў то́й чис, йак вона́ ў то́йі боги́ны бу́ла ў ха́тї, то ві́т то́го пү́ху і дү́ху, вона́ бу́ла так слаба́, туму́ так дү́жи ты́шко зы́ўйї́ла бу́ла. А йак пї́ва ві́пила, зробї́ло йї́ сьи трóшка холо́днї́шчи і ле́кши. Йї́дим ми́ до до́му, і доро́гоў с тэ́тоў обо́йи розпо́льийи́м. Ка́жи тэ́та: У́же бїльши ны́гдé ни по́йїдиш, бо ко́ли воро́шка ка́зала, жи́ вона́ ни ві́йди, то пе́ўни, жи́ ўмре. Йа́ ў́же то́би́ сама ни ка́жу бїльши ны́гдé йїхати. — Прийї́хаў йа́ до до́му і ни ди́ўйу сьи, шчо́ воро́шка лы́чи́ла. Буду́ йа́ типéр сам лы́чи́ти. Запрі́ў йа́ пї́ва піў гальби́ так, аш кнї́ло, дві йа́йцї ў́биў, пиримі́шїў, ўкри́ў до́бри йї́, даў йї́ ві́пити. А вона́ ми́ны ка́жи: Йа́ ви́джу, шчо́ ти хоч ми́нэ заду́шїти. — У́же ми́ ў́сьо йидно́, ў́же типéр сьи ду́шї. Йа́к ма́йши жити́, то жи́й, а ньи́ то ўмира́й. І робї́ў йа́ йї́ то́й інте́рис кїлькани́цїть ве́чирї́ў, хоть вона́ ни хты́ла, а́ли йа́ си́луваў і мýсила пї́ти. До па́ру не́дыль ста́ла мо́йа жінка здо́рова і Бо́гу дя́кувати і до пї́шка. А йа́ вози́ў від Никола́йа, від гру́дны, до Пе́тра, цы́лий пі́ўрик, шчо́ ни бу́ло ти́жњи, абї пи́ буў ў воро́шки і то ў́сьо за дү́рно. Віно́сиў гро́ші за фа́йны бикї́ до тих бо́гїў, а пї́во ми́нэ коштува́ло ў́сього ко́рону.

371. Злодій, перед яким втепали ся замки.

Буў один Мацько Ляпйак, с Пужник. Пойіхаў він на спацір, йак служуў при воеьку, при уланах і цілій цуг пойіхаў, прийіхаў з ними так далёко за сіло, а там йи один домок файно забудований. Прийшоў він до тої хати, пообзираў і дїсит сьи, йак там ў коморі замки находьи сьи. Стойіт комора на підлозьі, коло неї замок вісит, колотка теньга, так йак шипка вигльідала. Прийіхали лиш с спаціру, скочиў він до ковальа, ўзьиў собі рєшпіль (пилник) і говорит до Івана Кіндрата: Івани! Підєм ў вєчир там, дємо обзирали, дє йи виліка колотка коло замка. — Вітвідайи Іван до Мацька: Йак ми там зайдєм? Там йи два нєи припійтих на ланцах. — Ой ни бі сьи, дурний, ми собі дамó раду. Озмєм си зрібний клубок, намастимó лїном, пєс сьи будє забаўляти, а мї сьи будєм до комори добувати. — Узьиў дручка до рук, заважиў за двєрі, ни рушайут сьи. Викигайи пильник з за пóйаса, пиритєр скоўбу, пробуйи дручком другий раз. І мїслит собі: Там йи вилікі грóші, коли на два замки замкєно. — Поважуў він другий раз, віхопили сьи двєрі, ўходит до сиридїни і шукайи за скриниў. Висувайи шуфляду, намацуйи пийтку грóший. Йак намацаў пийтку грóший, аш'типєр ўжє хорóший. Дыбраў скóрши охóти більши, шчє трісє Ляпйак гірши. Надїбаў ў бантах сáло, вітєх-за двєрі, подайи Іванови Кіндратови. Подаў йигó за паркáш, а сам зачиў шчє шукати за йинчими річами. Надїбаў прїдива пийть повісим, шчапйў тотó до рук, вінóсит на двір, кажи: Івани, ўжє більши нима нїчó. — 'Али шукай, бо шчє шчòє йи! — Надїбаў він шчє штїри мїрі полотнá, мїрийи чїрис хату, йи віт пóстилы до вікнá. Йдем ми обá дорогоў, пирипускайим сьи: То він нисє, то йа нису, аж на мїны сорóчка мóкра. Кажи Іван: Ти, Ляпйак, гадайиш минє обірвати коло тóго сáла? — Ўзьиў він то сáло, нисє сам. Привóсит до касáрнї, побудйў рекрутыў: Йїшти, хлопцї, сáло і ни признáйти нїгди нїкóму, вітки вонó тут постáло. — А до тóго гóсподари ходйў вахмáйєстир до донькї. Сказаў гáздá вахмáйєстрови, шчò ў нєго пропáло тóїї ночи: прїдиво, полотнó, сáло. Йак би то булó дóбри, кобї ти минї тотó найшоў. То йигó нїхтó ни шчапйў, йак улáни. — А вахмáйєстир кажи: Чикай! Прихóдит до дóму і тромфуйи улáни, ци ми знайди. Пітхóдит, ци би вонї сьи котрий ни признáли, жи шчòсь знайи о тым. Клічи штельфиртрєтира Кіндрата вахмáйєстир Крушїньський. Прихóдит Іван Кіндрат, салытируйи і питайи, чó вáхмієшт хóчи. — Котрі улáни дóма ни ночувáти? — Ушїєткі ночуйут. — Улáни сáлá закрáли ў силы. — Проши пáна вáхмієшта, улáни мої ўшїєткі дóма почуйут. — Чикай, улан штильфиртрєтир, побачим, ци будєш ка-

пра́лем. — Стаў Кіндрат і задумаў сьні. Кімніт він за то сáло, áли нн скáжн, хóть бн шче б́ули шт́іри л́ўдн. — Мнльд́уїн пан вахмáйстнр до пáна рíтмáйстрá, шчоб́ї ўз́ьїгн у́лáни до гоптáху, аб́ї стáли і трнмáтн, жнб́ї сьн прнзнáли. Над́ьїшóу пан рíтмáйстнр і антрн́тўїн л́ўдн. Морóс т́áшкнї на двор́ї, ѓршого нн б́удн; їáкжн- в́н їїх з́їбраў бá ї до ќупн, котр́їй гóлнїй буў, гóлнїй: у́лан Хóлод гóлнїй буў т́áкжн, їáк му морóз доќучнїу, м́усьїу з́їзнáтн, шчо Лáпнáк ход́їу с п́їльннком сáло добу́вáтн. Добуў Лáпнáк, шчо в́їз́ьїтá ўпáлá на цáлнїй цуг, за сáлом шу- кáїут, пнрнтр́їсл́ї ўс́ї л́ушкá і ў цáл́ьї шкáдрон́ьї ўс́ї стр́їхн, н́ьїгд́е нн мógл́ї знáйт́ї. Говóрнт рíтмáйстнр до у́лáнá Хóлодá: Ѓáк тн знáїїш, шчо Лáпнáк шчáпн́їу сáло? — Бо в́н прнв́ьїс до кáсáрнн́ї і будн́їу ўс́ї рнкр́утн, аб́ї вон́ї б́рáли сáло, ї́їлн. — У́лáнн Лáпнáк, прнзнáї сьн, цн то прáўдá, бо Хóлод за т́ебн сьв́їад́уїн. — Пáнн ротм́їстшу, сáло їн. — Скáжнж де? — Ѓáк їá мóжу скáзáтн де, їáк тáкá на шкáдрóну т́ьшкá в́їз́ьїтá пад́е? Гóловн внл́їкн мáїїтн, тá за сáлом шука́їтн. Хóть мáїтн, хóть нн мáїтн, то го нн знáїд́етн. — 'Алн Лáпнáк, прнзнáї сьн, бо Брн́ѓїткн чнкáїут. — Лáпнáк кáжн: Сáло їн ў ц́угу, áлн вн їн́гó нн знáїд́етн, хóть бн́етн шче б́їльш́ї гóловн мáлн. — Так рíтмáйстрóвн пр́їкрó стáло, шчоб́ї нн б́уло б́їльшого ф́їльзóвфá по Лáпнáкá. Ѓáк рíт- мáйстнр ўм́їїн ѓустó шука́тн, á Лáпнáк ўм́їїн шче густ́ьїшчн сховáтн. Ѓáк шука́лн, тáк шука́лн, нар́ешт́ьї на т́ьм сьн розн́їднáлн. Повнртáїї сьн до Лáпнáкá зноў рíтмáйстнр: Прнзнáї сьн, бо Брн́ѓїткн чнкáїут. — Ѓá ўже сьн прнзнáў, нáї лнш́е шука́їут, бо їн ў ц́угу сáло. — Т́áжн їáк їá тнб́е, Лáпнáк, нáїшóу, жнс сьн м́усьїу прнзнáтн, тáк м́уснш і по- кáзáтн. Гáптáх! — Ѓáк Лáпнáк стáў гáптáх, їáк їн́гó рíтмáйстнр ў п́ї- сок ўдрáў, áш м́усьїу сьвóїїмн оч́їмá покáзáтн, де тóтó сáло стóїáло. Вонó їн тут п́їд стáїннїу, де тр́угльá стóїїт, п́їт тр́углн́їу, де сьн гнн́її в́їкндáїїн. — Лáпнáк, де р́ештá б́їльшн р́їчн́їу? — Ѓáк їá покáзáў, де сáло, то ї р́їчн тáм, де сáло. — Шука́їут, шука́їут, не ўдáїї сьн їїм, аб́ї знáїшл́ї. М́усьїу Лáпнáк покáзáтн, де полóтнó стóїїт: П́їт кон́ьом Етельнр́етом, тáк нáзнвáў сьн, ў штóньт́ьї зäпáкóвáнн. — В́їтьїг полóт- нó: От їн óздн. — Лáпнáк, á де шче їн пр́їднвá трóхá? — Пáнн вáхм́їстшу, чнмá лнш́е п́їїть пов́їснм. — Á деш? — Ѓá ў ц́угу. — В́їльз нá стрнх, зннмáїї мáнднль солóмн зó стр́їху, розн́їзуїїн їн́гó і в́їтьїгáїїн пр́їднво. — Лáпнáк, прнзнáї сьн, де п́їїть р́їнскнх грó- шнїї. — Пáнн ротм́їстшу, ў м́енн ўз́ьнїу трóхá Чм́їлá, трóхá Ш́їмшун, á р́ешту Ѓáнкнль. — Зá шчó тн їїм дáў? — О́днóму дáў зá гор́їку, др́угóму зá бул́кн, тр́етóму зá снр і ўс́ї тр́ї сьн под́ьїл́їтн. — Ѓáк сьн Лáпнáк прнзнáў зá ўс́ї шт́ўкн, ў в́ечнр ó чнтв́ерт́ьї гóднн́ї бнр́ут Лáпнáкá до внл́їкóїї м́ўкн. Прнвнл́ї їн́гó нá вáхц́їмбру, зäмкн́улн го ў гáйдáнн: Тнп́ер тн Лáпнáк снд́ї тут до корóткóїї мáмн! Снд́ьїу Лá-

пйак три дни. Віпустиў йигó на гоф, походиў Лápйак дві годінйі, за-
пйрайн йигó назáт самóго. Дрúгий день пускайн йигó і думáйн собі:
Чó ти будéш так дúрно сидýти і минаш фасувáти? Йди до магазйну,
та будéш мýндур кльúпати. — Кáжи Лápйак до вахмáйстра: Йá шче
контитнйшчий, абйм пішóу на ййнший сьвіт, бо тут зле, ўсе замкнénий,
та замкнénий. — Пішóу до магазйну, кльúпаў мýндур цáлий день, пи-
рид вéчиром ў дрúгі годінйі шчапйў панталёни чирвóны пít свóйу
уланку і придаў ййх до цýгу ўланови Хóлодови. А Івáн Кйндрат по-
обзираў сьи і пйзнаў, шчо вонй не відатй з магазйну, бо шче нима
нýмира під нйми. Питáйн сьи Хóлода: Дé ти, Хóлод, дыстаў ййх? —
Ой, кáжи, минй Лápйак з магазйну подаў. — Ой, Хóлод, будé бідá,
Лápйак ў арéштй, шче й ти будéш. А той Хóлод посьцьвйий буў, шчо
сьи бойáу дýжи тóго арéшту, ўбйгáйн до Лápйака, кáжи: На тобй твoйй
панталёни, чоловйчи, ни хóчу с тобóу жáдного дoчинйнйá мáти. Віддаў
йймú панталёни, прибйгáйн до цýгу, питáйн сьи штильфйртрётйр Івáн
Кйндрат: Цйе ти йймú віддаў? — Віддаў. — Мáййш рйхт, шчос віддаў.
Ти би маў нйприйймнйсьть, а йá пóпри тóби нйславу, а вйн йак сьи
замастйў, то йймú ййднако, а мм потрйбýйм служйти, то ми потрйбýйм
чйстй жйти, шчоби нас нйхтó ни цамуваў, абйсмо булй спокййнй. —
За кйлька день вйн сьи нáдыйáу брйгáди вйлйкoйй, Лápйак, áли рйтмáй-
стйр дóбрйй буў тай го с тóго вйручйў, лйш вйсидйў пййть день
ў арéштй. Вітáк йигó вйпустиў з арéшту, пйрибýў вйн два дни ў цýгу,
а на трётйй день пішóу ў вéчир до мйста. А тó сьи дыйáло ў пййтницу
на субóту; зальйз до склéпу, схопйў двй пáри чобйт фáйних і ўтыкáйн
до цýгу. Ўтворйў касáрньу, збудйў штильфйртрётйра Івáна Кйндрата:
Устань, Кйндрат, шчос ти скáжу. Йá йшоў дорóгоу, а ййхаў швец на-
пйрéd і йá знайшóу двй пáри чобйт фáйних. — Вітпoвйдайн до нéго Кйн-
драт: Мóжи ти ўкраў? — 'Али бйй сьи Бóга, йá тобй кáжу прáўду
шчйру, шчо йá знайшóу. — Прйзнай сьи, бо йак ййе ўкраў, то йá будý
знáти, йак сьи застосувáти, а йак ййе найшóу, то ни трáба сьи ховáти,
бо з знайдénим нйхтó сьи ни ховáйн. Узьйў Кйндрат двй пáри чобйт від
нéго і замкнýў до свóго куфёрка. Прибйгáйн Жид Срулькo, склйпáр,
ўповйдайн сьи до капрáльи, Андрушка: Пáньи кáпраль! Кoбй ви шчос
слыдйли, бо ў мéни пропáло двй пáри чобйт. — Івáн Кйндрат ўже чýйи
та тутú тругэльку пít пахú та далй тругýйи. Вйньйе вйн у мйстй Мóстах
за цвйнтар, а вйкoпаў грабáр йáму на мйрцáа, а вйн ни багáто мйслиў,
та чóботи ў тутú йáму, прикйдаў трóха, тай ўтык до цýгу. По цýгу
звйвок за чобйтёмá тйми. Кáжи Лápйак до Кйндрата: Ужес сьи скрйў?
— Отó, кoбй ми здорóви, чóботи з мйрцём похóванй. — Йак сьи Сруль-
кo звйнуў, зачйў і по гробáх шукáти. Ни найшóу нйгдé, бо булй при-
кйданй зймлéу. Уже сьи Лápйак ни боййт. Чйкáй, Срулькo, йá тьи вй-

рихтуйу. — Ого, ЛАПІАК, шчо минї зробиш? — Хїба сьн сховаїиш с склепом під зємлю, бо ти замкіў такіх ни маїиш, абї йа йїх ни ўтвориў! Срулько бігом до дому, до вікна шїби дубильтові поўстаўльїу, до двирїй колодок начіпаў і лѡг собі спати. Прийшоў ЛАПІАК до нѡго, пообзираў сьн: Е, Срульку, типѣр сьн будѣм витати. Йак ўзыў дзильзний гак до рук, йак ўзыў сьн ўвихати, аж мусили Срулькові дїти с хати ўтыкати. Срульку, Срульку, повирнї сьн, шчо до своїї хати, будѣм сьн шче по другий раз витати. Ни слўхаў ўже Срулько тойї мови. Віскочиў ЛАПІАК за ним, бігом далї, здоганьаїи. Обїздрїў сьн Срулько назад, ЛАПІАК гонит, так тїшко ступаїи, аш сьн болото розлытати. Подаў йиго Срулько до сўду. Приходїт до сўду: Шчо ти маїиш Срульку з ЛАПІАКОМ? — Він ў мѣни чоботи ўкраў і казаў, шчо йа тобї нагадаїу. Йа приїшоў до дому, замикаў собі двѣрі на пїить замкї, а він ўтвориў. — Вітки ти, ЛАПІАК, тїлько кључїў маў, шчо тї сьн до пїитьох замкїў добуваў? — Мовит ЛАПІАК до призѣса: На шчо минї кључїў дзильзних, йак йа маїу ў кулацї с травї. — Покажї де! — А вот ѡзди пїт пїнцїнами ми стойїт на самїм складї. Показаў він йимў тутў траву, кажї: ЛАПІАК, де ти тото дїстаў? — Минї рїдний брат даў. — Замкнули ЛАПІАКА, тримали бис кїльканацїть часїў ў кримїналы, вїпустили йиго на спацир, кажї він до кључника: На шчо ви минѣ замикаїити? — На тото, абїс сидїў. — Чи й на мѣни замок йи? На мѣни сьн двѣрі ни замикаїут, бо йа кључ ў кулацї маїу. — Покажї минї той спосїб. — Замкнї двѣрі тай будѣш вїдїти. — Замкнуў він двѣрі, злапаў ЛАПІАК за замок, показала сьн прաўда, шчо сьн ўтвориў. Приходїт кључник до сўду, мильдїи: Ни тримайти йиго, бо він і сам ўтичѣ і злодїїї повїлускаїи. — Пустили ЛАПІАКА на сьвіт до йиго шкадрѡни, с шкадрѡни йиго вїддали до цўгу. Статкуваў ЛАПІАК цалий мїсьиць. По мїсьици нагадаў собі Срулька, пїшоў до кўзьнї до ковалба, ўзыў собі рашпїль, приходїт до Срулька, злапаў за двѣрі, двѣрі му сьн ўтворили, Срулько спит. Вітьгаїи пїльник з за пѡйаса, йак бухнў Срулька ў грўди: Аш типѣр тобї, Срульку, нїц ни буди. І бутьти здорѡви, Срульку, бо йа йду. Тай пїшоў. Так він ўмїў замки ўтвирати, а дзильзїй браў на оборѡну.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

XIII. ХМАРНИКИ.

372. Чому буря не шкодить усюди?

Говорят, що є діди, котрі виіють відганяти хмари, дощі, град. Вони якось говорять пацір від кінця тай ще приговорюють щось. Хмара підеш за границю. Зараз за границев ци дещ, ци град вибе в полі до крихти, столочат, а тут в тім селі дасть спокій.

Зап. 1903, від Ст. Должанського, в Дрогобичи, В. Левинський.

373. Улашковицький хмарник.

Ми були ў Ласкіўцях на жнивях. Окóман виїздит сїйати рїпак, ми отут (показує) ўйежимо йачмїнь, а отут будє рїпак сїйати. І вивїў парупка і хлопцы: хлопци будє конї водїў, а парубок підкидаў бóрони. Хлопци маў пїєтнацьтє лїт. І каже до окóмана: Йа би вам, паньї, не казаў тут сїйати рїпак нїнька. — Чому? — Бо, каже, с того рїпакў не будє нїц, ми будєм йего сїйати другий раз. — А окóман кажи: Ей, ти дурньу йакийсь! Мєньї першинка сїйати рїпак? — Посїйали рїпак, зачинають волочїти. Волочут йего до полуднє, а ми ўйежем йачмїнь. Хмара вїтци від Бучичи пїтхóдит тамтудá, тай гримїт ў нї. Пустїли конї на полудне, а той хлопци дві боронї до горї зубами спер і пїт тотї боронї сїў. Посїдыў, посїдыў під нїми і ўстаў, с себе шмáтьє зїбраў, перевернуў на виворїт і зноў сїи ўбраў. І так хóдит, ходит, ми хочемо носїти йачмїнь, бо, кажемо, дощ будє; а він каже: Не бїйтє сїи, нє! Йак прїйшла хмара, йак ўзьїло гудїти, а він хóдит тай каже: Агїй! таже вїдиш, жи ту хлїб, отудї йди! —

Тай йак ўпала тўчи, зьібрала рільў до чїста і ўпакувала ў лóзи на долины, а на йачмінь навіть не покропило нїчó. Вилїтаїф окоман по тым ўсым і ми йѣму зачáли росповідати за тóго хлопцѣи, а він хлопцѣи до двора, тай го перебрáли, ўже го ўзьїли від конїи тай зробїли з нёго такóго паничї, ўже бїльшѣ не буў при коньох.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Буцацького пов. від Ігната Косїнського.

374. Шешорський бурівник.

Буў йим ў Шешóрах і видїў йим чоловіка, котрїй розганїў хмáри і ни допускаў градыў, аны жáдних улівиў на шїшóрський ґрунт і силó. Чоловік буў зрóстом сирéдний, чорнїйвий і похмўристий, а так докладни знаў градóві хмáри і ўліўны роспраўїити, жи наколі хмáра страшна надїйшла пóнат камарáльскї лїсї до гранїцы тóго силá, бурїўник вїйшоў напрóтыў тих хмáріў, прихристїў їїх і примóвиў до них і зáраз хмáри сїи роздїлїли і йїднї пішли йїднїм бóком пóза гранїцу, а дрўгї дрўгим бóком і нїгди ў тым силї від градóу і від уліви пошкодóваний нáрїд ни буў. За тотó браў вїт кóждого гáздї призначéних пáру гáрцыў збїжи рóчни і по десѣть грѣйцарїў грїшми. І інáкши го лѣуди ни називáли, лише бурїўникóм.

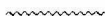
Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Буцацького пов. від О. Розовського.

375. Як панови збила буря лани.

Раз ішóв якїсь пан і то булá польóва дорóга. Нїби той пан хотїв ітї польóвов дорóгов. А надїйшов хлоп, жи знав о тих рїчах вѣдлуг бўрі, мóжи і не хтїв того пана пустїти. А надїхав знов пан такїй, котрїй маѣ свїй фїльвáрок, як пан от в Рїхтичох. Тай той пан повїдаѣ до пѣршого: Най пан їде мойóў дорóгов, нїчóго вам сї не стáне. — Тай пішóў панóк, пішóў собї паньськов дорóгов. А за хвїльку зробїла сї хмўра малéнька. Настáли грїмоти та блїскавицї. І пізнїйше тóму пáнови, щó позволїв їхати свóйов дорóгов, збїло лани, тїлько болото зоставило.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Ст. Должанського, В. Левинський.

XIV. ІНКЛЮЗНИКИ.

376. *Інклюз хлопцем.*

Йик чоловік візме йийце пискліўки (курки) чорної, покладе пид лїве плече, девять день на печі, поза горном, буде сидіти, нічо до нього ни говорити, ни обмивати си, за Бога ни гадати, то девятої днини випустит хлопця-інклюза. Запитай си тот хлопець-інклюз: Куди йти? — Йди ў пид! — Видтиў си вертає тай до чого его схоче, ци до ху-доби пасти, щоби добре вело си, ци до бжіл, ци до грошій, може его пслати, то и з каси вибрати, а як хто побійця, то ў бійці ему помагає, ніхто его ни побйи, бо тот хлопець ему побідит, ци до скрипки — до-давати охоти ў данци людям, ци стрільцєви приведед зьвір.

Зап. в серпни, 1902, в Головах, Косівського пов. від Мих. Зелен-ського, Л. Гарматій.

377. *Як зробити інклюза?*

Срібний гріш тре положити до ластіўчиного гнїзда і нех сї там ті праўдині ластіўки вимножит, ті молоді відлїтьєт і зноў прилїтьєт і зноў сїи вимножит. І потім допіро той гріш взьєти сибі до кішенї і допіро піти сибі шось купити за него і він назад прийде до кішенї.

Зап. в червни, 1902, в Камінці Стр., від Б. Адамовича, А. Ве-ретьельник.

378. Звідки береть ся інклюд?

Щобї мати інклюд, робит сї так: Треба злапати живого лилика. Того лилика треба зарізати чи ґрейцаром, чи шустков, чи реньським. Як вже сї заріже, то сї носить реньський через девіть днів під пахов. Не треба через той час ані мо́лити, ані до церкви хóдити, ані дзвонів чу́ти. Як так сї рóбит, то с того реньського робит сї інклюд. 'Але хлоп зараз спізнає, чи гріш є інклюдом, чи нї. Як натрафит на інклюд, то бере гріш у зуби, подержіт трóха в передніх зубах, тай вже по інклюді.

Зап. 1902, в Ясеници, Дрогобицького пов., від Ів. Баґрія, В. Левинський.

379. Як дістати інклюд?

Би мати інклюд, треба вийти на роздорóже, там де чотіри дорóги сї сходять в ночі по 12 годині. Там сї викликує нечїстого. Вихóдит нечїстий тай питає сї: Чогó хочеш? — Хóчу інклюд! Так три рáзи. А за трéтим разóм дає сму́ нечїстий гріш, чи ґрейцар, чи рїньський — інклюд. Чоловік все ним ору́дує тай все до нéго вертає.

Зап. 1902, в Дрогобичи, від Сеня Кушніра, В. Левинський.

380. Инклюдозе товариство.

А зноў я чуў, що у Львóві є такé товáриство, що дає інклюдза. Я таке чув від їднóго Жїда. 'Але ци прáвда — не зна́ю.

Зап. у сїчни, 1903, від Кучиндика, в Дрогобичи, В. Левинський.

381. Що робити, аби мати інклюд.

Говорять, жи єст такé товáриство. Хто хóче мати інклюдза, мусит веступіти до тóго товáриства. Мусит три рáзи плювáти на хрест, переступіти і передоптáти. Товáриство потóму видає єму чи ґрейцар, чи рїньський. А він с тим йде. Купує і видає, а він ўсе до нéго прихóдит.

Зап. 1902, в Дрогобичи, від М. Добрянського, В. Левинський.

382. Де продають інклюзи?

Кажут льуди, жи йак хто хочи знов купити собі інкльюза (властиво льуди ни купуйут, но Жит), то піде до Лашковиц, там такий йи, жи продайн — по крадийинци.

Зап. 1902, в Будзанові, Теробовельського пов. О. Деревянка.

383. Намість інклюза гадина.

Буў у нас ў Головах Контраш Танасій, що граў ў скрипку. За-кортіло его до скрипки спровадити собі інклюза. Пишоў до Сиготу, а там є такі боўтарі (бударі, крамарі, що крам мають у будах), що інклюзи продают. Входит до склепу, а боўтар питає: Хоч купити? — Хочу! — Ни знаю, ци купиш. — Видоткаў флешку, а з неї пустила си гадина з трома головами д нему, ид Контрашеви. Контраш си спу-диў, верг си, а боўтар кулаком ўтєў ў шию, ногою ў зад и гераўс, вон на двир и каже: Ти гадаш, що то так йик будь інклюза держити? Йик си боіш — не купуй! — То треба твердого, шоби си Бога ни бойицў.

Зап. в серпни, 1902, в Головах, Косівського пов., від Мих. Зе-ленського, Л. Гарматій.

384. Знайдений інклез.

Йакьим ішов так биз дорогу і здибавим штири нових — таких стародавних, грубих. І ступивим до коршми і випивим горівки за тих штири нових. І потому йакьим пішов на місци — на то, де мавим прийти, сьагнувим до кьишенї — було ішче більши грошій і тих самих штири нових — той інкльус.

Зап. від Греська Роґовського, в Будзанові, Теробовельського пов. О. Деревянка.

385. Як інклез освоюєть ся?

Йак прийде цивільний*) до коршми випити горівки альбо щось... альбо так за чимось і так платит. І тогди він — Жит — дивит се

*) Оповідач що йно вийшов з войська. О. Д.

і зарас йакось хитайи сьи той інкльус — тайак живий. Тогди йнго шинькар бире і накривайи кылышком. Тримайи добу піт кылышком. А потому вже сьи освоїт... і кыдайи мижи гроші.

Зап. 1901, від Греська Роґовського, в Будзанові, Теробовельського пов., О. Дервянка.

386. Инклез не втікає з кулака.

Котрбій Жит дьістани інкльуса віт хлопа йакого (бо то часом хлоп ни знайи, віт когось дьістани і другому дасьць), йак дьістани інкльуса, то ф кулацьі го затисни теї тримайи. Бо він с кышени фтыче, а с кулака ни фтыче.

Зап. 1902, від Греська Роґовського, в Будзанові, Теробовельського пов., О. Дервянка.

387. По чому пізнають інклезу?

Йак принесут податок до суду — дайи чоловік за податок гроші. І зйавит сьи інкльус мижи грішма і кладут на мармуровий стіл і зарас інкльус скачи. — Пізнати інкльуса, бо зара гріш той скачи. І зара того інкльуса злапайут, пишут навіть в газетї, шчо злапали інкльуса і зара прибїйут на сыцыну і вже ни піде нїґде.

Зап. 1902, від Греська Роґовського, в Будзанові, Теробовельського пов., О. Дервянка.

388. Чому в касах мармурові столи?

Інклез покладений на мармурову плиту не покладе си йик кождий иньший гріш, а лиш покотит си. Йик покотит си по плиті і паде на землю, то касіер назад подає тому, що платит, бо то інклез. А інклез йик би си попаў ў касу, то забраў би ўсі гроші з каси тому, у кого буў. А за те ў касах мармурові плити, шоби пізначно було, котрий інклез, шоби не затратити гроший з каси. Найбільше інклезів є у Туркії.

Зап. 1903, від Петра Донекового, в Головах, Косівського пов., Л. Гарматій.

389. Інклюз на стійні.

Мені еден хлоп з Дерениць казав, що дав му нечистий інклюз. Він орудував ним через цілий рік. Де го дав, той все до нього вертав. Як раз прийшов до Жіда, то дав му гріш. А Жид зараз спізнаў: Ти дурний гою, ти гадаєш, що я не знаю, що то є? — Тай взяв гріш тай прибіў цьвоком до стійні. Від того чысў хлоп не мав інклюза.

Зап. 1902, в Дрогобичи, від Сеня Кушніра, В. Левинський.

390. Як баба позбула ся інклюза.

Та была баба і мала такў шўтку, али ни знала, де їй ўзвала. І ўна собі ўсе йшла до Льютóвишч, та собі купила со́ли і шче там де-чогó і шўтку принёсла. І зразу — та си лубовала, а потóму хоты́ла сьа тóго збы́ти, та не знала йак. 'Али їй так повідали, жибы ўзвала та переўйавала во́лосом с кінцького хвостá і бы положи́ла піт ка́мінь ко́ло лаўкы, кады лубде хóдват. Бачу кла́ла, та їй сьа не хоты́ў лишіти. 'Али йак выйшла раз до Льютóвишч і ўзвала си со́ли і Жидыўка ўзвала ў не́й тогў шўтку, подивы́ла сьа і ўвıды́ла, шчо тогó йи. Пльу́пула на ньу, ўда́рила їй так долóнеў і ўже лишы́ла сьи ў то́й Жидыўкы. Вона́ называ́ла сьа стара Лёсво́ва і сама небішка оповıда́ла, йа нерасчу́ від не́й; али не знала, де ўзвала.

Зап. в марті, 1899, у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліщака Терлецького.

391. Як згубити інклюз?

Одна жінка ішла на йармарок і здибала такий старий гріш. Знайшла той гріш і пішла до міста і купила хлїп за него, а по йакімсь часы́ зобачила гроши́й більши і той самий гріш. І зара сьї ради́ла дру-гих, шо з ним зробити. Тїйї казали йїйї, шчо́би вона йиго пропи́ла. Вона йак пішла з ним на шиньк, випила горівки і дайи той гріш Жидови. А Жит кажи до не́й: Десь ти йиго взя́ла? — Вона вітповіла йиму, шчо вона здибала. А він казав йїйї, шчо́би вона поставила на то саме місци, тим самим боком, то він сьи їй вітчіпнт.

Зап. 1902, від Осипа Деревянки, в Будзанові, Тереховельського пов., О. Деревянка.

392. Жид — інклезник.

Ї нас буў такій йидён Жид, жи лагодіў кожухи. Али він маў тих двацьцят пійть грейцаріў, жи то було ў купі і шчо раньи ходіў за тих двацьцят пійть грейцаріў до склёну мукі бра́ти. І ўсе йак озьме тойі мукі тай прийде до до́му і зноў тих двацьцят пійть грейцаріў йи. І так бие три ро́ки. Так то́го склипа́ра зніщиў і диўнім дівом ніхто́ ни міг зна́ти, шчо́ то́ йи. 'Али при оста́тку приишо́ў купува́ти до склёпу круні́ў там, цу́кру, герба́ти, до́ста так, жиби́ то коштува́ло двацьцят пійть грейцаріў, так си віра́хуваў. А той склипа́р запичитаў му ўсе́о і відаў. І той даваў йиму́ двацьцят і пійть грейцаріў, а склипа́р ўзьиў і зати́снўў йіх ў ру́ку і ки́нуў на майму́ровий сьты́ў, а вони́ зачи́ли підли́та́ти. Ожи, ка́жи, відиш — до то́го Жи́да — то ти даўно́ биреш́ від ме́ни тих двацьцят пійть грейцаріў! — Заска́ржиў він до су́ду то́го Жи́да. 'Али ни́м шче́ заска́ржиў до су́ду, то тих двацьцят пійть грейцаріў, ўзьиў цьвик і проби́ў ги́ру ў них і зані́с до су́ду. Приишли́ тирмі́на і пішли́ до су́ду. То́му Жи́дови осуди́ли ў су́ды попла́тити за тих три́ льі́та, шчо́ си той склипа́р жида́ў, а за то́йи му́ шче́ ўсуди́ли три́ ме́сянци́ арешту́. 'Али шчо́ с то́го, той дужи́ буў Жид бі́дний; шчо́с му́ тро́ха повирну́ў, а то́то решту́ вітси́диў, шчо́ му́ засуди́ли і бі́льши с тим ни́ гиндлюва́ў ў́же. То він шче́ й до се́го чи́су назива́йи си́ „инкльу́з“. Типе́р гиндлю́йи дра́нками у́ мі́сты, у́ Манасти́рїсках.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Буцацького пов. від Івана Мельничука.

393. Як інклез притягав чужі гроші.

Ййнджий Шинка́йло буў кушньі́р і робі́ў ў йидно́го ви́лікого га́зді майу́чого кожухі́ ў ха́ты. Пороби́ў му́ кожухи́, дужи́ си́ го сподо́баў той га́зда, шчо́ шико́ўно му́ пороби́ў, йісти́ му́ дава́ў до́брый ві́кт, а по скінче́ны робо́ты запла́тиў му́ фа́йно, потра́ктува́ли си́ і га́зда ка́жи: Ходы́т, шче́ вам да́м фа́йний прэ́зент. Ходы́м до комо́ри. — Ўвіи́шли до комо́ри, підойми́ў підло́гу, одну́ до́шку, а там ві́сім баньки́ў шчо́с са́мих сорокі́ўцыў. Бирі́т си́, ка́жи, котри́й з м сподо́байи си́ звє́рхи одє́н сороковє́ц; вам си́ прида́сть. — Ўзьи́ў він одє́н сороковє́ц ў ки́шеню на то́ті гро́ші — а са́мі даў сорокі́ўцы — йшо́ў він до до́му, повирну́ў до ко́ршми тай той сороковє́ц даў Жи́дови, ори́ндаре́ви. Каза́ў собі́ да́ти па́чку тьу́туну́, каза́ў шчо́с дво́м това́ришам запла́тити́ горі́ўки і са́м віпи́ў. Побу́ў він ў ко́ршми до́ўгий час, мо́жи в го́дину,

áli чуйи, тоті кишині йиго тьшкі з грішми, обі кишині. Мац до кишэні, дівит сьи, а той сороковец па вэрха наза́д. По́ўны кишиньі грóшій — спудіў сьи, жи тілько грóшій ма́йи; áли побу́ў там шче хвільку, зачина́йи Жиды́ўка кричіти, шчо нима́ грóшій. Зачіла вона́ напастувáти то одно́го, то дру́гого, а він ка́жи: Йа ва́ших грóшій ни ма́йу, ма́йу тогó, шчом заробі́ў, а ва́ших грóшій ни потрибу́йу. — Тай пішо́ў до Тисьминьіцы, бо бу́ў тисьминьцкый рóдич. Ма́йу за шчо йісти, й піти, ма́йу грóші. Чириз два рóки гуля́ў, пи́ў, а той сороковец ўсе на вэрхи на грóшох. Ей, відит, шчо бідá. І нира́д би він ма́ти то́го инкльу́за, а йи. На трéтий рік зачі́ў він жи та́кі до́бри войува́ти. Йісьть, пйи, парупка́м, шляхтича́м міским купу́йи, шче більши сьи грóшій пхайи до кишэні. Кйни музикáнтам ў скріпки і вітти забирé грóші той анкльу́з. Ужé тьшкó кишеньі́м носіти грóші. Він принисé до до́му, вісипле, а той сороковец на вэрха. Бирé, йде він дáлы по кáсах по та́ких шинькові́х, забира́йи грóшій тьма! Аж нарэшты́ — войува́ў він тим анкльу́зом три рóки — ма́ў грóшій до кілька тйсьбч. Поньіс він до кáси платіти заробковé за кусьньі́рскый áркуш, зачі́ў викида́ти ў кáсьі на маймурóвий сьты́ў, йак звйкли зй́браний нанóк, кйну́ў і то́го анкльу́за, а кáсийир ка́жи: Ого! ўййи́нце пан пйи бéнди войóвал тим сороко́ўцем. — Узы́ў го ў рúки, поньіс до дру́гойі стáнцийі, пробі́ў го і більши ўжé ним ни войува́ў. А кáсийир пізна́ў зáраз, бо ним йак кйни на маймурóвім столы́, опкру́тит сьи докóла, та́й стáни на бóцы. І йиго́ так лапáйут, а кáсийир віды́ў, злапáў, та́й пропáў анкльу́з на нйны́ день.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Буцацького пов. від Олексі Сеньчука.

394. *Гріх тримати інкюза.*

Йшо́в хлоп доро́гов. Не мав грéйцара, бідний. Аж на роздорóжу дівит сй — лежйт дві шўстки разóм давньіх. Взев тоті́ дві шўстки, підоймйв. Вступáє до кóрчми де-що си купити, бо голо́дний. Трóха з'їв, тро́ха взев до хáти. Закупив щось всього на девітнацйть грéйцарів. Тай Жид видав му грéйцар с тих двох шустóк. Йде він вжé до до́му. Тай гáдки не ма́є. 'Але́ як сйгнув рукóв в кишéню, ма́цйє: Ов, а ту́ дві шўстки і грéйцар. Агá тото інкю́з! Тай так через два лй́та доробив сй вели́кого ма́етку. По двох рока́х пішо́в до спóвіди. Тай сказа́в всьо ксьóндзови, як п́а́вда. — Ка́же ксьóпц: Слу́хай но, відкис тото взев, там наза́д положи́, бо то печй́сте. — Тай́ хлоп за́ніс ті́ дві шўстки на то́ саме місце і від то́го чьису́ вжé не мав інкльу́за.

Зап. в сйчни, 1903, в Дрогобичи, від Кучиндика, В. Левинський.

395. Чоловік, що не хотів інклюза.

Вийшоў Клим Кіндрат на йармарок. Пообзираў, што йи фэйний купец на бикі, махнуў він до сіна свόго, Стаха: Кобі ти, Стаху, звігнаў бикі до дому, бо йи фэйний купец, можи бисмо продáли. — Вігнаў Стах бикі на йармарок, приходьит Жиді купці. Шчо ти хоч за бикі? — Сто десьіть. — Повідайн Жид: Сіну, та с тобоў, абис шче буў за пастухá до них? — Він кáжи: Йди, Жиди дурний, абó чó би йа сибё продаваў, йа бикі продаў. — А деш тáто? — Дес на йармарку. — Приходит тáто до бикіў, годіт сьи ж Жидáми за бикі. Згоділи вони сьи за рíмно сóтку. Узьиў Мóтьо Клімови грóші рахувáти, аж мýсьиў йимú с тоў сóткоў анкльúза ўпхáти. Відьишóў Клим на бiк, рахуйи тоті грóші: Йа маў згóду за сто, а то ўже йи 101. Рахуйи раз, рахуйи дрúгий раз, йи 101. А шчош типёр бóди? Вирнуў би йа йимú — ни вёрну. Ни продёр йис óчи, то продёр мошёнку. Прийшóў до дому, йигó жінка лубіла фэйну оковітку. Ай, кáжи, Кліми, Кліми, наш Стах віпас бикі, продаў йис, принисй хоть горіўки. — Клим ни такій буў, ўзьиў рíнский ў рúку той, шчо лишіў сьи с сóтки, побіх до кóршми, принисй лытру горіўки. Змíньаў йигó, той рíнский. Приходит до дому, понапивáли сьи, польгáли спáти, ўстáли рáно, гроший прийшлó мнóго до дому, пóўна мошёнка і той рíнский. Кáжи він жінцы: Купиў йим си йакýс бiду на йармарку, йа сей рíнский сам відньис і назад йи. — Ей, дурний ти, чоловічи, будём мáти ўсе сьвiжий грéйцар. — Ей, жінко, бiй сьи Бóга, та то грiх. — Та шчо грiх? Ту Пан Бiг бóком ни карáйи, а там вьiхтó відьити ни бóди. — Думайн він собі так: Йакá ти, жінко, лáкома на грóші, далá бис свойи житьи за грóші. Узьиў чоловік, змíньиў той рíнский ў кóршми, тьiлько пiшóў до склэпу, ўзьиў собі два фúнтп мукi, дiвiт сьи, йи той рíнский назад і ше бiльши кóло нéго. Дúмайн собі: Шчо сьи значiт? Шчо йа сьи ў ньiчiм ни чýйу і грóші до мéни приходьит. Скáржит він сьи Шiмшунуви Жидови: Шiмшун, Шiмшун, кобi ти знаў шчо? Йа продаў бикі і згодiў сьи за сто, а миньi Жид даў 101. Приходжу йа до тéби за горіўкоў, ти миньi горіўки даў лытру, приходжу до дому і рíнских бiльши кóло мéни йи і той сeмiй йи. Шчó сьи значiт? — Ей, Кліми, бо ти сьи згодiў за 100, а він даў 101. Ти типёр мýсиш бикі купувати, йак сьи згóдиш за 102, дай 103, бо йинáкши сьи йигó ни збóдим. Вiхóдит Клим на йармарок, згодiў сьи ж Жидом за бикі с тим сáмим, шчо він від нéго дьiстаў анкльúза. Мiслит собі: Колi ти миньi йигó даў, йа тобi йигó назад вiддám. Погодiли вони сьи за 105, а даў йимú Клим 106. Жид думайн собі: Шчо сьи значiт, шчо йа мáйу бiльши рíнский? Натхóдит дрúгий хлоп до тóго Мóтьи: Мóтьу, змíньий миньi пiйдисьiтку. —

Змінййу. — Йак ўже Мотьо пйидисьйтку змінйй, пйидисьйтка ў кишени папэром стойт і друга дрібніми йи. Вібігайи Мотьо с торгівниці: Кліми, Кліми! Чикай, шчос ти скажу. А ўжес сьи попас, шчо назад віддаййш? — Ой, кажи Клим, йак йис сьи пас, так сьи пасі, а йа ни хочу. — Най, най Кліми, аді, ў мени ўже сотка йи. Йак сьи Жид. зачіў пасти, так зостаў добрим богачём, аш закупййуваў лисі і провадиў вітци с Коропци лисі до Раковиц, до Зальшчик, до Самушина, ўсьўди пастачйй дроў, такім купцём зостаў. І тогді даў йигó своїй доньці, того анкльўза. Тотá донька йак ўзйіла той анкльўз і так сьи ним пасла биз два роки, а на третий пішла до сўду, вимйнувала грóші з дрібних на грубі. А там кидали ўсєі тоті грóші на маймуровий сьтыў. Йак найшли йигó, той рйнеский злóтий мйжа злóтими, шчо він ўтыкаў віт тих грóший ўсе на бік, він ни хтыў з пйими разóm стойати, і далі йі знати, шчо вона мала такі грóші. Вона йак сьи нальйкла, шчо полйцийан по ньу приходйй, а вона с свого покóйу ўтыкала до льóху, хтыла сьи сховати, засьвітйла собі лямпу, бо сьи ни вітко бўло і вєсла ў руцй і там була з бочкоў пахта, а вона йак с сходыў йшла, йак сьи зашпóтала і ўпала, тай сьи нахта займйла і горйла, вона сьи звйчти віфатйла і литйт по мйсьты і горйт. Йак Жиді побачили, коноўкй водй, і Жидйўку гасйи. Загасйли вогонь, алы вона ўже згорйла. То робйло сьи ў Злóтым Потóцй. Той Жит називаў сьи Мотьо Бертман, він типэр поцєсором ўже.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

396. Як пропали гроші.

Буў йа на живіах ў йидным силй, називало сьи тотó силó Базар. Заробйў йим там збйжи і ййхаў йим ўже до дóму. Приййхаў йа до Бучичи, мйшльу собі: Тра продати піў кйрцьи пшинйцй. — Прийшóў Жид, йак то ў мйсьты: Мóжи будєти продавати збйжи? — А йа кажу: Майу пшинйцью на прóдаж. Купй си. — Шчо хóчити? — Даш штйри золóтйх, тай си возьмєш. — Даваў минй три золóтйх, алы йак то гóда ў гóду за три пйидисьйть погодылисмо сьи. Вйрахуваў він минй грóші на долóнью, порахуваў йа, йи ўсєі. Прийшóў другар, ўзйй тугу пшинйцью і нисє, а йа тотй грóші тримайу ў кулацй, навйть ни ростўльуу. Йду за Жйдом по мйшóк. Вйспаў він пшинйцью, даў минй мйшóк, а минй зле бўло тримати той мйшóк, тай йим шче рас порахуваў тотй грóші і сховаў йим до кишєны. А ў кишєни бўло й бйльши грóший

моїїх. Тогді йа мішок на плечі, пішоў до фіри. Приходжу до фіри, на шчось минї тра було грошиї, виймаїу, рахуїу, нима й моїїх ўсїх, а за пшинїцу нима шчо й згадувати. Ни лишїло сьи нї фєніка. Тогді йду до то́го Жїда, зачїпаїу му казати за гроші, а він мине віганьбцї і йа с тим пішоў. А йа тобі ни даў? Ти злодїїу, йа тибє возьму шче до маїстрату, ти! — А йа здихнуў до Бóга, забраў сьи тай пішоў. Тай мїшльу собї: То пєўни буў інкльўз. А то таки була праўда, шчо то він і самїй.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов., від Я. Махновського.

397. Як парубок прийшов до маєтку.

Буў йидєн парубок і буў він добрий, робітний, али шчо ж буў бідний і ни маў де буть, хоць шчо заробиў, то ни маў де подїти. 'Али він чуїи, жи лўди кажут, шчо то йи інкльўз. А він прийшоў до ксьондза тай зачїў сьи радити, дє би він то́го інкльўза мїг дїстати. Ксьондз йиму кажи: Прийдї до мєни, ў мєни йи такий інкльўз-звїльи; йа тобі йигó дам, али абїс буў ў мєни цїлий рік і абїс слўхаў, шчо йа тобі скажу. — А він кажи: Дóбри, йа будў слўхати. — І на дрўгий день приходит той парубок до ксьондза, а ксьондз кажи: Наш тобі на сáмий пиред отой фєник; і кинь йигó ў фльишчїну і нальбаї водї і заўйижї і най так стоїт цїлий рік, а тотó робї, шчо йа тобі скажу, то будиш видїти, шчо за рік той інкльўз тобі принисє. — Той парубок з охóтоў зробиў так, йак йиму ксьондз казаў. Намочиў той фєник, заўйизаў і поклаў йигó до шафи і шчо днїи сьи дївит до нєго, ци нима бїльши. 'Али нарєшты кажи ксьондзови, жи той інкльўз сам стоїт, аш почорнїў ў водї, а бїльши нима. А ксьондз вїтпóдїайи: Най стоїт аж до рóку, а ў рік він принисє тобі бїльи. Тїлькó слўхай і робї і нїкўда ни ходї, статкуї, а ў рік будиш видїти, кїлькó той інкльўз тобі принисє добрá. 'Али той парубок так шчїро ксьондзови рóбит, так слўхайи, нїкўда ни хóдит, нїгдє нїчó ни трáтит, висєлий, здорóвий і той рік йиму скóро зйїшоў. Йак йиму вийшоў рік, тогді йигó ксьондз клїчи до сєби: А шчо дивїў йис сьи до свóго інкльўза? — Ей, кажи, йа сьи дїўльу, дїўльу, тай нима чогó. — Йдї-но ти, кажи, принисї йигó сьудá, най йа сьи на нєго подїўїу. — А ксьондз ўже йиму відрахуваў пїидисїтку за той рік, шчо він ў нєто служиў, а той парубок ни знаїи того, бо він маў за інкльўза служїти. Виймаїи ксьондз той інкльўз с тоїї фльишчїни і дайї му пїидисїтку. Вїдиш, кажи, шчо тобі інкльўз

принис за той рік? Типер йак будиш шче другий, а будиш статкуваў і слухаў, то той інкльуз тобі за той рік принисе шче більши. — 'Али він ўздріў такі грóші і думайи собі: Дóбрый той інкльўз, тра б́ути доўши. І приймиў сьи на другий рік б́ути так са́мо, йак пёршого. Шчо ксьондз йимў ска́жи, він з охóтоў рóбит, д́ужи сьи шин́уїи. Ў́буў він д́ругий рік при рóботы і при йигó виселости скорéнько йимў рік сплиў. Кличи йигó зноў ксьондз до сэби: А шчо, кáжи, тв́й інкльўз рóбит? — Ни зна́йу, йигóмосьць, йа ўже даўно́ до нёго сьи дивіў. — А ўже, кáжи, тобі сьи н́иць рік кінч́ит, трéба сьи до нёго подив́ити. А ксьондз на д́ругий рік відрахуваў йимў ш́ісьдис́ітку за тóйи, шчо він буў та́кий посл́ушний, працьов́итий, дай́и йимў і кáжи: На, за два рóки, шчо тв́й інкльўз д́ля тэ́би приста́раў. Той д́ивит сьи па́рубок, шчо ўже ма́йи 110 р́инських і зачина́йи ксьондзови д́ужи д́якувати за інкльўз-зы́льи, жи ксьондз д́ля нёго ви́шукаў. А ксьондз кáжи: В́идиш, той ф́еник та́кий сам́ий, йак ін́ші, т́ілько той інкльўз-зы́льи, шчо ти рóбиў, сл́ухаў, ни марнуваў, д́лятóго ти ма́йиш. Типер будь дóбрый заўши, ни посп́уй сьи, б́удиш ма́ти раз на заўжди. — І він под́якуваў ксьондзови, і від́ийшоў і ожиниў сьп і с тóго інкльўза при́йшоў до вил́ікого май́ітку.

Зап. в липци, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мамі.

ХУ. Закопані скарби.

398. *Що робити, коли горить скарб.*

Чьисом можна відіти, як гроші горят. Але то не кождий може відіти. Як вже хто увідит, як гроші горят, то мусит зараз бігти до тих грошей. Як надбігне в час, то мусит кинути що будь з себи, або чоботи, або ремінь, або шепку. Як верже чоботи, то мусит так глибоко копати як чоботи, як ремінь, то по пояс чоловікови, а як шепку, то так глибоко як цілий чоловік. У нас вже так робили.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Кучипдика, В. Левинський.

399. *Нечисті гроші.*

Гроші печисті, то якась біда чи дідько стереже. Разувидів погонич наш на толоці повно грошей самих срібних, але таких великих, як талари. Він якувидів гроші, то сі втішив, тай зачів ховати по кишнях, то за пазуху. Як вже мав досить, а ще лишів, не міг всього взети, хоче йти. А ту гов... не може. Що він робит, висипує з за пазухи грощі. Хоче йти, не може, то такє, як би го хто желізом обвалив. Скинув він з кишені тай то не допомгло. Висипав всі, лиш си єден талар лишив на показ людям, та ще не міг відійти. Кинув і того талара, тай аж в точас пішов.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Кучипдика, В. Левинський.

400. *Ляк перед скарбом.*

Йак бу́ла ды́ўчина ма́ла, мойа́ жінка, носі́ла за́паскі до Олеші, шутко́вій ниды́лі пири́д Вилі́кодним. Йшла вона́ ра́но і обзира́йи сы наза́д се́би, ўздрі́ла блиск. І не́сла чо́боти жо́ўты ў ру́цї; йак сы спу́дила, так тыка́ла биз душі́ аш до Мі́лька пириві́зника до Горі́глыдь. І так сы напу́дила ты́шко, шчо ў Мі́лька ни мо́гла́ гово́рити ў ха́ты. Шчо то́бі, ды́ўчи, йи? пита́йи сы Мі́лько, шчо ті сы так ты́шко напу́дила, шчо гово́рити ни мо́жиш. — Ой йа йшла і зоба́чила йакі́с блиск наза́д се́би, йа сы сї́лно бойа́ла, йа си гада́ла, шчо то за мно́у йака́с зми́яа литі́т, йак гово́ри. — Ка́жи Мі́лько: Ей, дурна́ ды́ўко, чо́ ти сы спу́дила? То гро́ші горі́ли. Йак бис бу́ла чо́біт кї́нула на той пла́ц, то бис бу́ла глибо́ко ни копа́ла за ні́ми, шчо́бис бу́ла два ра́зи риско́лем закопа́ла і бу́ла бис гро́ші забра́ла, а ті сы так напу́дила. — Привила́ вона́ Мі́лька на той пла́ц, показáла, копа́ў він ме́тир зимлі́, ві́копаў зба́ньї гро́шній, сорокі́ўцыў. І він до се́го чи́су до́брим га́здом с то́го стаў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

З м і с т.

І. Чорти.

	СТОР.		СТОР.
1. Чи в чорт на світі?.....	1	12. Як повитуха бабила в чортів.....	6
2. Як на Йордан печуть чортенят.....	1—2	13. Швець на гостині в чорта.....	7—8
3. Чорт у чоловіці.....	2	14. Як кіт грав на басі.....	8—9
4. Чорт ховасть ся під чодовіка.....	2	15. Чортівська скрипка.....	9—10
5. Грім убиває чорта.....	3	16. Як швець продав чортову душу.....	10—11
6. Чим можна відстрашити чорта?.....	3	17. Чорт і коваль.....	11—12
7. Пасічникова ліберія.....	3—4	18. Звалашений чорт.....	12—13
8. Чортівська пасіка.....	4—5	19. Як чорт служив у війську.....	13—14
9. Як чорт ударив хлопа в лице.....	5	20. Чорт димало.....	14
10. Чому не можна піяти?.....	5	21. За марний гріш.....	14—15
11. Як чорт переймав дівчат.....	5—6	22. Чорт під горшком.....	15—17

ІІ. Страх.

23. Страх бандою.....	18	39. Страх у виді теляти.....	25—26
24. Страх у виді весілля.....	18	40. Страх у виді кози.....	26
25. Як страх гуляв.....	19	41. Страх серною.....	26
26. Страх музика.....	19—20	42. Страх баранцем.....	26—27
27. Страх у виді пані.....	20—21	43. Бідний баранець.....	27
28. Страх панною.....	21	44. Як вівця не дала ймити ся.....	28
29. Страх у виді жінки ліз на грушку.....	22	45. Страх вівцею.....	28
30. Страх у виді дівки.....	22	46. Страх у виді ягняти.....	28—29
31. Страх — Жид.....	22—23	47. Дивна череда овець.....	29
32. Страх у виді Жидків.....	23	48. Ягня заводить парубка в озеро.....	29—30
33. Страх — хлопчик.....	23	49. Страх у виді свині.....	30—31
34. Біда — дитина.....	23—24	50. Страх льохою.....	31—32
35. Страх у виді коня.....	24	51. Лбоха з пацятами.....	32
36. Дивна конина.....	24	52. Свиня зачіпає товариство.....	32
37. Як парубок скакав на страха.....	25	53. Страх-заяць.....	32—33
38. Страх у виді лошака.....	25	54. Страх у виді пса.....	33

СТОР.

55. Студений страх.....	34
56. Як страх ріс.....	34
57. Страх у виді хортів.....	34
58. Як пес перейшов парубка.....	34—35
59. Страх котом.....	35
60. Кіт на черешні.....	35
61. Котя.....	35—36
62. Страх у виді індики.....	36
63. Страх — індик.....	36
64. Страх гускою.....	36
65. Страх когутом.....	37
66. Страх у виді курки.....	37—38
67. Страх у виді квочки.....	38
68. Як страх перемінював ся.....	38—39
69. Метаморфози страху.....	39
70. Страх на Шні.....	40
71. Як страх женихав ся до дівчини.....	40—41
72. Як дівка здибала ся зі страхом.....	41
73. Перестрашений кінь.....	41—42
74. З пана кінь і пес.....	42
75. Стерня з пса.....	42—43
76. З котяти теля.....	43
77. З коня хорт.....	43
78. Зі страху попів.....	43—44
79. Ходяче крісло.....	44
80. Страх бочкою з дехтем.....	44
81. Страх боднею.....	45
82. Страх пнев.....	45—46
83. Біда в виді хамляги.....	46
84. Гіляки на конях.....	46
85. Страх у виді полотна.....	46—47
86. Страх переміткою.....	47
87. Страх у тополі.....	47
88. Через рогачку відлетів страх.....	47—48
89. Страх сипле огнем.....	48—50
90. Чудний огонь.....	50
91. Страх не дає воякови стріляти.....	50
92. Страх лякає вояка.....	51
93. Страх у магазині.....	51—52
94. Вояк в арешті через страху.....	52—53
95. Хорт і вояк.....	53
96. Пес у гробі.....	54
97. Два на одного.....	54
98. Як вояк застрілив офіцера.....	55
99. Кінь замість страху.....	55—56
100. Живий страх.....	56
101. Страх і садівники.....	56—57
102. Садівники в бочці.....	57
103. Замість страху дівчина.....	57
104. Намість страху злодій.....	58
105. Страх кидає чоловіка в гноївку.....	58
106. Хлоп у гноївці.....	59—60
107. Страх збиткує ся над чоловіком.....	60—61
108. Як страх завів бабу в воду.....	61
109. Страх і баба.....	61—62

СТОР.

110. Як страх хотів утопити чоловіка.....	62
111. Страх втягає парубка під плиту.....	62—63
112. Страх завертає човен.....	63—64
113. Страх заводить чоловіка у сніг.....	64
114. Страх у горальні.....	64—65
115. Чорт горальник.....	65—66
116. Страх тримає чоловіка цапки.....	66
117. Страх тягне за палець.....	66—67
118. Як верби хитали ся.....	67
119. Як страх гойдав кокорудзами.....	67
120. Страх і стрілець.....	67—68
121. Страх у пасіці.....	69
122. Страх розпитує.....	69—70
123. Злодій перестає красти через страхи.....	70—71
124. Узав дідько смаженицю.....	71
125. Як страх їхав повозом.....	72
126. Страх у стайні.....	72
127. Страх на возі.....	72—73
128. Страх у млині.....	73
129. Люлька з соняшника.....	73—74
130. З люльки костюмаха.....	74
131. Вимінана люлька.....	74
132. Кепська виміна.....	74—75
133. Порцелянка за дерев'янку.....	75
134. Як страх ловив рибу.....	75—76
135. Страх і рибаки.....	76—77
136. Страх гонить рибу.....	77
137. Страх над Ченчою.....	77—78
138. Як страх крутив ся на воді.....	78
139. Страх сипле піском.....	78—79
140. Страх у Сьв. Станіславі.....	79
141. Біда в дівки.....	79—80
142. Як страх водив •нуфрія Куріляка.....	80
143. Біда на плечах.....	80
144. Страх возить ся на плечах.....	80—81
145. Як ладза боров ся зі страхом.....	81
146. Згінник страхом.....	81—82
147. Перестрашений.....	82
148. Цьвіти на свидовім корчи.....	82—83
149. Страх на очкурі.....	83
150. Як парубок гонив терлицю.....	83—84
151. Як страх крутив ся.....	84
152. Як у хаті дзвонило.....	85
153. Нечисте місце.....	85—86
154. Якого страху мала баба.....	86—87
155. Перелякані воли.....	89
156. Страх у ярі.....	89
157. Страх на мості.....	89—90
158. Камінем у страху.....	90
159. Страх витягає руку.....	90
160. Страх викликає з хати.....	90—91

СТОР.

161. Непритомність наслідком перестрахи	91
162. Через страху хвороба	91
163. Через страху смерть	91—92
164. Не доїхав до дому через страху	92

СТОР.

165. Страх перекидається в знайомих	92
166. Страх загороджує дорогу	92—93
167. Страх у чоботях	93
168. Страх пряде кужілку	93
169. Пані — доглядачка коний	93—94
170. Страх у лісі	94—95

III. Хованці.

171. Звідки беруться хованці?	96
172. Як дістати хованця?	96
173. Як дістати домовика	96—97
174. Хованець із яйця	97
175. Як виглядає хованець?	97—98
176. Хованець у постаті корови	98
177. Хованець не приймає со-	

лоних страв	98
178. Як хованці гуляли	99—100
179. Воскреслий хованець	100
180. Хованець держить парубка на сливці	101
181. Хованець бере душі	101—102
182. Хованець із грішми	102—103
183. Хованець зяточник	104—105
184. Як повбутися хованця?	105—106

IV. Б л у д.

185. Блуд у виді жінки	107
186. Блуд у виді пані	107
187. Блуд у виді кози	108
188. Блуд світлом	108
189. Блуд не дає місця пізнати	108—109
190. Блуд на Вербці	109 110
191. Блуд у Звенигороді	110

192. Як блуд водив чоловіка довкола стирти?	110
193. Блуд водить по stodolі	110—111
194. В блуді показуються хрест і ліс	111
195. Блуд указує кілька доріг	112
196. Блуд на пасовиську	112—113

V. Смерть і хвороби.

197. Смерть	114
198. Смерть ходить бабою	114—115
199. Пані — смерть	115
200. Знак смерті	115—116
201. Діточа смерть	116
202. Як приходила смерть по пана	116—117
203. Холера в виді жінки	117
204. Холера у виді хортів	117—118

205. Як виглядає холера?	118
206. Як чоловік відвернув від села холеру	119—120
207. Про пана, що мав холеру за жінку	120 121
208. Муха і фебра	121—122
209. Фебра і тиф	122
210. Пропасниці	122—123

VI. Мерці.

211. Мерці виходять на страсть	124
212. Чому не можна плакати за мерцями?	124—125
213. Мама приходиться по смерті до дитини	125
214. Як у Потоці ходила жінка по смерті	125—126
215. Як приходила жінка по смерті дусити чоловіка	126
216. Як мерлець літав іскрами	126—127
217. Батько приходиться по смерті колесити дитуну	127
218. Як умерлий ходив до живої	127—128

219. Як жінка позбулася чоловіка-мерця	128
220. Як майстер ходив по смерті до жінки	128—129
221. Як мерлець напивався по смерті	129—130
222. Мерців не можна займати	130
223. Мерлець заскоботує жінку на смерть	131
224. Як умерла ходила сім літ	131—132
225. Дід і мерці	132

СТОР.

226. Мерлець радить грати на льотерії	132—133
227. Жандарм боїть ся мерця	133
228. Не можна спідницею від- сувати горшки на по- минки	133—134
229. Як піп перестав по смер- ти ходити	134
230. Піп з двома серцями	134
231. Як мерлець не міг підне- сти ся через образок	134—135
232. Мерлець на гостині	135—136
233. Відважний Мазур	136—137
234. Програв заклад	137

СТОР.

235. Мерлець і відважна дів- чина	137—138
236. Мерлець без шапки	138—139
237. Мерлець забирає коханку	139—140
238. Смерть через збитки	140—141
239. Як мерлець задусив во- яка	140—141
240. Як відкопували похова- ного Жиди	141
241. Як Жиди настрашили ся мерця	141—142
242. Як Жид провиджував ся фіманови	143
243. Як Жиди шалювали ся иблінки	142—143

VII. Покутники.

244. Дитина покутує по смер- ти	144
245. Жінка покутниця	145
246. Як чоловік покутував за табану	145—146

247. Як піп приходив по чи- сту сорочку	146
248. Мерлець не дає спокою своєму синові	146—148

VIII. Висільники і топельники.

249. Як повбути ся висіль- ника	149
250. Дівка висільничка	149
251. З висільнички горстка конопель	150
252. Велеснівські висільники	150
253. Дезертир	150—151
254. Висільник вкидає коня до студні	151—152
255. Висільник на весілю	152—153
256. Як виглядає топельник?	154

257. Топельника на плечах	154
258. Як хлопці втопили жінку	154—155
259. Як баба пустила сплав	155—156
260. Як проходив топляник	156
261. Лошак-топельник	157
262. Топельник у постаті ди- тини	157
263. Як топельник хотів за- тягнути парубка до Буга	157—158
264. Як топельник змочив хлопа	158

IX. Опирі.

265. Як батько втопив сина опирчука	159—160
266. Як умерла жінка опира	160
267. Як опирі довили газдиню	160
268. Опирі свічками	160
269. Опир у виді пса	161
270. Як опирі жерли ся по собачому	161
271. Собака — опир	161—162
272. Як опир ссав кров із мо- лодат	162—163
273. Опир у Підгайцях	163—164

274. Захланний опир	164
275. Як опирєви відтінвали голову	164—165
276. Дівчина і два опирі	165—166
277. Як наречений умер і хо- тів узяти до гробу свою суджену	166—167
278. Як почтар боров ся з о- пирем	167—168
279. Князь опирів	169
280. Дівчина, рожа і опир	169—171
281. Опир, цісар і циган	171—174

X. Вовкулаки.

282. Вовкулак	175
283. Вовкулакова жінка	175—176

284. Як жінка розбила голову чоловікови-вовкулакови	176
285. Біда з вовкулаком	177

XI. Відьми і чарівниці.

СТОР.

СТОР.

286. Як пізнаєть ся відьму?.....	178
287. Три відьми на фігурі ...	178—179
288. Сварка відьми з відьмою	179
289. Папі відьмою.....	180
290. Братова-відьма.....	180
291. Непотрібний чин із відьмою	180—181
292. Як жінка відчарувала корову.....	181
293. Як газда відвертав чари від коров.....	181—182
294. Господар і чарівниця... ..	182
295. Зловлена відьма	183
296. Відьми залежить на тайні	183
297. Відьма в постати суки	183—184
298. З собаки відьма	184
299. Відьма в постати свині.....	184
300. Підкована відьма.....	185
301. Відьма кобилою.....	185—186
302. Відьма ситом	186

303. Як роздобути багато молока?.....	186
304. Як чоловік доїв терлицю	186—187
305. Молоко в обрутенці.....	187
306. Як Жид зробив збитка відьмам	187
307. Як наймит викивав відьму	187
308. Як парубок їздив за відьмою	188—189
309. Пострілена відьма.....	189
310. Як парубок спалив відьму	189
311. Відьма призвана чарами	190
312. Відьми позгнйовані до хати.....	190—191
313. Що дієть ся з відьмами на другім сьвіті	191
314. Гуцул відьмак.....	191—192
315. Як зять доїхав кінця те-пці-відьмі	193 194
316. Королівна-відьма.....	194—198

XII. Знахарі і чарівники.

317. Як дістати чорта пасіч-ника.....	199
318. Як можна побачити сво-го судженого?.....	199—200
319. Лік на любов	200
320. Як привабити хлопця ..	200—201
321. Як причарувати дівчину ..	201
322. Як причарувати дівку лиликом.....	201—202
323. Невдатні чари	202—203
324. Кепський знахар.....	203—204
325. Ящірки в яблуках	204—206
326. Ящірки в животі	206
327. Жаба в животі	206
328. Гадюка в животі.....	206—207
329. На місце баранів — град ..	207—208
330. Як чоловік відвернув від себе град.....	207—209
331. Фірман — знахар	209
332. Стрілець — знахар	209—210
333. Лапка на зьвірі	210
334. Майстер майстрови шко-дить	210—211
335. Як млинські колеса обер-тали ся проти води.....	211
336. Спинений млин	211—212
337. Зачарований млинський камінь	212
338. Мельники — знахарі ...	212—213
339. Мельник чарівник.....	213
340. Суперечка двох мельни-ків	213—214
341. Як мельник прогнав воду зі ставу.....	214

342. Мельник, що орудував щурами	214—215
343. Вода в хаті	215
344. Чарівник і вода.....	215
345. Гуцул насилав дощ	215—216
346. За дармо гроші.....	216
347. Як Гуцул тримав у лісі стражників	216—217
348. Давні і теперішні чарів-ники	217
349. Чарівник — вішалник ..	217—218
350. Як хлоп робогатів через Фармазонів.....	218
351. Як слуп давав молока..	218—219
352. З чого жив знахор.....	219
353. Ринар, що орудував га-дем	219—221
354. Гадюки на сплаві	221—222
355. Пан над гадюками.....	222—223
356. Лікар від гадючої їди ..	223
357. Насилач гадюк.....	224—227
358. Як знахар насилав на людей стеклих псів	227
359. Чоловік, що орудував зьвірятами.....	228
360. Як циганка відворожила дукати й коралі	228
361. Від ворожбита до попа ..	229
362. Як хліб стогнав	229
363. Лікарка від стеклини... ..	229—230
364. Хлопський лік	230
365. Славний хлопський док-кор	231
366. Ворожка лічить золю ..	231—232

СТОР.

367. Як ворожка лічила бабу і фірману	232
368. Ворожбит обманює моло-де подружжя	233—233

СТОР.

369. Чи можна вірити ворож-битам	234—235
370. По ворожках із жінкою	235—247
371. Злодій, перед яким замки втірали ся	248—251

ХІІІ. Хмарники.

372. Чому буря не шкодить усіюди	252
373. Улашковецький хмарник	252—253

374. Шешорський бурівник .	253
375. Як нанови збила буря лани	253

ХІV. Інклюзники.

376. Інклюз хлющем	254
377. Як зробити інклюза	254
378. Звідки береть ся інклюз	255
379. Як дістати інклюз	255
380. Інклюзове товариство ..	255
381. Що робити, аби мати інклюз	255
382. Де продають інклюзи ..	256
383. Намість інклюза гадина.	256
384. Знайдений інклюз	256
385. Як інклюз осроюєть ся.	256—257
386. Інклюз не втікає з ку-лака	257
387. По чому пізнають інклюза	257

388. Чому в касах мармурові столи	257
389. Інклюз на стіні	258
390. Як баба позбула ся ін-клюза	258
391. Як згубити інклюз	258
392. Жрд — інклюзник	259
393. Як інклюз притягав чу-жі гроші	259—260
394. Гріх тримати інклюза ..	260
395. Чоловік, що не хотів інклюза	261—262
396. Як пропали гроші	262—263
397. Як парубок прийшов до маєтку	263—264

ХV. Закопані скарби.

398. Що робити, коли горить скарб	265
---	-----

399. Нечисті гроші	265
400. Як перед скарбом	266

